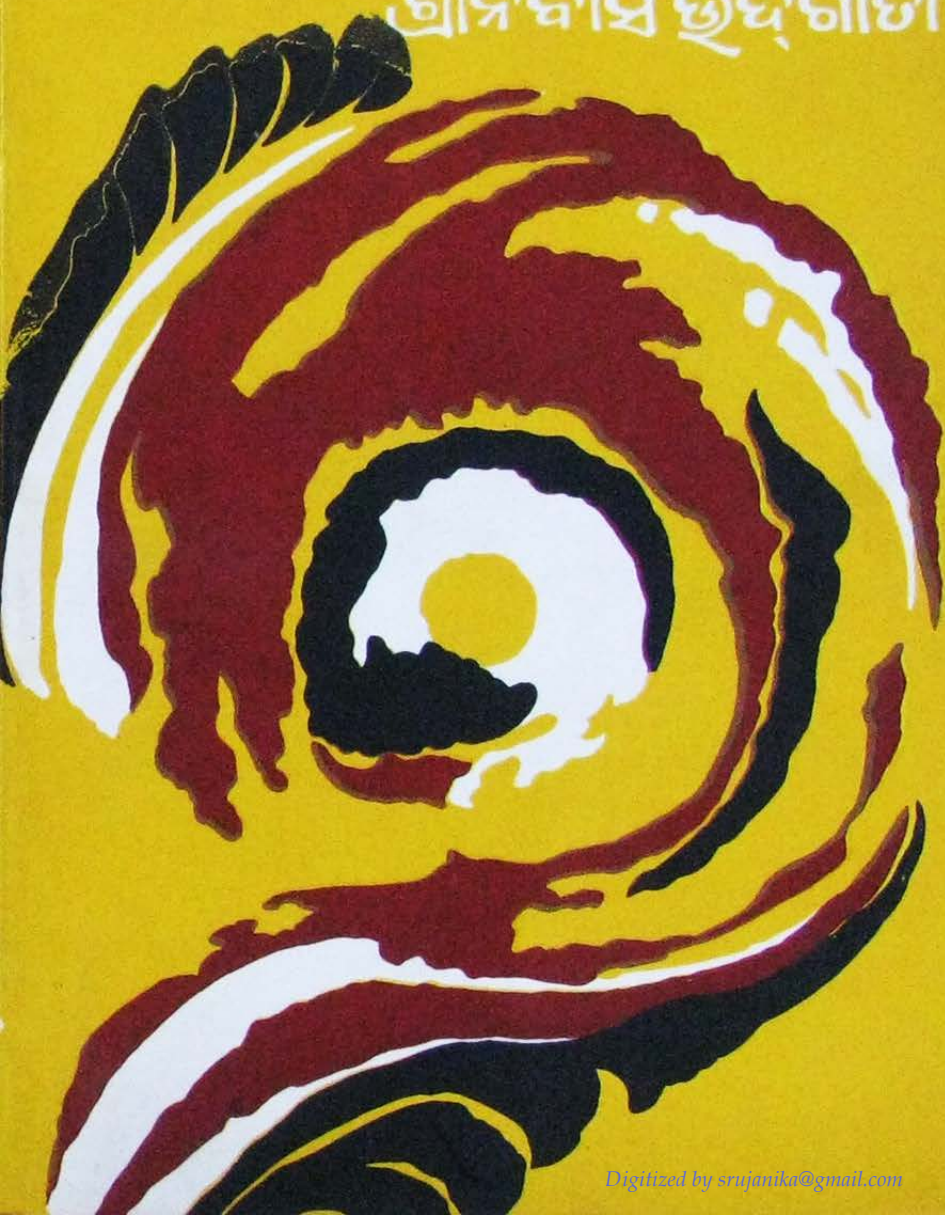

ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ଦାସ

ଏବଂ

ଶ୍ରୀନିବାସ ଭଦ୍ରଗୀତା

ଚିତ୍ରରଂଜନ ଦାସ

ଏବଂ

ଶ୍ରୀମଦାସ ଉଦ୍‌ଗାତା

ଚିତ୍ତରଂଜନ ଦାସ

ଏବଂ

ଶ୍ରୀନିବାସ ଉଦ୍‌ଗାତା

© ଶ୍ରୀମତୀ ସୌଦାମିନୀ ଉଦ୍‌ଗାତା

ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାଶ:- ବିଜୟ ଦଶମୀ, ୮୯

ଦ୍ୱିତୀୟ ପ୍ରକାଶ:- ଏପ୍ରିଲ, ୨୦୦୪

ପ୍ରଚ୍ଛଦ:- ଜହାଚରଣ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ

ପ୍ରକାଶକ:- ଭାଗ୍ୟଧର ସାହୁ

ପଥକ ପ୍ରକାଶନୀ

ଏଲ୍-୧୬୬, ଜି.ଜି.ପି. କଲୋନୀ, ରସୁଲଗଡ଼,

ଭୁବନେଶ୍ୱର-୭୫୧୦୧୦, ଓଡ଼ିଶା

ଅକ୍ଷର ସଜ୍ଜା: ଗୁଡ଼ୁଡୁ ଟି.ଟି.ପି. ଆର୍ଟ୍, ଏପ୍-୬୨୬, ସେକ୍ଟର-୬,

ମର୍କତ ନଗର, ସିଡିଏ, କଟକ-୭୫୩୦୧୪

ମୁଦ୍ରଣ : ଶୋଭନ, ୧୦୬, ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ବିହାର, ଭୁବନେଶ୍ୱର

ମୂଲ୍ୟ : ଟ ୫୫.୦୦/-

□ EBAM — an anthology of poems by Dr. Srinivas Udgata with a foreword by Prof. Sri Chittaranjan Das.

Published by : Bhagyadhar Sahoo, Pathik Prakasani, L/166, GGP Colony, Rasulgarh, Bhubaneswar-10

Printed at : Shovan, 106, Acharya Vihar, Bhubaneswar-13

First Edition : Bijaya Dasami, 1989

Second Edition : 2004

Price : Rs.55.00

ISBN 81-88034-15-0

ପରମ ସୁହୃଦ୍

‘ମହାପାତ୍ର ନୀଳମଣି ସାହୁଙ୍କୁ

....ଆପଣଙ୍କର ପ୍ରଣସ୍ତି ଭାବରେ
କହିବା ପାଇଁ ଅନେକ କଥା ଅଛି ।
ତେବେ ଅନେକ ସମୟରେ ଭାଷା
ନିଅନ୍ତି ହୁଏ ।

ଆପଣ କହନ୍ତି ଆପଣଙ୍କୁ ମୋ କବିତା
‘ମୋହିତ’ କରେ । ସେଇ ଆପଣଙ୍କର
ସୋଦରପଣ ।

ସେଇ ଆତ୍ମୀୟ ଭବାରତା ପ୍ରତି
‘ଏବଂ’
ଭସ୍ମଶୀଳତ ।

ପ୍ରକାଶକୀୟ

ତତ୍ତ୍ୱର ଶ୍ରୀନିବାସ ଉଦ୍‌ଗାତା

ଜନ୍ମ- ୧୯୩୫, କାନୁଆରୀ ୬ ବଲାଙ୍ଗୀରରେ ।

କବି, କଥାକାର, ଔପନ୍ୟାସିକ, ନାଟ୍ୟକାର, ପ୍ରାବନ୍ଧିକ, ଅନୁବାଦକ, ଚିତ୍ରଶିଳ୍ପୀ ଶ୍ରୀ ଉଦ୍‌ଗାତାଙ୍କର ଏ ଯାବତ୍ ୧୫୫ଟି ଗ୍ରନ୍ଥ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇ ସାରିଛି, ତାହା ଭିତରେ ଓଡ଼ିଆ ଓ କୋସଲୀ କବିତା-ସଂକଳନ ଚଉଦଟି । ଶ୍ରୀ ଉଦ୍‌ଗାତା ମୁଖ୍ୟତଃ କବି; ବହୁ ଅନୁପମା ଭାଷାର ଦେଶ ଭାରତବର୍ଷରେ ଭାବନାତୁଳ ଏକାତ୍ମତାର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ନିମନ୍ତେ ସେ ଅନୁବାଦକୁ ମିଶନ ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରି ଆଦାନପ୍ରଦାନ ସୂତ୍ରରେ ଇଂରାଜୀ ସମେତ ନଅଟି ଭାରତୀୟ ଭାଷାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ଆକୁମାରୀ-ହିମାଚଳ ବିଶାଳ କ୍ଷେତ୍ରର ନିର୍ମଳ ସାରସ୍ୱତ ମିତ୍ରତାର ଅଧିକାରୀ ହୋଇଛନ୍ତି ।

ତତ୍ତ୍ୱର ଉଦ୍‌ଗାତା, ତାଙ୍କର ଅର୍ଦ୍ଧଶତାବ୍ଦୀରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱକାଳର ନିଷ୍ଠାପର ସାଧନାର ସ୍ୱୀକୃତିସ୍ୱରୂପ ଅର୍ଦ୍ଧଶତାଧିକର ପୁରସ୍କାର, ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା ଓ ଉପାଧି ଅଳଙ୍କୃତ ହୋଇଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କେନ୍ଦ୍ର ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ ଅନୁବାଦ ପୁରସ୍କାର, ହିନ୍ଦୀ ସାହିତ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅବଦାନ ନିମନ୍ତେ ପୁରସ୍କାର ଓ ମହାମହିମ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି କର୍ତ୍ତୃକ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା, ହିନ୍ଦୀ ସାହିତ୍ୟ ସଂସ୍ଥାନ, ଲକ୍ଷ୍ନୌ କର୍ତ୍ତୃକ ସୌହାର୍ଦ୍ଦ ସମ୍ମାନ ଓ ପୁରସ୍କାର, ଆଚାର୍ଯ୍ୟବିଦ୍ୟାସାଗର (କଲିକତା) ସମ୍ମାନ ଓ ପୁରସ୍କାର, ହିନ୍ଦୀସେବା ସହସ୍ରାବ୍ଦୀ ସମ୍ମାନ, ଆପଣାର ଜନ୍ମମାଟିରେ ଶରଳା ସମ୍ମାନ, ଶାରଳା ପୁରସ୍କାର ଆଦି ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ । ତତ୍ତ୍ୱର ଉଦ୍‌ଗାତାଙ୍କୁ ତାଙ୍କର ସାରସ୍ୱତ ଅବଦାନ ନିମନ୍ତେ ସମ୍ବଲପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ‘ଡି.ଲିଟ୍’ ଏବଂ ପ୍ରୟାଗ ସାହିତ୍ୟ ସମ୍ମେଳନ, ଏଲ୍‌ହାବାଦ ‘ବିଦ୍ୟାବାଚସ୍ପତି’ ଉପାଧି ପ୍ରଦାନ କରିଛନ୍ତି ।

ତତ୍ତ୍ୱର ଉଦ୍‌ଗାତା ଜଣେ ସଫଳ ଚିତ୍ରକର । ବହୁ ପ୍ରଦର୍ଶନୀରେ ତାଙ୍କର ଚିତ୍ର ପ୍ରଦର୍ଶିତ ହୋଇଛି । ଶ୍ରୀ ଉଦ୍‌ଗାତା ଅନେକ କାତୀୟ ସମ୍ମାନ, ସମ୍ମେଳନରେ ଅଧ୍ୟକ୍ଷତା କରିଛନ୍ତି, ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି । ଓଡ଼ିଶା ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀର ସଭାପତି, ଭାଷାପରିଷଦ, ନୂଆଦିଲ୍ଲୀର ନ୍ୟାସୀ ସଦସ୍ୟ, ନବଲିପି ପ୍ରକାଶଧାରୀ, କଟକର ନ୍ୟାସୀ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଓ ଆତ୍ମପ୍ରକାଶନୀ ସାରସ୍ୱତ ସଂସ୍ଥାର ସଭାପତି, ପ୍ରସାର-ଭାରତୀର ସଦସ୍ୟ ପ୍ରଭୃତି ଦାୟିତ୍ୱ-ଗ୍ରହଣ କରି ନିଷ୍ଠାପର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସମ୍ପାଦନ କରି ଆସିଛନ୍ତି ।

ଚିତ୍ତରଂଜନ ଦାସ

ଜନ୍ମ- ୧୯୨୩, ଅକ୍ଟୋବର ୩ ଜଗତସିଂହପୁର ଜିଲ୍ଲାର ବାଗଲପୁରରେ ।

... ... ସତ୍ୟଦ୍ରଷ୍ଟା, ଦିବ୍ୟଜ୍ଞ, ସାରସ୍ୱତ ତପସ୍ୱୀ, ଅପ୍ରତିମ ଗୁରୁ ପୂଜ୍ୟ ଚିତ୍ତବାଈଙ୍କର ତତ୍ତ୍ୱବୋଧର ଆକଳନ କରିବା ଏକ ଅକଲ୍ପନୀୟ କଥା । ଦୃଶ୍ୟତଃ ଭାଷା-ଭାରତୀର ମାଧ୍ୟମରେ ସେ ଯାହା ପ୍ରକାଶ କରି ଯାଇଛନ୍ତି ଏବଂ ଯାହା ଗ୍ରନ୍ଥାକାରରେ ଲିପିବଦ୍ଧ, ତାର ଗଣନା କରି ତିନିଶହ ପାଖାପାଖି ବୋଲି କହି ହେବ ସିନା ତାଙ୍କର ତତ୍ତ୍ୱ-ଦର୍ଶନର ସୁକୁମାରିତା, ଭାବମୟ ମଧୁମୟ ଜଗତର ପାରସ୍ପରିକ ଭାବ-ପୂରକତାରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଏକ ମଣିଷ-ସମାଜର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ତାଙ୍କର ପ୍ରତିବଦ୍ଧ ଏକନିଷ୍ଠ ତପସ୍ୟା ଯେ ଅନନ୍ତ ଓ ଅସୀମ, ତାହା ଦୁଏତ କେହି ସମଧର୍ମୀ ଋଷିର ତୃତୀୟ ଚକ୍ଷୁରେହିଁ ଦୃଶ୍ୟ ହେବ ।

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସଙ୍କର ବହୁ ଗ୍ରନ୍ଥ ସମ୍ପ୍ରତି ଦୁଷ୍ଟାପ୍ୟ । ‘ପଥିକ ପ୍ରକାଶନୀ’ ସେହି ଗ୍ରନ୍ଥସମୂହର ପୁନଃପ୍ରକାଶନର ବ୍ରତ ନେଇ ତାଙ୍କରି କେତୋଟି ଅପ୍ରତିମ ଗ୍ରନ୍ଥ ପ୍ରକାଶନର ପ୍ରୟାସ କରି ଆସିଛି ।

ଏହି ପୁସ୍ତକଟି ପ୍ରଖ୍ୟାତ କବି ଡକ୍ଟର ଶ୍ରୀନିବାସ ଉଦ୍‌ଗାତାଙ୍କର କିଛି କବିତାର ଏକ ସଂକଳନ । ଭାବାତ୍ମକ ଏକାତ୍ମତାରେ, ନିବିଡ଼ ଭାବ-ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଚିତ୍ତବାଈ ସେହି ସଂକଳନ ନିମନ୍ତେ ଏକ ଜୀର୍ଣ୍ଣ, ସୁଚିନ୍ତିତ, କାବ୍ୟ-ଧର୍ମିତାର ପୂରକ-ଧର୍ମ ବିବେଚନାରେ ଆପଣାର ବକ୍ତବ୍ୟ ଭାବରେ ‘ଏଥର ଉଡ଼ିବ ନେତ’ ଶୀର୍ଷକରେ ଯାହା କହିଥିଲେ, ତାହା ‘ଏବଂ’ ଶିରୋନାମାରେ ୧୯୮୩ ରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା । ସେହି ‘ଏବଂ’ ଗ୍ରନ୍ଥ ବର୍ତ୍ତମାନ ଉପଲବ୍ଧ ହେଉନାହିଁ, ଯଦିଓ କାବ୍ୟାମୋଦୀ ଭାବଗ୍ରାହୀ ପାଠକ ତାହା ଆଦରରେ ଲୋଭୁଛନ୍ତି । ଆମେ ତାହାର ଏକ ନବୀନ ସଂସ୍କରଣ ପ୍ରକାଶ କରିଛୁ ।

ଏହି ‘ଏବଂ’ ସଂକଳନର ପ୍ରଚ୍ଛଦପଟର ଚିତ୍ର-ରଚନା କରିଥିଲେ ପ୍ରଖ୍ୟାତ ପ୍ରତିଭାଧର ଯୁବ ଚିତ୍ରକର ଛନ୍ଦାଚରଣ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ । ତାଙ୍କର ସ୍ମୃତି ତଥା ଶିକ୍ଷା-ପ୍ରତିଭାର ସମ୍ମାନସ୍ୱରୂପ ଆମେ ସେହି ଚିତ୍ରର ବ୍ୟବହାର ଏହି ନବୀନ ସଂସ୍କରଣ ନିମନ୍ତେ କରିଛୁ ।

ଆମର ବିଶ୍ୱାସ ଏହି ସଂକଳନ ଆପଣଙ୍କର ମନଯେନା ହେବ ଓ ଆପଣ ଭାବ-ପରିତୋଷ ଲାଭ କରିବେ ।

ବିଷୁବ ସଂକ୍ରାନ୍ତି
୨୦୦୪

ଭାଗ୍ୟଧର ସାହୁ,
ପଥିକ ପ୍ରକାଶନୀ

ସୁତୀପତ୍ର

ଏଥର ଉଡ଼ିବ ନେତ

✱ ଚିତ୍ତରଂଜନ ଦାସ

ଏବଂ

- ✱ କେଉଁଭଳି,
କି ଭାଷାରେ
- ✱ କହୁରେ...
- ✱ ନେତ
- ✱ ଆଶାବରୀ - ୧ ॥ ୨
- ✱ ଶିବରଂଜନୀ
- ✱ ବାତ୍ସଲ୍ୟ ପ୍ରତୀତି
- ✱ କେତେ ଫଗୁଣର ଫଗୁଳ ଆକାଶ
- ✱ ଏବଂ...
- ✱ ନିର୍ବାକ-ବିସ୍ମୟ
- ✱ ସେଦିନ (ସୌଦାକୁ)
- ✱ ମୁଁ ଆଉ ଖୋଜିଲି କେତେବେଳେ
- ✱ ଏବଂ ତୁ...
- ✱ ରାସୋହବ
- ✱ ତା'ପରେ ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ

✱ ଶ୍ରୀନିବାସ ଉଦ୍‌ଗାତା

ଏଥର ଉଡ଼ିବ ନେତ

● ଚିତ୍ରରଞ୍ଜନ ଦାସ

ଏଥର ଉଡ଼ିବ ନେତ

ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସ

କବିତା କେଉଁଠୁ ଆସେ ? କବିତା କ'ଣ ଖାଲି ପଦ୍ୟ ? ଯାବତୀୟ ଗଦ୍ୟ, ତାହା କ'ଣ ପ୍ରକୃତରେ କବିତାର ପରିପତ୍ତୀ ? ଜୀବନ କହିଲେ ତ ପଦ୍ୟ ଓ ଗଦ୍ୟ ଉଭୟକୁ ବୁଝାଏ । ଅଧିକତର ପରିମାଣରେ ପଦ୍ୟକୁ ବୁଝାଏ କିମ୍ବା ଅଧିକତର ପରିମାଣରେ ଗଦ୍ୟକୁ ବୁଝାଏ, ତାହା ସମ୍ଭବତଃ, ବୁଝିବାକୁ ଯାଉଥିବା ମଣିଷ, ଯେତିକି ଅଧିକ ଗଭୀରକୁ ଅର୍ଥାତ୍ ଯେତିକି ଅଧିକ ସମଗ୍ର ଭାବରେ ବୁଝିବାଲାଗି ସାହସ କରେ, ଯେତିକି ଯାଏଁ ଯିବାକୁ ଅନୁରାଗ ରଖିଥାଏ, ତାହାରି ଉପରେ ହିଁ ନିର୍ଭର କରେ । ମନୁଷ୍ୟ-ମଣ୍ଡିତର କେଉଁ ଦାଣ୍ଡିରୁ ଅଥବା କେଉଁ ସାହୀରୁ କବିତାର ଉଦ୍ରେକ ହୁଏ, ତାହାକୁ ବୁଝିବାଲାଗି ତତ୍ତ୍ୱବାଦୀମାନେ କେତେ କେତେ ପ୍ରକାରର ଜ୍ଞାନବନ୍ଧ ତଥା ବୋଧବନ୍ଧର ଭିତ୍ତି ଗଠିଛନ୍ତି ଏବଂ ଏକ ସରଳ କଥାକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ କଟିକ ଓ ଗହଳ ଭାବରେ ବୁଝାଇ ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଛନ୍ତି । ଅନେକ ଅତି ଆଗ୍ରହୀ ଯେପରି ରଚିତ ରଚିବିଜ୍ଞାନ ନାମକ ଏକ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ଫାନ୍ଦର ସୃଷ୍ଟି କରିଛନ୍ତି, କବିତାକୁ ମଧ୍ୟ ଏକ ବୈଜ୍ଞାନିକ ନକ୍ସା ଭିତରେ ପକାଇ ତୁଚ୍ଛା ଅନୁଭବ ଏବଂ ଅନୁରାଗ ଗୁଡ଼ାକୁ କାଠିରେ ମାପି ଅନେକ ଧୁରନ୍ଧର ଅକାରିଗର କବିତା-ବିଜ୍ଞାନ ବୋଲି ଏକ ଅକବ ବିଜ୍ଞାନକୁ ଆମ ଆଗରେ ଆଣି ବାଡ଼ି ଦେବାକୁ ଅକସ୍ତ ଉତ୍ସାହ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିଛନ୍ତି । ଏସବୁ ଫନ୍ଦା ଆଗକାଳରେ ଯେପରି ହେଉଥିଲା, ଏବେ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ହେଉଛି, ଅତ୍ୟୁତ୍ସାହ ସହିତ ହେଉଛି । ତାହାକୁ କାବ୍ୟତତ୍ତ୍ୱ ବୋଲି କୁହାଯାଉଛି । ତତ୍ତ୍ୱକୁ ବୁଝିଲେ କାବ୍ୟକୁ ବୁଝିହେବ ବୋଲି ଭରସା ଦିଆଯାଉଛି । ତଥାପି, ଯଃ କାନାତି ସ କାନାତି ।

ଏକଦା ଆତ୍ମାର ଉତ୍ସ ସ୍ଥାନ ନିରୂପଣ କରାଯିବାର ଚେଷ୍ଟା ମଧ୍ୟ କରାଯାଇଥିଲା । ଆତ୍ମାକୁ ଅନୁଭବ କରିହୁଏ, ଆତ୍ମାକୁ ବାରିହୁଏ, ଆତ୍ମାରେ ପ୍ରବେଶ କରିହୁଏ, ଆତ୍ମାକୁ ବଞ୍ଚିହୁଏ । ତେଣୁ ଆତ୍ମା ବୋଲି ଏକ ପଦାର୍ଥ ଅବଶ୍ୟ କେଉଁଠାରେ ଅବସ୍ଥାନ କରୁଥିବ ବୋଲି ଏକଦା ସନ୍ଧାନୀମାନେ ସନ୍ଧାନ ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଇଥିଲେ । ଆତ୍ମା କଦାପି ଆମର ବାହାରେ ନାହିଁ । ତାହା ଆମର ଭିତରେ ହିଁ ରହିଛି, - ପ୍ରାୟ ଏହିପରି ଏକ ଅନୁମାନ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ହୋଇ ସେମାନେ ଆପଣାର ସନ୍ଧାନରେ ବ୍ରତୀ ହୋଇଥିଲେ । ଭିତର ଆଉ ବାହାର ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ଦୃଶ୍ୟ ଅଦୃଶ୍ୟ ସହକ ଡୋରଟି ଲାଗିଛି, ସେଇଟିକୁ ସମ୍ଭବତଃ ବାରି ନ ପାରୁଥିବାରୁ ହିଁ ସେମାନେ

‘ଆତ୍ମାନଂ ବିଦି’ ବୋଲି କହିଲେ କେବଳ ତଥାକଥିତ ଭିତର ଆଡ଼କୁ ଯିବାକୁ ହିଁ ମାର୍ଗ ବୋଲି ମନେ କରୁଥିଲେ । ବାହାରଗୁଡ଼ାକୁ କିଲିକରି ନ ରଖିଲେ, ଅର୍ଥାତ୍, ବାହାରଗୁଡ଼ାକ ପାଖରୁ ଆପଣାକୁ କିଲି ରଖି ନ ପାରିଲେ ଭିତରେ ଖୋଜୁଥିବା ଦରବଟି କଦାପି ଠାବ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ ବୋଲି ସେମାନେ ଭାବପ୍ରବଣ ହୋଇ କହି ଦେଉଥିଲେ । ଆତ୍ମାକୁ ଖୋଜୁ ଖୋଜୁ ସେମାନେ ହଠାତ୍ ଏକ ଗୁହାର ଆବିଷ୍କାର କଲେ ଏବଂ ସେହି କଳ୍ପିତ ଗୁହା ଭିତରେ ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠ ପ୍ରମାଣେ ଆତ୍ମା ଅବଶ୍ୟ ରହିଥିବ ବୋଲି ଘୋଷଣା ମଧ୍ୟ କଲେ । କାୟାସାଧକମାନେ ହୁଏତ ଏହିପରି ଏକ ଅନ୍ଧାର ବଣବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ନାଡ଼ୀଗୁଡ଼ାକ ଭିତରୁ ଆତ୍ମ ସତ୍ୟକୁ କାଗୁଡ଼ କରି ଆଣିବାକୁ ପ୍ରାୟ ଏକ ବ୍ୟାୟାମ ଶାସ୍ତ୍ରର ଉଦ୍ଭାବନ କରିଥିଲେ । କବିତା କାବ୍ୟ ଉଦ୍ଭାବନାର ଉତ୍ସ ନିରୂପଣ କରିବାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାୟ ଏକ ଅନୁରୂପ ଉତ୍ସାହରେ ଆପଣାକୁ ପ୍ରେରିତ କରି ରଖିଥିବା କାୟାଭିଳାଷୀ କାୟାବାଦୀମାନେ ମଧ୍ୟ ରହିଛନ୍ତି । କାବ୍ୟ ସମୀକ୍ଷାର ଦରବାରରେ ସେମାନଙ୍କ ଲାଗି ମଧ୍ୟ ଏକ ସ୍ୱୀକୃତ ଆସନ ରହିଛି ଏବଂ ଯୁଗାନୁକ୍ରମରେ ନାନାଭଳି ସନ୍ତକକୁ ଅବଲମ୍ବନ କରି ସେମାନଙ୍କର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପରମ୍ପରାଟିଏ ସେକାଳରୁ ଆମ ଏକାଳିଆଏ ମଧ୍ୟ ଲମ୍ବି ଆସିଛି ।

କବିତା ମୂଳତଃ ଏକ କୃତି ନୁହେଁ, ତାହା ଏକ ଦୃଷ୍ଟି । ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସୃଷ୍ଟି, ସୃଷ୍ଟିରୁ କୃତି । ଏକ ଶୈଳୀ ରହିଛି । ଯାହାକି କୃତିଗୁଡ଼ାକରୁ ହିଁ ଦୃଷ୍ଟିର ମାପାଂସା କରିବାଲାଗି ମନ କରିଥାଏ । କୃତିର ଏକ ଅବୟବ ରହିଥାଏ ଏବଂ ସେହି ଅବୟବ ଗୁଡ଼ିକର ଏକ ବ୍ୟବଚ୍ଛେଦନ ସମ୍ଭବ କରି ତାହାରି ଦ୍ୱାରା କୃତି ପଛରେ ରହିଥିବା ସୃଷ୍ଟି ଓ ସୃଷ୍ଟି ପଛରେ ରହିଥିବା ଦୃଷ୍ଟିଟିର ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ ନିରୂପଣ କରାଯାଇ ପାରିବ ବୋଲି ଅନେକେ ମନେ କରିଥାନ୍ତି ଏବଂ ସେହି ଆଡ଼କୁ ମନ ବଳାଇ ଥାଆନ୍ତି । ଅନେକ ସମୟରେ ହୁଏତ ଏପରି ହୁଏ ଯେ ସିଧା ଦୃଷ୍ଟିଟିକୁ ଛୁଇଁବାକୁ ସମର୍ଥ ହୋଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ବୋଲି ଅନେକେ କୃତିଟିକୁ ହିଁ ସବୁକିଛି ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି ଓ ସେଇଟିକୁ ଉଖାରି, ଚିରି, ବିଶ୍ଳେଷଣ କରି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମଧ୍ୟ କିଛି ପାଇଯାଇ ପାରିଲେ ବୋଲି ଆପଣାକୁ ବୁଝାଇ ଦେଉଥାନ୍ତି । ଏହି ଶ୍ରେଣୀର ଆଗ୍ରହୀମାନେ ହିଁ ସତରାଚର ପଦ୍ୟକୁ ଗଦ୍ୟରୁ ଅଲଗା କରି ଦେଖନ୍ତି; ସେମାନେ ଖାଲି ପଦ୍ୟକୁ ହିଁ କବିତା ବୋଲି କହନ୍ତି, -ପଦ୍ୟକୁ କୋମଳ ଏବଂ ଗଦ୍ୟକୁ କର୍କଶ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରନ୍ତି । ସେହି କୋମଳତାକୁ ଅଧିକ ସ୍ଥୂଳଭାବରେ ପ୍ରକଟ କରି ପାରିବାକୁ ସେମାନେ ଅଳଙ୍କାରଗୁଡ଼ାକର ଅବସ୍ଥାପନା କରନ୍ତି । ଆହୁରି ଅଧିକ ଉତ୍ସାହରେ ପଡ଼ି ଅଳଙ୍କାରକୁ ହିଁ କାବ୍ୟର ଅସଲ ଦେହ ଓ ତେଣୁ ଅସଲ ପରିଚୟ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରନ୍ତି । ଅଳଙ୍କାର ମଣ୍ଡନକୁ ସାହିତ୍ୟର ଯଥାର୍ଥ ରସବିଦ୍ୟା ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥାନ୍ତି । ବ୍ରହ୍ମର ଉପାସକମାନେ ଯେଉଁ

ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଉପାସନାର ଭେଦରେ ନାନା ସଂପ୍ରଦାୟରେ ଅଲଗା ଅଲଗା ହୋଇଗଲେ, ସେତେବେଳେ ସେମାନେ ବ୍ରହ୍ମଠାରେ ମଧ୍ୟ ଲିଙ୍ଗର ଆରୋପଣ କରିଥିଲେ । କେହି ଦେବତାର ଉପାସନା କଲେ କେହି ଦେବୀମାନଙ୍କର ଉପାସନା କଲେ । ଶିବ ଓ ଶକ୍ତିର ଭେଦ କାଢ଼ିଲେ । ପୁରୁଷ ଓ ପ୍ରକୃତି ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ଅନ୍ତରଗୁଡ଼ାକୁ କେତେ ଚାତୁର୍ଯ୍ୟର ସହିତ ଦର୍ଶାଇ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ଯିଏ ପ୍ରକୃତରେ ସେହି, ତାଙ୍କର ଆଦୌ କୌଣସି ଲିଙ୍ଗ ନାହିଁ ବୋଲି କହିଥିବା ମୂଳ ବାକ୍ୟଟି କ୍ରମଶଃ ଏହି ଉପାତର କବଳରେ ପଡ଼ି ଶୌଣ ହୋଇଗଲା । ଠିକ୍ ସେହିପରି ମୂଳତଃ କବିତା ଗଦ୍ୟରେ ଥିଲା, ପଦ୍ୟରେ ଥିଲା । କବିତା ନ ଥିଲେ ଗଦ୍ୟ ଓ ପଦ୍ୟ କେହିହେଲେ ସାହିତ୍ୟର ପଦବାଚ୍ୟ ଯେ ହୋଇ ପାରିବେ ନାହିଁ, ଏହି ମୂଳ କଥାଟିକୁ ଶୌଣ କରିଦେଇ ସାହିତ୍ୟୋପାସକମାନଙ୍କର ଅଭିଧାନରେ ଗଦ୍ୟ ଓ ପଦ୍ୟ କ୍ରମେ ଦୁଇଟା ଅଲଗା ଅଲଗା ପ୍ରକରଣରେ ପରିଣତ ହୋଇଗଲା ଏବଂ କେବଳ ପଦ୍ୟକୁ ହିଁ କବିତା ବୋଲି ଚିହ୍ନାଇ ଦିଆଗଲା । ଏକ ଯୁଗରେ ହୁଏତ ପ୍ରଧାନତଃ ଏହି ଉପାସନାପ୍ରବଳ ଚତୁର୍ବେଶାମାନଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ପଡ଼ି କେବଳ କବିତା ଅର୍ଥାତ୍ ପଦ୍ୟ ସାହିତ୍ୟକୁ ହିଁ ସାହିତ୍ୟରେ ଗଣା କରାଯାଉଥିଲା । ଗଦ୍ୟ ଜୀବନରେ ଥିଲା, ପଦ୍ୟ ସାହିତ୍ୟର ଶୋଭାବହନ କରି ରହିଥିଲା । ଗଦ୍ୟର ଆଠ ପହୁଣ୍ଡା ନିରସତାଗୁଡ଼ାକୁ ବେଳେବେଳେ କିଛିତ୍ ରସମୟ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ଯୋଗାଇ ଦେବା ସକାଶେ ପଦ୍ୟର ଦରବାର ବସୁଥିଲା । ଜୀବନକୁ ବାସ୍ତବ ବୋଲି କୁହାଯାଉଥିଲା; ଅନୁରାଗ ନାମକ ଏକ ଅନ୍ତଃଦର୍ପଣ ଉପରେ ସେହି ବାସ୍ତବର ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବ୍ୟାକୁଳତା ଦ୍ଵାରା ଉତ୍ପ୍ରେରିତ ହୋଇ ପ୍ରତିଫଳନଟିଏ ଘଟିପାରିଲେ ତାହା ହିଁ ଯେ ଅନ୍ତରଙ୍ଗତା, କବିତା ଏବଂ କାବ୍ୟିକତା ହୋଇ ଉକୁଟି ଆସେ ଓ ଆପଣାର ରଙ୍ଗରେ ତଥାକଥିତ ବହିରଙ୍ଗକୁ ମଧ୍ୟ ଉକୁଟାଇ ଦେବାପାଇଁ ମନ କରୁଥାଏ, ପଦ୍ୟ ସର୍ବସ୍ୱ ଚତୁର୍ବାଦୀମାନେ ସିଆଡ଼େ କୌଣସି ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଅବକାଶ ପାଇ ନ ଥିଲେ । ଅବକାଶ ନ ପାଇବାର ଏକାଧିକ କାରଣ ରହିଥିଲା ।

ଦୃଷ୍ଟିର କୌଣସି ଲିଙ୍ଗ ନାହିଁ, ତେଣୁ କୃତ୍ରିମ ମଧ୍ୟ କୌଣସି ଲିଙ୍ଗ ନାହିଁ । ଆମର ଯେଉଁ କୃତିମାନ ଆମକୁ ଏକ ଦୃଷ୍ଟିର ବାହକରୂପେ ପ୍ରତିପାଦିତ କରେ, ଆମ ଭିତରର ନିବିଡ଼ ଅନୁରାଗଗୁଡ଼ିକୁ ସମ୍ମିଳନକ୍ଷମ ଓ ସଂକ୍ରମଣକ୍ଷମ କରି ପ୍ରକଟ କରାଇ ଆଣେ, ସେହିଗୁଡ଼ିକ ହିଁ କାବ୍ୟିକତାର କୋଟିକୁ ଝର୍କ କରିଥାଏ । ସାହିତ୍ୟର କ୍ଷେତ୍ରରେ ତାହା ପଦ୍ୟ ହୋଇପାରେ, ଗଦ୍ୟ ବି ହୋଇପାରେ । ଆମ ଆଧୁନିକ କାଳରେ ପୃଥିବୀସାରା ଆମେ କ୍ରମଶଃ ସାହିତ୍ୟ ସମ୍ବେଦନର ଏପରି ଏକ ଗୁଣାତ୍ମକ ଭୂମିକୁ ଝର୍କ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲୁଣି, ପ୍ରାୟ ଏପରି ଏକ ଅନୁଭବ ବ୍ୟାକୁଳତାରେ ସାହିତ୍ୟରେ ପାହାଚ

ଚଢ଼ିବାକୁ ମନ ବଳାଇଲୁଣି ଯେ, ଅନେକ ସମୟରେ ଆମର କବିତା ରସପୂର୍ଣ୍ଣ ରହି ମଧ୍ୟ ତଥାପି ଏପରି ସାହସିକ ଭାବରେ ଏକ ଗଦ୍ୟମୟତାର ସଙ୍କେତ ଆଣି ଦେଉଛି, ଯାହାକୁ କି ପାରମ୍ପରିକ ପଦ୍ୟବାଦୀମାନେ ସହ୍ୟ କରିବାକୁ ମୋଟେ ମଜୁ ନାହାନ୍ତି । ପୁନଶ୍ଚ ଆମ ବାସ୍ତବଗୁଡ଼ାକର ବର୍ଣ୍ଣନା କରୁଥିବା ତଥାକଥିତ ଗଦ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଏପରି ଏକ ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ପଦ୍ୟମୟତାକୁ ଆଦ୍ରାଣ କରିବା ଲାଗି ପ୍ରୟାସୀ ହୋଇ ବାହାରିଲାଣି ଯେ, ତୁଚ୍ଛା ଗଦ୍ୟଗୁଡ଼ାକୁ ମଧ୍ୟ ଏଣିକି କେବଳ ଗଦ୍ୟ ବୋଲି ଦେଖାଇ ପାରିବା ପ୍ରକୃତରେ ବଡ଼ କଷ୍ଟକର ହେଲାଣି । ବାସ୍ତବ ଗଦ୍ୟର ସମବାଚୀ ନୁହେଁ ଅଥବା ତଥାକଥିତ ସ୍ୱପ୍ନପ୍ରୟାଣ କିମ୍ବା ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାବିହାରଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ପଦ୍ୟର ସମବାଚୀ ନୁହନ୍ତି । ଆଧୁନିକ ସମ୍ବେଦନାଗୁଡ଼ିକୁ ଗର୍ଭରେ ବହନ କରି ପ୍ରସବ ଓ ପରବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରଭାବଟି ଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିବା ଆମର କାଳଟି କ୍ରମେ ସେହି ସତ୍ୟଟିକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଅନୁଭବ କରି ଆସିଲାଣି ।

ଦୃଷ୍ଟି-ଜୀବନ ବିଷୟରେ ଏକ ଦୃଷ୍ଟି । ଜୀବନ ଯେଉଁଠି ଯେପରି ରହିଛି, ତାହାରି ଭିତରୁ ଏକ ପ୍ରସବ ସମର୍ଥ ଅସନ୍ତୋଷ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରେରିତ ହୋଇ, ଜୀବନ ଯେପରି ହୋଇ ପାରନ୍ତା, ଅର୍ଥାତ୍ ଆମର ସମ୍ମତି ଗୁଡ଼ିକ ଅଧିକ କୁଣ୍ଠାମୁକ୍ତ ଏବଂ ଅନୁରାଗଯୁକ୍ତ ହୋଇ ପାରିଲେ ଜୀବନ ଯେପରି ଅବଶ୍ୟ ହୋଇ ପାରିବ, ତାହାରି ଲାଗି ଆଗକୁ, ଗଭୀରକୁ ଓ ଉଚ୍ଚକୁ ଗୋଟିଏ ପାଦ ପକାଇବା, -ତାହା ହିଁ ସୃଷ୍ଟି ଏବଂ ଦୃଷ୍ଟି ହେଉଛି ସେହି ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଆମର ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ନିର୍ଭରଯୋଗ୍ୟ ସାରଥୀ । ଜୀବନ ପ୍ରତି ମଣିଷର ଦୃଷ୍ଟି ପାହାଚ ଉଠି ଉଠି ଉପରକୁ ଗତି କରି ଆସିଥିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତା'ର ସାହିତ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟି ମଧ୍ୟ ଅଗ୍ରସର ହୋଇ ଆସିଛି ଏବଂ ତା'ର ସାହିତ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି ବି ସେହି ଅନୁସାରେ ସଂପ୍ରସାରିତ ହୋଇଛି, ଅଧିକରୁ ଅଧିକକୁ ଫର୍ଣ୍ଣ କରି ପାରିଛି, ନିବିଡ଼ତାର ନାନା ପରିଧିକୁ ଆବିଷ୍କାର କରି ପାରିଛି । କେତେକ ପାରମ୍ପରିକ ଯୁଗବିବେଚନା ଅନୁସାରେ ମଣିଷ କୁଆଡ଼େ ସର୍ବପ୍ରଥମ ଯୁଗରେ ହିଁ ସତ୍ୟ, ଶୁଦ୍ଧତା ଏବଂ ସ୍ୱର୍ଗ ବିଭବର ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ରହିଥିଲା । କ୍ରମେ ଏକ ଅଧୋଗମନ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ଏବଂ ସତ୍ୟଯୁଗ ତଳକୁ ଖସି ଖସି ଆଖର କଳିରେ ପରିଣତ ହେଲା । ଧର୍ମମାନେ ଯେଉଁଠି ହୃଦୟକୁ ନି ଚିହ୍ନି ବୁଦ୍ଧି ଦେଇ ମଣିଷ ବିବେକର ବିଚାର କରିଛନ୍ତି ଓ ତାକୁ କୌଣସି ଏକ ପ୍ରକାରର ଭୟ ଦେଖାଇ ଭଲ ବାଟରେ ଆଣି ରଖିବାର ମସୂଧା କରିଛନ୍ତି, ସେତିକିବେଳେ ଏହିପରି ଏକ କ୍ରମାବକ୍ଷୟବାଦୀ ଯୁକ୍ତି ବିଜ୍ଞାନମାନଙ୍କର ବିବେଚନା ଶକ୍ତିକୁ ଗ୍ରାସ କରି ପକାଇଛି । ମାତ୍ର ଚେତନାର କ୍ରମପ୍ରସରଣକୁ ଭିତ୍ତି କରି ଏବଂ ହୃଦୟକୁ ହିଁ ମନୁଷ୍ୟ ଲାଗି ଅଭିପ୍ରେତ ହୋଇଥିବା ଯାବତୀୟ ସତ୍ୟ ତଥା ସମ୍ଭାବନାର ଆକ୍ଷାନରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ଯୁଗେ ଯୁଗେ ଯେତେ ଯାହା ବିଚାର କରାଯାଇଛି, ସେଥିରେ

ମଣିଷକୁ ଧର୍ମତଃ ଏକ ଯାତ୍ରୀ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରି ନିଆଯାଇଛି । ଯାତ୍ରାର ଅନ୍ତ ନାହିଁ, ଏହି ଶିଖର ଗୁଡ଼ିକର ମଧ୍ୟ ଶେଷ ନାହିଁ; ମନୁଷ୍ୟକୁ ନିମିତ୍ତ କରି ଅର୍ଥାତ୍ ବୀରରୂପେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରି ଜୀବନର ଯାବତୀୟ ବାସନା ଅର୍ଥାତ୍ ଅଧିକତର ଲାଗି ଏକ ଚିରନ୍ତନ ବେଦନା ଏବଂ ଅନୁରାଗ ଶୃଙ୍ଗରୁ ଶୃଙ୍ଗକୁ (ସାନୋଃ ସାନୁଂ ଆରୁହତ) ଆରୋହଣ କରିଚାଲିଛି, ପ୍ରସ୍ତରୁ ପ୍ରସ୍ତକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିଯାଇଛି । ଶବର ଉପାସକ ମାନେ ସେହି ଅତିକ୍ରମ ଗୁଡ଼ିକୁ ସମ୍ଭବ କରୁଛନ୍ତି ବୋଲି ଶାସ୍ତ୍ରରେ କୁହାଯାଇଛି । ଏବଂ ଯେଉଁ ମହାଜୀବନର ଅଭିଷାରେ ସେମାନେ ପଥ ଗୁଡ଼ିକୁ ପାର ହୋଇ ଅଗ୍ରସର ହୋଇ ଯାଇଛନ୍ତି, ତାହାକୁ ଏକ ଠୁଳ ପୁରୁଷ ପ୍ରତୀକର ଅଭିଧା ଦେଇ ଶତକ୍ରତୁ ବା ‘ଶତଶକ୍ତିମାନ’ ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି । ଯାତ୍ରାରୁ ନୂତନ ଦୃଷ୍ଟିମାନ ଉପଲବ୍ଧ ହେଉଛି, ବାସନାରେ ନୂତନ ତେଣା ଲାଗୁଛି, ଅନୁରାଗମାନେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସମଗ୍ର ଏବଂ ବହୁ ପ୍ରସ୍ତଯୁକ୍ତ ହେବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ନିତ୍ୟ ଅନିତ୍ୟ, ନଶ୍ୱର ଏବଂ ଅବିନଶ୍ୱର ଭେଦ ବିଲୁପ୍ତ ହୋଇ ଯାଇଛି, ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବିତମ୍ବନା, ବିଫଳତା ତଥା ଦୁଃଖ ଗୁଡ଼ିକ ସତେ ଅବା କେଉଁ ବିଶ୍ୱବେଦନା ଅର୍ଥାତ୍ ବିଶ୍ୱବାସନାର ସମଗ୍ର ବ୍ୟାକୁଳତା ଭିତରେ ମିଳାଇ ଯାଇଛନ୍ତି । କେବଳ ଏହି ଚିହ୍ନ ପରିଧି ଗୁଡ଼ିକର କାଠିରେ ମାପିଲେ ଯେତିକି ମାତ୍ର ସତ୍ୟ ବୋଲି ପ୍ରତୀତ ହେଉଛି, କିଏ ସେତିକିରେ ଆଦୌ ଶାନ୍ତ ହୋଇ ରହି ପାରୁନାହିଁ । ସିଏ ଗାରଗୁଡ଼ାକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିଯିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛି, ତେଣୁ ପ୍ରସ୍ତ ଗୁଡ଼ିକୁ ମାପିବାର ପୁରୁଣା କାଠିଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ବାରବାର ଅସ୍ୱୀକାର କରି ଚାଲିଯିବାକୁ ହେଉଛି । ଶାସ୍ତ୍ରରେ କବିକୁ କ୍ରାନ୍ତଦର୍ଶୀ ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି । ଏବଂ ସଂଜ୍ଞାଟିକୁ ତାହାର ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ କଳନାର ବେଡ଼ ଭିତରେ ଅନୁଭବ କରି ପାରିବା ଲାଗି ସର୍ବମୟ କଗତ୍‌ପ୍ରସ୍ଥା ଓ କଗତକର୍ତ୍ତାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ କବିର ଉପମା ଦିଆଯାଇଛି ।

ସିଏ ଏଠା ଛାଡ଼ି ସେଠା ଭିତରକୁ ଡେଇଁଯାଏ, ସିଏ କବି ନୁହେଁ, ସିଏ ଯେତେ ଯାହା ପ୍ରୟୋକନରେ ପଡ଼ି, ଯେତେ ଯାହା ନିଷ୍ପା ଏବଂ ସାଧୁତା ସହିତ ପଳାୟନଟିକୁ ଆତରଣ କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ସିଏ କବି ନୁହେଁ । ସଂସାରକୁ ସଲ ମଣି ଯୁଗେ ଯୁଗେ ମଣିଷ ମାନଙ୍କ ଭିତରୁ କେତେ ବ୍ୟକ୍ତି ବୈରାଗୀ ହୋଇ ସଂସାର ଭିତରୁ ପଳାଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ଏପରିକି ଏହି ସଂସାର ଭିତରେ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ପଳାଇ ଯାଇଥିଲା ପରି ହୋଇ ଏଠାରେ ଆତଯାତ ହୋଇଛନ୍ତି । ପଳାଇ ଯିବାକୁ ମୁକ୍ତି ବୋଲି କହିବାକୁ କେତେ ମନ୍ତ୍ରେ ଚେଷ୍ଟା କରିଛନ୍ତି । ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାକୁ ସତେ ଅବା କୌଣସି ପଥର ମୁଣ୍ଡା ବୋହିବା ପରି ଅନୁଭବ କରିଛନ୍ତି । ଅଥବା ସେମାନେ ଆପେ ଦୁଇ ଭାଗ ହୋଇ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିଛନ୍ତି ଅର୍ଥାତ୍ ଜୀବନକୁ ଦୁଇଭାଗ କରିଦେଇ ଅନୁରୂପ ଅଭିନୟ କିମ୍ବା ସାଲିଶମାନ କରି ଦୁଇଟାଯାକ ଘରେ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇ ରହିବାକୁ ଦମ୍ କରୁଛନ୍ତି । ଆଗକାଳରେ ଯେଉଁ ଦୁଃଖୀ

କବିମାନେ ମଞ୍ଜୁଳ କବିତାମାନ ରଚନା କରି ସଂସାରଟାକୁ ନଶ୍ୱର ବୋଲି ସତେ ଅବା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉଚ୍ଚାଟିତ ହୋଇ କହୁଥିଲେ ଓ ନାନା ସାଂସାରିକତା ଏବଂ ଅହମିକା ଦ୍ୱାରା ପୃଥୁଳ ହୋଇ ଗାଦୀଗୁଡ଼ିକକୁ ହିଁ ସବୁଠାରୁ ଉଚ୍ଚ ବୋଲି ଦେଖାଇବାରେ ଲାଗିଥିବା ଦରବାର ମାନଙ୍କରେ ସେହି ବୈରାଗ୍ୟ-ଶତକଗୁଡ଼ିକୁ ଗାନ କରି ତାହାରି ଦ୍ୱାରା ଆପଣାର ଅକିଞ୍ଚନ ସଂସାର ଭରଣାଗୁଡ଼ିକୁ ସମ୍ବର କରୁଥିଲେ, ସେମାନେ ନିଜ ଭିତରେ ପ୍ରକୃତରେ ଭାରି ବିଭକ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିବେ । ଯେଉଁ ରାଜାମାନେ ସେହି ଶତକଗୁଡ଼ିକୁ ଶୁଣି ବାହାରକୁ ଆପ୍ୟାୟିତ ହେଉଥିଲା ପରି ଦିଶୁଥିବେ, ବିଚରା ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ନିଜ ଭିତରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୟନୀୟ ଅଥଚ ପ୍ରକୃପିତ ଭାବରେ ଦି' ଫଡ଼ା ହୋଇ ରହିଥିବେ । ସଂସାରଠାରୁ ଭୁଲାଇ ଯେଉଁ କବିତା ଅଥବା କାବ୍ୟକାରିତା ସଂସାରୀକୁ ଆଉ କୌଣସି ଫାଶ ଭିତରେ ହୁଡ଼ାଇ ରଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛାକରେ, ତାହା ପଛରେ ଏକ ମୂଳଭୂତ ଅବିଶ୍ୱାସ ଭାରି ଆଞ୍ଜ କରି ବସିଥାଏ, ମୋଟେ ସେତୁଟିଏ ବାନ୍ଧିବାକୁ ମନ କରେ ନାହିଁ । ତେଣେ ପରମାର୍ଥକୁ ମନ କରୁଥାଏ ଓ ଏଣେ ଅର୍ଥ ଭିତରେ ଗୁରାଇତୁରାଇ ହୋଇ ରହିଥାଏ, ପାରତ୍ରିକର ଗୁଣଗାନ କରୁଥାଏ ଓ ଇହ ଭିତରେ ନାକବୁଡ଼ା ହୋଇ ରହିଥାଏ । ସିଏ ନିଜେ କେଉଁଠି ନା କେଉଁଠି ଭଗ୍ନ ହୋଇ ରହିଥାଏ ବୋଲି ଭଙ୍ଗୁରତାକୁ ହିଁ ସର୍ବସାର ସତ୍ୟ ବୋଲି କହି ହେଉଥାଏ । କବିତା ସେତୁ ବାନ୍ଧେ, ସେତୁ ବାନ୍ଧି ନିରାଶାକୁ ଜୟ କରେ, ଆପେ ସେତୁଟିଏ ହୋଇ ଆପଣା ଭିତରେ ଥିବା ଯାବତୀୟ ଅସନ୍ନତି ଏବଂ ଅନମନୀୟତା ଉପରେ ବିଜୟ ହାସଲ କରେ । ତା'ପରେ ଯାଇଁ ଏଠାରେ ସବୁକିଛି ସୁନ୍ଦର ଦେଖାଯାଏ, ସେଠାକାର ସବୁକିଛି ଏଠାରେ ପ୍ରତିଫଳିତ ହୋଇ ରହିଥିବା ପରି ଅନୁଭୂତ ହୁଏ, କାଳାତୀତର ଯାବତୀୟ ସଂକଳ୍ପକୁ ଏହି କାଳଗର୍ଭରେ ବହନ କରି ରହିଥିବା ପରି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ହୁଏ । ସିତିଟି ମିଳିଗଲେ ନିଃସଙ୍ଗତା ଯାଏ, ଦୂର ଅପହଞ୍ଚମାନେ ଆପଣାର ହୋଇ ଆସନ୍ତି । ସୂତ୍ରଟି ମିଳିଗଲେ ମାଳିଗୁଡ଼ିକ ଆଉ ଅଲଗା ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି ବୋଲି କହିବାକୁ କୌଣସି କାରଣ ମିଳେ ନାହିଁ ।

ଏଠା ଛାଡ଼ି ସେଠାକୁ ଛିଆଡ଼ି ହୋଇଯିବା ଯେପରି ଦୟନୀୟ, ସେଠାଟିକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରି ଖାଲି ଏହିଟି ମଧ୍ୟରେ ହିଁ ଜୀବନର ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ବର୍ଗ ବିଦ୍ୟମାନ ରହିଛି ବୋଲି ଝିଙ୍ଗାସି ହେବା ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେତିକି ପ୍ରମାଦପୂର୍ଣ୍ଣ । ମନୁଷ୍ୟ ବିଚାରର ଇତିହାସରେ ପ୍ରଥମଟିର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ସ୍ୱରୂପ ଦ୍ୱିତୀୟଟିର ଆବିର୍ଭାବ ଘଟିଥିଲା । ପ୍ରତିକ୍ରିୟାଟିକୁ ତାହାର ଯାବତୀୟ କାରଣ ଦେଇ ବୁଝିହୁଏ ସତ, ମାତ୍ର ତାହାକୁ ତଥାପି ଏକ ସୁସ୍ଥ ଉଦ୍‌ବେଳନ ବୋଲି ଆଦୌ କହିହୁଏ ନାହିଁ । ଯାହା ଆସୁଛି ତାହା ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇ ରହିଛି 'ନେତ' ଯଦିଦନ୍ତପାସତେ' । ଯାହାକୁ ଏଠାରେ ସବୁକିଛି ବୋଲି କହି

ଆମେ ପ୍ରାୟ ଏକ ରାକ୍ଷସୀ ଏକାଗ୍ରତା ସହିତ ଉପାସନା କରିବାରେ ଲାଗିଛୁ, ଯାହାର ବହୁଳ ବୃଦ୍ଧି ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ଆମର ଅସଲ ସମ୍ପୃକ୍ତି ଗୁଡ଼ିକ ସମ୍ଭବ ହେବ ବୋଲି ଆମେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଛୁ, ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ତୁଳନାରେ ପଛରେ ପଡ଼ିଯିବାର ବା ଉଶା ହୋଇଯିବାର ଭୟରେ ଆମେ ସେମାନଙ୍କୁ ଗିଳି ପକାଇବା ସକାଶେ ଧାଇଁଛୁ, ସେତିକିରେ ଏହି ତୃଷ୍ଣା କଦାପି ମେଣ୍ଟିବ ନାହିଁ । ବିଗତ ପ୍ରାୟ ତିନୋଟି ଶତାବ୍ଦୀରେ ଆପଣାକୁ ଖର ବେଗରେ ବହୁ ଦର୍ପିତ ଓ ବହୁ ଗର୍ବିତ କରାଇ ଆଣିଥିବା ଆଧୁନିକ କ୍ଳାନ୍ତ ମଣିଷ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ଲାଗି ଅନ୍ତତଃ ସେହି ମହାର୍ଦ୍ଦ ଉପଲବ୍ଧିଟିକୁ ଆଣି ଦେଇଛି । ତେଣୁ ସେଇଟି ବ୍ୟତୀତ ଏଇଟି ଅଳ୍ପ, ଏଇଟି ବ୍ୟତୀତ ସେଇଟି ମଧ୍ୟ ଅଳ୍ପ । ଏବଂ ‘ନ ଅଲ୍ଲେ ସୁଖ’ ଅସ୍ତି । ଭୂମା ଅର୍ଥାତ୍ ଏହି ଦୁଇଟିଯାକ । ଭୂମା ହେଉଛି ଏପରି ଏକ ସତତ ବର୍ତ୍ତମାନର ଆକର୍ଷଣ ଓ ଆବେଦନ, ଯାହାକି ଅତୀତ ଉପରେ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତମାନ ରହିଛି, ଅତୀତକୁ ସାଙ୍ଗରେ ଧରିଛି, ଅଥଚ ଭବିଷ୍ୟତ ମଧ୍ୟକୁ ଏକ ଅନୁରାଗମୟ ଆନ୍ତରା ସହିତ ପ୍ରାଣମିତ ହୋଇ ରହିଛି । ଏହା ଆମକୁ ସତତ ଏକ ସେତୁର ଆହ୍ୱାନ ଦେଇ ଯାଉଛି, ଏକ ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନତା ଅର୍ଥାତ୍ ଚିରସଂଲଗ୍ନତାର ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଇ ଯାଉଛି । ସେହି ଉଦ୍‌ବୋଧନଟି କବିକୁ ତା’ର ବିଚରଣରେ ଏଠାରୁ ସେଠା ଯାଏ ସତଳ ଓ ମମତାଯୁକ୍ତ କରି ରଖିଛି ବୋଲି ତାକୁ ସବୁକିଛି ସୁନ୍ଦର ଲାଗୁଛି । ତୋର ଲଗାଇ କାଣିବା, ତାହା ହିଁ ଅସଲ କାଣିବା । ଯେଉଁମାନେ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ତତ୍ତ୍ୱ ହିସାବରେ ନନ୍ଦନ ତତ୍ତ୍ୱର ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରନ୍ତି, ସେମାନେ ଆମକୁ ହୁଏତ କେତେ କ’ଣ କଣାଇବେ ବୋଲି ଚରବର ହେଉଥାନ୍ତି, କୁଡ଼ କୁଡ଼ ଜ୍ଞାନ ବ୍ୟାଖ୍ୟାରେ ଆମକୁ ପ୍ରେମର ସହିତ ହୁଏତ ପୋତି ପକାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାନ୍ତି, ତଥାପି ଆମ ହାତରେ ସେହି ତୋରଟିକୁ ଧରାଇ ଦେଇପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ସେମାନେ ଭୂଗୋଳ ଭିତରେ ହିଁ ରହି ଯାଆନ୍ତି, ଶ୍ରେଣୀ ବିଭାଗ କରନ୍ତି, ଔଚିତ୍ୟଗୁଡ଼ିକର କିରାଗୁ ଶିରା କାଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି-ଅଥଚ ଅସଲ ଆଡ଼କୁ ଦୂରଟିକୁ ଖୋଲି ଦେଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ, ସୂର୍ଯ୍ୟର ବାରତା ଆଣି ଦେଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ, ସୂର୍ଯ୍ୟମୁହାଁ କରି ବାଟ ଚଲେଇ ନେଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ।

ଖାଲି ବୁଦ୍ଧି ଆଉ ମନଟା ଭିତରେ କିଛି ହୋଇ ରହିଥିବା ଯାଏଁ ମଣିଷ ନିଜ ଭିତରେ ଭାରି ଭାଗ ଭାଗ ହୋଇ ରହିଥାଏ, ବାହାରଟାକୁ ମଧ୍ୟ ଭିତରର ନାନା ଭାଷାରେ ବିଭକ୍ତ କରି ଅଲଗା ଅଲଗା ଦେଖୁଥାଏ । ଶଂକିତ ହୋଇ ଜୀବନ ବଞ୍ଚୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଣିଷ ନାନା ପ୍ରୟୋଜନରେ ପଡ଼ି ଭାଗ ଭାଗ ହୋଇ ରହିବାକୁ ଓ ଭାଗ ଭାଗ ହୋଇ ବଞ୍ଚିବାକୁ ସତେ ଅବା ଭାରି ଭଲପାଉଥାଏ । ଭଲ ପାଇ ପାରିଲେ ଶଙ୍କା ଯାଏ । ଗଣ୍ଡିଗୁଡ଼ିକୁ ଛିଣ୍ଡାଇବାକୁ ମନକଲେ ଯାଇ ଭଲପାଇବା ଆଡ଼କୁ ବାସନା କୁହୁଲେ । ଆମ ସଂସାରରେ ଗୋଟିଏ ପାଖରେ କ୍ଷମତାର ମଣିଷ, ଆଉ ଗୋଟିଏ ପାଖରେ ଭଲ

ପାଉଥିବାର ମଣିଷ । ଯେଉଁମାନେ ଉପରକୁ କ୍ଷମତାର ମଣିଷ ବୋଲି ଦେଖାଇ ଦୁଅନ୍ତି ଅଥବା ଉପରକୁ ସେହିଭଳି ଦିଶନ୍ତି, ସେମାନେ ମୂଳତଃ ଉପବାସୀ ମଣିଷ । ସେମାନେ କିଛି ପାଇ ନଥାନ୍ତି ବୋଲି ଉପବାସୀ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ଆପଣାକୁ ଦେଇ ପାରିବାର ସୂତ୍ରଟିକୁ ଜାଣି ନ ଥାନ୍ତି ବୋଲି ସେମାନେ ଆଦୌ କିଛି ହେଲେ ପାଇ ନଥାନ୍ତି; ଅଥବା ଯେତେ ପାଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ପାଇଲା ପରି ଅନୁଭବ କରିପାରୁ ନଥାନ୍ତି । ଉପବାସୀ ହୋଇ ରହିବାର ସନ୍ତାପଗୁଡ଼ାକୁ ମେଣ୍ଟାଇବା ଲାଗି ସେମାନେ ସତେ ଅବା ବାଇଆଙ୍କ ପରି ସଂଗ୍ରହ କରିବାରେ, ଅର୍ଥାତ୍ ସଂସାରଯାକଟାକୁ ଦୁର୍ହି ଆଣି ନିଜ ଭିତରେ ଭର୍ତ୍ତି କରିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି, ତଥାପି ଥିବ ହୋଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ସେମାନେ ପଇସା କରନ୍ତି, ଯଶ କମାନ୍ତି, ଭଜ ଆସନରେ ଓ ଭଜ କ୍ଷମତାରେ ଯାଇ ବସନ୍ତି, ବେଳେବେଳେ ଏକ ଆତ୍ମଦାତା ବିରକ୍ତିଦ୍ୱାରା ସତେ ଅବା ଏକ ଅନ୍ୟ କୋପନର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଆପଣା ସହିତ ସାରା ସଂସାରଟାକୁ ମଧ୍ୟ ଏକାଥରକେ ଭକୁଡ଼ାଇ ଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତି—ତଥାପି ଆପଣା ପାଖରେ ନିହିତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି, ଆପଣାକୁ ଚିତାକାଟି ଧୂଃ ହୋଇ ବୁଲୁଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ବାଞ୍ଛା ହୋଇ ରହନ୍ତି । ଜୀବନରୁ ଉପଲବ୍ଧ ହେଉଥିବା ଶିଅଗୁଡ଼ିକୁ ଖାଲି ଆପଣା ଉପରେ ଗୁରାଇ ତୁରାଇ ହୋଇ ବସି ଝାଡ଼ ହୋଇ ଦିଶିବାକୁ ମନ କରୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଣିଷକୁ ଏହି ଦୁର୍ଗତି ଓ ତଦ୍‌କନିତ କୁରୋଡ଼ାପଗୁଡ଼ାକୁ ନେଇ ଘର କରିବାକୁ ପଡ଼େ । ମାତ୍ର ସେଇ ଶିଅଗୁଡ଼ିକ ଏକ ଅନ୍ୟ ଅନୁରାଗ ତଥା ଅନ୍ତରଙ୍ଗତା ଦ୍ୱାରା ତୁଆଇ ଆପଣାକୁ ଆକାଶ ଆଡ଼କୁ ଅର୍ଥାତ୍ ଏହି ସବୁଟି ଆଡ଼କୁ ପ୍ରସାରିତ କରିଦେଇ ପାରିଲେ ଜୀବନରେ କବିତାର ଶ୍ବର୍ଣ୍ଣ ମିଳେ । ସେହି ଶ୍ବର୍ଣ୍ଣରୁ ଏକ ସୃଜନକାରୀ ଆନନ୍ଦ ଜନ୍ମଲାଭ କରେ । ଆପଣାକୁ ସତେ ଅବା ଏକ ଜନନୀ ପରି ଅନୁଭବ ହୁଏ, ଜନନୀ ହେବାର ଅଧିକାର ମିଳିଯାଏ ।

କବିତାର ବାସନାଟି ଆମ ଚେତନାକୁ ସତେ ଅବା ଗୋଟିଏ ଅନ୍ତରଙ୍ଗତା ମଧ୍ୟକୁ ସଂହତ କରି ଆଣେ । ସେତିକିବେଳେ ଭୟଗୁଡ଼ାକ ତୁଟିଯାଏ । ଅର୍ଥାତ୍, ଭୟ କରିବାର ଆଉ କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ରହେନାହିଁ : ତତୋ ନ ବିକୁଗୁପ୍‌ସତେ । ଭିତରର ବଧୂଟି ଜୀବନରେ ଉପାର୍ଜିତ ଯାବତୀୟ ବାସନାକୁ ଠୁଳ କରି ଧରି ଥିବ କରି ବାହାରି ଥାଏ । ସିଏ ବାହାରି ଆସୁଥିବାର ସେହି ପ୍ରକ୍ରିୟାଟି ମଧ୍ୟରେ କବାଟଟି ଯେ କୋଉ ସୂତାରରେ କେତେବେଳେ ଫିଟିଯାଏ ସେ କଥା ମୋଟେ ଜାଣି ହୁଏ ନାହିଁ । ଆଉ ଜାଣିବାର ମନ ବି ହୁଏ ନାହିଁ । ବୁଦ୍ଧି ଦେଇ, ଭୟ ଦେଇ ନାନା ବାରଣ ତଥା ଆତ୍ମତାଡ଼ନାର ଅସ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ାକୁ ପ୍ରୟୋଗ କରି ଓ ବେଳେବେଳେ କେତେ ନାନା ପ୍ରକାରର ବାଜା ବଜେଇ ମଧ୍ୟ ଯେଉଁ କବାଟଟିକୁ ତଥାପି ଖୋଲି ହେଉ ନଥିଲା, ସେଇଟି ଆପଣାଛାଏଁ ଖୋଲିଯାଏ । ବାହାରୁ ସାରା ପୃଥିବୀଟାକୁ ଘରକୁ ଡାକି ଆଣିବାପରି

ମନହୁଏ । ଦୁଆର ଖୋଲିବାର ସର୍ବମୁନି ସମ୍ଭବ ଆଦୌ କୌଣସି ଟେକ୍ନିକ୍ ନାହିଁ । ହୁଏତ ଦୁଆର ଖୋଲିଯାଇ ବୋଲି ସମ୍ଭବ ହେବା ହେଉଛି ଏଥିଲାଗି ଏକମାତ୍ର ଟେକ୍ନିକ୍ । କ୍ଷମତାର ମଣିଷ ସହକରେ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରେନାହିଁ । ସମ୍ଭବ ହେବା ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାକୁ ଦେବା ଲାଗି ସମ୍ଭବ ହେବା-ମୋର ଚାରି ପାଖରେ ତଥା ମୋର ଅନ୍ତର ଭିତରେ ପରିବ୍ୟକ୍ତିତ ହୋଇ ରହିଥିବା ବିଶ୍ୱତି ପ୍ରକୃତରେ ଯେତିକି ବୃହତ୍, ଆପଣା ମଧ୍ୟରେ ସେତିକି ବୃହତ୍ ଏକ ଅନୁରାଗକୁ ବହନ କରି ତାହାରି ଆଡ଼କୁ ସଂପ୍ରସାରିତ ହୋଇଯିବା ଲାଗି ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିଲେ ଯାଇ ଦୁଆର ଖୋଲେ । ଆମେ ଅଧିକାଂଶ ମଣିଷ ସଂପ୍ରସାରିତ ହେବା ପାଇଁ ସମର୍ଥ ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ । ସଂପ୍ରସାରିତ ହେବାକୁ ଭୟ କରୁଁ । ନିଜକୁ ସଂପ୍ରସାରିତ କରିବାର ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ କାଳେ ଆମେ ସ୍ୱୟଂ ସଂପ୍ରସାରଣ ଭିତରେ ହଜିଯିବୁ, ସେହିପରି ଏକ ଭୟ ଆମକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଚଣ୍ଡ ଭାବରେ କାମୁଡ଼ି ଧରିଥାଏ । ସମସ୍ତଙ୍କର ହୋଇଗଲେ କାଳେ ଆମେ ଆଉ ନିଜର ହୋଇ ରହିପାରିବୁ ନାହିଁ, ସେଇଥିପାଇଁ ଡୋରଗୁଡ଼ିକୁ ସଂପ୍ରସାରିତ କରି ଦେବାକୁ ଚରୁଁ । ଡୋରଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ହୁଏତ ସାରା ସଂସାରଟାକୁ ବାନ୍ଧି ଆମ ନିଜର ସାନ ସରତି ଆଡ଼କୁ ଟାଣିବାରେ ଲାଗିଥାଉଁ ଓ ତାହାକୁ ହିଁ ପରମ ବ୍ୟବସାୟିକା ବୁଦ୍ଧି ବୋଲି ମାନି ନେଇଥାଉଁ । କ୍ଷମତାର ମଣିଷ ସେହିପରି ଏକ ଗୀତିର ଦାସ ହୋଇ ସବୁକିଛି ଆପଣା ପାଖକୁ, ଆପଣାର ମୁଠା ଭିତରକୁ ଟାଣି ଆଣିବା ଲାଗି ଧାଇଁବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ସଂସାରଟା ଯାକ ଫାଶ ବସେଇ ସତେ ଅବା ସଂସାରଟାକୁ ଧରି ଆଣିବ ବୋଲି ଫିସାଦ କରୁଥାଏ । କ୍ଷମତାର ମଣିଷ ଆପଣାକୁ ଦେଇପାରେ ନାହିଁ । ଗଣ୍ଡିଗୁଡ଼ାକୁ ମୋଟେ ଫିଟାଇ ପାରେନାହିଁ । ଭିତରେ ରହିଥିବା କବିତାର ସନ୍ଧାନ ପାଇଲେ ଯାଇ ଗଣ୍ଡି ଫିଟେ, କୁଣ୍ଡ ଯାଏ,-ଆପଣାକୁ ପ୍ରସାରିତ କରି ଦେବା ହିଁ ଆପଣାର ପରମ ଧର୍ମ ଓ ପରମା ଗତି ବୋଲି ଅନୁଭବ ହୁଏ । କବିର ଆଖିରେ ସଂସାରକୁ ଚାହିଁଲେ ଏହି ସବୁଟି ସହିତ ଡୋର ଲାଗି ରହିଥିବା ପରି ଅନୁଭବ ହୁଏ । ସେହି ଅନୁଭବ ମୁକ୍ତି ଦିଏ, ଭୟଗୁଡ଼ାକୁ ବିଦୂରୀତ କରିନିଏ । କବିର ଅନୁରାଗରେ ଜୀବନକୁ ଛୁଇଁବାକୁ ମନ କରିବା ମାତ୍ରକେ ବାଡ଼ିଗୁଡ଼ାକ କୁଆଡ଼େ ଅନ୍ତର୍ହିତ ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି ।

କବିତାର ମାମାଂସା କରିଥିବା ଚତୁକାରମାନେ ସାଧାରଣତଃ ଦୁଇଟି ଶିବିରରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇ କାବ୍ୟ-ଉତ୍ସରଣର ଦୁଇଟି ଉତ୍ସ ନିରୂପଣ କରି ଦେଇ ଥାଆନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ଉତ୍ସକୁ ସେମାନେ କଳ୍ପନା ବୋଲି କହନ୍ତି, ଆଉ ଗୋଟିଏ ଉତ୍ସକୁ ହୁଏତ କୌଶଳ ବୋଲି ଅଭିହିତ କରାଯାଇ ପାରିବ । ଏହିପରି ଭାବରେ କାବ୍ୟ ସମୀକ୍ଷାର ଅଲିଙ୍ଗିତ ମଧ୍ୟରେ କଳ୍ପନାବାଦୀ ଏବଂ କୌଶଳବାଦୀ ନାମରେ ଦୁଇଟି ମତାବଲମ୍ବୀ ରହି ଆସିଛନ୍ତି । ଦୁଇ ଶିବିର ମଧ୍ୟରେ ଚର୍ଚ୍ଚ ଓ ଅଚର୍ଚ୍ଚର ସହାୟତା ଗ୍ରହଣ କରି କେତେ

ମୁହଁମୁହିଁ ହୋଇଛି, ପ୍ରାୟ କାବ୍ୟ ଇତିହାସର ଆବହମାନ କାଳରୁ ହୋଇ ଆସିଛି । ଅନେକ ସମୟରେ ଗୋଟିଏ ଭାବ-ପକ୍ଷ ଏବଂ ଅନ୍ୟଟିକୁ କଳା-ପକ୍ଷ ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି । ସତେ ଯେପରି ଆଦୌ କୌଣସି କଳା ଅର୍ଥାତ୍ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର ସୁଅଭିପ୍ରେତ ସରଣୀ ନ ଥାଇ ଭାବଗୁଡ଼ାକୁ ସିଧାସିଧା ଅକାଡ଼ି ଦିଆଯାଇ ପାରିବ କିମ୍ବା ସର୍ବମୂଳ ପାତ୍ରଟିରେ ଆଦୌ କୌଣସି ଭାବର ଉନ୍ନେଷଣ ଓ ତାହାରି ମଧ୍ୟରେ ଅବଗାହନ ନ ଥାଇ ଖାଲି କୌଣସିକାଳର କାବ୍ୟ ବ୍ୟାକରଣଗୁଡ଼ାକୁ କାଣିଲେ ହିଁ କଣେ କାବ୍ୟକାରିତାର ପରିଚୟ ଦେଇପାରିବ । ଏହିପରି ଏକ ଏକଦେଶଦର୍ଶୀ ଯୁକ୍ତିଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ହୋଇ ଅଲଗା ଅଲଗା ଦୁଇଟି ଶିବିରର କଥା କୁହାଯାଇଛି । ଅବଶ୍ୟ ଏକଥା ସତ ଯେ, ଆପଣାକୁ ପ୍ରତିପାଦିତ ତଥା ତର୍କ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରିବାର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କ୍ଷେତ୍ରଟିରେ କଲ୍ଲନା ଉପରେ କୌଣସି ଏକ ଅଧିକ ଅନୁକୂଳତା ରହିଛି । କୌଣସି ଗୁଡ଼ାକୁ ପ୍ରଦର୍ଶିତ କରାଯାଇ ପାରିବ, ଧୀଷଣାଦ୍ୱାରା କେଉଁଠି କିପରି କେତେ ଭୂମିର ମହନ ବା କର୍ଷଣ କରାଯାଇଛି, ଅଙ୍ଗୁଳି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କଲାପରି ସେଗୁଡ଼ିକ ଆଣି ଉପସ୍ଥାପିତ କରାଯାଇ ପାରିବ । ପୂର୍ବକାଳରେ ଯେତେବେଳେ ସଭାମାନଙ୍କରେ କବିକୁ ଆପଣାର ପରୀକ୍ଷା ଦେବାକୁ ପଡୁଥିଲା, ସେତେବେଳେ କାବ୍ୟଗ୍ରାହୀମାନେ ପ୍ରଧାନତଃ ଧୀଷଣାଗୁଡ଼ାକୁ ମାପି ହିଁ କାବ୍ୟକୁ ମାପି ପାରୁଥିଲେ; ଧୀଷଣା ଅଧିକ ହେଲେ କାବ୍ୟ ଯେ ଅଧିକ ଶ୍ରୀମନ୍ତ ତେଣୁ ଉପଯୁକ୍ତ ହେବ, ସେତେବେଳେ କାବ୍ୟ-ଚମତ୍କାରିତାର କଲ୍ଲନା କରିବା ସକାଶେ ଏହିପରି ଏକ କାର୍ଯ୍ୟସାଧନ ଅନୁମାନକୁ ହିଁ ପ୍ରାୟ ଏକ ବିଶ୍ୱାସ ପରି ଗ୍ରହଣ କରି ନିଆଯାଇଥିଲା । ଦରବାରରେ କବି କବି ମଧ୍ୟରେ ଲଢ଼ାଇ ହେଉଥିଲା ଏବଂ ପ୍ରାୟ ନିୟମତଃ ଅକବିମାନେ ହିଁ କାବ୍ୟମୋଦୀମାନଙ୍କର ଆସନରେ ବସି ସେହି ଲଢ଼ାଇକୁ ଦେଖୁଥିଲେ ତଥା ଲଢ଼ାଇର ମାମାଂସା କରୁଥିଲେ । ସେହି ମାମାଂସା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ହିଁ ସଭାର ଶ୍ରେଷ୍ଠ କବିକୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପାରିତୋଷିକ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଉଥିଲା । କବିମାନେ ପରିସ୍ଥିତିରେ ପଡ଼ି ସେହି ସଭାରେ ପରସ୍ପରକୁ ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ପରସ୍ପରର ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦୀ ହିସାବରେ ଦେଖୁଥିଲେ ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ଅନ୍ୟ ପୋଷକତା ପ୍ରାର୍ଥୀମାନଙ୍କ ତୁଳନାରେ ଅଧିକ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିବା ଲାଗି ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ । ସେଠାରେ କୌଣସି-ପ୍ରଦର୍ଶନ ବ୍ୟତୀତ କାବ୍ୟକାର ପାଖରେ ଦୁ-ଏତ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପଦ୍ଧତି ପ୍ରକୃତରେ କାମ ଦେଇ ପାରିବ ବୋଲି ମନେ ହେଉ ନଥିଲା । ଆପଣାର କଳାପକ୍ଷଠାରୁ ଭାବପକ୍ଷଟି ଯେ ଅଧିକ ନିବିଡ଼ ଓ ଅଧିକ ସୋହାଗଯୁକ୍ତ, ସେ କଥାଟି ଲାଗି ସଭାରେ ଦୁ-ଏତ ଆଦୌ କୌଣସି ଅବକାଶ ନଥିଲା । କୌଣସି ଗୁଡ଼ିକ ଦୁ-ଏତ ଆଗରୁ କାବ୍ୟ ସିଦ୍ଧାନ୍ତମାନେ ଲିପିବଦ୍ଧ କରି ଯାଇଥିଲେ, ଦରବାରୀ ଭାବରେ ତାହାକୁ ହିଁ ଗୀତି ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରାଯାଉଥିଲା ଏବଂ ସେହି ଗୀତିଗୁଡ଼ିକର ଅନୁସରଣ କରି

ଯଶଃପ୍ରାପ୍ତି କରି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଯାବତୀୟ କାରିଗରୀର ଉପସ୍ଥାପନା କରୁଥିଲା । କଲ୍ଲନାର ଏପରି ଏକ ନିବିଡ଼ତର କ୍ଷେତ୍ର ରହିଛି, ଯେଉଁଠାରେ କି କୌଶଳର କୌଣସି ପ୍ରବେଶ ସମ୍ଭବ ହୁଏନାହିଁ । ତେଣୁ କଳାପକ୍ଷର ଅନୁଗାମୀମାନେ ଆପଣାର କାବ୍ୟ ବିଚରଣର ପରିଧି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯେ ଅଗତ୍ୟା ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୀମାବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିଯାଇଥିଲେ- ଦୁଆରଗୁଡ଼ାକୁ ଆଦୌ ନ ଖୋଲି ମଧ୍ୟ ଉଦ୍ୟାନଟିକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ କୁଶଳ ଭାବରେ ପ୍ରଦର୍ଶିତ କରି ପାରିବାଦ୍ୱାରା ଯେ ବେଶ୍ କାମ ଚଳି ଯାଉଥିଲା, ସେକଥା ବେଶ୍ ସହଜରେ ବୁଝିହେବ ।

କଳା-ପକ୍ଷ ଅର୍ଥାତ୍ କୌଶଳ ପକ୍ଷ, ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ସାହିତ୍ୟ ତଥା କାବ୍ୟର ମୀମାଂସାରେ ତାହାକୁ *Ars Poetica* ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି । ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ଲାଗି ଏକ କୌଶଳ ଅବଶ୍ୟ ଲୋଡ଼ା, ମାତ୍ର କେବଳ କୌଶଳ ପ୍ରଦର୍ଶନ ହିଁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ସକାଶେ ଆଦୌ ଯଥେଷ୍ଟ ନୁହେଁ । କୌଶଳମାନେ ବୁଦ୍ଧିଗତ ଚାତୁର୍ଯ୍ୟର ବନ୍ଧ ଭିତରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । କାବ୍ୟକାରିତା ବା କବିତା ବୁଦ୍ଧିକୁ ଉପେକ୍ଷା କିମ୍ବା ଅବକ୍ଷା କରି ଚାଲିଯାଏ ନାହିଁ ସତ, ମାତ୍ର ବୁଦ୍ଧିର ବେତରା ଭିତରେ ବନ୍ଧା ହୋଇ ରହିଗଲେ ତାହା ଆପଣାର ଅନେକ ଧର୍ମକୁ ହରେଇ ପକାଏ । ବୁଦ୍ଧି ବାଡ଼ଗୁଡ଼ାକରେ ବିଶ୍ୱାସ କରେ, ତେଣୁ ଦ୍ୱାର ଖୋଲିଦେଇ ଅସଲ ଆମନ୍ତ୍ରଣଟିକୁ ସମ୍ଭବ କରିବାର ଅନ୍ୟ ଆଚରଣଟି ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ତା'ଦ୍ୱାରା ସମ୍ଭବ ହୁଏନାହିଁ । ବୁଦ୍ଧି ବାଡ଼ ତେଇବାକୁ ଡରେ, ତେଣୁ ଅସଲ ନମନୀୟତା-ଗୁଡ଼ିକର ଷର୍ଣ୍ଣ ଦେଇପାରେ ନାହିଁ, ଅସଲ ସମ୍ଭାବନା ଗୁଡ଼ିକୁ ସମ୍ଭବ କରିପାରେ ନାହିଁ । କଳା-ପକ୍ଷର ସେହି ଅଯଥେଷ୍ଟତା ଯଦୁଁ ଯଦୁଁ ଅଧିକ ଅନୁରୂତ ହେଲା, ତାହାରି ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ସ୍ୱରୂପ ଭାବପକ୍ଷର ଅବଚାରଣା କ୍ଷରାଗଲା । ଇଂରାଜୀ ରୋମାଣ୍ଟିକ୍ ସାହିତ୍ୟ ବ୍ୟାଖ୍ୟାରେ ତାହାକୁ *Imagination* ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି । ଚଳନ୍ତି ନିତ୍ୟ ନୈମିତ୍ତିକ ଅର୍ଥରେ ଆମେ ଯାହାକୁ ବକ୍ଷନା ବୋଲି କହୁଁ, ଏହି କଥାଟି ଆପଣାର ବ୍ୟଞ୍ଜନାରେ ତା'ଠାରୁ ଅନେକ ଅଧିକ ଓ ଅନେକ ବ୍ୟାପକ । ଏହି ଅର୍ଥରେ କଲ୍ଲନା ବୁଦ୍ଧିକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରେନାହିଁ, ତାହା ବୁଦ୍ଧିକୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ଆହୁରି ଅଧିକ ମୂଳଯୁକ୍ତ ତଥା ଆହୁରି ଅଧିକ ପ୍ରସାରଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଅଧିକାଂଶ ସ୍ଥଳେ ବୁଦ୍ଧି ହିଁ ଚଳି ଛାଡ଼ି ରହିଥାଏ, ଅସଲ ମୂଳ ଓ ଅସଲ ଭୂମି ଗୁଡ଼ିକୁ ଛାଡ଼ିକରି ରହିଥାଏ, କେବଳ ଆପଣାର କାଠି ଏବଂ ଆପଣାର ପ୍ରତିପାଦ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିବ ବୋଲି ତାହା ଅନେକ କାଠି ଓ ଅନେକ ପ୍ରତିପାଦ୍ୟକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅମନନୀୟ ଭାବରେ ଅସ୍ୱୀକାର କରୁଥାଏ । ଆପଣାର ସୀମାଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ରହିବାକୁ ହିଁ ସତ୍ୟର ଦର୍ଶନ ଓ ଷର୍ଣ୍ଣନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକମାତ୍ର ନିରାପଦ ମାର୍ଗ ବୋଲି ଅତି ବସୁଧିବାରୁ ତାହା ଆପଣାକୁ ଅନେକ ଦର୍ଶନ ତଥା ଷର୍ଣ୍ଣନରୁ ବଞ୍ଚିତ କରି ରଖିଥାଏ ।

ସୀମାଗୁଡ଼ାକର ସେ ପାଖରେ ମଧ୍ୟ ଆହୁରି ଅନେକ ଅନୁପ୍ରସ୍ତୁତ ତଥା ଅନୁଲମ୍ବତା ବିଦ୍ୟମାନ ରହିଛି ବୋଲି ଆପଣାର ଏକାଧିକ ଅସତର୍କ ମୁହୂର୍ତ୍ତମାନଙ୍କରେ ଆଦ୍ରାଣ କରି ପାରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ବୁଦ୍ଧି ତଥାପି ସୀମା ଡେଇଁବାକୁ ଡରେ । କଳ୍ପନା ତରେ ନାହିଁ- ଆପଣାର ବାସନା ତାକୁ ଯୁଥାଡେ ଟାଣି ନେଇଯିବାକୁ ମନ କରୁଥାଏ, ଏକ ବିମୋଚନକାରୀ ଜିଜ୍ଞାସାଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ହୋଇ ତାହା ସେଠାକୁ ମଧ୍ୟ ଯିବ ବୋଲି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । କଳ୍ପନାବନ୍ଧୁକୁ ବିଶ୍ୱାସ କରି ପାରିଲେ, ଭିତର ଆଖି ତଥା ବାହାର ଆଖି ଦୁଇଟିଯାକ ହିଁ ସତେ ଅବା ଏକାବେଳକେ ଖୋଲି ହୋଇଯାଇଥିବା ପରି ଅନୁଭବ ହୁଏ, ତେଣୁ ପୂର୍ଣ୍ଣତର ଭାବରେ ଦେଖିହୁଏ । ଆପଣାର କରିହୁଏ, ଆପଣାକୁ ଗ୍ରହମୁକ୍ତ ଭାବରେ ଦେଖିହୁଏ, ଔଷଧ୍ୟ ଲାଜରା ହୋଇ ପଳାଏ, ନିର୍ଭରତର ସ୍ୱପ୍ନ ଭଙ୍ଗ ହୁଏ ।

କଳ୍ପନା ଗାର ମାନେନାହିଁ । କଡ଼କୁ ଖାଲି କଡ଼ ବୋଲି କହେନାହିଁ ଓ କଡ଼ର ବାହାରେ କଡ଼କୁ ଛାଡ଼ିକରି ରହିଥିବା ଆଉ କୌଣସି ଅଣରୀରୀ ଅନ୍ୟ ପୁଦ୍ଗଳକୁ ଆତ୍ମା ବୋଲି କହି ଅଲଗା କରିଦିଏ ନାହିଁ । ଅନ୍ନକୁ ଏଠାରେ ରଖି ଆନନ୍ଦକୁ କଦାପି ସେଠାକୁ ଠେଲିଦେଇ ଅଲଗା କରିଦିଏ ନାହିଁ । ଅନ୍ନଠାରୁ ଆନନ୍ଦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ସବୁକିଛିକୁ ତଥା ସବୁଟିକୁ ସତେ ଅବା ଏକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ମଣ୍ଡଳ ମର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କରିପାରେ । କଳ୍ପନା ତଥାକଥିତ ଅମୂର୍ତ୍ତମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ମୂର୍ତ୍ତ ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରେ, ମୂର୍ତ୍ତିକୁ ନିମ୍ନସ୍ଥ ଭୂମି ଏବଂ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱସ୍ଥ ଆକାଶ ସହିତ ଏକତ୍ର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଏବଂ ସମନ୍ୱିତ କରି ଦେଖିବାକୁ ସାହାସ କରେ । କଳ୍ପନା ଯୋଡ଼େ, ଯୋଡ଼ିପାରେ; ବୁଦ୍ଧି ଯେଉଁଗୁଡ଼ାକୁ କେବଳ ନାନା ଅମେଳ ଅଥବା ପରସ୍ପରର ବିପରୀତ ବୋଲି କହି ବର୍ଜନ କରି ଆସିଥାଏ, କଳ୍ପନା ସତେ ଅବା ଏକ ବୃହତ୍ତର ସମ୍ମେଳନ ମଧ୍ୟରେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଏକତ୍ର ମିଳାଇ ଆଣିପାରେ, ବିରୋଧଗୁଡ଼ିକୁ ସତେ ଅବା ଗୋଟିଏ ଅକ୍ଷର ଦୁଇ ପ୍ରାନ୍ତରେ ରହିଥିବା ପରସ୍ପରର ପରିପୂରକ ଦୁଇ ମେରୁ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରେ । ସେହି କଳ୍ପନାର ଶିଅଗୁଡ଼ାକୁ ଆପଣାର ଅଧିକ ନିର୍ଭରଯୋଗ୍ୟ ଅବଲମ୍ବନ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି କବି ଦୃଶ୍ୟକୁ ଅଦୃଶ୍ୟ ସହିତ ଯୋଡ଼େ, ବହିଃସ୍ଥକୁ ଅନ୍ତରସ୍ଥ ଓ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ କରି ଆଣେ, ତଥାକଥିତ ଅସମ୍ଭବକୁ ସମ୍ଭବ୍ୟର ସୁମାରି ଭିତରେ ଆଣି ଦେଖାଇ ଦେଉଥାଏ । ସମ୍ଭବତଃ ସେହି କାରଣରୁ ହିଁ କଳ୍ପନା କୃତିତ ନିରାଶ ହୁଏ । ବୁଦ୍ଧି ଅଳପ ଦେଖେ, ଅଳପ ଭିତରେ ରହେ; ସମ୍ଭବତଃ ସେଇଥିଲାଗି ଅତ୍ୟନ୍ତ ସହଜରେ ନିରାଶ ହୋଇଯାଏ, ଆଖି ଖାଲିଖାଲି ନିରାଶ ହୋଇଯାଏ । କଳ୍ପନା କୌଣସି ଆଖି ରଖି ନ ଥାଏ, ତର୍କଣାର କୌଣସି କାଠିକୁ ତାହା ସବୁଯାକ କାଠି ବୋଲି ମାନି ନେଇ ନ ଥାଏ । କଳ୍ପନାର ଭୂମି ଆପଣାର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣତର ଆବଶ୍ୟକତାଟି ଅନୁସାରେ ନିକପାଇଁ ଏକ

ଅନୁକୁଳ ଚର୍ଚ୍ଚ ସଙ୍ଗତିକୁ ମଧ୍ୟ ବାଛି ନେଉଥାଏ । ଆପଣା ସହିତ ତାହା ବୁଦ୍ଧି ଓ ଚର୍ଚ୍ଚକୁ ମଧ୍ୟ ସାଙ୍ଗରେ ନିଏ, ମାତ୍ର କଳ୍ପନାର ସହଚର ହେବାକୁ ମଙ୍ଗିଗଲା ମାତ୍ରକେ ବୁଦ୍ଧି ଓ ଚର୍ଚ୍ଚର କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ଏକ ଭୂମି-ଉତ୍ତୋଳନ ସମ୍ଭବ ହୋଇଯାଏ । କଳ୍ପନା ମୋଟେ ଅନ୍ଧ କରି ଦିଏ ନାହିଁ; କଳ୍ପନା ଅନ୍ୟ ଆଖିଗୁଡ଼ିକୁ ଆଣି ଯୋଗାଇ ଦିଏ, କେବଳ ଯେଉଁ ଆଖିଗୁଡ଼ିକ ଏକମାତ୍ର ଆଖି ବୋଲି ଭ୍ରମକରି ବୁଦ୍ଧି ବାଟ ଚାଲୁଥିଲା, ସେଇ ସ୍ତରକୁ ଆସି ସେଗୁଡ଼ିକୁ ହରାଇବାକୁ ପଡ଼ୁଥିବାରୁ ବୁଦ୍ଧି ନିଜକୁ ସତେ ଅବା ଅନ୍ଧ ହୋଇଗଲା ପରି ଅନୁଭବ କରେ ।

ମାତ୍ର ବୁଦ୍ଧି ଯେପରି ଆପଣାକୁ ଜିଲି ରଖିପାରେ, କଳ୍ପନା ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଗାତକୁ ଯାଇପାରେ । ଆପଣା ଧର୍ମର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବାରତାଟିକୁ ସାଧ୍ୟ ନ କରିଥିଲେ କଳ୍ପନା ଗାତକୁ ଯାଇପାରେ । କଳ୍ପନା ଗାତକୁ ଗଲେ ଫାଡ଼ାଶାସ୍ତ୍ରୀମାନେ ତାକୁ ନିଉରୋସିସ୍ ବୋଲି କହନ୍ତି । ସେହି ନିଉରୋସିସ୍ ଆପେ ଆପଣାକୁ ଗିଳି ବାହାରକୁ ଆସିଲେ ତାହାକୁ ସାଇକୋସିସ୍ ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ବୁଦ୍ଧିର ତଳକୁ ଆମ ଜୀବନର ଯେଉଁ ଅବବୌଦ୍ଧିକ ସ୍ତର ରହିଛି, ସେଠାରେ ମଧ୍ୟ ସେହି କଳ୍ପନା ହିଁ ରାଣୀ ହୋଇ ବସିଥାଏ, ଅଲକ୍ଷଣୀ ହୋଇ ବସିଥାଏ, ଚଣ୍ଡୀ ହୋଇ ବସିଥାଏ । ସେହି ଅବବୌଦ୍ଧିକ ସ୍ତରର କଳ୍ପନା ମୋଟେ କାହାକୁ ସହେ ନାହିଁ, ନିଜକୁ ମଧ୍ୟ ସହେନାହିଁ । ଏଠାରେ ଆମ ଅନ୍ତଃଜୀବନର ଅବଦମିତ ରାକ୍ଷସମାନେ କୋଉ କାଳରୁ କ୍ଷୁଧାର୍ତ୍ତ ଓ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅସହନୀୟ ଭାବରେ କ୍ଷତବିକ୍ଷତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି କେଜାଣି, ସେଠାରେ କଳ୍ପନା ନାନା କୋପନର ହିଁ ଏକ ପ୍ରମତ୍ତ ଅନ୍ୟନାମ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ସେତେବେଳେ ଭିତରେ କେବଳ ଏପରି ଜଣେ ରାଜାହୋଇ ବସିଥାଏ, ଯିଏ କି କେବଳ ଏକ ଅରାଜକତାକୁ ହିଁ ମାନେ, ଏକ କଠୋର ଏବଂ ଉତ୍ତପ୍ତ କାରାଗାର ମଧ୍ୟରେ ଆପଣାର ଗୋଡ଼କୁ ଆପେ କାମୁଡ଼ି ଧରି ସାରା ସଂସାର ଉପରେ ଏକ ବୃହତ ବିକୟ ହାସଲ କରିଛି ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରି ପଡ଼ି ରହିଥାଏ । କଳ୍ପନାକୁ କୃତ ହେଲେ କଳ୍ପନା ଅବବୌଦ୍ଧିକ ସ୍ତରକୁ ଚାଲିଯାଏ, ତାକୁହିଁ ଅଧିକ ପସନ୍ଦ କରେ । ଅନେକ କଳ୍ପନାବାଦୀ କବି ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି କଳ୍ପନାର ଏହି ସ୍ତରରେ ରହି କବିତା ଲେଖନ୍ତି । ସେମାନେ କୁସୁମିତ ହୋଇ ଆସୁଥିବା କମଳ ପୁଷ୍ପଟିକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଆୟତ୍ତ କରିପାରିବେ ବୋଲି ତାହାର ପାଖୁଡ଼ା ଗୁଡ଼ିକୁ ଛିଣ୍ଡାଇ ପଙ୍କ ଭିତରକୁ ନେଇ ଲୋଟେଇ ଦିଅନ୍ତି । ଫରାସୀ କବିତାର କେତେକ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଆମକୁ ଏହି ମଉବାରାଶମାନଙ୍କର ଦର୍ଶନ ଅବଶ୍ୟ ମିଳିଯିବ, ସେମାନଙ୍କ କବିତାରୁ କମଳ ଫୁଲ ଓ ପଙ୍କକୁ ଏକତ୍ର ଗୋଟିଏ ପାତନରେ ମିଶେଇ ପାରୁଥିବା ଏକ ଉକ୍ତ କାବ୍ୟରମଣର ବୃହତ୍ ଅବଶ୍ୟ ଶୁଦ୍ଧିଗୋଚର ହୋଇ ପାରିବ । ଆମ ଦେଶ ଓ ଆମ ଭାଷା ସମେତ ଅନେକ ଦେଶ ଓ ଅନେକ ଭାଷାର

ତଥାକଥିତ ଆଧୁନିକ କାଳରେ ଆମେ ସେହି ଉକ୍ତତା ଏବଂ ଅବବୌଦ୍ଧିକତାର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ମଧ୍ୟ ବେଶ ଦେଖିବାକୁ ପାଇବା । ପୁରୁଷ ହିଁ ଶ୍ରଦ୍ଧା କରିପାରେ, ପୁରୁଷ ହିଁ କବିତାର ସୃଷ୍ଟି କରିପାରେ । ମାତ୍ର ବିଟ ପୁରୁଷ ପୁରୁଷର ମୁଖାଗୁଡ଼ାକ ପିନ୍ଧି ଯାହା କିଛିକୁ ଶ୍ରଦ୍ଧା କରୁଛି ବୋଲି ଦେଖାଇ ଦୁଏ ଏବଂ ଯାହାକିଛି ସୃଷ୍ଟି କରୁଛି ବୋଲି ହୁଂକାର ସହିତ କହୁଥାଏ, ତାହା କେବଳ ଏକ ଅବବୌଦ୍ଧିକ ସ୍ତରରେ ରହିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୁଏ ।

ତେଣୁ ଅସଲ ଅର୍ଥାତ୍ ବ୍ୟାପିମୁକ୍ତ କଲ୍ଲନା ହେଉଛି ଏକ ଆତ୍ମୀୟତା ଧର୍ମୀ କଲ୍ଲନା । ଏକାନ୍ତକତା ଲାଭ କରିବା ହେଉଛି ଯାବତୀୟ ଆତ୍ମୀୟତାର ଅସଲ ଇଚ୍ଛା । ସବୁ ପ୍ରେମୀ କିମ୍ବା ସବୁ ଭକ୍ତ ପ୍ରେମର ଓ ଭକ୍ତିର ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ସକଳ ବିଧିକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପରାକ୍ରମ ସହିତ ମାନୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ଯଥାର୍ଥ ଭଲପାଇବା ଓ ଯଥାର୍ଥ ଭକ୍ତି କରିବାକୁ ସମ୍ଭବ କରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ, କାର୍ଯ୍ୟ ଶାସ୍ତ୍ରର ସକଳ ବିଧି ଓ ଗୀତିକୁ ଏକ ବଳୀୟର ଅତ୍ୟୁପାହ ସହିତ ମାନୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସବୁ କରି ସେହିପରି ଯଥାର୍ଥ କାର୍ଯ୍ୟକାରିତାର ଭାଜନ ହୋଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଆତ୍ମୀୟତା ଅର୍ଜନ କରିଥିବା କବି ନିଜକୁ ଉପାଦାନ ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରି ଆପଣାକୁହିଁ ଅସଲ କରି ଦେଖାନ୍ତି । ଆପେ ଓଟ ପରି ଏତେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବରେ ଫୁଲି କରି ରହିଥାନ୍ତି ଯେ କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପ୍ରେଦାନର ଅସଲ ରକ୍ଷିତ ଭିତରେ ଗଳି ମୋଟେ ସେ ପାଖକୁ ଯାଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ; ସେମାନେ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ବିଟପୀ ଭକ୍ତ ସ୍ୱୟଂ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଗଳି ଆପେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମୋଟା ହୋଇ ଦିଶିବ ବୋଲି ଯାବତୀୟ ଭକ୍ତି ଉପଚାର କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ସାହିତ୍ୟର ଅରଣ୍ୟ ଭିତରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ବୃହତ ବରାହ ସଦୃଶ ଦେଖାଯିବେ ବୋଲି ଅନେକ ସାହିତ୍ୟିକ ସାହିତ୍ୟରେ ପଶି ଆସିଥାନ୍ତି । ଏହି ସାହିତ୍ୟିକ ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ନିଜର ନାର୍ଯ୍ୟ ଅନୁତାପତିକୁ ରକ୍ଷା କରି ଆମର କବି ମାନେ ମଧ୍ୟ ଆସି ସାମିଲ ହୋଇ ଥାଆନ୍ତି । ଏହି କବିମାନେ ଗାଡ଼ରେ ଯାଇ ପଶି ଥାଆନ୍ତି । ଆପଣାର ତେଣୁଗୁଡ଼ାକୁ କାଟି ଗାଡ ଭିତରେ ଯାଇ ପଶିଥାନ୍ତି । ତେଣା ରହିଥିଲେ ଯାଇ ଆକାଶ ଲାଗି ଏକ ବ୍ୟାକୁଳତା ଅନ୍ତତଃ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଜନ୍ମଲାଭ କରିଥାଏ । ଯଥାର୍ଥ ଆକାଶ ଲାଗି ବ୍ୟାକୁଳତା ଆତ୍ମୀୟତାକୁ ଜନ୍ମ ଦିଏ । ଆତ୍ମୀୟତାରୁ ହିଁ ଏପରି ଏକ ପ୍ରସନ୍ନତା ଏବଂ ସହକ ପ୍ରଶାନ୍ତି ସମ୍ଭବ ହୁଏ, ଯାହାକି ଆମକୁ ଯାବତୀୟ କ୍ରୂର ତଥା ଯାବତୀୟ ଉତ୍ତାପରୁ ସୁରକ୍ଷିତ କରି ରଖିପାରେ । ସେହି ଆତ୍ମୀୟତା ଦ୍ୱାରା ଭିତର ପ୍ରସନ୍ନ ହୁଏ, ବାହାର ପ୍ରସନ୍ନ ହୁଏ । ବୈରାଗ୍ୟ ଦୂର ହୁଏ । ଦୃଷ୍ଟ ବିଶ୍ୱମୟ ହୁଏ । ତଥାପି କ୍ରୂର ମୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଦୂରତା ମାନେ ଅନାବଶ୍ୟକ ବୋଧ ହୁଅନ୍ତି । ଆତ୍ମୀୟତା ଅନ୍ତଃପ୍ରକୃତି ଏବଂ ବହିଃପ୍ରକୃତି ମଧ୍ୟରେ ଏକ ସେତୁର ସ୍ଥାପନା କରେ । ସେହି ସେତୁର ସାହାଯ୍ୟରେ ଏଠୁ ସେଠା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସବୁକିଛି ଏକାବେଳେକେ ଦିଶି

ପାରନ୍ତା । ଆପଣା ଭିତରେ ସବୁଯାକ ଦିଶେ, ସବୁଟି ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ଦିଶି ଦିଶି ଯାଉଥାଏ । ଯେଉଁ ସୁତାଟି ଏଠୁ ସେଠା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସବୁକିଛିକୁ ଗୋଟାଏ କରି ବାନ୍ଧି ରଖିଥାଏ ତାହା ଆମର ଜୀବନରେ ଏକ ଚେତନା ରୂପେ ଉପଲବ୍ଧ ହୁଏ । ଚେତନାର ଅନ୍ୟନାମ ଯେ ଶ୍ରଦ୍ଧା, ସେହି ମହାର୍ଦ୍ଦ୍ୟ ସତ୍ୟଟି ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳେ ହିଁ ଉପଲବ୍ଧ ହୋଇଥାଏ । ବୁଦ୍ଧିର ବିଜ୍ଞାନୀମାନେ ଯେଉଁ ଚେତନାର ଠାବ କରି ପାରିଛନ୍ତି ବୋଲି କହି ଚେତନାଠାରୁ ଅଚେତନକୁ ଅଲଗା କରି ଦେଖାଇ ଦିଅନ୍ତି, ସେଠାରେ ଆଦୌ ସେହି ଚେତନାର କଥା କୁହାଯାଇ ନାହିଁ । କାବ୍ୟ ଜଗତର ପ୍ରାୟ ଏକ ବ୍ରହ୍ମବାଚୀ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରିଥିବା ଶ୍ରୀ ବିଶ୍ଵନାଥ କବିରାଜଙ୍କ ଭାଷାରେ ତାହାକୁ ଏକ ‘ଚୈତନ୍ୟ ତନ୍ମୟତା’ ବୋଲି ହିଁ କୁହାଯିବ ।

ଭିତରେ ଯାହା ଚେତନା, ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର ସଂସ୍କରଣରେ ତାହା ହିଁ ଶ୍ରଦ୍ଧା । ଚେତନା ଯୋଡ଼ି ଆଣେ ଏବଂ ଯୋଡ଼ି ଆଣିବାର ସେହି ଜୀବନ ସତ୍ୟଟି ଶ୍ରଦ୍ଧା ରୂପେ ପ୍ରକାଶିତ ହେଉଥାଏ । ଭିତର ସହିତ ବାହାରକୁ, ଚେତନା ସହିତ ଶ୍ରଦ୍ଧାକୁ ଏକତ୍ର ଯୋଡ଼ି ରଖିଥିବାର ସେତୁ ଅଥବା ସୁତ୍ରଟିକୁ ଆମେ କଲ୍ପନା ବୋଲି କହିପାରିବା । ଅସଲ କଲ୍ପନା ବୁଦ୍ଧିକୁ ଟପିଯାଏ । ଅନେକ ସମୟରେ ବୁଦ୍ଧିକୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ହିଁ ବୁଦ୍ଧିକୁ ଟପିଯାଏ । ବୁଦ୍ଧିରେ ବିମୋଚନ ଘଟାଏ । ଆମରି ଭିତରେ ପ୍ରାୟ ଏହିପରି ଏକ ସମଗ୍ର ଅଥଚ ଅନୁରାଗୋଜ୍ଞ ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବିଶ୍ଵନାଥ କବିରାଜ ‘ଚିତ୍ତବିସ୍ମର’ ବୋଲି କହିଛନ୍ତି । ବିସ୍ମରିତ ହେବା ହିଁ ଚିତ୍ତର ସର୍ବମୂଳ ଧର୍ମ । ଚିତ୍ତବିସ୍ମର ଓ ରାକ୍ୟବିସ୍ମର କଦାପି ସମଧର୍ମୀ ନୁହନ୍ତି । ଚିତ୍ତବିସ୍ମର ଆଦୌ ଗିଳି ପକାଇବାକୁ କିମ୍ବା ଗ୍ରାସ କରିବାକୁ ଯାଏ ନାହିଁ । ଚେତନାର ବନ୍ଧ ରାଜିଲେ ଜୀବନରେ ଯେଉଁ ‘ଅତଳ କଲେର୍ ଆହ୍ଵାନ’ ସମ୍ଭବ ହୋଇଥାଏ, ତାହା ହିଁ ଚିତ୍ତବିସ୍ମର । ଏହି ବିସ୍ମରଟି ଘଟିଲେ ଚେତନା ଆକାଶକୁ ଛୁଏଁ, ନିଜର ଗଭୀରତାକୁ ମଧ୍ୟ ଅନୁଭବ କରିପାରୁଥାଏ । ଏହି ବିସ୍ମରକୁ ସମ୍ଭବ କରିବା ସକାଶେ ସଭାର ତଥା ସମ୍ଭବ ଆଦୌ କୌଣସି କ୍ଷେତ୍ରକୁ ପଛରେ ପକାଇ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯିବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ । ଏହି ଦେହଟି ମଧ୍ୟ ସାଙ୍ଗରେ ରହିଥାଏ । ଏପରି ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାର ଭକ୍ତି ରହିଛି, ଯାହା ଦେହଟି ସକାଶେ ଗ୍ଳାନି ଅନୁଭବ କରୁଥାଏ । ଦେହଟାକୁ ପଛରେ ପକାଇ ଚାଲିଗଲେ ଯାଇ ମୁକ୍ତି ମିଳିବ ବୋଲି ଭାବୁଥାଏ, ତାହା ଦେହଟାକୁ ଲୁଚାଇ ଲୁଚାଇ ରଖୁଥାଏ, ଏଠି ଗଣ୍ଠି ପକାଇ ରଖି ସେଠି ଗଣ୍ଠିଟାକୁ ଖୋଲି ଦେଇ ପାରିବାର ଦମ୍ଭ କରିଥାଏ । ସେହି ଭକ୍ତି ନିଜ ଭିତରେ ମଣିଷକୁ ଦୁଇ ସ୍ଥାନକରି ରଖେ, ଚିତ୍ତବିସ୍ମରର ପ୍ରତିପକ୍ଷୀ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଆପଣାର ସବୁଟିକୁ ନେଇ ଭ୍ରମା ସହିତ ଯୋଡ଼ିଦେବା, -ହୁଏତ ତାହା ହିଁ ଭକ୍ତିକୁ ଆର୍ତ୍ତ ସ୍ଵରରୁ ଅନୁରାଗୀର ସ୍ଵରକୁ ଉତ୍ତୋଳିତ କରି ନେଇଯାଏ । ଭ୍ରମାର ମଧ୍ୟ ଏକ ଦେହ ରହିଥିବା

ଭଳି ଅନୁଭବ ହୁଏ ଏବଂ ଆପଣାର ଦେହ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଭୂମାରୂପୀ ଦେହଟାକୁ ଅନୁଭବ କରିହୁଏ । ଭାରତୀୟ ଯୋଗ ସାଧନାରେ ଅନୁରାଗୀ ଯୋଗୀକୁ ତା' ସାଧନାର ଏକ କ୍ରମ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ କ୍ଷିତି ସହିତ କ୍ଷିତି ହେବାକୁ ପଡ଼ୁଥିଲା, ଅପ ସହିତ ଅପ୍ ହେବାକୁ ପଡ଼ୁଥିଲା, ତେଜ ସହିତ ତେଜ ହେବାକୁ ପଡ଼ୁଥିଲା, ମରୁତ ସହିତ ମରୁତ ହେବାକୁ ପଡ଼ୁଥିଲା ଏବଂ ଖ ସହିତ ଖ ହେବାକୁ ପଡ଼ୁଥିଲା । ଏହିପରି ଭାବରେ ଆପଣାର ବିସ୍ତାର,-ବିସ୍ତାର ଦ୍ଵାରା ବିଲୋପ,-ଦଗାଇ ପାରିଲେ ଯାଇ ଗୁଢ଼ି ଗୁଢ଼ିକର ସମ୍ମେତନ ସମ୍ଭବ ହୋଇଥାଏ । ସେହି ବିସ୍ତାରର ପ୍ରକ୍ରିୟାଟି ମଧ୍ୟ ଦେଇ ମଣିଷର ପ୍ରପଞ୍ଚ ସୀମାଗୁଡ଼ିକୁ ଟପି କରିବ କନ୍ଦୁ ହୁଏ ।

ମନୁଷ୍ୟ ମନୋବିଜ୍ଞାନର ସାଂପ୍ରତିକ ଯେଉଁ ଶାଖାଟି ମନୁଷ୍ୟ ମନୋଗତ ବିକୃତିଗୁଡ଼ିକରୁ ହିଁ ମନୁଷ୍ୟର ପ୍ରକ୍ଷୁଦ୍ଧଗୁଡ଼ିକର ନିର୍ଣ୍ଣୟନ କରିବାର ସେହି ପାରମ୍ପରିକ ବିଶ୍ଳେଷଣ-ପଦ୍ଧତିକୁ ଛାଡ଼ି ତା' ଜୀବନର ଐଶ୍ଵର୍ଯ୍ୟ ତଥା ଔଜ୍ଞାତ୍ୟଗୁଡ଼ିକରୁ ହିଁ ତାକୁ କଳନା କରିବାକୁ ପ୍ରୟାସ କରୁଛି, ତାହା ଆମକୁ Peak experience ବୋଲି ଏକ ନୂତନ ତଥ୍ୟଭୂମି ତଥା ସତ୍ୟଭୂମିରେ ଆଣି ପହଞ୍ଚାଇ ଦେଇଛି । ଏହି କଥାଟିକୁ ଆମେ 'ଶିଖର-ଅନୁଭୂତି' ବୋଲି ଚର୍ଚ୍ଚମା କରିପାରିବା । ମଣିଷର ଅସଲ ସ୍ଵାକ୍ଷ୍ୟ ଓ ଜୀବନରୁ ଉପଲବ୍ଧ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତା-ବୋଧ ହେଉଛି ତା' ଜୀବନରେ ଏହି ଶିଖର-ଅନୁଭୂତିଟିକୁ ଲାଭ କରିପାରିବାର ସାମର୍ଥ୍ୟ । ଆମର ନିତ୍ୟନୈମିତ୍ତିକ ଜୀବନାବଶ୍ୟକତାର ପରିଚିତ ଏହି ସ୍ତରଗୁଡ଼ିକରେ ଆମେ କେତେ ନା କେତେ ପ୍ରକାରର ଅନୁଭୂତି ଲାଭ କରିଥାଉଁ । ସେହି ଅନୁଭୂତିଗୁଡ଼ିକୁ ଆମେ ଅଧିକାଂଶତଃ ଆମର କେତୋଟି ପରିଚିତ ସୀମା ମଧ୍ୟରେ ହିଁ ଲୋଡ଼ୁଁ ଓ ସେହି ପରିଚିତ ସୀମାଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ହିଁ ସେଗୁଡ଼ିକର ଅଧିକାରୀ ହେଉଁ । ପରିଚିତ ସୀମାଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ଆପଣାର ଜୀବନକୁ ଓ ଜୀବନର ଯାବତୀୟ ଆକାଂକ୍ଷାକୁ ଲୋଡ଼ିବା,-ତାହାର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ହେଉଛି ଯେ ଆମେ ଜୀବନ ବୋଲି ଏକ କାଳକୁ ଆପଣାର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ଫାନ୍ଦକରି ରଖିଥିବା ଓ ତାହାରି ମଝିରେ କୁଣ୍ଡଳୀ ବୁଡ଼ିଆଣୀଟି ପରି ବସିଥିବା । ସ୍ଵୟଂ କେନ୍ଦ୍ରରେ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ଅର୍ଥାତ୍ ଆମର ଅହଂଟି ହିଁ ଆମ ଯାବତୀୟ ବିରଚନା ଏବଂ ବିଚରଣର ପ୍ରେରଣା ସାମାନ୍ୟ ହୋଇ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେ ପରିଚିତ ସୀମାଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ହିଁ ଆପଣାକୁ ଆତଯାତ କରୁଥାଉଁ,- ଆବଶ୍ୟକତାଗୁଡ଼ିକର ପୂରଣ କରୁଥାଉଁ, ସଫଳ ହେଉଥାଉଁ, ଯଶୋଲାଭ କରୁଁ, ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପରି ଦେଖାଯାଉଁ; ତଥାପି ସେହି ଗୋଟିଏ ସ୍ଵୀକୃତ ଦାଣ୍ଡି ଭିତରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କଠାରୁ ଅଧିକ କୃତିଯୁକ୍ତ ବୋଲି ପ୍ରମାଣିତ ହେବାଲାଗି ଉଦ୍ୟମ କରୁଥାଉଁ । ତଥାପି ଆମର ସମ୍ଭାବନାଗୁଡ଼ିକ ଆମ ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥାନ୍ତି । ଆମର ଆକାଶଗୁଡ଼ିକ ଆମକୁ ଆମନ୍ତ୍ରଣ କଣାଇବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି ।

ସେଗୁଡ଼ିକ ଆମର ସେହି ଆଚରିତ ସୀମାଗୁଡ଼ିକର ସେ ପାଖରେ ଥାଆନ୍ତି । ଥରେ ସିଆଡ଼ଟା ସକାଶେ ଚକ୍ଷୁ ଖୋଲିଗଲେ ବେଦନାମାନେ ସମ୍ବେଦନାରେ ପରିଣତ ହେବାର ସୁରାଖ ପାଇ ଯାଆନ୍ତି । ତା'ପରେ ମାନ ଭାଙ୍ଗେ, ପଥର ଟଳେ, -ଆପଣାକୁ ସତେ ଅବା କାହାର ବନ୍ଧୁଟିପରି ମନେହୁଏ । ଆପଣାର ନ ହୋଇ ଆଉ କାହାର ହୋଇଗଲା ଭଳି ଅନୁଭବ ହୁଏ । ତାହା ହିଁ ଆମ ଭିତରର ଭୀରୁର ନିଦ୍ରାଭଙ୍ଗ ଘଟାଏ । ତା'ପରେ ତା'ପରେ ଗଣ୍ଡିଗୁଡ଼ିକ ଖୋଲିଯାଏ, ବାଟମାନେ ଜଳ ଜଳ ହୋଇ ଦିଶନ୍ତି । ତା'ପରେ ଆଉ କାହାରିପରି ହେବାକୁ ମୋଟେ ଇଚ୍ଛା ହୁଏନାହିଁ, ଏବଂ ଭିତର ସବୁ ହାଲୁକା ହୋଇଯାଏ । ତା'ପରେ କେବଳ ବାଟ ଚାଲିବାରୁ ହିଁ ଆନନ୍ଦ ମିଳେ । ଏବଂ ଚାଲି ଚାଲି ଶିଖରର ସନ୍ଧାନ ମିଳେ ।

ସେହି ଶିଖର-ଅନୁଭୂତିକୁ କେବଳ ଯେ ଏକ ବିଶେଷ ବର୍ଗର ଅଥବା ବିଶେଷ କ୍ଷେତ୍ରର ମଣିଷମାନେ ଲାଭ କରନ୍ତି, ସେ କଥା ଆଦୌ ନୁହେଁ । ଆପଣା ଭିତରେ ଆପଣାର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ଶିଖରଟିକୁ ହିଁ ଆପଣାର ଅସଲ ଘର ବୋଲି ଆବିଷ୍କାର କରିବାର କ୍ଷେତ୍ରରେ କେହି ବ୍ରାହ୍ମଣ ହୋଇ ରହନ୍ତି ନାହିଁ କିମ୍ବା କେହି ଶୂଦ୍ର ହୋଇ ରହନ୍ତି ନାହିଁ । ପୃଥିବୀର ସଜ୍ଜମାନେ କାଳେ କାଳେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଆଳରେ ଓ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଚିହ୍ନ ବର୍ଣ୍ଣନାରେ ସେହି ଶିଖର ଅନୁଭୂତିର ସଙ୍କେତ ଦେଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ମାତ୍ର ତଥାକଥିତ ସଞ୍ଜମାନେ ଯେ ସେହି ସମ୍ପଦଟିର ଅଧିକାରୀ ହୁଅନ୍ତି, ସେକଥା ଆଦୌ ନୁହେଁ ଏକ ଅନୁରାଗ, ଏକ ଅନ୍ତଃସମ୍ପତ୍ତି, ଏକ ଅଭିସାରର ସାହସ ରହିଥିଲେ ଆମର ଯେ କୌଣସି ଅନୁଧାବନ ମଧ୍ୟ ଆମକୁ ଶିଖର-ଅନୁଭୂତିଟି ଅଭିମୁଖରେ ଅଗ୍ରସର କରାଇ ନେଇ ପାରିବ । ବୈଜ୍ଞାନିକ ଆଲବର୍ଟ ଆଇନ୍‌ଷ୍ଟାଇନ୍‌ଙ୍କର ଜୀବନ ବେଦନାଗୁଡ଼ିକୁ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ କଳନା କରି ପାରିଲେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଷ୍ଟ୍ରେସ୍ ଭାବରେ ବୋଧ ହେବାକୁ ଲାଗେ ସତେ ଯେପରି ବିଜ୍ଞାନର ସରଣୀରେ ମଧ୍ୟ ସେହି ଶିଖର-ଅନୁଭୂତିକୁ ଲାଭ କରିହେବ । ସଙ୍ଗୀତରେ କର୍ମୀନାର ବେଥୋଫେନ୍ ଏବଂ ଆମ ଦେଶରେ ଆମର ଏହି ଯୁଗର ଉଷ୍ମାଦ ଆଲ୍ଲାଉଦିନ୍ ଖାନ୍, ଚିତ୍ରକଳାରେ ଗୁରୁ ଶ୍ରୀ ନନ୍ଦଲାଲ ବୋଷ ଏବଂ ଇଉରୋପୀୟ ମଧ୍ୟ ଯୁଗରେ ସେହି ନୂତନ ପ୍ରଭାତକାଳର ଲେଓନାର୍ଡୋ ଡା ଭିନ୍ନି, ମାନବ ସେବାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆଲବର୍ଟ ସ୍ୱାଇଜର ଏବଂ ମଦର ଟେରେସା, ସାହିତ୍ୟରେ ଲେଓ ଟଲଷ୍ଟୟ ଏବଂ ଭାରତବର୍ଷର ରବୀନ୍ଦ୍ର ନାଥ, ନୃତ୍ୟରେ ଶ୍ରୀମତୀ ଇସାଫୋରା ତନ୍‌କାନ, -ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ଯେପରି ସେହି ଶିଖର ଅନୁଭୂତି ଲାଭରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ଏହି ଅନୁଭୂତିଟିକୁ ଆମେ ପ୍ରାୟ ଏକ ଅନୁରୂପ ବ୍ୟକ୍ତିନାର ଭୂମିରେ ଚିତ୍ତବିସ୍ତାର ବୋଲି କହିପାରିବା । କୌଣସି ପ୍ରକାର ପଳାୟନକୁ କଦାପି ଚିତ୍ତବିସ୍ତାର ବୋଲି କୁହାଯିବ ନାହିଁ । ଯେଉଁମାନେ ପାଦଦେଶକୁ ଛାଡ଼ି ଭୁଲ୍ ହିସ୍ତା ହୋଇ ଶିଖର

ଦେଶକୁ ପଳାନ୍ତି, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ କୌଣସି ଶିଖର ଅନୁଭୂତିର ଭାବନା ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ । ଏହି କାଟର କାଟରମାନେ ପାଦଦେଶରେ ଥିବା ସମୟରେ ଯେଉଁଭଳି ଗର୍ଭ ଭିତରେ ରହିଥିଲେ, ତଥାକଥିତ ଶିଖର ଦେଶରେ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେହିପରି ଏକ ଗର୍ଭରେ ବାସ କରୁଥାନ୍ତି । ପାଦଦେଶରେ ଅନ୍ତଃହାଟିକୁ ଶିଖର ଦେଶ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବହନ କରି ନେଇ ଶିଖର ଦେଶର ଅନୁରାଗଟିକୁ ଆଣି ପାଦ ଦେଶରେ ଭେଦାଇ ପାରିଲେ ତେବେ ଯାଇ ଶିଖର ଅନୁଭୂତିର ଅସଲ ଅଧିକାରଟି ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ବାସନା କରି ପାରିଲେ ସେହି ଅନୁଭୂତି ଆମ ଜୀବନର ଯେ କୌଣସି ଅନୁଧାବନରେ ଭୂମିରେ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥାଏ ।

ଶିଖର ଅନୁଭୂତି ହେଉଛି ଏକ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଅନୁଭୂତି । ଜୀବନାନୁଭୂତିର କୌଣସି ପ୍ରସ୍ତୁତିକୁ ମଧ୍ୟ ସେଥିରୁ ବାଦ ଦିଆଯାଇ ନଥାଏ । ଆମ ବିଚରଣର ଚାରୋଟି ଭୂମି,- ଦେହ, ପ୍ରାଣ, ମନ ତଥା ଆତ୍ମା-ସେହି ଅନୁଭୂତିର ଆଶ୍ରୟ ରୂପେ ସେଠାରେ ଚାରୋଟି ଯାକ ଅବଶ୍ୟ ମହତ୍ତ୍ୱ ଦେଇଥାନ୍ତି । ଆତ୍ମାକୁ ଲାଭ କରିବାକୁ ହେଲେ ଆମକୁ ପ୍ରଥମ ତିନୋଟି ଭୂମିକୁ କାଟି ବାହାରି ଆସିବାକୁ ହେବ ବୋଲି ପୃଥିବୀର ଧର୍ମମାନଙ୍କରେ ପରାମର୍ଶ ଦିଆଯାଇଛି । ଜୀବନର ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ବାସନାଗୁଡ଼ିକ ନାନା କାରଣରୁ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଛାଞ୍ଚ ଏବଂ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଗୁଳା ଭିତରେ ପଡ଼ିବାକୁ ମନକଲେ ତାହା ଏକ ସାଂପ୍ରଦାୟିକ ପରିଧାନ ଧାରଣ କରେ ଏବଂ ତା'ପରେ ଅମୁକଟାକୁ ଛାଡ଼ିଲେ ଯାଇ ଅମୁକଟାକୁ ଲାଭ କରାଯାଇ ପାରିବ ବୋଲି ଫତୁଆ ଦେଇଥାଏ । ସେହି ଫତୁଆମାନେ ଆମକୁ ଅଧବାଟରେ ଅଟକାଇ ରଖନ୍ତି;- ଆମକୁ ଇସ୍ତଫିତ ଅନୁଭୂତିଟିରୁ ବଞ୍ଚିତ କରି ଏକ ଖୋଳ ଦେଇ ରକ୍ଷା ରଖିଥାନ୍ତି । ଆମକୁ କେତେଟା ନାରୀ ଏବଂ କେତେଟା ରୀତିର ଫିସାଦ ଭିତରେ ପକାଇ ରଖନ୍ତି । ସେତେବେଳେ ସଂସାରଟାକୁ ଅନିତ୍ୟ ବୋଲି କୁହାଯାଏ ଏବଂ ସଂସାରକୁ ଛାଡ଼ିକରି ରହିଥିବା ଆଉ ଏକ ଉଚ୍ଚମୁର ପାରଲୌକିକକୁ ସ୍ୱର୍ଗ ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଶ୍ରଦ୍ଧାର ସୂତ୍ରଟିକୁ ଧରାଇ ଦେବାର ଲୋଭ ଦେଖାଇ ଆମକୁ ଆଗ ଦୃଶ୍ୟ କରିବାକୁ କୁହାଯାଏ । ଏହି ଦୃଶ୍ୟ ତଥାକଥିତ ନୈତିକତାର କାମଡ଼ା ମଡ଼ାଇ ଶାନ୍ତିର ସମର୍ଥନ ଦିଆଯାଏ ଏବଂ ଶେଷରେ ସେହି ଗୁଡ଼ାକ ମାନିବାଟାକୁ ହିଁ ଅନେକ ସମୟରେ ଧର୍ମ ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଅସ୍ଥାକାର କରେନାହିଁ, ଶିଖର-ଅନୁଭୂତି ପାଦଦେଶକୁ କଦାପି ବର୍ଜିତ କରି ରଖେନାହିଁ । ଏହି ଶିଖର-ଅନୁଭୂତି ହେଉଛି ଅସଲ କବିର ଅନୁଭୂତି । ଅସଲ କବି କଦାପି ଆପେ କେନ୍ଦ୍ରରେ ନଥାଏ; ସେ କାଲଟି ଭିତରେ ବୁଡ଼ିଆଣିଟା ପରି ଛକି ବସି ନଥାଏ ଏବଂ ଆପଣାର ତପସ୍ୟାକୁ ବିକି କୌଣସି ଇନ୍ଦ୍ର ପଦ ଆଶା କରୁ ନଥାଏ । ସିଏ ବାଟ ଚାଲୁଥାଏ; ଯେଉଁ ବାଟଟି ଏହି ପାଦଦେଶକୁ ସମ୍ମୁଖରେ ଶିଖର ଦେଶଟି ସହିତ ଏକାଠି ଯୋଡ଼ି କରି

ରଖିଛି, କବି ବାରବାର ଆପଣାର ସକଳ ବେଦନା ତଥା ସମ୍ବେଦନାକୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ସେହି ବାଟଟିକୁ ଚାଲିବ ବୋଲି ବାହାରିଥାଏ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅନୁରାଗ ସହିତ ଆପଣାର ଯୁଗଟିକୁ, ବଳିଚାର ଏହି ଫୁଲଗୁଡ଼ିକୁ ଏବଂ ଆକାଶର ଏହି ତାରାଗୁଡ଼ିକୁ ଏକତ୍ର ଗୋଟିଏ ମଣ୍ଡଳ ଭିତରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ସମ୍ଭାରି ଧରି ବାଟ ଚାଲୁଥାଏ । ସିଏ ଯେତିକି ଯେତିକି ଶିଖରର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଆସୁଥାଏ, ସେହି ଶିଖରଟି ଯେ ପ୍ରକୃତରେ ଆଦୌ କୌଣସି ଖାସ କାଗାରେ ନାହିଁ, ତା' ଭିତରେ ସେହି ଉପଲବ୍ଧିଟି କ୍ରମେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଦୃଢ଼ ହୋଇ ଯାଉଥାଏ । ସେହି ଉପଲବ୍ଧି ତାକୁ କଦାପି ଏକ ପ୍ରତାରଣା ପରି ଲାଗେନାହିଁ । ବରଂ କିଏ ଯେପରି ଶିଖରଟି ସହିତ ତାକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଭାବରେ ଚିହ୍ନା କରି ଦେଉଛି, ସିଏ ସେହିପରି ଅନୁଭବ କରେ । ସିଏ ଚିହ୍ନିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ,-ଏବଂ ଆପଣାର ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ଦ୍ଵାରା ହିଁ ସିଏ ସେହି ଚିହ୍ନର ପ୍ରମାଣ ଦିଏ ।

ଆପଣାର ଜୀବନକୁ ବଞ୍ଚିବାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ମନୁଷ୍ୟ ଦୁଇଟି ଭାଗରୁ ପ୍ରେରଣା ପାଏ ବୋଲି ମନୋବିଜ୍ଞାନୀମାନେ କହନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ଭାଗ ହେଉଛି ଅଭାବବୋଧ, ଆରଟି ହେଉଛି ଆତ୍ମସୂଚନର ଏକ ଆବଶ୍ୟକତା । ଆତ୍ମସୂଚନ, ଅର୍ଥାତ୍ ଆତ୍ମ ସଂପ୍ରସାରଣ, ଆତ୍ମବିସ୍ତାର ଏବଂ ଆତ୍ମ-ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି । ମଣିଷକୁ ଭୋକ କରେ, ମଣିଷ ଖାଦ୍ୟ ଲୋଡ଼େ, ଖାଏ । ଖରା ଓ ଶୀତକୁ ସହିପାରେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେଗୁଡ଼ିକରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବା ସକାଶେ ପ୍ରତିକାର କରେ, ଏକ ଉପଚାରର ସାହାଯ୍ୟ ନିଏ । ମଣିଷକୁ ଏକୃଟିଆ ଲାଗିଲେ ଏକ ପ୍ରତିବିଧାନ ରୂପେ ସେ ମଣିଷ ମେଳକୁ ପଳାଏ । ମଣିଷ ମେଳ ଭଲ ନ ଲାଗିଲେ ପୁଣି ନିକାଞ୍ଚନ ଓ ନିର୍ଜନକୁ ପଳାଏ, ସେତେବେଳେ ଏକୃଟିଆ ହୋଇ ରହିବାକୁ ତାକୁ ଭଲଲାଗେ । ମଣିଷକୁ ଘର ଭଲ ଲାଗେ, ସିଏ ଦାଣ୍ଡକୁ ପଳାଏ; ଦାଣ୍ଡକୁ ପାରେ ନାହିଁ, ଘର ଭିତରକୁ ପଳାଏ, ଗାତକୁ ପଳାଏ । ସଂସାର ଭଲ ଲାଗେନାହିଁ । ସନ୍ନ୍ୟାସ ଗ୍ରହଣ କରେ । ସନ୍ନ୍ୟାସ କ୍ରମେ ଚିତା ଲାଗିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ କେଉଁଠି ମଞ୍ଜି ଘୋଡ଼ି ମଠଟିଏ ତିଆରି କରେ, ସଂପ୍ରଦାୟଟିଏ ଗଢ଼େ ଏବଂ ତାହାରି ଭିତରୁ ସଂସାର ମାୟାର ଆସ୍ବାଦ ଲାଭକରେ । ଭିତରେ କୈଣସି ଯାଗାରେ କ୍ଷତଟିଏ ରହିଥିଲେ ଅନେକ ମଣିଷ ଅନ୍ୟକୁ ମଧ୍ୟ ଖଣ୍ଡିଆ କରିଦେବାକୁ ଏକ ଭୟାନକତା ଅନୁଭବ କରୁଥାନ୍ତି, ହିଂସା କରନ୍ତି, ଈର୍ଷା କରନ୍ତି, କଳନ୍ତି, ଜଳନ୍ତି ଆତ୍ମପୀଡ଼ା ଏବଂ ପରପୀଡ଼ାରୁ ସତେ ଅବା ଏକପ୍ରକାରର ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରୁଥାନ୍ତି । ନିଜ ଭିତରେ ନାନା କାରଣରୁ ଆପଣାକୁ ନ୍ୟୁନ ବା ହୀନ ମନେ କରୁଥିଲେ କେତେ ମଣିଷ ଭାରି ଉଗ୍ର ଭାବରେ ବାହାରେ ନିଜକୁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସମକ୍ଷରେ ବଡ଼, ଅଧିକ ଅଥବା ଭକ୍ତର ବୋଲି ଦେଖାଇ ଦୁଅନ୍ତି । ଭିତରେ ନିଜକୁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କଠାରୁ ଅଧିକ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ ଆଉ କିଏ ବାହାରେ ବିନୟ

ଶିଖନ୍ତି, ଆପଣାକୁ କେତେ ନ୍ୟୁନ କରି ଦେଖାଇବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ଭିତରେ ଆପଣା ସହିତ କେଉଁଠି ଅପଡ଼ ହେଲେ ମଣିଷ ତାହାରି ଏକ ପ୍ରତିକଳ ସ୍ୱରୂପ ବାହାରେ ଭଗ୍ନ ହୁଏ, ଯାହାକୁ ଦେଖେ କାମୁଡ଼ି ଗୋଡ଼ାଏ । ଆପେ କାହାକୁ ହେଲେ ଭଲପାଇ ପାରୁ ନଥିଲେ ତାକୁ ପୃଥିବୀରେ କେହି ଭଲ ପାଆନ୍ତି ନାହିଁ ବୋଲି କେତେ ସୁକୁଟ ଦେଖାଏ, କେତେ ଅଭିଯୋଗ ଓ ଅଭିନୟ କରେ । ଭିତରେ ଆପଣାର ନିବିଡ଼ ସମ୍ବେଦନାଗୁଡ଼ିକର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଉପବାସୀ ହୋଇ ରହିଥିଲେ ମଣିଷ ବାହାରେ ସତେ ଅବା ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଗିଳି ପକାଇବାକୁ ବାହାରିଥାଏ । ପ୍ରାୟ ଏହିପରି ଏକ ଅନ୍ତଃପ୍ରବନ୍ଧନା ଦ୍ୱାରା ଚାଡ଼ିତ ହୋଇ ଅନେକ ମଣିଷ ବାହାରେ କ୍ଷମତାକୁ ଭଲ ପାଆନ୍ତି । କ୍ଷମତାରେ ରହିଲେ ଯାଇ ପ୍ରକୃତରେ ରହିଲେ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରନ୍ତି । ସେହି କ୍ଷମତା ଯେତେବେଳେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଦୃଢ଼ ଓ ଦୃଢ଼ ହୋଇ ଏକ ଚୂଡ଼ାନ୍ତ ଅତିସୀମାକୁ ଛୁଇଁବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ, ସେତେବେଳେ ସେମାନେ ହୁଏତ ଆପଣାଦ୍ୱାରା ତିଆରି ହୋଇ ରହିଥିବା ବାରୁଦର ସ୍ତୁପଗୁଡ଼ାକରେ ନିଆଁ ଲଗାଇ ଦେବେ ଏବଂ ତାହାରି ଦ୍ୱାରା ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀ ତଥା ସକଳ ସଭ୍ୟତାକୁ ସ୍ୱବୁକାଳ ଲାଗି ଧ୍ୱଂସ କରିଦେବେ ବୋଲି ଆମକୁ ଧମକ ଦିଅନ୍ତି । ଏହି ଯାବତୀୟ ପ୍ରେରଣା ପଛରେ ମଞ୍ଜ ଭିତରେ ଏକ ଅଭାବ ହିଁ ରହିଥାଏ ଏବଂ ସେହି ଅଭାବର ଏକ ପୂରଣ ନିମନ୍ତେ ମଣିଷ କେତେ ନା କେତେ ଭିଆଣ ତଥା ଅଭିଆଣ କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ମନଃ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଏହାକୁ Deficit Motive ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି । ପ୍ରେରଣାର ସେହି ଆୟତନଟି ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି କ୍ଷତିର ପୂରଣ କରିବା ହିଁ ଜୀବନାଚରଣର ସର୍ବମୂଳ ଧର୍ମ ଓ ସର୍ବ ପ୍ରଧାନ ଆନୁଗତ୍ୟ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଏହାଦ୍ୱାରା ଖାଲି ସ୍ଥାନ ଗୁଡ଼ିକର ପୂରଣ ହୁଏ, ଅସମତା ଅବସ୍ଥାରୁ ଏକ ସମତାବସ୍ଥାର ଅବତାରଣା ହୁଏ । ଆମ ମନୁଷ୍ୟ ସମାଜ ମୁଖ୍ୟତଃ ପ୍ରେରଣାଗତ ଯେଉଁ କଳବାୟୁଟି ମଧ୍ୟରେ ବଢୁଛି, ତାହାରି ପ୍ରସାମନଗତ ବିଧାନଟି ଅନୁସାରେ ଏଥିରେ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟକ ମନୁଷ୍ୟ ଏହି କ୍ଷତିପୂରଣ ଏବଂ କ୍ଷତିପୂରଣର ସ୍ତରରେ ହିଁ ବଞ୍ଚନ୍ତି ଓ ତାହାକୁ ହିଁ ସୁଖ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରନ୍ତି ।

ଜୀବନର ଅନ୍ୟ ଉତ୍ପ୍ରେରଣାଟି ହେଉଛି ଆତ୍ମସୃଜନର ଉତ୍ପ୍ରେରଣା, ମନଃଶାସ୍ତ୍ରରେ ଯାହାକୁ Being Motive ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି । ଆତ୍ମସୃଜନ ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାର ପ୍ରସାମିତ ଗାତଗୁଡ଼ିକ ଭିତରୁ ବାହାରି ଆସି ଆପଣାକୁ ଧରି ରଖିଥିବା ଏହି ବୃହତ୍ ମଧ୍ୟରେ ସଂପ୍ରସାରିତ ହୋଇଯିବା, ଏହି ସଂପ୍ରସାରିତ ହୋଇଯିବାରୁ ହିଁ ଯାବତୀୟ ପାଇବାର ଆନନ୍ଦକୁ ଅନୁଭବ କରିବା; ଆପଣା ଭିତରେ ଯାହା କିଛି ସର୍ବୋତ୍ତମ ଓ ଉତ୍ତମ ହୋଇ ରହିଛି, ତାହାକୁ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ସହିତ ଏକ ସର୍ବକଳ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମ୍ପଦରୂପେ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ କରି ଆଣିବା । ସାଧାରଣ ନିତ୍ୟ ନୈମିତ୍ତିକ ଭୂମିରେ ଅଧିକାଂଶ

ମଣିଷ ପ୍ରାୟ ନାନାଭାବେ ଅବଦମିତ ହୋଇ ଜୀବନକୁ ବଞ୍ଚୁଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ଜୀବନ ବୃକ୍ଷର ପତ୍ରଗୁଡ଼ିକର ଉଦ୍‌ହାତରେ ରହି ଜୀବନକୁ ଖୁଣ୍ଟି ଖାଇବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ଅଥବା ଅଧିକ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ କହିଲେ, ଜୀବନର କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅବଦମିତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ବୋଲି ଆଉ କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଉଦ୍‌ଘେକିତ ଏବଂ କୋପନଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ଆପଣା ମଧ୍ୟରେ ଅଚେତନ, ଅବଚେତନ, ଚେତନ ଅଥବା ମନୁଭାଗ ଏବଂ ପ୍ରକାଶିତ ଭାଗ-ଏହିପରି ନାନା ଭାବରେ ବିଭକ୍ତ ତଥା ଖଣ୍ଡିତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ଚେତନ ଅବଚେତନଟାକୁ ଡରୁଥାଏ, ତେଣୁ ତାହାକୁ ଯଥା ସମ୍ଭବ ଲୁଚାଇ ରଖିଥାଏ । ମଉକା ପାଇବା ମାତ୍ରକେ ସେମାନଙ୍କର ଅବଚେତନ ମଧ୍ୟ ଚେତନକୁ ଆସି ମାଡ଼ିବସେ । ଭିତରେ ଥିବା ଅସଲ ଅପେକ୍ଷମାଣି ହନ୍ତସନ୍ତ ହେବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ଅସଲ ସ୍ତବକଟି ନାରଖାର ହୋଇ ରହିଥାଏ । ସେମାନଙ୍କର Ego ବା ଅହଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠାକୁ ଏକ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱାତ୍ମନକାରୀ Super-ego ମାଡ଼ି ବସିଥାଏ । ଏବେ ମନୋବିଜ୍ଞାନରେ ଫ୍ରଏଡ଼ୀୟ ସୁପର୍ ଇଗୋର ଅନ୍ୟ ଜୀବନବାଚୀ ବିକଳ ରୂପେ the real Super-egoର ଚର୍ଚ୍ଚା ହେଲାଣି; ଫ୍ରୟ୍‌ଡ଼ୀୟ ଅଚେତନ ଏବଂ ଅବଚେତନର ଅନ୍ୟ ଉନ୍ନୋଚନକାରୀ ବିକଳ ରୂପେ the real unconscious ବୋଲି କୁହାଗଲାଣି । ମଣିଷକୁ ନାନାଭଳି ମୁଖା ପରି ମାଡ଼ି ବସିଥିବା ନାନା selvesର ବିକଳ ରୂପେ the real selfର କଥା କୁହାଗଲାଣି । ସେହି ଉତ୍ସର୍ଗିରୁ ଜୀବନ ମଧ୍ୟକୁ ପ୍ରେରିତ ହୋଇ ଆସିବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଆପଣାକୁ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ଏବଂ ବିକଶିତ କରି ଆଣିବା, ଆପଣାକୁ ଏହି ସବୁଟି ସହିତ ଜୀବନବାଚୀ ଅକସ୍ତ୍ର ନାଡ଼ଢ଼ାରା ସଂଲଗ୍ନ କରି ରଖିବା,- ଆପଣା ଭିତରେ ତଥା ଜୀବନ ଭିତରେ ସୁନ୍ଦରକୁ, ଉଦ୍ୟକୁ ଏବଂ ସମ୍ଭାବ୍ୟକୁ ଅନୁଭବ କରିବା- ତାହାଲାଗି ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବା । ବଞ୍ଚିବାର ଏହି ସ୍ତରଟି ହେଉଛି ଯଥାର୍ଥରେ ଆମର ସୃଜନଶୀଳ ସ୍ତର । ସେଇଠି ଆମ ଭିତରେ କବି ବସି ରହିଥାଏ । ସେହିଠାରୁ ଆପଣାକୁ ସମ୍ପାରିତ କରି ରଖିଥାଏ । ତାହାକୁ ଚିହ୍ନି ତାହାରି ସାଥୀ ହୋଇ ପାରିଲେ ହିଁ ମଣିଷ ନିଜ ଭିତରେ ରହିଥିବା କବିକୁ ମଧ୍ୟ ଚିହ୍ନେ । ଭିତରକୁ ବାହାର ସହିତ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ କରି ସଂପ୍ରେରିତ ହୋଇ ରହିଥିବାର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କରିପାରେ । ପୁନର୍ବାର ସେହି ମନୋବିଜ୍ଞାନର ଭାଷାରେ କହିଲେ, ସିଏ ଅଚେତନକୁ ଚେତନରେ ପରିଣତ କରିପାରେ । ତା' ଜୀବନର ଯାବତୀୟ ବ୍ୟୋତନା ଓ ପ୍ରେରଣା ଏକ ସତତ ଉନ୍ନୋଚନକାରୀ ଆନନ୍ଦମୟତା ଆଡ଼କୁ ଉଦ୍‌ଘେଷ୍ଟ ହୋଇ ରହିଥାଏ ।

ଏହି ଶିଖର-ଅନୁଭୂତି ଯେତେ ସାମୟିକ ଭାବରେ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ନାନା ଉପଲକ୍ଷ୍ୟରେ ସବୁ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ଜୀବନରେ ଘଟିଥାଏ । ମାତ୍ର ଗାଢ଼ିଆଗୁଡ଼ାକର ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ବନ୍ଧଗୁଡ଼ିକୁ ଭାଙ୍ଗିଦେଲେ ମଣିଷ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷ ନିଜକୁ କେଡ଼େ ହାଲୁକା ବୋଲି

ଅନୁଭବ କରେ, ଭୟଶୂନ୍ୟ ହୁଏ, ଥଳ ପାଇଯାଏ, ସେତେବେଳେ ଆନନ୍ଦ ହିଁ
 ଯାବତୀୟ ଅନୁଭୂତି ଓ ଯାବତୀୟ ଜୀବନ ଶ୍ରେଣୀର ଏକମାତ୍ର ସନ୍ତକ ହୋଇ
 ରହିଥାଏ । କେବଳ ନିଜର ହୋଇ ରହିବାର ଆତ୍ମଗୁଡ଼ିକ ଛାଡ଼ିଗଲେ ମଣିଷର ଆଖି
 ସୃଜନଶୀଳ ହୁଏ,- ସୁନ୍ଦରକୁ ଦେଖିପାରେ ଓ ସୁନ୍ଦର ପାଇଁ ଏକ ଆସ୍ଥାନ ହେବାର
 ଯୋଗ୍ୟ ହୁଏ । ମନର ସେପାଖକୁ ଯେ ଏକ ଭୂମି ଅଛି-ଅନନ୍ତ ଭୂମି ରହିଛି, କାବ୍ୟର
 ଆକାଂକ୍ଷା ଆମକୁ ତାହାରି ଇଚ୍ଛିତ ଆଣି ଦେଇ ଯାଉଥାଏ । ବାହ୍ୟଜ୍ଞାନ ରହିଲେ ଯାଇ
 କ'ଣ ତିରୁ କାବ୍ୟାନୁକୂଳ ହୁଏ ? ନା ବିକ୍ଷେପ ହଜିଲେ ଯାଇ ତାହା ସମ୍ଭବ ହୁଏ ?
 ବିକ୍ଷେପ ଦୁଇ ପ୍ରକାର ରହିଛି । ଗୋଟିଏ ହେଉଛି ଅହଂତି ଭିତରେ କିଛି ହୋଇ
 ରହିବାର ଅର୍ଥାତ୍ ସତେ ଅବା କୌଣସି ଗ୍ରାସ ଭିତରେ ଯାଇ ପଡ଼ିଯିବାର ଭୟରେ
 ଯାବତୀୟ ଶିଅ ଏବଂ ଭୋରକୁ କାଟି ଆପଣାକୁ ପ୍ରାୟ ଆଖୁକୁଡ଼ା କରି ରଖିବାର
 ବିକ୍ଷେପ; ଏବଂ ଆରତି ହେଉଛି, ଆପଣାର ଅସଲ କେନ୍ଦ୍ରଟି ପାଖରୁ ହୁଡ଼ିଯାଇ ଓ
 ଆପଣା ପାଖରୁ ହୁଗୁଳି ପଳାଇ ଏକ ତଥାକଥିତ ବାହ୍ୟ ସାବଧାନତାରୁ ହିଁ ଆନନ୍ଦ
 ଆହରଣ କରୁଥିବାର ବିକ୍ଷେପ । ଏହି ଦୁଇଟିଯାକ ହେଉଛନ୍ତି ଜୀବନ ପ୍ରତି, ଜୀବନର
 ଅଭିପ୍ରେତପୂର୍ଣ୍ଣ ଆସ୍ବାଦନ ପ୍ରତି ଆମେ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରୁଥିବା ଏକ ଦାୟିତ୍ୱହୀନତାର
 ସନ୍ତକ ଓ ପ୍ରତୀକ,- ତେଣୁ ଯାବତୀୟ ଯଥାର୍ଥ ଅନୁଭୂତି ଏବଂ ଶିଖର-ଅନୁଭୂତିର
 ପରିପକ୍ଷୀ । ବ୍ୟକ୍ତି ମାତ୍ରେ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କର ହିଁ କୌଣସି ନା କୌଣସି ସମୟରେ
 ଦ୍ୱାରଗୁଡ଼ିକ ଉନ୍ମୋଚିତ ହୋଇ ଯାଇଥାଏ । ସେତେବେଳେ ହୃଦୟ କହିଲେ କେବଳ
 କେତେଟା ସମ୍ବେଗର ପରଫରାଦାତ ଅଥବା ବିହ୍ୱଳ ଅବସ୍ଥାକୁ କଦାପି ବୁଝାଏ ନାହିଁ ।
 ତାହା ଯେପରି ଏକ ଆନନ୍ଦମୟ ଅନ୍ତରାବସ୍ଥାକୁ ବୁଝାଏ, ଯେଉଁଠାରେ କି ଭୁ ଏବଂ
 ଅନ୍ତରୀକ୍ଷ ଭଭୟ ଶାନ୍ତ ଅର୍ଥାତ୍ ବିଶ୍ୱାସ ପ୍ରସନ୍ନ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି, କେନ୍ଦ୍ର ଓ
 ପରିପିଗୁଡ଼ିକ କେହି କାହାକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରୁ ନଥାନ୍ତି, ପରଫରର ସମ୍ବଳନ
 କରୁଥାନ୍ତି ଓ ତେଣୁ ଆପଣାକୁ ମୋଟେ ଏକୁଟିଆ ଲାଗେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ସତେ ଅବା
 ଏକ ବ୍ୟାପିଗ୍ରସ୍ତ ଆତୁରତା ସହିତ ଏଠୁ ଆଉ କୋଉଠାକୁ ପଳାଇ ଯିବାପାଇଁ ମୋଟେ
 ମନ ହେଉ ନଥାଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତିର ଜୀବନରେ ସେହି ଅନୁଭବଟି ବେଳେବେଳେ
 ହୋଇଥାଏ । ତାକୁ ଚକିତ କରେ, ଅଭିଭୂତ କରେ, ତାରି ଭିତରେ ଅବସ୍ଥାନ କରୁଥିବା
 ତା'ର ସମ୍ଭାବନାଟିକୁ ଦେଖାଇ ଦିଏ, ତା'ପରେ ତାକୁ ଛାଡ଼ିକରି ଚାଲିଯାଏ ।
 ସତେଅବା ଆଉ କେଉଁଠୁ ଆଣି ଏଠି କବାଡ଼ି ଦେଇ ଚାଲିଯାଏ । ସେହି ଅବସ୍ଥାରେ
 ସ୍ୱର୍ଗମାନେ ଏହି ଭୂଇଁଠାରୁ ପ୍ରକୃତରେ ଯୋକନ ଯୋକନ ଦୂର ବୋଲି ମନେ
 ହେଉଥାଏ । ବେଳବେଳର ସେହି ଅନୁଭୂତିକୁ ସର୍ବକ୍ଷଣର ଅନୁଭୂତିରେ ପରିଣତ
 କରିବା, ସର୍ବଭୂମିର ତଥା ସମଗ୍ର ଜୀବନର ଅନୁଭୂତିରେ ପରିଣତ କରିବା ଓ ସେହି

ଅନୁଭୂତିଟିକୁ ବଞ୍ଚିବା,-କୌଣ ଅନୁରାଗ ମାର୍ଗରୁ ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ ନେଇ ଆମେ ହୁଏତ ତାହାକୁ ହିଁ ବ୍ରହ୍ମ ବିହାର ବୋଲି କହି ପାରିବା ।

କାବ୍ୟାସ୍ବାଦର ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ବ୍ରହ୍ମାସ୍ବାଦର ଅବତାରଣା କରି କାବ୍ୟ ଚତୁକାର ଶ୍ରୀ ବିଶ୍ଵନାଥ କବିରାଜ ‘ଯୁକ୍ତ ବିଯୁକ୍ତ ଦଶା’ ବୋଲି ଗୋଟିଏ ଅବସ୍ଥାର ବିଶ୍ଳେଷଣ କରିଛନ୍ତି । ଏହି ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଦଶା ଆମକୁ କେତେବେଳେ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିବା ପରି ଓ ପୁଣି ଆଉ କେତେବେଳେ ବିଯୁକ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା ପରି ଅନୁଭବ ମାନ ଆଣି ଦେଉଥାଏ । କେତେବେଳେ ହସାଏ ଓ କେତେବେଳେ କନ୍ଦାଏ; କେତେବେଳେ ସଙ୍ଗଲାଭର ପୁରକ ଆଣି ଦିଏ ଓ ପୁଣି କେତେବେଳେ ସଙ୍ଗ ଛଡ଼ାଇ ନିଏ, ଆମକୁ ନିସଙ୍ଗ କରି ଫୋପାଡ଼ି ଦେଇ ଚାଲିଯାଏ । ଅଧିକ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ କହିଲେ, ଆମେ ଯାହାକୁ ଆମର ଇସ୍ତସିତତମ ବୋଲି ଶୋକୁଥାଉ, ସିଏ ଆମରି ଅତି ପାଖରେ, ଆମକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ବେଢ଼ିକରି ରଖି ବର୍ତ୍ତମାନ ରହିଥାଏ; ମାତ୍ର ନାନାବିଧ କାରଣରୁ ଅର୍ଥାତ୍ ନାନା ଅନ୍ୟ ପ୍ରୟୋଜନରୁ ଆମେ ଆପଣାକୁ ଏପରି ଏକ ଦଶା ମଧ୍ୟରେ ପକାଇ ରଖିଥାଉଁ ଯେ, କେତେବେଳେ ତାହା ସହିତ ଆମର ଲାଗିଥିବା ଚୋରଟିକୁ ଅନୁଭବ କରୁଁ ଓ ପୁଣି କେତେବେଳେ ସେହି ଚୋରଟି ହଜିଗଲା ବୋଲି ଭାବୁଥାଉଁ । ଅନୁଭୂତିଟିଏ ପାଇବା ଲାଗି, ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ପାରିବା ଲାଗି କେତେ ଆୟାସ କରୁ, ଶବ୍ଦ ବାଣରେ ଅନ୍ତରୀକ୍ଷକୁ ବିଦ୍ଧ କରୁ, ତଥାପି ବିଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଥାଉ । ପୁଣି, ସମାନ୍ତର ସିଦ୍ଧାନ୍ତମାନ ବାଡ଼ି ଭାରତୀୟ ମଧ୍ୟଯୁଗର କୁଳକ ସୃଜନର ନାନାଗାତି ମଧ୍ୟରେ ‘ସୁକୁମାର ଗୀତି’ର ଆଲୋଚନା କରିଛନ୍ତି । ପ୍ରଥମେ ନାନା କୌଶଳକୁ ଆୟାସ କରି, ପ୍ରକୃଷ୍ଟାକୃତ ନାନା ଆୟାସ ଦ୍ଵାରା କାବ୍ୟକୁ ସୁନ୍ଦର କରି ପ୍ରକାଶ କରିବାର ଚେଷ୍ଟା ଯେଉଁଥିରେ ଆଜ୍ଞାନି ନଥାଏ,-ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରୟାସ ଥାଏ, ସମ୍ମତି ଥାଏ, ତପୋରତି ଥାଏ, ମାତ୍ର ଆୟାସ କବାପି ନଥାଏ, ଯେଉଁଥିରେ ଶବ୍ଦଛଟା-ଛତ୍ରମର ମୋଟେ କୌଣସି ବାହାଦୁରୀ ନ ଥାଏ ଓ ତେଣୁ କାବ୍ୟର ତମକାରିତା ଅପେକ୍ଷା କାବ୍ୟର ସ୍ଥିରତା ହିଁ ଆମ ହୃଦୟକୁ ଖର୍ଣ୍ଣ କରିପାରୁ ନ ଥାଏ, ତାହା ହିଁ ସୁକୁମାର ଗୀତି । ସ୍ଵତଃସ୍ଫୁର୍ତ୍ତ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର ଗୀତି । ଆଲୋଚନା, ଅନୁକ୍ଷଣ, ଆବିଷ୍କାର ଏବଂ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି,- କାବ୍ୟଗ୍ରାମର ଏହି ଯାବତୀୟ ପ୍ରକ୍ରିୟା ସେତେବେଳେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ଵତଃସ୍ଫୁର୍ତ୍ତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ସହକରେ ଚୟନ କରିହୁଏ, ସହକରେ ଗ୍ରହଣ କରିହୁଏ, ସହକରେ ରଙ୍ଗାଇ ଦେଇହୁଏ ଓ ସହକରେ ଚହଟାଇ ଦେଇହୁଏ । ଆପେ ସମ୍ମତ ହୋଇଗଲେ ଏହି ସବୁକିଛି ଅତି ସହଜରେ ହୁଏ । ସହକରେ ଅନୁଭବ କରିହୁଏ, କାରଣ ସହକରେ ବାଟ ଛାଡ଼ି ଦେଇହୁଏ । ଭାବମାନେ ଭାରି ସହଜରେ ଶବ୍ଦ ସମ୍ବନ୍ଧର ସମର୍ଥ ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି । ଆମ ଭିତରେ ଏପରି କେତେକଣ ଆଉ କିସମର ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ଅନୁଭବଟିଏ ସମ୍ଭବ

ବୋଲି ଆଗ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକକୁ ଖୋଜନ୍ତି, ଆଗ ଶୈଳୀମାନଙ୍କୁ ଖୋଜନ୍ତି । ପୁଷ୍ପ ପୁଷ୍ପ ଲେଖିଯାଆନ୍ତି, ତଥାପି ବନ୍ଧ୍ୟା ହୋଇ ବସି ଥାଆନ୍ତି, କବିତା ଲେଖ କରନ୍ତି, ମାତ୍ର କବିତାର ଭାବନ ହୋଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ‘କର୍ମସୁ କୁଶଳଃ’ ହୁଅନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ।

ଜୀବନକୁ ବଞ୍ଚିବାର ଏକ ମନ୍ତ୍ର-ସ୍ତର ରହିଛି । ମନ୍ତ୍ରକୁ କପିବାର ସ୍ତର ନୁହେଁ, ପ୍ରାୟ ଏକ ଆତ୍ମକାତରତାର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ମନ୍ତ୍ରକୁ ଆବୃତ୍ତି କରିବାର ସ୍ତର ନୁହେଁ, ଅନ୍ୟ କାହାଠାରୁ ମନ୍ତ୍ରଟିଏ ପାଇ, ସେଥିରେ କାଳେ ବାହାରର ହାବା ଅଥବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ସଂକ୍ରମଣ ଲାଗିଯିବ, ସେଥିଲାଗି ତାଙ୍କରି ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ଗୋଟିଏ ଧାତୁ ନିର୍ମିତ ଡେଉଁରିଆ ଭିତରେ ଭୀରୁ ଏବଂ ଆର୍ତ୍ତର ଅଭୟଦାୟୀ ଏକ କବଚରୂପେ ତାହାକୁ ଧାରଣ କରି ଆପଣାକୁ ସୁରକ୍ଷିତ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବାର ସ୍ତର ମଧ୍ୟ ନୁହେଁ । ମନ୍ତ୍ରକୁ ଦେଖିବାର ସ୍ତରଟିଏ ଓ ଭୂମିଟିଏ ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ଏହିପରି ଦେଖି ପାରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ରଖି ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି । ମନ୍ତ୍ରକୁ ଖୋଜିବାକୁ ହୁଏ, ଏହିପରି ଖୋଜି ଖୋଜି ଆପଣାକୁ ସର୍ବତୋଭାବେ ସମ୍ବତ ଅର୍ଥାତ୍ ଗ୍ରହଣଶୀଳ କରିପାରିଲେ ଯାଇ ଜୀବନରେ ମନ୍ତ୍ରଟିଏ ମିଳେ । ଆପଣାର ସ୍ୱଭାବ ଅନୁସାରେ, ଆମର ମୂଳଭୂତ ଶ୍ରଦ୍ଧାଟିକୁ କ୍ରମ ମୁକୁଳିତ କରିନେବାର ମାର୍ଗଟିକୁ ଉନ୍ନତ କରିଦେଇ ଜୀବନରେ ମନ୍ତ୍ରଟିଏ ମିଳିଥାଏ । ମନ୍ତ୍ରଟିଏ ମିଳିଗଲେ ଜୀବନ ମନ୍ତ୍ରମୟ ହୁଏ । ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର ମାର୍ଗଟିଏ ମିଳିଯାଏ, ଭିତର ଓ ବାହାର ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ସେତୁଟିଏ ପରି ମନେହୁଏ । ଆମର ସାହିତ୍ୟ ଏକ କାବ୍ୟାନୁରାଗ ମଧ୍ୟ ସେହିଭଳି ଏକ ମନ୍ତ୍ରର ସ୍ତରକୁ ଉନ୍ନୀତ ହୋଇ ଯାଇ ପାରିବ ବୋଲି ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦ ତାଙ୍କର ‘The Future Poetry’ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଘୋଷଣା କରିଛନ୍ତି । ମନ୍ତ୍ରଟିଏ ପାଇଥିବାର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅର୍ଥ ହେଉଛି ସେହି ମନ୍ତ୍ରକୁ ସଙ୍ଗୀତ କରି ଜୀବନଟିଏ ବଞ୍ଚିବା । ମନ୍ତ୍ରକୁ ସମକ୍ଷରେ ରଖି ତଦନୁରୂପ ଭାବରେ ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ ରହିଥିବା ଏକ ବାଚକୁ ଚାଲିବା । କାବ୍ୟର ବିଳାସ-ସ୍ତରଠାରୁ ଏହି ସ୍ତରଟି ଏକାବେଳେକେ ଭିନ୍ନ । ଜୀବନ ପାଖରୁ ବିରକ୍ତ ହୋଇ ସତେ ଅବା ଏକ ଗୁହାରିଲାକ୍ଷୀ ପ୍ରୀତିକୁ ହିଁ ଅବଲମ୍ବନ କରି ରହିବାକୁ ମନ କରୁଥିବା ସ୍ତରଠାରୁ ଏହି ସ୍ତରଟି ଏକାନ୍ତ ଭିନ୍ନ । କାବ୍ୟକୁ ମନ୍ତ୍ରରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଥିବା ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ତାହାକୁ କଦାପି ପ୍ରଧାନତଃ ଏକ କୌଶଳ-ସ୍ତରରେ ଅଥବା ମୁଖ୍ୟ ପିନ୍ଧି ରହିବାର ସ୍ତରରେ ଅବଲିସ୍ତ କରି ରଖିବାକୁ ଯିବନାହିଁ । ସେତେବେଳେ କାବ୍ୟ ବାଟ ଦେଖାଇ ନେଉଥିବ, ଅର୍ଥାତ୍ ଆଖି ପରେ ଆଖି ଆଣି ଯୋଗାଇ ଦେଉଥିବ, -ଏହି ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରାଙ୍ଗଣଟିରେ ହିଁ ନିତ୍ୟ ସାକ୍ଷାତ୍‌କାରର ଏକ ଅନୁଭୂତି ଆଣି ଦେଇ ଯାଉଥିବ । ଚାହିଁଦେଲା ମାତ୍ରକେ ନେତଟି ଦିଶିଯାଉଥିବ, ମନକଲା ମାତ୍ରକେ ସ୍ପର୍ଶଟିକୁ ବାରି ହେଉଥିବ । ଗୋଡ଼ମାନେ ଆଦୌ

କେଉଁଠି ହେଲେ ଅଟକି ଯିବାକୁ ମନ କରୁ ନଥିବେ । ସେତେବେଳେ କାହାରି ପାଖରୁ, ଏବଂ ସର୍ବୋପରି ଆପଣା ପାଖରୁ ଲୁଚି ରହି ବୁଲିବାରେ ଆଦୌ କୌଣସି ଅବସର ହିଁ ରହିବ ନାହିଁ । ମନ୍ଥ ଯେପରି ପାହାଚରୁ ପାହାଚ ଉଠାଇ ନେଇଯାଏ, ଯେପରି ଆମକୁ ଆସ୍ଥାନଟିଏ, ନିମିତ୍ତଟିଏ ହୋଇ ରହିବାର ଯୋଗ୍ୟ କରି ତିଆରି କରି ଆଣେ, ଆମର କାବ୍ୟ ବାସନା ସେହିପରି ଆମକୁ ଏକ ସମଗ୍ର ଜୀବନ ବାସନାର ଖିଅରେ ଗୋଟିଏ କରି ଯୋଡ଼ି ଆମକୁ ନିତି ନଇଗୁଡ଼ିକ ପାର କରାଇ ନେଉଥିବ, ଏକୂଳ ସହିତ ସେକୂଳର ରହିଥିବା ଦୁହ୍ନଗୁଡ଼ିକୁ ମେଣ୍ଟାଇ ଦେବାରେ ଲାଗିଥିବ । ସେତେବେଳେ ଆଉ ଖଣ୍ଡିଆ ହୋଇ ରହିବାର, ଆପଣା ଭିତରେ ଏକ ଆତ୍ମଦ୍ଵାରା ହିଁ ଯୁକ୍ତତା ଏବଂ ସନ୍ତୁଷ୍ଟତା ଭିତରେ ଶବ୍ଦକଲ୍ପର ଚିତ୍ର ଛୁରିକା ଧରି ଆପଣାକୁ ଓ ତାହାରି ମାଧ୍ୟମରେ ସମଗ୍ର ଭୁବନଟାକୁ ଖାଲି ବ୍ୟବଚ୍ଛେଦ କରି ରାତି ଉଜାଗର ରହିବାର ଆଉ କୌଣସି ପ୍ରୟୋଜନ ହିଁ ନ ଥିବ ।

- ୨ -

ଫରାସୀ ସାହିତ୍ୟର ବିଖ୍ୟାତ ଲେଖକ ଭିକ୍ଟର ହିଉଗୋ ଏକଦା କହିଥିଲେ ଯେ, ଯାହା ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରି ଆମକୁ ଏକ ବିପ୍ଳବତା ଏବଂ ବୃହତ୍ତରତାର ଭାବ ଉପଲବ୍ଧିର ଅବସର ଆଣି ଦେଇଥାଏ, ତାହା ହିଁ ପ୍ରକୃତ କବିତା । ଅନେକ ମଣିଷ ଅଳପରେ ଆଆନ୍ତି, ଅଳପ ଭିତରୁ ବାହାରିବାକୁ ଶଙ୍କା ବୋଧ କରନ୍ତି । ବିପ୍ଳବ ଓ ବୃହତ୍ତ୍ବ ସେମାନେ ସତେ ଅବା କୌଣସି ଜଙ୍ଗଲ ସଦୃଶ ମଣନ୍ତି ଏବଂ ତାହାରି ଭିତରେ ପଶିଲେ କାଳେ ସେମାନଙ୍କର କ୍ଷୁଦ୍ର ସରହଦଗୁଡ଼ିକର କୌଣସି ଅସ୍ତିତ୍ବ ରହିବ ନାହିଁ, ଏହି ଭୟରେ ସେମାନେ ତାହାକୁ ଡରନ୍ତି । ମୂଳ ଭାଷାରେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ହିଉଗୋ Immensite ଶବ୍ଦଟିକୁ ବ୍ୟବହାର କରିଛନ୍ତି । ବିପ୍ଳବତାର ଷର୍ଣ୍ଣରେ ଏହି ବେତ୍ତଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ରହିଥିବା ଆମର ସ୍ବଚନ୍ଦ୍ର ପରିଚୟଟି ଆଦୌ ଗିଳି ହୋଇଯାଏ ନାହିଁ । ବୃହତ୍ତ୍ବର ସମୀପବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଆସିଲେ ତଥାକଥିତ କ୍ଷୁଦ୍ର ଓ ଏକକଟି କଦାପି ବିଲୁପ୍ତ ହୁଏନାହିଁ । ଯାହାକୁ ଆମେ ସମ୍ଭୁଖରେ ବିସ୍ମରିତ ହୋଇ ରହିଥିବା ଏହି ବୃହତ୍ ସମଗ୍ରଟି ମଧ୍ୟରେ ଦେଖିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରୁ, ତାହାର ଅସଲ ପାଦଗୁଡ଼ିକ ଆମ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଅନୁଭୂତ ହେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ । ନିଜ ଭିତରୁ ମଧ୍ୟ ବିପ୍ଳବତାର ଷର୍ଣ୍ଣ ମିଳେ, - ତେଣୁ ସେହି ସଙ୍ଗଲାଭ ଆମକୁ ଐଶ୍ଵର୍ଯ୍ୟବନ୍ତ କରେ, ଆମର ଆସ୍ଥାନଟିକୁ ଧନ୍ୟ କରେ, ଆମର କ୍ଷଣଗୁଡ଼ିକୁ କ୍ଷଣାତୀତର ମହତ୍ତ୍ବା ଆଣି ଦେଇଯାଏ । ଭାରତୀୟ ଆଧ୍ୟାତ୍ମରେ ଯାହାଙ୍କୁ ପରମାତ୍ମା ବା ବିଶ୍ଵାତ୍ମା ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି, ତାଙ୍କୁ ଉପଲବ୍ଧି କରିବାର ଯୋଗ୍ୟ ହେବାଲାଗି ବ୍ୟକ୍ତି-ଆତ୍ମାକୁ କଦାପି କୌଣସି ସର୍ବଲେହନକାରୀ

ଜିହ୍ଵା ଉପରେ ଆତ୍ମ ବିସର୍ଜନ କରିବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ । ସେହି ଉପଲବ୍ଧି ଦ୍ଵାରା ଆପଣା ଭିତରେ ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇ ରହିଥିବା ବିରାଟ ଆତ୍ମାର ସନ୍ଧାନ ମିଳିଯାଏ, ଏକ ତଦାତ୍ମକତା ମଧ୍ୟରେ ଅତୁଟପୂର୍ବ ବିସ୍ତାର ଓ ତେଣୁ ଅତୁଟପୂର୍ବ ନିର୍ଭର ମିଳେ ଏବଂ ସେଥିରୁ ଏକ ମୂଳଭୂତ ଆତ୍ମୀୟତା କନ୍ଵଳାଇ କରେ । ଆତ୍ମୀୟତା ଏକ ସର୍ବସାମାନ୍ୟ ଶ୍ରଦ୍ଧାରୂପେ ଜୀବନ ଉପରେ ଉଜୁଟି ଉଠେ । ଜୀବନର ଗବାକ୍ଷଗୁଡ଼ିକ ଏକ ଅନ୍ୟ ବାସନାରେ ଧନାତ୍ମ୍ୟ ହୋଇ ଉଠନ୍ତି । ଭୋଗଗୁଡ଼ିକୁ ହିଁ ଜୀବନକୁ ଜାଣିବାର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ନାଟୀ ହୋଇ ରହନ୍ତି । ସେତେବେଳେ ସୃଜନଶୀଳତା ବ୍ୟତୀତ ଆମର ଆଉ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଧର୍ମ ରହିଛି ବୋଲି ମୋଟେ ମନେହୁଏ ନାହିଁ ।

ଆମ ଭିତରେ ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ବିପ୍ଳବତା ଯେତେବେଳେ ବୃହତ୍ ଭୂମାରୂପେ ଆମକୁ ଆବେଷିତ କରି ରହିଥିବା ପରିବ୍ୟାପ୍ତ ବିପ୍ଳବତାଟି ସହିତ ସେତୁ ଯୋଡ଼ିବାକୁ ବାହାରେ, ସେତିକିବେଳେ ମଣିଷର ଭିତରେ ଥାଇ କବି କଥା କହିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ । ଭିତରର କବି ବାହାରର କବିତାକୁ ଚିହ୍ନି ବାହାରେ । ଆପଣାର A Defence of Poetry ଗ୍ରନ୍ଥରେ କବି ଶେଲୀ Poetry is connate with the Origin of man ବୋଲି କହିଛନ୍ତି । ମଣିଷ ଯେଉଁ ମୁହୂର୍ତ୍ତରୁ ଜନ୍ମ ଲାଭକରୁଛି, ତା' ଭିତରେ କବିତାଏ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେହି କାଳରୁ ଭୂମିଷ୍ଠ ହେଉଛି । ମନୁଷ୍ୟର ପ୍ରଥମ ଆଦିଭାବ କାଳରେ ସେହି କବି ତା'ର ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ରହିଛି, ତାକୁ କବି ଆଖିରେ ଏହି ସବୁକିଛିକୁ ତା'ର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରସ୍ଥଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଇ ଦେଖିବା ଲାଗି ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଉଛି । ଆମ ଭିତରୁ ଯେଉଁମାନେ ରାଜି ହୋଇ ଯାଉଛନ୍ତି, ସେମାନେ ସେହି ଉଦ୍‌ବୋଧନଟିକୁ ପାଉଛନ୍ତି ଏବଂ ସେହିପରି ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ ହୋଇ ସବୁକିଛି ଦେଖୁଛନ୍ତି ଓ ଅନୁଭବ କରୁଛନ୍ତି । ଯିଏ ରାଜି ନ ହେଉଛି, ତା'ର ଦୁଆରଗୁଡ଼ିକ ବନ୍ଦ ହୋଇ ରହିଛି । ଶେଲୀ Poet ଶବ୍ଦଟିକୁ ତା'ର ଲାଟିନ୍ ପ୍ରତିଶବ୍ଦ Vates ଅର୍ଥରେ ପ୍ରୟୋଗ କରିଛନ୍ତି । ଏହି ଅର୍ଥରେ କବି ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଦ୍ରଷ୍ଟା, ଦୃଷ୍ଟି ସମର୍ଥ ସୃଷ୍ଟା । ଉପନିଷଦରେ ପ୍ରାୟ ଏହି ଅର୍ଥରେ ସ୍ଵୟଂ ପରମ ସତ୍ୟକୁ ମଧ୍ୟ କବି ବୋଲି ଆବାହନ କରାଯାଇଛି । ଆପଣା ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ସେଥିଲାଗି ସମ୍ବନ୍ଧ ଓ ତାହାରି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଜାଗ୍ରତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତି ସେହି ଆବାହନଟିକୁ ଅବଶ୍ୟ ଶୁଣି ପାରିବେ । ସ୍ଵାର୍ ଟମାସ୍ ବ୍ରାଉନଙ୍କ ଭାଷାରେ 'Life is a pure flame, and we live by an invisible flame within us.' ଏହି ଅଗ୍ନିର ଶିଖାଟି ପ୍ରମାଣ ଚାହୁଁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଅବଶ୍ୟ ଅଦୃଶ୍ୟ, ମାତ୍ର ଅନୁଭବ କରି ପାଉଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଦୃଶ୍ୟ । ସେହି ଶିଖା ଭିତରେ ଜଳୁଛି, ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ଲୋଡୁଛି, ଅପେକ୍ଷମାଣ ଆହୁରି କେତେ ଦୀପକ ଅଗ୍ନିର, ପ୍ରୀତିର ଏବଂ ପରିଚିତିର ସଂକ୍ରମଣ ଘଟାଇବା ସକାଶେ ସକ ହୋଇ ବସିଛି ।

ଇଂରାଜୀ ରୋମାଣ୍ଟିକ୍ କବିତାଧାରାର ଆଉ କଣେ ଆଦି-ପ୍ରତିନିଧି Coleridge କବିତାରେ ଜ୍ଞାନର ଓ ଭାବର,-ଏହିପରି ଦୁଇଟି ଧାରାର ଚର୍ଚ୍ଚା କରିଛନ୍ତି । ଏହି ଦୁଇଟି ଧାରାର ସିଏ ଯଥାକ୍ରମେ masculine ଓ feminine poetry ବୋଲି କହିଛନ୍ତି । ଆମ ସମାଜରେ ନାନା କାରଣରୁ ପ୍ରାୟ ପ୍ରବହମାନ କାଳରୁ ନରମାନେ ମଣିଷ ସମୁଦାୟକୁ ନର ଓ ନାରୀ,-ଏହିପରି ଦୁଇଟି ପ୍ରକାରରେ ଅଲଗା ଅଲଗା କରି ବିବେଚନା କରି ଆସିଛନ୍ତି । ପ୍ରକାର-ଭାବନାରୁ କାଳକ୍ରମେ ଏକ ପ୍ରରୂପ ଭାବନା ମଧ୍ୟ ଜନ୍ମଲାଭ କରିଛି ଓ ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଭାରି କାମରେ ଲାଗିଛି । ଭାରତୀୟ ଉପନିଷଦରେ ଅସଲ ସର୍ବୋଚ୍ଚକୁ ଉଭୟ ନାରୀ ଓ ପୁରୁଷ ବୋଲି ସମ୍ବୋଧନ କରାଯାଇଛି । ଆହୁରି ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ କରି ତାଙ୍କୁ ଦେଖିବା ଲାଗି ମନ କରି ତାଙ୍କର ଆଦୌ କୌଣସି ଲିଙ୍ଗ ନାହିଁ ବୋଲି ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଇଛି । ପୁରାଣକାଳୀନ ସମାଜରେ ମିଥୁଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ସୁପାତ୍ୟ ଧର୍ମ ସାମଗ୍ରୀ ରୂପେ ସାଧାରଣ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଆଣି ପହଞ୍ଚାଇ ଦେବାର ଉତ୍ସାହରେ ଠାକୁରମାନଙ୍କୁ ନର ଓ ନାରୀ, ଏହିପରି ଦୁଇ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇଛି । ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ସମତା ଅନୁସାରେ କେତେବେଳେ ଦେବତାମାନଙ୍କୁ ଦେବୀଙ୍କର ଚରଣ ତଳେ ଆଣି ପହଞ୍ଚାଇ ଦିଆଯାଇଛି ଓ ପୁଣି କେତେବେଳେ ଦେବୀଙ୍କୁ ଦେବତାମାନଙ୍କର ପ୍ରିୟ, ଭାର୍ଯ୍ୟା ଅଥବା ରମଣୀ ସ୍ଥାନରେ ଆଣି ଖଟାଇ ଦିଆଯାଇଛି । ଧର୍ମୋପନ୍ୟାସଗୁଡ଼ିକର ଶ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ଓ ଶ୍ରୀବର୍ଦ୍ଧନରେ ତାହା ବେଶ୍ ଉପଯୋଗୀ ବୋଲି ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଛି । ସାଂଖ୍ୟଦର୍ଶନର ପୁରୁଷ-ପ୍ରକୃତି ଭେଦ ଭିତରେ ଅନେକ ଉତ୍ସାହୀ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ କ୍ରମେ ଲିଙ୍ଗ ଆରୋପଣର ଏକ ଅଧିକ କେନାଟିଏ ଆଣି ଯୋଡ଼ି ଦେଇଛନ୍ତି । ତନ୍ତ୍ର ସାଧନାରେ ସାଧକକୁ ପ୍ରାୟ ନିୟମତଃ ପୁରୁଷ ରୂପେ କଳ୍ପନା କରାଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସାଧନାର ବସ୍ତୁରୂପେ ଦେବୀଙ୍କୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରି ରଖାଯାଇଛି । ଶିବ ଏବଂ ଶକ୍ତିକୁ ଦୁଇଟି ଅଲଗା ଅଲଗା ଐଶ୍ବର୍ଯ୍ୟ ବୋଲି ଦେଖାଇ ଅନେକ ସମୟରେ ତାହାକୁ ସଂସାର ସ୍ତରକୁ ପ୍ରଲମ୍ବିତ କରି ଆଣି ତନ୍ତ୍ରଶାସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଉପାସନାର କେତେ କେତେ ନୂଆ ଆଚାରର ଭିତ୍ତାଣ କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ସେସବୁ ରୀତିକୁ ସତେ ଅବା ଏକ ଅତିଚାର ବୋଲି ଅନୁଭବ କରି ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ରୂପେ ଆଉ କେହି ଅର୍ଦ୍ଧନାରୀଶ୍ବର ମୂର୍ତ୍ତିର ମଧ୍ୟ କଳ୍ପନା କରିଛନ୍ତି; ଆମ କଳ୍ପନାର ଲଗା ଭିତରେ ପଣି ଦୁଇଟି ବୋଲି ଦେଖା ଯାଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୂଳଭୂତ ଶୁଦ୍ଧ ତଥା ଅନୁଶୀଳନର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯେ ତାହା ପ୍ରକୃତରେ ଗୋଟିଏ ତତ୍ତ୍ୱ, ତଦ୍ଭାବା ସେହି କଥାଟିକୁ ସୂଚାଇ ଦେବାର ଚେଷ୍ଟା ହୋଇଛି ।

ଆମେ ପୁରୁଷ ଅଥବା ନାରୀ ଯାହା ହୋଇ ଏହି ସଂସାରରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଥାଉଁ ନା କାହିଁକି, ତୁଚ୍ଛା ଜୀବନର କେତୋଟି ପ୍ରୟୋଜନର ଗାର ବାହାରକୁ ଯାଇ

ଅବଲୋକନ କରିବାକୁ ଆଗ୍ରହ କଲେ ଆମେ ଅବଶ୍ୟ ଅନୁଭବ କରିବା ଯେ ଆମ ଭିତରେ ଆମ ଜୀବନର ବେଦନା ତଥା ଭରଣାର ଭୂମିଗୁଡ଼ିକରେ ନାନାଭାବେ ଏକ ଭାରସାମ୍ୟ ଓ ସୌଷମ୍ୟ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରୁଛି । ପୃଥିବୀରେ ସମାଜ ଭେଦରେ ଏକ ସଂସ୍କାର ଭେଦର ଅବତାରଣା କରାଯାଇଛି ଓ ସେହି ଅନୁସାରେ କେଉଁଠି ପୁରୁଷକୁ ନାରୀଠାରୁ କିମ୍ବା ଆଉ କେଉଁଠି ନାରୀକୁ ପୁରୁଷଠାରୁ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅଧିକ ସ୍ୱୀକୃତି ସୂଚକ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଦିଆଯାଇଛି ସତ, ମାତ୍ର ଅନ୍ତଃଦେଶୀତନାଗୁଡ଼ିକର ଭୂମିରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତି ନାରୀ ଏବଂ ପୁରୁଷ ଭଭୟ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କ ଭିତରେ ତଥାକଥିତ ନାରୀ ଏବଂ ପୁରୁଷ ଭଭୟଙ୍କର ଗୁଣ ରହିଛି । ଜୀବନକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣରୁ ପୂର୍ଣ୍ଣତର ଅର୍ଥାତ୍ ସୁସ୍ଥରୁ ସୁସ୍ଥତର କରିବାର ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଏହି ଭଭୟ ପ୍ରକାର ଗୁଣଗୁଡ଼ିକର ସୁନିଶ୍ଚିତ ଅବଦାନମାନ ରହିଛି । ଏହି ଗୁଣଗୁଡ଼ିକ ସେହିଗୁଡ଼ିକର ପରିପୂରକ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି ଏବଂ ସେଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଏଗୁଡ଼ିକର ପରିପୂରକ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ତଥାପି ସେହି ଆପାତ ତାରତମ୍ୟଗୁଡ଼ିକର ମାନଦଣ୍ଡ ସାହାଯ୍ୟରେ ବିଚାର କଲେ ହୁଏତ ଏପରି କୁହାଯାଇ ପାରିବ ଯେ, ଆମ ଭିତରର, ଆମେ ପୁରୁଷ ଅଥବା ସ୍ତ୍ରୀ ଯାହା ହୋଇଥାଉଁ ପଛକେ ଆମ ଭିତରର feminine ହିଁ ସମ୍ଭବତଃ ସବା ଆଗ କବିତା ପାଇଁ ସାହସ କରେ, ସୃଜନ ପାଇଁ ସାହସ କରେ । ଆମ ଭିତରେ ଥିବା masculineଟି ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ଆଗଭର ହୋଇ ଆପଣାକୁ ଦେବାଲାଗି ରାଜି ହୋଇଯାଏ ଏବଂ ସେହି ରାଜି ହେବାରୁ ହିଁ ଆମ ଭିତରେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିବା କନନୀ ଆମକୁ ନିମିତ୍ତ ରୂପେ ବାଛନ୍ତି ଓ ଆମକୁ ବ୍ୟବହାର କରି ସୃଜନରତା ହୁଅନ୍ତି, ଆମକୁ ସୃଜନଶୀଳ କରନ୍ତି; ପ୍ରଭାବ ସମର୍ଥ କରାଇ ଆଣନ୍ତି । ଆମରି ମାଧ୍ୟମରେ ଆପଣାକୁ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ କରାନ୍ତି । ତାହାରି ଫଳରେ ହିଁ ଆମ ଭିତରର ପୁରୁଷ ନମନୀୟ ହୋଇ ଆସେ, ଝର୍ଣ୍ଣଗ୍ରାହୀ ହୁଏ, କବି ହୁଏ ।

ତେଣୁ ଜ୍ଞାନର ଧାରା ଭାବର ଧାରା ଠାରୁ ଆଦୌ ପୃଥକ ନୁହେଁ । ଆମ ଭିତରେ ଆମକୁ ଏକ ନିତ୍ୟ ଅତିକ୍ରମଣର ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଯୋଗାଇ ଦେଇ ଯିଏ ପରିଚାଳିତ କରି ନେଇଯାଉଥାଏ, ତାହାର ସଫଳ କେବଳ ଜ୍ଞାନ ନୁହେଁ, ଅଥବା କେବଳ ଭାବ ମଧ୍ୟ ନୁହେଁ । ଭାବ ଆପଣାକୁ ଏକ ପଦ୍ମତାର ସ୍ତରକୁ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ କରି ଆଣିପାରିଲେ ତାହା ଜ୍ଞାନର ମଧ୍ୟ ଅଧିକାରୀ ହୋଇଥାଏ । ଅପରିପକ୍ୱ ଭାବ ପ୍ରଧାନତଃ ଏକ ଭାବପ୍ରବଣତା ହୋଇ ରହିଥାଏ, ପଥର ଟାଙ୍ଗର ଉପରେ ବିଷା ହୋଇଥିବା ମଞ୍ଜି ପରି ତାହା କୌଣସି ଉତ୍ସାହନ ସାମର୍ଥ୍ୟର ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ । ଜ୍ଞାନ ପାଳଳ ହେଲେ ଭାବର ସଖ୍ୟ ପାଏ, ଆପଣାକୁ ଅବନତ କରିଥାଣେ, ଅନୁରାଗରେ ପରିଣତ ହୁଏ । କବି କୋଇଲିକ୍ ଇଉରୋପର ଯେଉଁ ଯୁଗରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ, ସେହି

ଯୁଗରେ ଜ୍ଞାନକୁ ଭାବଠାରୁ ଅଲଗା କରି ଚିହ୍ନାଇ ନ ଦେଲେ ଜ୍ଞାନ ବା ଭାବ କୌଣସି ଗୋଟାକୁ ନିର୍ଭୁଲ ଭାବରେ ଧରି ହେବ ନାହିଁ ବୋଲି ସମୀକ୍ଷକ ମଣ୍ଡଳରେ ଆଶଙ୍କା କରାଯାଇଥିଲା । ଆମ ମସ୍ତିଷ୍କକୁ ଆମ ହୃଦୟଠାରୁ ଅଲଗା କରି ଚିହ୍ନାଇ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ହୁଏତ ମସ୍ତିଷ୍କମାନେ ହୃଦୟର ନିନ୍ଦା କରୁଥିଲେ ଓ ହୃଦୟମାନେ ମସ୍ତିଷ୍କର ନିନ୍ଦା କରୁଥିଲେ । ହୁଏତ ଉଭୟେ ଆପଣା ଆପଣାର ଦ୍ଵୀପରେ ବାସ କରୁଥିଲେ ଓ ପରସ୍ପରକୁ ପ୍ରମାଦ ବୋଲି ମଣୁଥିଲେ । ତେଣୁ ସ୍ଵ-ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ଗାରଗୁଡ଼ିକୁ ଡେଇଁବାପାଇଁ ସମର୍ଥ ହେଉ ନ ଥିବାରୁ ସେମାନେ ପରସ୍ପରକୁ ମୋଟେ ଚିହ୍ନି ପାରୁ ନଥିଲେ । ହୁଏତ ନିଜକୁ ମଧ୍ୟ ଭାରି ଖଣ୍ଡିଆ ଭାବରେ ଚିହ୍ନିଥିଲେ । ଆମର ଏ ଯୁଗରେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ମଣିଷ ଦୁଇଟି ପ୍ରଥକ୍ ଆବେଦନ ରୂପେ ଦୁଇଟିର ବିଚାର କରିଥାନ୍ତି ଏବଂ ତେଣୁ ଆପଣା ଭିତରେ ଦୁଇ ଭାଗ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ସଂସାରଟାକୁ ମସ୍ତିଷ୍କଦ୍ଵାରା ବଞ୍ଚି ଏବଂ କବିତାକୁ ଭାବଦ୍ଵାରା ବଞ୍ଚିବା ଲାଗି ଆଖି ବାନ୍ଧି । ସମ୍ପର୍କ ଗୁଡ଼ାକର କ୍ଷେତ୍ରରେ ବୁଦ୍ଧିଆଳ ହୁଅନ୍ତି, ସତର୍କ ହୁଅନ୍ତି ଏବଂ ଆବେଗଗୁଡ଼ିକର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଭାରି ଭାବ ପ୍ରବଣ ହୋଇରହିଥାନ୍ତି । ଜ୍ଞାନ ଏବଂ ଭାବ ଉଭୟେ ଉଭୟଠାରୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି, -ଜୀବନରେ ଅସଲ ଅଙ୍ଗୀକାରଗୁଡ଼ାକଠାରୁ ଆପଣାକୁ ଦୂରଛଡ଼ା କରି ରଖିଥାଆନ୍ତି । ଭାରି ଲୁଚାଇ କରି ହୃଦୟଟିକୁ ବଞ୍ଚିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି ଏବଂ ବୁଦ୍ଧିର ଏଡ଼େ ଏଡ଼େ ବଡ଼ ଗୋଡ଼ଗୁଡ଼ାକୁ ପକାଇ ବାହାର ସଂସାରଟାକୁ ସତେ ଅବା କୁର କରି ବାହାରିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ମଧ୍ୟ କବିତା ଲେଖନ୍ତି; ସଭାରେ କବିତାର କରି ଚାନ୍ଦର ପଛରେ ଆପଣାର ଅସଲ ମୁହଁଗୁଡ଼ିକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାନ୍ତି ଏବଂ ନିଜ ଭିତରେ ନିଜର ଆଦୌ ସମ୍ବୁଦ୍ଧି ନାହିଁ ।

ଜୀବନର ପ୍ରାତିକ୍ ପ୍ରଧାନତଃ ଏକ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଦରଦ ରୂପେ ଅଙ୍ଗେ ନିଭେଇଥିବା ଇଂରାଜୀ କବି ଜନ୍ ଜର୍ଜ୍ ଆପଣାର ଗୋଟିଏ ଚିଠିରେ କେଡ଼େ ଜୀବନମୟ କରି ଲେଖିଛନ୍ତି ଯେ, କବି କଦାପି ମହୁମାଛି ହେବନାହିଁ, କବି ଫୁଲଟିଏ ହେବ । ଫୁଲଟିଏ ହୋଇ ଫୁଟିବ, -ଯେଉଁଠି ଅରାଏ ମାଟି ବା ଚେନାଏ ଆଦୃତା ପାଇବ, ସେଠାରେ ସେ ଫୁଲଟିଏ ହୋଇ ଫୁଟି ଉଠିବାକୁ ମନ କରିବ । ଫୁଲ ଫୁଟେ, ମହୁମାଛି କଦାପି ଫୁଟେ ନାହିଁ, ମହୁମାଛି ମଧୁ ହରଣ କରି ନେବାକୁ ଫୁଲରୁ ଫୁଲ ହୋଇ ବୁଲୁଥାଏ । ଫୁଲ କଦାପି ମହୁମାଛି ହେବାକୁ ମନ କରେନାହିଁ । ବଗିଚା ଭିତରୁ ମହୁମାଛିର ପ୍ରବେଶକୁ ନିଷିଦ୍ଧ କରି ରଖାଯାଇ ବୋଲି ସିଏ କଦାପି ଗେହ୍ଲା ହୋଇ ଦାବୀ କରିବାକୁ ଯାଏନାହିଁ । ଫୁଲ ଫୁଟିଲେ ମହୁମାଛି ଅବଶ୍ୟ ଆସିବ ଏବଂ ତା' ଭିତରେ ସଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଥିବା ମଧୁର ଅପହରଣ ହୋଇଯିବ ବୋଲି ସେ ଭଲ କରି ଜାଣିଥାଏ, ତଥାପି ଫୁଟେ । ଭିତର ଅନୁରାଗ ଏବଂ ଆପଣାର ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଧର୍ମ ପ୍ରତି ଅଙ୍ଗୀକାର

କେତେ ନିବିଡ଼ ହୋଇ ପାରିଲେ ଯାଇ ଯେ ଫୁଲଟିଏ ଫୁଟି ଉଠିପାରେ, ସେହି କାହାଣୀଟିକୁ କେବଳ ସେହି ଫୁଲଟି ହିଁ କହିପାରିବ ଓ ବୁଝିପାରିବ । ମହୁମାଛି ସେଗୁଡ଼ାକ କେବେହେଲେ ବୁଝିପାରିବ ନାହିଁ । କଥାଟିକୁ ଅଧିକ ବୁଝାଇ ଦେଇ କବି କନ୍ କାବ୍ୟ କହିଛନ୍ତି ଯେ, ଦେବା ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ଗ୍ରହଣ କରିବାରେ ଯେ ପ୍ରକୃତରେ ଅଧିକ ସମ୍ପଦ ଲାଭ ହୋଇପାରେ, ତାହା ଏକ ଭୁଲ୍ ଧାରଣା । ଅଧିକ ଦେଲେ ଯାଇଁ ଅଧିକ ମିଳେ; ଆପଣାକୁ ନିଃଶେଷିତ ଓ ନିବିଡ଼ କରିଦେଇ ପାରିବାରେହିଁ ଜୀବନ-ବଣିଜ ସତକୁ ସତ ସର୍ବାଧିକ ସାର୍ଥକତା ଲାଭ କରେ । କବି ଆପଣାକୁ ଦିଏ, ଆପଣାର ନିବିଡ଼ତମ ଉପଲବ୍ଧିଗୁଡ଼ିକୁ ସିଏ ସମସ୍ତଙ୍କ ସକାଶେ ବୁଝାଇ ଦିଏ, ପରିଚିତ ଅପରିଚିତର ଆଦୌ କୌଣସି ଭେଦ ରଖେନାହିଁ । ଭିତର ବିଶ୍ୱାସର ଗଣ୍ଠିଟି କେତେ ଦୃଢ଼ ହୋଇଥିଲେ ଆପଣାକୁ ଏହିପରି ଅନାବିଳ ଏବଂ ନିଶ୍ଚଳ ଭାବରେ ଦେଇ ହେବ, କଣେ କବି ସଂଗ୍ରହକାରୀ ସଂସାରୀମାନଙ୍କ ପାଖରେ ସେହି କଥାଟିକୁ କଦାପି ବୁଝାଇ ଦେଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଜୀବନକୁ କେତେ ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ଭଲପାଇଲେ ଓ ଅନ୍ନଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଆନନ୍ଦ ଯାଏ ସବୁଟି ସହିତ କେତେ ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ତଦାତ୍ମକ ହୋଇ ରହି ପାରିଲେ ଯେ ଆପଣାକୁ ଫୁଲଟିଏ ପରି ଦେଇହେବ ଓ ଫୁଲଟିଏ ପରି ଏକ ଅଜ୍ଞାକାରବଦ୍ଧ ଜୀବନକୁ ବଞ୍ଚିହେବ, ସେ କଥା କେବଳ ଜଣେ କବି କହିପାରିବ । ଭଲ ପାଇବା, ତଦାତ୍ମକ ହେବା, ପ୍ରଗାଢ଼ ଭାବରେ ଆପଣାକୁ ଦେବା,-ଏସବୁ କୃଷ୍ଣ ନୁହେଁ,-କବି ତାହାକୁ ନିକର ଧର୍ମ ବୋଲି ହିଁ ସ୍ୱୀକାର କରି ନେଇଥାଏ । ଯଥାର୍ଥ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ଆଦୌ କୌଣସି କୃଷ୍ଣ ଦ୍ୱାରା ସମ୍ଭବ ହୁଏ ନାହିଁ, ଆମର ସ୍ୱଭାବ ହିଁ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ଧର୍ମୀ ହୋଇ ପାରିଲେ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ସମ୍ଭବ ହୁଏ ।

ଯିଏ ନେବାକୁ ହିଁ ଧର୍ମ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଥାଏ, ସଂଗ୍ରହ କରି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଦିଶିବାକୁ ହିଁ ଜୀବନର କାମ୍ୟତମ ଗାତୁର୍ଯ୍ୟ ବୋଲି ମାନି ନେଇଥାଏ,-ସିଏ ଜୀବନ କହିଲେ ପ୍ରାଧାନତଃ ଯେଉଁ ବଣିଜଟିକୁ ବୁଝେ, କବି ସେହି ବଣିଜଠାରୁ ସର୍ବଦା ଏକ ଦୂରତା ରକ୍ଷାକରି ରହିଥାଏ । କଥିତ ଅଛି ଯେ, ମଣିଷ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ଭଲପାଇ ପାରେ ନାହିଁ ବୋଲି ଅଧିକାର କରିବା ଲାଗି ନିଜ ଭିତରେ ଏକ ଦୁଷ୍ଟ ଆତ୍ମରତା ଅନୁଭବ କରିଥାଏ । ଆତ୍ମରମାନେ ଭାରି ଦୀନ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । କମା କରିଥିବା ଓ କରୁଥିବା ଆପଣାର ସକଳ ଦ୍ରବ୍ୟ ଉଣ୍ଡାର ସତ୍ତ୍ୱେ ଅତି ଦୀନ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ସକଳ ଅନିତ୍ୟ ଭିତରେ ସେହି ଉଣ୍ଡାରଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ନିତ୍ୟ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବା ଲାଗି ଆପଣାକୁ ଶିକ୍ଷା ଦେବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ସଂସାରକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦରିଦ୍ର କରି ପକାନ୍ତି । ଆମର ଏହି ବର୍ତ୍ତମାନ ସଂସାରରେ ଧନ, ଜ୍ଞାନ, କ୍ଷମତା, ଦୟାକୁତା ଏବଂ ତତ୍ତ୍ୱଲ୍ୟ ଆଦୁରି କେତେକେତେ ଦ୍ରବ୍ୟ ଆମର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ସୁପାକୃତି

ହୋଇ ରହିଛି । ସେହି ସୁପରୁଡ଼ାକ ହିଁ ଆମର ଆଖିଗୁଡ଼ାକୁ ପୋତିକରି ରଖିଛି । ଆମ ଦୁଆରଗୁଡ଼ାକ ଖୋଲି ପାରିବା ଲାଗି ହୁଏତ ଏତେଟିକିଏ ହେଲେ ଖାଲି ଥାନ ନାହିଁ । ତଥାପି, ଏହି ସବୁଯାକ ସମ୍ପନ୍ନତା ସତ୍ତ୍ୱେ ଆମ ଭିତରେ ଏବଂ ଆମ ବାହାରେ ଦାରିଦ୍ର୍ୟଗୁଡ଼ାକ ହିଁ ପୃଥିବୀକୁ ଭାରି ଅଲକ୍ଷଣା କରି ରଖିଛି । ମଣିଷର ପାରମ୍ଭରିକ ସମ୍ପର୍କଗୁଡ଼ାକ ବଡ଼ ଅଲକ୍ଷଣା ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ଯେଉଁ ଡୋରଗୁଡ଼ିକ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ନାନା ଅନ୍ତରଙ୍ଗତାରେ ଏକାଠି ବାନ୍ଧି ରଖି ପାରୁଥାନ୍ତେ, ସେଗୁଡ଼ିକ ଶାସ୍ତ୍ର ହୋଇ ପୂଜା ପାଉଛନ୍ତି, ଜୀବନ ଭିତରକୁ ଆସିବା ଲାଗି କୌଣସି ବାଟ ପାଉନାହାନ୍ତି । ପୃଥିବୀର ପଣ୍ଡିତମାନେ କର୍କଶମାନଙ୍କୁ ଅଧିକ କର୍କଶ ହେବା ଲାଗି ବୁଦ୍ଧି ଓ ତତ୍ପ୍ରୟତ ନାନା ସରଞ୍ଚାମ ଆଣି ଯୋଗାଇ ଦେଉଛନ୍ତି । ରାଷ୍ଟ୍ରଗୁଡ଼ାକ ଦୈତ୍ୟ ହୋଇ ବସିଛନ୍ତି ଓ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ବାରୁଦ ଜମା କରି ପାରିଲେ ବୟୁକ୍ଷରା ଆପତ୍ତଶୂନ୍ୟ ହୋଇ ରହିପାରିବ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରୁଛନ୍ତି । ମାତ୍ର କେହି ଦେବାଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହନ୍ତି, ଆପେ କୌଣସି ବାଟ ଚାଲୁ ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟକୁ ବାଟ ଛାଡ଼ିବା ପାଇଁ ରାଜି ନୁହଁନ୍ତି । ସମସ୍ତେ ମହୁମାଛି ହେବାକୁ ଧାଡ଼ି ବାନ୍ଧି ଛିଡ଼ା ହୋଇଛନ୍ତି, ତାହାକୁ ହିଁ ଆଧୁନିକ ପୁରୁଷାର୍ଥର ଏକମାତ୍ର ଅର୍ଥନୀତି ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ଫୁଲଟିଏ ହୋଇ ପାରିବା ଲାଗି, ଆପଣାକୁ ଦେବାଲାଗି କେହି ରାଜି ହେଉନାହାନ୍ତି । ଫୁଲଟିଏ ହେବା ଓ ଆପଣାକୁ ଦେବା ପାଇଁ ମନ କରିବା, -ସେମାନେ ତାହାକୁ ସମ୍ଭବତଃ ଏକ ନିର୍ବୋଧ କାର୍ଯ୍ୟ ବୋଲି ମନେ ବି କରୁଛନ୍ତି । ମାତ୍ର, କାଳ ପ୍ରାୟ ଏତେ ପରିମାଣରେ ଅଣ ଅକ୍ତିଆର ହୋଇ ପଡ଼ିଥିବା ପରି ଦେଖାଯାଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆମ ପୃଥିବୀରେ ତଥାପି କବିମାନେ ଅଛନ୍ତି ।

ଶାର୍ଦୂଳମାନେ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି କବିମାନେ ରହିଛନ୍ତି । କ୍ଷମତା ଓ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱର ଜୟଜୟକାର ହେଉଛି, ତଥାପି କବି ଉପସ୍ଥିତ ରହିଛି । କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ସମ୍ମୁଖରେ ଏକ ଆହ୍ୱାନ ପରି ହୋଇ ରହିଛି । କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ଯେ ଜୀବନର ଅସଲ ପରିଚୟ ନୁହେଁ, ବହୁଳ ସଂଗ୍ରହଦ୍ୱାରା ନିଜକୁ ବଡ଼ ବୋଲି ମନେ କରିବା ଯେ ଜୀବନର ଅସଲ ପରିଚର୍ପଣ ନୁହେଁ, ସେହି କଥାଟିକୁ କହିବା ସକାଶେ କବି ମହକୁଦ ରହିଛି । କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ଯେତିକି ଯେତିକି ଏହି ପୃଥ୍ୱୀ-ଜୀବନର ସବୁତକ ଜାଗାକୁ ମାଡ଼ି ବସି ଏକା ଭୋଗ କରିବ ବୋଲି ଉଦ୍ଧତରୁ ଅଧିକ ଉଦ୍ଧତ ହୋଇ ବାହାରିଛି, କବି ତଥାପି ତାକୁ ସାହସର ସହିତ ‘ରହ’ ବୋଲି ସତର୍କ କରି ଦେଉଛି । କ୍ଷମତାଧାରୀମାନେ ମନୁଷ୍ୟର ଭୂମିଗୁଡ଼ିକୁ ସତେ ଅବା ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଗୁହାଳରେ ପରିଣତ କରି ବାହାରିଥବା ସମୟରେ କବି ସେହି ଘରଟିକୁ ଯଥା ସମ୍ଭବ ପରିଚ୍ଛନ୍ନ କରି ରଖିବା ସକାଶେ ସତେ ଅବା ପଣ କରି ଛିଡ଼ା ହୋଇଛି । ଅବଶ୍ୟ ବେଳେ ବେଳେ ଏପରି ହୋଇଛି,

ଯେତେବେଳେ କି ଆମ ଅନେକଙ୍କ ଭିତରେ ଗୋଟିଏ ପାଖରେ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ରାଜା ହୋଇ ବସିଛି ଓ ଆଉ ଗୋଟିଏ ପାଖରେ କବିଟିଏ ମଧ୍ୟ ବସି ରହିବ ବୋଲି ଆମଠାରୁ ଥାନ ଟିକିଏ ମାଗୁଛି । ଏକାବେଳେକେ ଦୁହିଁକୁ ବହନ କରିବା ଓ ଦୁହିଁକୁ ସହିବା, - ତାହା ପ୍ରକୃତରେ ଏକ ମର୍ମରୁଦ ଅବସ୍ଥା । ସେହିପରି ହୋଇ ରହିଥିବା ହେତୁ ଆମେ ନିଜ ଭିତରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିଦାଗୁଣ ଭାବରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇ ରହିଛୁ । ସତେ ଅବା ନିଜେ ଛେଳି ହୋଇ ନିଜ ଭିତରର ଫୁଲଗଛଟିକୁ ଝୁକି ଖାଇଦେବାକୁ ବସିଛୁ । ଅଥବା, ଛେଳିଟି ବିଶ୍ରାମ ନେଉଥିବାବେଳେ ଆମେ ଏ ପାଖରେ ଧଡ଼ା ଖୋଲି ଫୁଲଟି ପାଖକୁ ଆସିଛୁ । ଗୋଟିକୁ ଆରଟି ପାଖରେ ଲୁଚାଇ ରଖିଛୁ ଓ ଅନେକ ସମୟରେ ଏକାବେଳେକେ ଦୁଇଟିଯାକକୁ ଭୋଗ କରି ପାରୁଛୁ ବୋଲି ଏକ ପ୍ରକାର ଆତ୍ମପ୍ରସାଦ ମଧ୍ୟ ଅନୁଭବ କରୁଛୁ । ବାହାରେ ଛୋଟା ହୋଇ ବାଟ ଚାଲୁଛୁ । ଗୋଟିଏ ପାଦ ଆଗକୁ ପଡ଼ୁଥିବା ସମୟରେ ଆରଟି ସତେ ଅବା ଗୋଦଡ଼ା ଗୋଡ଼ ପରି ପଛକୁ ଟାଣି ଧରିବା ପରି ମନେ ହେଉଛି । ଏବଂ ଆମ ଭିତରେ ଲାଗିଥିବା ଏହି ଲୀଳାଟି ଆମ ବାହାର ସଂସାର ଭପରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରତିଫଳିତ ହେବାରେ ଲାଗିଛି । ଆମ ପୃଥିବୀର ଯାବତୀୟ ଧନ୍ଦାକୁ ମୂଳତଃ ଏକ ଦ୍ୱିବିଭାଜିତ ଫନ୍ଦାରେ ହିଁ ପରିଣତ କରି ରଖିଛି । କବି ତା'ର ମଣିଷ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱର ମଣିଷକୁ ଆଦରି କରି ରହିଯିବ ଅଥବା ତାହାକୁ ଏକ ଅନ୍ୟ ସମ୍ଭାବନା ତଥା ଅନ୍ୟ ସାହସିକତାର ଆହ୍ୱାନ ଦେବ, ଯେଉଁମାନେ ତଥାପି କବି ହୋଇ ରହିବାକୁ ମନସ୍ଥ କରିଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ଲାଗି ତାହା ହିଁ ଏକ ବୃହତ୍ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗ୍ରହଣର ଅବସର ଆଣି କୁଟାଇ ଦେଇଛି ।

ଭିତର ଆଉ ବାହାର ମଧ୍ୟରେ ଏକ ଦୃଶ୍ୟରେ ପଡ଼ି ଅନେକ କବି କାଳିଙ୍ଗୀ ଶକ୍ତିର ଶରଣ ନିଅନ୍ତି । ସେମାନେ କଳା ଶକ୍ତିକୁ କାଳିଙ୍ଗୀ ଶକ୍ତି ବୋଲି ବୁଝନ୍ତି । କାଳିଙ୍ଗୀ ବାହାରୁ ଆସେ, ଆମର ଆଠପହରୀ ପରିଚୟ ଗୁଡ଼ାକୁ ଅକ୍ତିଆର କରିନିଏ, ଆମକୁ କ୍ଷଣକ ପାଇଁ ନଚାଏ, ଆମକୁ ମାଧ୍ୟମ କରି ନାନା ଅଦଗଣକୁ ଘଟାଏ; ତା'ପରେ ଆମେ ଆଗରୁ ଯାହାଥିଲୁ, ଆମକୁ ଠିକ୍ ସେହିପରି ଭାବରେ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଚାଲିଯାଏ । ଅନେକ ମଣିଷ କଳାଶକ୍ତିକୁ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ସାମୟିକ ଓ ବହିରାଗତ ଏକ ବଳାକାର ବୋଲି କଳ୍ପନା କରନ୍ତି । ମଣିଷର କଳାଶକ୍ତି ପ୍ରକୃତରେ ମଣିଷର ନୁହେଁ, ତାହା ବାହାରୁ ଆସି ତାକୁ ଅଧିକାର କରିନିଏ ଓ ସେହି ସମୟଟି ସକାଶେ ତାହାରା କେତେ କ'ଣ ଘଟାଏ । ସେହି ପର୍ଯ୍ୟାୟଟି ଶେଷ ହୋଇଗଲେ ବିଚରା ମଣିଷଟି ପୁର୍ନବାର ଆପଣାର ନିତ୍ୟ ନୈମିତ୍ତିକ ସମତଳଟି ମଧ୍ୟକୁ ବାହୁଡ଼ି ଆସେ; ତାହାରା ଯେ ପ୍ରକୃତରେ ଏତେକଥା ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିଲା, ଆପଣାର ପରିଚିତ ପରିପିଗୁଡ଼ିକ ଆତ୍ମକୁ ଅନାଇ ଯିଏ ସେକଥା ଆଦୌ ବିଶ୍ୱାସ କରିପାରେ ନାହିଁ । କଳା ଏବଂ କବିତାର ଯେ ଏକ

ଉତ୍ପ୍ରେରଣ-ଶକ୍ତି ରହିଛି, ଏହିପରି ଏକ କାଳିଯାଶକ୍ତିକୁ ମାନୁଥିବା ମଣିଷମାନେ ସେ କଥା ସ୍ୱୀକାର କରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ହୁଏତ ପ୍ରକୃତ କଥାଟି ହେଉଛି ଯେ, ଅସଲ ଶକ୍ତିଟି ସେହିମାନଙ୍କୁ ଭୂମି ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରେ, ମାତ୍ର ସେମାନେ ତାହାକୁ ନିକସ୍ତ୍ର ଶକ୍ତିରେ ପରିଣତ କରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ କିମ୍ବା ତାହାକୁ ସେମାନଙ୍କର ସମଗ୍ର ଜୀବନ ଭୂମିଟି ମଧ୍ୟରେ ଚରାଇ ଦେଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅଥବା, ସେମାନେ ଯେଉଁଠାରେ ଅଛନ୍ତି, ସେଠାରେ ଏପରି ଆସକ୍ତ ଭାବରେ ପୋତି ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ଯେ, ପାହାଚ ଉଠିବାର ଉଦ୍‌ବେଳନଗୁଡ଼ିକ ଆସି ଉପସ୍ଥିତ ହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ଆପଣାର ଚିହ୍ନା ଭୁଲ୍‌ଗୁଡ଼ିକ ଛାଡ଼ି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ, ହୁଏତ ଛାଡ଼ିବାକୁ ଡରନ୍ତି । କିମ୍ବା ଯାହା ସକାଶେ କ୍ଷଣକ ଲାଗି ମୁଗ୍ଧ ହୁଅନ୍ତି, ଯାହାଦ୍ୱାରା ଆପଣାର ସୃଜନ ମୁହୂର୍ତ୍ତଗୁଡ଼ିକରେ ଅଧିକୃତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି, ତାହାର ସେହି ଅବଧିଟି ସେମାନଙ୍କ ଜୀବନରେ ସ୍ଥାୟୀ ହୋଇ ରହିଲେ ହୁଏତ ସେମାନଙ୍କର ପରିଚିତ ପ୍ରତ୍ୟୟଗୁଡ଼ିକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଆପଣାର ଔଚିତ୍ୟ ହରାଇ ବସିବେ, ଏହିପରି ଏକ ମୂଳଭୂତ ଅବିଶ୍ୱାସ ସେମାନଙ୍କ କାଳିଯା ଚତୁରେ ବିଶ୍ୱାସ କରିବାକୁ ହିଁ ବାଧ୍ୟ କରି ରଖିଥାଏ ।

ଅବିଶ୍ୱାସୀମାନେ ସହକରେ ଧରା ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ । ଉତ୍ତୋଳନର ମୁହୂର୍ତ୍ତଗୁଡ଼ିକ ଆସୁଥାଏ ଚାଲିଯାଉଥାଏ । ହୁଏତ ଏହିମାନେ ହିଁ କାବ୍ୟକାରିତା ମଧ୍ୟରେ କାବ୍ୟର ଆଲଙ୍କାରିକତାକୁ ସର୍ବମୁଖ୍ୟ ସ୍ଥାନ ଦିଅନ୍ତି, କାବ୍ୟକୁ ରସାତୁଳ ପରିଧାନରେ ଭୂଷିତ କରିଦେଇ ତାହାକୁ ହିଁ କାବ୍ୟ ବୋଲି ମାନନ୍ତି । କାବ୍ୟର ନିରୀକ୍ଷା ଏବଂ ସମୀକ୍ଷା ସମୟରେ ସେମାନେ ପ୍ରାୟ ନିୟମ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବରେ କାବ୍ୟକୃତିର ବାହ୍ୟ ସଜ୍ଜାଗୁଡ଼ିକୁ ଖୋଲାବଦରେ ଲାଗି ଯାଆନ୍ତି, ଭିତରକୁ ପଶିବା ଲାଗି ସାହାସ ମଧ୍ୟ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ସେମାନେ କାବ୍ୟ ରାଜ୍ୟରେ ଶୈଳୀସର୍ବସ୍ୱ ହୋଇ ରହନ୍ତି, କାବ୍ୟାୟତନର ଶିଳାଭଙ୍ଗ କରନ୍ତି । ଜୀବନରୁ କଳାକୁ ଅଲଗା କରି ଦେଖନ୍ତି । ଆପଣାର ଅନିଚ୍ଛା ଏବଂ ଭୟଗୁଡ଼ାକୁ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖିବା ନିମନ୍ତେ କଳାଲାଗି କଳାର ସ୍ତୋଗାନ ଦିଅନ୍ତି । କଳାକୁ ଜୀବନର ଏକ ଅଙ୍ଗ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ ନ କରି କେବଳ ଏକ ବାହ୍ୟଭରଣ ବୋଲି ବୁଝନ୍ତି । ଦିନରେ ଜୀବନ ଭିତରେ ଲଟର ପଟର ହୁଅନ୍ତି ରାତିରେ କଳାକୁ ଲୋଡ଼ନ୍ତି । ଜୀବନ ପ୍ରତି କଳାର କୌଣସି ଦାୟିତ୍ୱ ରହିଛି ବୋଲି ସହକରେ ବୁଝିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଆମ ଆଧୁନିକ କାଳର ଏକାଧିକ ଶୈଳୀପ୍ରଧାନ କାବ୍ୟକାରିତା ପଛରେ ଏହିପରି ଏକ ବ୍ୟାପିତ ବୋଧ ଅନେକ ଗଭୀରକୁ ଖୁଣ୍ଟଗୁଡ଼ିକ ପୋତି ରଖିଥିବାର ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୋଇଥାଏ । ଅସଲ କବିର କବିତା ତା'ର ଜୀବନରେ ମଧ୍ୟ ଏକ ଦୀପ୍ତି ଆଣି ଦେଇଥାଏ । ସେହି ଦୀପ୍ତି କବିତାକୁ କେବଳ ଏକ ବାହ୍ୟ ଆଜ୍ଞାଦନ ହୋଇ ରହିଯିବାକୁ କଦାପି ବାଟ ଛାଡ଼ିଦିଏ ନାହିଁ । ତାହା ସମଗ୍ର ଜୀବନକୁ ସଂକ୍ରାମିତ କରେ,

ଏକ ନୂତନ ସ୍ୱପ୍ନରେ ଜୀବନର ଯାବତୀୟ ବିଚରଣକୁ ଉଦ୍‌ବେଳିତ କରେ । ବାଟ ଚଲାଇ ନିଏ, ନୂଆ ଆଖି ଯୋଗାଇ ଦିଏ, ଅଧିକ ଗ୍ରହଣଶୀଳ କରାଏ, ଜଣେ କବିର ଆଖିରେ ସମସ୍ତ ଜୀବନ ଉପରେ ଦୃଷ୍ଟିପାତ କରିବା ଲାଗି ସମର୍ଥତା ଆଣିଦିଏ । କବିତାର ଏହି ସଂକ୍ରମଣ ଶକ୍ତି ହେଉଛି ତାହାର ଅସଲ ଶକ୍ତି । ଯେଉଁ କବି ଆପଣାର ସୃଜନ ମଧ୍ୟରୁ ସେହି ଶକ୍ତିମୟର ସନ୍ଧାନ ପାଏ, ସିଏ କଦାପି କାଳିଙ୍ଗୀ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖିପାରେ ନାହିଁ । ସିଏ ଆଦୌ କୌଣସି କାଳିଙ୍ଗୀକୁ ମାନେ ନାହିଁ । ଆପଣା ସହିତ ତାହାର ଶକ୍ତିମୟ ସାକ୍ଷାତ୍‌କାର ହୋଇଥାଏ, ତାହାର ଦର୍ପଣ ଉପରେ ହିଁ ସିଏ ସକଳ ମଣିଷକୁ ଦେଖେ, ସମଗ୍ର ଜୀବନକୁ ଦେଖେ । ସମ୍ଭାବନାଗୁଡ଼ିକର ଦିକ୍‌ପଟ ଉପରେ ହିଁ ସିଏ ଜୀବନକୁ ଦେଖିବାର ବାଟ ପାଇଯାଏ । ତା'ର ଆପଣା ଜୀବନରେ ଏକ ନବଦୀକ୍ଷିତ କନ୍ଠଲାଭ କରେ ।

କବିତାର ପାଦୁକା ଉପରେ ବସି କବି ଏହି ସଂସାର ଛାଡ଼ି ଆଉ କୁଆଡ଼େ ଚାଲିଯିବାକୁ ଆଦୌ ମନ କରେ ନାହିଁ । ସିଏ ଏହି ସଂସାରର ହୋଇ ରହିଥାଏ, ସଂସାରକୁ ଆପଣା ବାରତା କହେ, ଅନାଗତର ବାରତା କହେ, ଅନ୍ତରଙ୍ଗତାର ବାର୍ତ୍ତା କହୁଥାଏ । ଆମେ ସାଧାରଣ ମନୁଷ୍ୟମାନେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅଭ୍ୟସ୍ତ ଭାବରେ ଜୀବନର କେବଳ ଉପରେ ଉପରେ ରହି ରୁଟିନଗୁଡ଼ାକ ହିଁ ସୁଖ ବୋଲି ଭ୍ରମ କରୁଥିବା ସମୟରେ କବି ଆମର ନୟନ ଗୁଡ଼ିକରେ ନୂତନ ଦ୍ୱାରମାନ ଖୋଲି ଦେଇଯାଏ । ସିଏ ଆମରି ସହିତ ରହିଥାଏ, ତଥାପି ଅଧିକ ଦେଖୁଥାଏ ଓ ଅଧିକକୁ ଅନୁଭବ କରୁଥାଏ । ଆପେ ପାଇଥିବା ନୂତନ ବାରତାଟିକୁ ସିଏ ଯଥାସମ୍ଭବ ଆମରି ଭାଷାରେ ଆମ ପାଖରେ ଆଣି ପହଞ୍ଚାଇ ଦେବାର ଅନୁରାଗ ରଖିଥାଏ । ତେଣୁ ଯାବତୀୟ ସଂସାର ବୈରାଗ୍ୟ କବିକୁ ତା'ର ଅସଲ ଧର୍ମଟିରୁ ବିଚଳିତ କରିନେବାରେ ହିଁ ଚକ୍ରାନ୍ତ କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ଇଂରେଜ କବି ଉଇଲିୟମ୍ ଡ୍ରାଫ୍ଟସ୍‌ପ୍ରିୟାୟ ସେହି ଅର୍ଥରେ ହିଁ କବିକୁ 'a dear and genuine inmate of the household of man' ବୋଲି କହିଛନ୍ତି (Preface to Lyrical Ballads) । ଆପଣାର କଥାଟିକୁ ଆହୁରି ପ୍ରାଞ୍ଜଳ କରିଦେଇ ସେ କହିଛନ୍ତି ଯେ, କବିମାନେ କେବଳ କବିମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଲେଖନ୍ତି ନାହିଁ, ସେମାନେ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଲେଖନ୍ତି । ସାହିତ୍ୟର ଇତିହାସରେ ପୃଥିବୀର ପ୍ରାୟ ସବୁ ଭାଷାରେ ଏପରି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଯୁଗ ଆସିଛି, ଯେତେବେଳେ କି କବି କେବଳ କବିମାନଙ୍କର ସୁଖ ଓ ସୁଧୀମାନଙ୍କର ବୁଝିବା ସକାଶେ ହିଁ କବିତା ଲେଖିଛି । ଆଗକାଳେ ରାଜସଭାରେ ରାଜାର ମନକୁ ଜାବ୍ୟର ମଲ୍ଲୀମାଳ ଦେଇ ତୋଷିବାର ବ୍ରତ କରିଥିବା କବିମାନେ ସେହିପରି କବିତା ଲେଖୁଥିଲେ । ଏବେ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ଭିତରେ ରହି ମଧ୍ୟ ଯେଉଁ କବିମାନେ ତଥାପି ନିଃସଙ୍ଗ ବୋଧ କରୁଛନ୍ତି, ଆହ୍ୱାନଗୁଡ଼ିକ ନ

ଶୁଣିବା ପରି ସତେ ଅବା କାନ ବୁକି ରଖିଛନ୍ତି, ଅନ୍ୟ ପ୍ରତିମାମାନ ପୂଜୁଛନ୍ତି ଓ ଅନ୍ୟ ଭର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କର ପରିଚର୍ଯ୍ୟା କରୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ ସତେ ଅବା ଆପଣାର ଅଲଗା ପାଟେରୀଗୁଡ଼ାକ ଭିତରେ ସ୍ୱରମଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କବିତା ଲେଖୁଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଆମରି ଭିତରେ ଆଇ ମଧ୍ୟ ଆପଣାକୁ ଆମଠାରୁ ନିର୍ବାସିତ କରି ରଖିଛନ୍ତି । ଆଧୁନିକ ମନୁଷ୍ୟ ସଂସାରର ନାନା ବିଡ଼ମ୍ବନା ମଧ୍ୟରେ ଏଇଟିକୁ ଏକ ଅନ୍ୟତମ ବିଡ଼ମ୍ବନା ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରେ । ସେହି ବିଡ଼ମ୍ବନାରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ଆସିବା, ମନୁଷ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ରହିବା, ଆମ ଆଗରେ ନାନା ବିଧି ଶବ୍ଦ ବସାଣରେ ଆପଣାର ମିଛ ଦୈନ୍ୟଗୁଡ଼ାକର ଉଦ୍‌ଗାର ନ କରି ମନୁଷ୍ୟକୁ ସ୍ୱୀକାର କରି ସାଙ୍ଗରେ ନେବା-ସଂପ୍ରତି କବିତା ସମ୍ମୁଖରେ ସେହି ବୃହତ ଆହ୍ୱାନଟି ଆସି ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇଛି । କବିର ଗୋଠ ବୃହତ୍ତର ମାନବସମୂହର ଆକାଂକ୍ଷାୟତନଟିଠାରୁ ଆଦୌ ଅଲଗା ନୁହେଁ । ତେଣୁ ସିଏ ଯେତିକି ଶୀଘ୍ର ସମ୍ଭବ ହୋଇ ଆସେ ବୁଣିକରି ରଖିଥିବା ବିଡ଼ମ୍ବନା ଗୁଡ଼ିକର କାଲଟି ଭିତରୁ ବାହାରକୁ ବାହାରି ଆସିବ, ତାହା ପୃଥିବୀ ପକ୍ଷରେ ସେତିକି ମଙ୍ଗଳକାରକ ହେବ । ତା' ନିକ ଲାଗି ମଧ୍ୟ ମଙ୍ଗଳକାରକ ହେବ ।

ଯଦି କବିତା ଜୀବନ ଲାଗି ହୁଏ, ଜୀବନକୁ ଉତ୍ତୋଳିତ କରିନେବା ଅର୍ଥାତ୍ ଦ୍ୱାରଗୁଡ଼ିକର ଉନ୍ମୋଚନ କରିବା ହିଁ ଯଦି କବିତାର ସର୍ବମୂଳ ଆକାଂକ୍ଷା ହୋଇଥାଏ, ତେବେ ସେଥିରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବା ଭାଷା ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଜୀବନର ଭାଷା ହୋଇ ପାରିବା ଉଚିତ୍, ସେହିପରି ଉତ୍ତୋଳନକାରୀ ହେବା ଉଚିତ୍, ଉନ୍ମୋଚନକାରୀ ହୋଇ ପାରିବା ଉଚିତ୍ । ଆଗକାଳରେ ଯେତେବେଳେ କବିତା କେବଳ କେତୋଟି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅବସରର ଓ କେତେକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଶ୍ରେଣୀର ପ୍ରାୟ ଏକ ଚିତ୍ତପ୍ରସାଧନର ସାମଗ୍ରୀ ହୋଇ ରହିଥିଲା, ସେତେବେଳେ ଅଧିକାଂଶତଃ ସେହି ପ୍ରସାଧନ ହିଁ, ସେଥିରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବା ଭାଷାର ମଧ୍ୟ ମୁଖ୍ୟ ଉପଜୀବ୍ୟ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ଆଗେ ପଣ୍ଡିତମାନେ କବିତା ଲେଖୁଥିଲେ, ଶୁଣାଉଥିଲେ, ଏବଂ ରସିକମାନେ ତାହାକୁ ଶୁଣୁଥିଲେ । କାବ୍ୟକାରିତାର ମେଘମାନେ ଭୂଇଁକୁ ନ ଛୁଇଁବାଦ୍ୱାରା ହିଁ ପ୍ରକୃତରେ ଅଧିକ ସୁନ୍ଦର ଦିଶିପାରିବେ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିଲେ । ଜୀବନ ପାଖରୁ କବିତା ଯେତିକି ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ରହି ପାରୁଥିଲା, ତାହାକୁ ସେତିକି ସିଦ୍ଧଯୁକ୍ତ ବୋଲି କୁହାଯାଉଥିଲା । ତେଣୁ ଜୀବନ ମଧ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବା ଭାବମୟ ଭାଷା ଅପେକ୍ଷା ଧୀକ୍ଷଣା ଦ୍ୱାରା ବିଶେଷ ଭାବରେ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିବା ଭାଷାକୁ କବିତାର ଭାଷା ବୋଲି ସ୍ୱୀକୃତି ମିଳୁଥିଲା । ଇଂଲଣ୍ଡର କବି Gray 'the language of the age is never the language of poetry' ବୋଲି କହିଛନ୍ତି । ସେହି କାଳରେ ସମ୍ଭବତଃ ସେହି ପ୍ରୟୋଜନଟିର ପୂରଣ କରିବା ଲାଗି ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାଷାକୁ କଥିତ

ଭାଷା ଓ ଲିଖିତ ଭାଷା ଏହିପରି ଦୁଇ ଭାଷାରେ ବିଭାଜିତ କରାଯାଇଥିଲା । ଲିଖିତ ଭାଷାକୁ ଉତ୍ତମର୍ଥମାନେ ସାଧୁଭାଷା ବୋଲି କହୁଥିଲେ । ସର୍ବଜନର ଭାଷାକୁ ଅସାଧୁ ବୋଲି କୁହା ନ ଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସୁଜନ ଓ ସୁଧୀମାନେ ତାହାକୁ ପ୍ରାୟ ସେହି ଚକ୍ଷୁରେ ଦେଖୁଥିଲେ । ସବୁଠାରୁ ବିଚିତ୍ର କଥା ହେଉଛି, ସେମାନେ ନିଜ ଘରେ ସ୍ୱପରିଜନମାନଙ୍କ ମେଳରେ ଅବଶ୍ୟ କଥିତ ଭାଷାରେ ସବୁ କାମ ଚଳାଇଥିଲେ, ମାତ୍ର କବିତା ଲେଖିଲା ବେଳକୁ ଅଥବା ଶୁଣିବା ବେଳକୁ ଭାଷାକୁ ନେଇ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଅନ୍ୟ ଦୋଳାରେ ବସାଇ ଦେଉଥିଲେ ।

ଏପରି କରିବାଟା ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭବତଃ ସେହି କାଳର କାବ୍ୟ ବିନୋଦନର ସମଗ୍ର ଗଠନକାୟୁତି ମଧ୍ୟରେ ଏକ ଅଙ୍ଗ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ଇଉରୋପରେ ପ୍ରାୟ ଷୋଡ଼ଶ ଶତାବ୍ଦୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କବିତାମାନେ କୌଣସି କଥିତ ଭାଷାରେ ନୁହେଁ, ମାତ୍ର ଲାଟିନ୍ ଭାଷାରେ ଲେଖା ହେଉଥିଲା । ଭାରତବର୍ଷରେ ସଂସ୍କୃତ ଭାଷା ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କବିତା କେଉଁଟି ଭିତରେ ଆଦୌ ଖାପ ଖାଇ ପାରୁ ନଥିଲା । ବୁଦ୍ଧଦେବ ଆସିବା ପରେ ପ୍ରାକୃତର ସପକ୍ଷରେ ଏକ ସହାନୁଭୂତି ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା ଯତ, ମାତ୍ର କ୍ରମେ ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମକୁ ପଣ୍ଡିତମାନେ ଆପଣା ଭଣ୍ଡାରର ଏକ ଧନରେ ପରିଣତ କରିବାକୁ ଲାଗିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସଂସ୍କୃତର ପ୍ରାଦୁର୍ଭାବ ହିଁ ପୁନଃ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେଲା । ଲୋକଜୀବନର ଭାଷା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କରିବା ଲାଗି ପୁନର୍ବାର ପ୍ରାୟ ସଙ୍ଗକାଳ ଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ସେତେବେଳେ ରାଜସଭାମାନଙ୍କରେ ମଧ୍ୟ ସଂସ୍କୃତକୁ ଛାଡ଼ି ‘ଭାଷା’ରେ କାବ୍ୟମାନ ଲିଖିତ ହେଉଥିଲା ଯତ, ମାତ୍ର ସଂସ୍କୃତର ଅନୁକରଣରେ ପ୍ରାୟ ଏକ ବିଶେଷ ଶାବ୍ଦିକ ବ୍ୟବହାର ଭିଆଣ କରାଯାଇ ଭାଷାକୁ ତାହାରି ଭିତରେ ପୂରାଇ ଦିଆଗଲା । ଗୀତର ସେହି ବିଶେଷ ଭାଷାକୁ ବୁଝିବା ଲାଗି କବିମାନେ ଗୀତାଭିଧାନ ଲେଖିଲେ, ପ୍ରଚକ୍ଷୁ ସାହାଯ୍ୟରେ ଚକ୍ଷୁକୁ ଆବିଷ୍କାର କରିବା ନିମନ୍ତେ ପରାମର୍ଶମାନ ଦେଲେ । ସେହି ଦିନଠାରୁ ଭାରତୀୟ ସମାଜ କୁଳୀନ ଏବଂ ସାଧାରଣ ଏହିପରି ଦୁଇ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତି ହୋଇ ଦୂରତାକୁ ହିଁ ସଂସ୍କୃତିର ଏକ ବୃହତ୍ ଲକ୍ଷଣ ବୋଲି ମାନି ନେଲାପରି ଭାଷା ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ସାଧୁ ଭାଷା ବୋଲି ଗୋଟିଏ ବିଶେଷ ଖଳ ବିଶେଷ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ପାଇ ରହିଲା । ଏବଂ ଅଧିକତର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆମର ଯାବତୀୟ ସାହିତ୍ୟ ତାହାକୁ ହିଁ କାମୁଡ଼ି ଧରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଲା । ଉନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଭାରତବର୍ଷର ଭାବ ସଂକ୍ରମଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯେଉଁ ନବଜାଗରଣ ଆସିଥିଲା, ସମ୍ଭବତଃ ସେହି କାରଣରୁ ହିଁ ତାହା ଭାରତବର୍ଷର ଲୋକାୟତକୁ ବିଶେଷ ଭାବରେ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିପାରିଲା ନାହିଁ । ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତମାନେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ନୂତନ ବିଚାରଗୁଡ଼ିକର ତରଙ୍ଗ ବାକି ନୂତନ ଧର୍ମ, ନୂତନ ଶିକ୍ଷା ଏବଂ ନୂତନ ଚେତନା କଥା କହିଲେ, କାତୀୟତାବାଦୀ ହେଲେ, ଦେଶ ଲାଗି

ସ୍ଵାଧୀନତାର ସ୍ଵପ୍ନ ଦେଖିଲେ; ତଥାପି ବୃହତ୍ତର ଲୋକାୟତନଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରଧାନତଃ ସେହି ପୁରୁଣା ବିଭାଜନଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ବାନ୍ଧିହୋଇ ରହିଥିଲା । ତେଣୁ ନୂତନ ଚରଙ୍ଗଗୁଡ଼ିକ ଶୁବ୍ ବେଶୀ ତଳଯାଏଁ ଆସି ପାରିଲା ନାହିଁ । ବିପ୍ଳବ ଓ ଆଦର୍ଶବାଦଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ସେହି ସମ୍ପ୍ରାନ୍ତ ସ୍ତରରେ ରହିଗଲେ । ସ୍ଵାଧୀନ ଭାରତବର୍ଷରେ ମଧ୍ୟ ସେହି ଦୂରତାମାନେ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମର ଯାବତୀୟ ନବୀନ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରଧାନତଃ ପଣ୍ଡ କରି ଦେଉଛନ୍ତି ଏବଂ ଆମର ଦ୍ଵିବିଭାଜିତ ଭାଷା ସେହି ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାଟିକୁ ଦୃଢ଼ ହୋଇ ରହିବାରେ କମ୍ ସହାୟତା କରୁନାହିଁ ।

ଇଂରାଜୀ ସାହିତ୍ୟର ରୋମାଞ୍ଚିକ ଯୁଗରେ ଭାଷାର ପ୍ରାକୃତ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ଅନ୍ୱେଷଣ କରି କବିତାର ମାଧ୍ୟମରେ ତାହାକୁ ପରିଚିତ କରାଇବା ସକାଶେ ଏକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉତ୍ସାହପୂର୍ଣ୍ଣ ଉଦ୍ୟମ କରାଯାଇଥିଲା । ଆଗରୁ କବିତାରେ ପ୍ରୟୋଗ କରିବା ନିମନ୍ତେ ପ୍ରାୟ ଏକ ସର୍ବମାନ୍ୟ ଶବ୍ଦଭଣ୍ଡାର ସ୍ଥିରୀକୃତ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ସ୍ଵୀକୃତି ପ୍ରଦାନକାରୀ ମହଲରେ ତାହା ହିଁ Poetic diction ନାମରେ ଖ୍ୟାତ ଥିଲା । ନିର୍ବାଚିତ କେତୋଟି ଶବ୍ଦ ଅଥବା ବାକ୍ୟାଂଶକୁ କବିତାରେ ବ୍ୟବହୃତ କରିପାରିବାର ଯୋଗ୍ୟ ବୋଲି ଏକ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପ୍ରଦତ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ସମ୍ଭବତଃ ସେଗୁଡ଼ିକ ଲିଖିତ ଗଦ୍ୟ ଅଥବା କଥିତ ଚଳନୀଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇ ପାରୁ ନ ଥିଲା ବୋଲି ସେଗୁଡ଼ିକୁ ବିଶେଷ ଭାବରେ କବିତାର ଭାଷା ବୋଲି କୁହାଯାଉଥିଲା । ରୋମାଞ୍ଚିକ କବିମାନେ ଏଥିରେ ଏକ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ଆଣିଲେ । ‘To bring my language near to the language of men’,- କବି ଖ୍ରୀଷ୍ଟସ୍ଵର୍ଥ ଏହାକୁ ହିଁ ଆପଣାର ବା ସମଗ୍ରତର ଭାବରେ କହିଲେ, ରୋମାଞ୍ଚିକ କବିତାର ନୂତନ ଆଭିମୁଖ୍ୟ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ । ଆଗରୁ କବିତା ଉଡ଼ାଇ ନେଉଥିଲା, ଭୂଇଁରୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ କରି ପକାଉଥିଲା । କବିତାର ସଂସାର ଆମର ଏହି ସଂସାରଚିତାରୁ ବେଶ୍ ଏକ ଦୂରତା ରକ୍ଷାକରି ଅବସ୍ଥିତ ରହିଥିଲା । ସେଠାରେ ଏକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର ଭାଷା ଚଳୁଥିଲା । ଏକାବେଳେକେ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର ବସନ ପରିଧାନ କରି ସେହି ଭାଷା ଏବଂ ସେହି କବିତା ମଧ୍ୟକୁ ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ହେଉଥିଲା । ଆମର ଏହି ସାହିତ୍ୟିକ ଜୀବନ ଓ ତା’ର ବେହରଣଗୁଡ଼ିକୁ ସେହି ଅନ୍ୟ ପରିମାପକଟି ଅନୁସାରେ ମହଲ ବୋଲି କୁହାଯାଉଥିଲା । ପଣ୍ଡିତମାନେ ସେକଥା କହୁଥିଲେ, ତେଣୁ ସାଧାରଣ ଜନମାନେ ତାହାକୁ ମାନି ନେଉଥିଲେ । ରୋମାଞ୍ଚିକ କବିମାନେ ସେହି ଉପେକ୍ଷିତମାନଙ୍କୁ ଲୋଡ଼ିଲେ, ସେମାନଙ୍କୁ ପାଠକ ଧାଡ଼ିରେ ଆଣି ବସାଇବାକୁ ମନ କଲେ । କପଡ଼ାର ଦଉଡ଼ିଗୁଡ଼ିକରେ ବାନ୍ଧି ସେମାନେ ପାଠକକୁ ଅନ୍ୟ କେଉଁଠାକୁ ପ୍ରଲୁବ୍ଧ କରି ନେଇଯିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କଲେ ନାହିଁ । ଜୀବନର ଏହି ଭୂମି ତଥା ବିଚରଣ

ମଧ୍ୟକୁ କବିତା ମଧ୍ୟରେ ଧରା ଦେଇଥିବା ସକଳ ସମ୍ପଦକୁ ବହନ କରି ଆଣିବାକୁ ମନକଲେ । କବିତାର ଭାଷା କିପରି ହେବା ଉଚିତ୍, ତାହାରି ସନ୍ଦର୍ଭଟିକୁ ଆଲୋଚନା କରି Lyrical Balladsର ମୁଖବନ୍ଧରେ ଓଡ଼ିଆରେ 'to keep my readers in the company of flesh and blood' ବୋଲି ଘୋଷଣା କଲେ । ଏହି ଘୋଷଣାଦ୍ୱାରା କବି ଆପଣାକୁ ଆଣି ଜୀବନ ପାଖରେ ଧରା ଦେଲା, ଭୂଇଁରେ ବାଟ ଚାଲିଲା ।

ସାମୁହିକ ଜୀବନର ଫଳଗୁଡ଼ାକ ନାନାବିଧ କାରଣରୁ ଏବେ ସୁଦ୍ଧା ଯଥାର୍ଥ ସମ୍ବନ୍ଧର ସ୍ତରରେ ଆସି ପ୍ରବେଶ କରି ପାରିନାହିଁ । ଉପରିସ୍ଥ ଚତୁର ବର୍ଣ୍ଣମାନେ ପ୍ରସ୍ତବଶର ସହକ ପ୍ରକ୍ରିୟାଟିକୁ ସତେ ଅବା କାଣି ଶୁଣି ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ସବା ତଳଯାଏ ଅର୍ଥାତ୍ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କ ଭିତରକୁ ସଞ୍ଚାରିତ ହୋଇ ଆସିବାକୁ ବାଟ ଛାଡ଼ି ଦେଉନାହାନ୍ତି । କାର୍ତ୍ତାୟବୋଧର ଯାବତୀୟ ସାମଗ୍ରୀ ଏବଂ ସଂପ୍ରତ୍ୟୟକୁ ସତେ ଅବା ଏକ ସମ୍ପ୍ରାନ୍ତ ସ୍ତରରେ ନେଇ ରଖି ଦିଆଯାଇଛି । ସେହି ସ୍ତରଟି ସତେ ଅବା ସୁଚିନ୍ତିତ ଭାବରେ ବୃହତ୍ତର ଜୀବନ ସ୍ତରଟିକୁ ଉପେକ୍ଷା କରିବାରେ ଲାଗିଛି । ଆମର କଳା, ସାହିତ୍ୟ, କବିତା ମଧ୍ୟ ପ୍ରାୟ ସେହି ଗତିଟିକୁ ନିୟମନଦ୍ୱାରା ତଳି ଛାଡ଼ି ରହିଯାଇଛି ଏବଂ ସେଗୁଡ଼ିକର ସମ୍ପୋଗାପିକାର ଲାଭ କରିଥିବା ବିଶେଷ ବର୍ଗଗୁଡ଼ିକ ତାହାକୁ ହିଁ ନିରାପଦ ବୋଲି ମାନୁଛନ୍ତି । ଆମ ସାମୁହିକ ଆୟତନସ୍ଥ କେତେକ ମଣିଷ ଜୀବନର ତଥାକଥିତ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଭୋକ୍ୟ ପଦାର୍ଥଗୁଡ଼ିକୁ ଅଧିକ ନିଦକ ହୋଇ ଭୁଞ୍ଜି ପାରିବେ ବୋଲି ଅବଶିଷ୍ଟ ବହୁ ସଂଖ୍ୟକଙ୍କ ଭାଗ୍ୟ ଲାଗି କେବଳ ତଥାକଥିତ ସ୍ଥୂଳ ହରକତ ଏବଂ ହୃଦୟଗୁଡ଼ିକୁ ଛାଡ଼ି ଦିଆଯାଇଛି । ପାରମ୍ପରିକ ଭାବରେ ଭାରତବର୍ଷର ସଂସ୍କୃତିରେ ତାହା ହିଁ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଅନ୍ୟନାମ ହୋଇ ରହି ଆସିଥିଲା । ଏବଂ ତାହାକୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଧର୍ମ ଶାସନ ତଥା ସମ୍ପ୍ରାନ୍ତତାର ଆବଶ୍ୟକ ସ୍ୱୀକୃତି ମିଳି ଆସିଥିଲା । ଏହି ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଶେଷ ଦଶକଗୁଡ଼ିକରେ, ଆଗାମୀ ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ମାନବ ସମାଜ ଏକ ନୂତନ ଯୁଗାଭ୍ୟୁଦୟ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ଯାଉଥିବା ସମୟରେ ଏବଂ ସଚେତନ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ସେହି ନୂତନ ଆହ୍ୱାନଗୁଡ଼ିକର ଯୋଗ୍ୟ ହେବା ଲାଗି ଆପଣାକୁ ଅନୁରୂପ ଭାବରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରୁଥିବାର ଏହି ବର୍ତ୍ତମାନ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ମଧ୍ୟ ଆମର ଏଠାରେ ସମ୍ପ୍ରାନ୍ତମାନେ ସାଧାରଣଙ୍କଠାରୁ ତଥାପି ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି, ସାମୁହିକ ଜୀବନର ଯାବତୀୟ ଉଦ୍ୟମ ଓ ଅଭିକ୍ରମ ପ୍ରଧାନତଃ ଦୁଇ ମୁଣ୍ଡିଆ ହୋଇ ରହିଛି । ଏବଂ ଆମର ସାହିତ୍ୟ ସମ୍ପ୍ରାନ୍ତମାନଙ୍କ ହାତରେ ରହିଛି, ଆମର ଭିତରେ ତଥାପି ଆମକୁ ଉପେକ୍ଷା କରି ରଣପା ଚଢ଼ି ବୁଲୁଥିବା ମାତ୍ର କେତେକଶଙ୍କର ଗଭୀରସ୍ଥ ହୋଇ ରହିଛି । ଆମ କବିତା ଆମ ଘର ବାହାରେ ରହିଯାଇଛି, ଘରକୁ ଆସିବାକୁ ସତେ ଅବା ଭାରି ଭୟ

କରୁଛି । ତା'ର ବାସନା, ତା'ର କାମନା, ତା'ର ଅନୁକ୍ଷଣ ତଥା ତାହାର ଅଭିପ୍ରାୟଗୁଡ଼ିକ ସତେ ଅବା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉଦ୍‌ଘଷ୍ଟ ଭାବରେ ଆପଣାର ଏକ ଅଲଗା ମହୁଡ଼ ତିଆରି କରି ତାହାରି ଭିତରେ ଯାଇ ରହିଛି । କବିତା ଲାଗି କବି ଅନ୍ୟ ଚିତ୍ରଗୁଡ଼ିକର ଏବଂ ଅନ୍ୟ ମୂଲ୍ୟଗୁଡ଼ିକର ବକାରରେ ପୁଞ୍ଜି ଖୋଜି ବୁଲୁଛି । ଆପଣାର ଭାଷାକୁ ମଧ୍ୟ ସିଏ ସେହି ବକାରରେ ଯାଇ ଖୋଜୁଛି ।

ତା'ର ଭାଷାକୁ ସିଏ ଏପରି ନାନା ବିଚିତ୍ର ଚିତ୍ରର ପରିଧାନଦ୍ୱାରା ମଣ୍ଡାଇ ରଖିବାକୁ ମନ କରୁଛି, ଯାହା କି ଆମ ଏ ପାଖର ଭୂଚିତ୍ରଟିକୁ ଆଦୌ ମାନୁଥିଲା ପରି ଦିଶୁନାହିଁ । ଆଗେ ପଣ୍ଡିତମାନଙ୍କର ଭାଷା ଜୀବନ୍ତ ଭାଷାଗୁଡ଼ିକଠାରୁ ଯେତିକି ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ରହିଥିଲା, ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମର କବିମାନଙ୍କର ଭାଷା ଆମ ନିଜ ଭାଷାର ଦାଣ୍ଡିଗୁଡ଼ାକ ପାଖରୁ ସେତିକି ଦୂରଛଡ଼ା ହୋଇ ରହିଛି । ଆମର ମିଥ୍, ଆମର ଚିତ୍ରକଳ୍ପ ଏବଂ ଆମର କଥାବନ୍ଧଗୁଡ଼ିକ ଆମର କବିମାନଙ୍କୁ ଖାଲି ଖାରିଆ ଲାଗୁଛି କି କଣ, ସେମାନେ ନିଜ କବିତା ଘରଟିକୁ ସମ୍ଭବ କରିବା ଲାଗି ତେଣୁ ସର୍ବବିଧି ଗୋଷନି ଓ ବାଣର ବରାଦ କରି ଆଣିବାକୁ ମନ କରୁଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ସତ ଅନୁରାଗର ସଂସ୍କାର ଗୁଡ଼ାକ ମୂଳରୁ କେଉଁଠି ଭାରି ଅବାଗିଆ ହୋଇ ବଦଳି ଯାଇଛି କେକାଣି, ସେମାନେ ଆମର ଏଠାରେ ଗ୍ରହଣୀୟ ଆଦୌ କିଛି ରହିଛି ବୋଲି ସତେ ଅବା ମୋଟେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁ ନାହାନ୍ତି । ଆମ ଭାଷାରେ ଆବଶ୍ୟକ ପରିମାଣରେ ସବୁକଥା ବଙ୍କେଇ, ବେତ ଦେଇ ଉଡୁଆଳ କରି କହି ହେବ ନାହିଁ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିବାରୁ ସେମାନେ ବହିରେ ପଡ଼ିଥିବା ଅନ୍ୟ କେଉଁ ତୋଟାମାନଙ୍କର ଭାଷାର ଛାଞ୍ଚରେ ଏଠି ଆପଣାର ବକ୍ତବ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରକାଶ କରିବା ଲାଗି ଚେଷ୍ଟା କରୁଛନ୍ତି । ଅଥବା ସେହି ଛାଞ୍ଚ ଗୁଡ଼ିକରେ ତାଳି ନିପୁଣ ଅଥବା ଅନିପୁଣ ଭାବରେ ସେମାନେ ଯାହାକିଛି ବି ତିଆରି କରି ପାରୁଛନ୍ତି, ତାହାକୁ ହିଁ ନିଜର କବିତା ଲାଗି ଉପଯୁକ୍ତ ଚିତ୍ର ଭାଷା ବୋଲି ଦାବି କରୁଛନ୍ତି ଓ ଲୋକମାନେ କାହିଁକି ବୁଝିଲେ ନାହିଁ ବୋଲି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଯାଉଛନ୍ତି । କୌଣସି ଏକ ଭୂମିକୁ ଓ ଭାଷାକୁ ଭଲ ପାଇବାକୁ ହେଲେ ଅର୍ଥାତ୍ ନିଜର ଭୂମି ଏବଂ ନିଜର ଭାଷାବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିପାରିବାକୁ ହେଲେ ଜଣେ ମଣିଷ ଭିତରେ ଯେତିକି ଧୃତି ରହିଥିବା ଆବଶ୍ୟକ ଓ ଆପଣାର ଚେର ଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ଯେତିକି ପ୍ରତ୍ୟୟ ରହିଥିବା ଆବଶ୍ୟକ, ଆମର ଏବର କବିମାନେ ନାନା ସଂସ୍କାର ତଥା ଦୂରାଗ୍ରହଗତ କାରଣରୁ ସେହି ଧୃତିକୁ ହରାଇ ବସିଥିବା ପରି ମନେ ହେଉଛନ୍ତି । ସମାଜର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଳିନ୍ଦ ଗୁଡ଼ିକରେ ଆପଣାର ଚେକାଟିକୁ ଜମାଇ ବସିଥିବା ସାମନ୍ତମାନଙ୍କ ପରି ଆମର କବିମାନେ ମଧ୍ୟ ଅବିକଳ ସାଆନ୍ତ ବନି କବିତା ଅରଣ୍ୟରେ ଶଲଭ ହୋଇ ରହିବାକୁ ସତେ ଅବା ପଣ କରି ବାହାରିଛନ୍ତି । ତେଣୁ ସେମାନେ ନିର୍ମାଣ କରୁଥିବା କବିତାର

ଭାଷା ମଧ୍ୟ ଅଲଗା ହୋଇ ଯାଉଛି । ସେହି ଭାଷାକୁ ମୁଣ୍ଡ ଖର୍ଚ୍ଚ କରି ବୁଝିବାକୁ ହେଉଛି । ବୁଝିବା ବେଳକୁ ତେଣେ ହୃଦୟ ସତେ ଅବା ଭାରି କ୍ଷତ ବିକ୍ଷତ ହୋଇ ପଡ଼ୁଛି । ମସ୍ତିଷ୍କମାନେ ପଗଡ଼ି ପିନ୍ଧି ସାହେବ ହୋଇ କବିତାର ଏହି ନୂଆ ଗାଦାନଟି ଭିତରୁ ହୃଦୟମାନଙ୍କୁ ଆବିଷ୍କାର କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । କେତେ କେତେ କୁର୍ପି ଉପରେ ବସି ସେମାନେ କେତେ ଦୁର୍ଦ୍ଦାନ୍ତ ହୋଇ ଦିଶୁଛନ୍ତି, ତଥାପି ବ୍ୟଭିଚାରୀଙ୍କ ପରି ଦିଶୁଛନ୍ତି ।

ସାହିତ୍ୟର ଓ କାବ୍ୟର ସାମନ୍ତବାଦୀ ଯୁଗରେ ରୀତିଗୁଡ଼ିକ ହିଁ କାବ୍ୟକୁ ଗିଳି କରି ରହୁଥିଲା । ଅଳଙ୍କାରଗୁଡ଼ିକ ହିଁ କାବ୍ୟ ନୈପୁଣ୍ୟର ଅସଲ ଆତ୍ମା ବୋଲି ଦେଖାଇ ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରାଯାଉଥିଲା । ସେହି କବିତା ବିନୋଦନ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଥିଲା, ମନୋରଞ୍ଜନ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଥିଲା । ଜୀବନର ଅସଲ ସମସ୍ୟା ଏବଂ ଅସଲ ଭୋକଗୁଡ଼ାକରୁ ମଣିଷକୁ ଭୁଲାଇ ରଖିବା ନିମନ୍ତେ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ଆମର ଏହି ସାଂପ୍ରତିକ ଯାହାକୁ ଆଧୁନିକ କବିତା ବୋଲି କୁହାଯାଉଛି, ସେଇଟି ମଧ୍ୟ ସତେ ଅବା ସେହି ପୂର୍ବର ରୀତି ଯୁଗ ଭଳି କୌଣସି ଗଡ଼ିଆ ଭିତରକୁ ଫେରି ଯିବାପାଇଁ ଆମକୁ ଭାରି ପ୍ରରୋଚନା ଦେଉଛି । ଆମର ଅସଲ କଥାଗୁଡ଼ାକ କହି ପାରିବା ପାଇଁ ତା' ପାଖରେ ସତେ ଯେପରି ଆଦୌ କୌଣସି ଭାଷା ନାହିଁ । କୌଣସି ବେଦନା ନାହିଁ କିମ୍ବା କୌଣସି ପ୍ରରୋଚନା ମଧ୍ୟ ନାହିଁ । ତା'ର ଭାଷା କେତେ ଶ୍ରମ ସହିତ କେତେ କେଉଁ ରାଜ୍ୟରୁ ମୁଣ୍ଡା ମୁଣ୍ଡା ଚିତ୍ର କଲ ଓ ଶୈଳୀ ବେଭାରକୁ ମାଗି ଆଣି ଆମର ଏହି ଦାଣ୍ଡଗୁଡ଼ାକୁ ଚକଚକ କରି, ମନୋରଞ୍ଜନ କରି ଦେଖାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି ସତ, ମାତ୍ର ଆମେ ତା' ପାଖକୁ ହାତ ବଢାଇଲେ ମଧ୍ୟ ସିଏ ଯେପରି ଆମର ହୋଇ ଧରା ଦେବାକୁ ଆଦୌ ରାଜି ହେଉନାହିଁ । ଆଧୁନିକ କବିମାନେ ଆମ ଘରେ ଗୋଟାୟୁଷ୍ଟା ବିଦେଶୀ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି, - ସବା ଆଗ ସତେ ଅବା ସେହି ବିଦେଶୀରୁ ସ୍ୱୀକୃତି ପାଇବେ ବୋଲି ଆତୁର ହୋଇ ଏଠି ଡିଆଁ ମାରି ସେଠାକୁ ଚାଲିଯିବା ସକାଶେ ଉଚ୍ଛନ୍ନ ହେଉଛନ୍ତି । ସେମାନେ ବି ଘରକୁ ଫେରି ଆସିବେ, ବିଗତ କେତେ କାଳ ଧରି ଘରୁ ଚାଲିଯାଇଥିବା ଗେହ୍ଲାପୁଅ ପରି ସେମାନେ ପୁଣି ଘରକୁ ଫେରିବେ ଓ ଘରକୁ ଘର ବୋଲି ଚିହ୍ନିବେ, - ଏହି ଘରକୁ ଭଲ ପାଇବେ ଓ ଏହି ଘର ପ୍ରତି କୃତଜ୍ଞ ରହିବେ । ଆଗାମୀ କବିତା ସତେ ଅବା ଏହିପରି ଏକ ସ୍ୱଗୃହ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ ଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି । ତେଣୁ ଆମ କବିତାରେ ମଧ୍ୟ ଅର୍ଚ୍ଚାତର ଏହି ଔପନିବେଶିକତାବାଦର ବିଲୋପ ହେବାକୁ ଯାଉଛି । କବିତାର ଭାଷା ବଦଳୁଛି, ଆତ୍ମା ଅନୁସାରେ ଭାଷା ଆପଣାକୁ ଅନୁକୂଳିତ କରି ଆଣିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି । ଭାଷା ଆତ୍ମାକୁ ଗିଳି ପକାଇବାର ଅପରୀତିକୁ କ୍ରମେ ଅପରୀତି ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରାଗଲାଣି । କବିତା ଜୀବନର ସର୍ବାର୍ଥ

ହେବାକୁ ମନ ବଳାଇଲାଣିଏ ଭଲ ପାଇବାର ନାନା ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଅନୁସାରେ ଭଲ ପାଇବାର ଅପସଂହିତାମାନ ଲେଖିବା ଅପେକ୍ଷା ସତକୁ ସତ ଭଲ ପାଇବା ଯେ ଏକ ଅଧିକ ସୁସ୍ଥ ପଦ୍ଧତି, ଆମ କବିମାନେ କ୍ରମେ ତାହା ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେଣି ଓ ସେହି ଅନୁସାରେ ଆପଣାର ଭାଷାକୁ ମଧ୍ୟ ବଦଳାଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେଣି ।

କବିତା, ଅର୍ଥାତ ସମ୍ୟକ୍ ଅନ୍ତଃପ୍ରବେଶ, - ସମ୍ୟକ ଅବଲୋକନ ଏବଂ ସମ୍ୟକ ଆକ୍ରମଣ । ଅନେକ ମଣିଷ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ କହିଲେ ସତେ ଅବା ସତ୍ୟ ଏବଂ କଲ୍ୟାଣ ସହିତ ସମାନ୍ତର ଭାବରେ ଗତି କରୁଥିବା ଗୋଟାଏ ଆଉ କଣକୁ ବୁଝୁଥାନ୍ତି । ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ବୋଧକୁ ସେମାନେ ସତ୍ୟ ତଥା ଶିବିର ବୋଧଠାରୁ ଅଲଗା ହୋଇ ରହିଥିବା ଆଉ କୌଣସି ବୋଧକୁ ବୁଝନ୍ତି । ତେଣୁ ଆପଣାକୁ, ସତେ ଅବା ଏକ ବିଚ୍ଛିନ୍ନତା ଧର୍ମୀ ପୁଲକ ଓ ପ୍ରସନ୍ନତାର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ, ସେମାନେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବରେ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ଉପାସକ ବୋଲି କହନ୍ତି । ଏହି ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ହିଁ ଐକାନ୍ତକ ଅର୍ଥାରୋପଣ ଦ୍ୱାରା କବିତାକୁ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଅନୁଭୂତିର ପର୍ଯ୍ୟାୟ ମଧ୍ୟରେ ଆଣି ପକାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାନ୍ତି । ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ଅନୁଭୂତି ଲାଭ କରିବାକୁ ହେଲେ ଅନ୍ତଃପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ହୁଏ । ଅନ୍ତଃପ୍ରବେଶ ନ କଲେ ଭାବ ରାଜ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କରି ହୁଏ ନାହିଁ । ଭାବ ନାମରେ ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦେ ପ୍ରକାର ଆଚରଣକୁ କାନ୍ଧରେ ବସାଇ ବୁଲୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେ ହୁଏତ ଭାରି ରାଜସିକ ଭାବରେ ଭାବପ୍ରବଣ ହୋଇ ରହିଥାଉ ସତ, ମାତ୍ର ଭାବର ଭୂମିକୁ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିପାରୁ ନାହିଁ । ଠିକ୍ ସେହିପରି ସତ୍ୟର ଉପଲବ୍ଧି କରିବାକୁ ହେଲେ ସତ୍ୟର ଅନ୍ତଃପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ହୁଏ ଅର୍ଥାତ୍, ସତ୍ୟକୁ ସାଙ୍ଗୀକୃତ କରିନେବାକୁ ହୁଏ ଓ ଆପଣାକୁ ସତ୍ୟର ସାଙ୍ଗୀକୃତ କରି ରଖିବାକୁ ହୁଏ । ନାନାଭଳି ଅହଙ୍କାର ଦ୍ୱାରା ପ୍ରେରିତ ହୋଇ ଯେଉଁମାନେ ଭୂତଦୟା ଭିତରେ ପଶିଥାନ୍ତି ଏବଂ ହୈତୁଷଣାକୁ ହିଁ ଶିବର ଉପାସନା ବୋଲି ମନେ କରୁଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ଶିବର ଅସ୍ଥର କ୍ଷେତ୍ରଟିକୁ ମୋଟେ ମାଡ଼ି ନଥାନ୍ତି । ତେଣୁ ଅନ୍ତଃପ୍ରବେଶ ନ କରିବା; ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସତ୍ୟ, ଶିବ ବା ସୁନ୍ଦର କୌଣସିଟିର ଉପଲବ୍ଧି ହୋଇ ପାରେନାହିଁ । ଏବଂ ସତ୍ୟର ଅନ୍ତଃପ୍ରବେଶ କଲେ ଶିବ ତଥା ସୁନ୍ଦର ଉଭୟ ସହିତ ଭେଟ ହୁଏ । ସେହିପରି ଆମେ ଶିବ ଓ ସୁନ୍ଦର ଯେଉଁଟିର ବାଟ ଦେଇ ଅନ୍ତଃପ୍ରବେଶର ଅନୁରାଗ ଲାଗି ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କରୁଥାଉ ପଛକେ, ଅସଲ ଅଳରେ ପହଞ୍ଚି ଆମେ ତିନୋଟିଯାକରୁ ହିଁ ଉପଲବ୍ଧି କରୁ । ସ୍ୱଭାବ ଭେଦରେ ଆମ ଭିତରୁ କେହି ସତ୍ୟର ମାଧ୍ୟମରେ ଶିବ ଓ ସୁନ୍ଦରର ଅନ୍ୱେଷଣ କରନ୍ତି ସେହିପରି ଆଉ କେଉଁମାନେ ଅନ୍ୟ ଦୁଇଟିରୁ କୌଣସି ଗୋଟିକୁ ମାଧ୍ୟମ କରି ଅବଶିଷ୍ଟ ଦୁଇଟିର ଅନ୍ୱେଷଣ କରୁଥାନ୍ତି । ଗୋଟିକୁ ପାଇଲେ ତିନୋଟିଯାକ ଉପଲବ୍ଧି ହୁଏ, - ତିନୋଟିଯାକ ସେଗୁଡ଼ିକର ଅସଲ ଅନ୍ତର ଭୂମିରେ ସେହି ଗୋଟିଏ ବୋଲି

ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ହୁଅନ୍ତି । ଆପାତତଃ ତିନୋଟି ଅଲଗା ଅଲଗା ବାଟରେ ବାହାରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆମେ ସେହି ଗୋଟିଏ ଥଳରେ ଯାଇ ପରସ୍ପରକୁ ଭେଟୁ ।

ବାଟରେ କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ଅଟକି ଯିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ନକରୁଥିଲେ ଏହି ଗୋଟିଏ ଥଳରେ ଯାଇ ଭେଟିବା ସମ୍ଭବ ହୋଇଥାଏ । ଅଟକିଯିବା ସକାଶେ ଅଧବାଟ-ମାନଙ୍କରେ କେତେ ପ୍ରଲୋଭନ ଆସେ । ସତ୍ୟକୁ ଏବଂ ଶିବକୁ ଛାଡ଼ି ଆମେ ଖାଲି ସୁନ୍ଦରର ଉପାସନା କରୁଛୁ ବୋଲି କହିବାକୁ ଅନେକ ସମୟରେ ମଣିଷ ଭିତରେ ଏକ ବିଚଳନକାରୀ ପୁଲକ ମଧ୍ୟ କାତ ହୋଇଥାଏ । ସେହି ପୁଲକ ପାଖରେ ଅଟକି ରହିବାର ମନାସ କରି ଆଉ କେହି ଖାଲି ସତ୍ୟ ଅଥବା ଖାଲି ଶିବ ପାଖରେ ଅଟକି ଯାଇଥାନ୍ତି । କେହି ଖାଲି ସାହିତ୍ୟ କରେ ଆଉ କେହି ଖାଲି ସଙ୍ଗୀତ କରେ, କଳାବିତ୍‌ମାନେ ଅନେକ ସମୟରେ ଖାଲି କଳା ଭିତରେ ପଡ଼ି ରହନ୍ତି । ଏହି ସବୁକିଛି ପଛରେ ସେହି ଗୋଟିଏ ପରମ ‘କଳାସର୍ଗକର’ଙ୍କର ପ୍ରେରଣା ଯେ ବିଦ୍ୟମାନ ରହିଥାଏ, ତାଙ୍କର ପାଦଗୁଡ଼ିକ ଯେ ସେହି ଗୋଟିଏ ପୃଥିବୀମୟ ଜୀବନକୁ କ୍ଷେତ୍ର ରୂପେ ବ୍ୟବହାରକରି ଲୀଳା କରିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି ଓ ସେହି ଲୀଳାର ମାଧ୍ୟମରେ ଆମକୁ ଯେ ପାହାଚ ପରେ ପାହାଚ ଉଠାଇ ନେଇ ଯାଆନ୍ତି, ନିବୁଳ ଭାବରେ ଆପଣାର ତଥାକଥିତ ସ୍ଥିତିକୁ ପଥଟିକୁ ଆଦରି ରହିଥିବା ଯାଏ ଆଉ ସେକଥା ଲାଗି ଆଦୌ ହୋସ ରହେନାହିଁ । ତେଣୁ କବିତା ଯେ କେବଳ ତଥାକଥିତ ସୁନ୍ଦରକୁ ଲୋଡ଼େ ନାହିଁ, ସୁନ୍ଦରର ଭିତରକୁ ଭେଦି ତାହାର ଯେ ସତ୍ୟ ଆଉ ଶିବ ସହିତ ମଧ୍ୟ ଭେଟ ହୁଏ, ଆପଣାକୁ, ଝଟିଳଗୁଡ଼ିକୁ ଏବଂ ପାହାଚଗୁଡ଼ିକୁ ଜାଣି ଅନୁରୂପ ଭାବରେ ଉନ୍ମୋଚିତ କରିଦେଇ ପାରିଥିଲେ ଯାଇ ସେହି ଉପଲବ୍ଧି ସମ୍ଭବ ହୁଏ । ଆମର କବିତା ଉନ୍ମୋଚନଧର୍ମୀ ହୋଇଥିଲେ ଯାଇ ସେକଥା ହୁଏ । ମାତ୍ର ଅନେକ ସମୟରେ, ଆମେ ରାଜି ହୋଇ ନଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ଆମର କବିତା ମଧ୍ୟ ସତେ ଅବା ଗଣ୍ଡିଟିଏ ହୋଇ ବାନ୍ଧି ପକାଇବାରେ ଲାଗିଥାଏ, ଆମକୁ ଆମର ସାନ ଘରଟି ଭିତରେ କଳି ରଖି ସେଠି ସୁନାର ଲୋଭ ଦେଖାଉଥାଏ, ରୂପାର ଲୋଭ ଦେଖାଉଥାଏ, ଆମକୁ ସତେ ଅବା କୌଣସି ଏକ ରାଜ୍ୟରେ ଏକୁଟିଆ ରାଜା ବା ରାଣୀ କରି ବସାଇ ଦେବ ବୋଲି ଆମକୁ ଭାରି ଫୁସୁଲାଇବାରେ ଲାଗିଥାଏ, କୌଣସି ଏକ ବନସ୍ତ ଭିତରେ ଆମକୁ ଏକ ପାରିଧି କରିବା ଲାଗି ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱାଧୀନତା ଦେଇ ଛାଡ଼ିଦେବ ବୋଲି ପୂର୍ଣ୍ଣ ମନ୍ତ୍ରଣା ଦେଉଥାଏ । ସକଳ କାଳକଳମ ସତ୍ତ୍ୱେ ସେହି ମନ୍ତ୍ରଣା ଆମକୁ ସତେ ଯେପରି କୌଣସି ଏକ ଦ୍ୱୀପରେ ନେଇ ରଖିଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାଏ ।

ତେଣୁ ଅନ୍ୱେଷଣ-ପଥରେ ଆପଣାକୁ କ୍ରମୋନ୍ମୋଚିତ କରି ଆଣିବାକୁ ହୁଏ । ଅନ୍ତତଃ କ୍ରମୋନ୍ମୋଚିତ ହେବା ଲାଗି ରାଜି ହେବାକୁ ହୁଏ । ଜୀବନର ଯାବତୀୟ

ସାଧନା, ତପସ୍ୟା ଏବଂ ଅନୁରାଗର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯାହା, ସାହିତ୍ୟର କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ସେଇଆ, କବିତାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ସେଇଆ । ଆପଣାର ଭିତରକୁ ଉନ୍ମୋଚିତ ହୋଇଯିବାର ପର୍ଯ୍ୟାୟ କ୍ରମରେ ଆମକୁ ଏପରି ଏକ ସୂତ୍ରର ସନ୍ଧାନ ମିଳେ, ଯାହାଦ୍ୱାରା କି ବାହାରେ କେତେ ନା କେତେ ଆତ୍ମୀୟତା ତଥା ସମ୍ଭାବନାକୁ ବହନ କରି ଆମରି ଆଗରେ ପ୍ରସାରିତ ହୋଇ ରହିଥିବା ସମଗ୍ର ଜୀବନ ଭୂବନଟି ମଧ୍ୟକୁ ସଂପ୍ରସାରିତ ହୋଇଯିବା ଲାଗି ଗୋଟିଏ ସୁରାଖ ମିଳିଯାଏ । ମର୍ମ ପ୍ରବେଶ କଲେ ଭିତର ଓ ବାହାର ଗୋଟିଏ ସେତୁର ଏପାଖ ସେପାଖ ହୋଇ ରହିଥିବା ପରି ଅନୁଭବ ହୁଏ । ତେତନା ଅସଲ ବିନ୍ଦୁଟିକୁ ଘର୍ଷ କରି ପାରିଲେ ଭିତର ବାହାର ଯୋଡ଼ି ହୋଇ ରହିଥିବା ପରି ଉପଲବ୍ଧି ହୁଏ । ଯାବତୀୟ ନିଃସଙ୍ଗତାର କଲ୍ଲନାମାନେ ଲାକରା ହୋଇ ପଳାନ୍ତି । ଏହି ଛିତିଟିକୁ ହିଁ ସମ୍ୟକ୍ ଅବଲୋକନର ଛିତି ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ଏକ ସ୍ୱାଭାବିକ ପ୍ରସାରଣ କ୍ରମରେ ଯାବତୀୟ କବିତା ଅବଶେଷରେ ଜୀବନର ସମୀକ୍ଷାରେ ହିଁ ପରିଣତ ହେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୁଏ । ଆମର କବିତାକୁ ଯଦି ଆମେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ପଳାୟନର ମାଧ୍ୟମ ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରୁ ନଥିବା, ଆମ କବିତାକୁ ଏକ ଟାପୁ ପରି ବ୍ୟବହାର କରି ଯଦି ଆମେ ତାହାଜି ଭିତରେ ଲୁଚି ରହିବାକୁ କିମ୍ବା ତାହାରି ଉପରେ ରାଜା ହୋଇ ବସିବାକୁ ମୋଟେ ଇଚ୍ଛା କରୁ ନ ଥିବା, ତେବେ ଆମ ଭିତରର କବି ଏକ ସ୍ୱାଭାବିକ ବିକାଶ କ୍ରମରେ ଆମ ଭିତରର ସମୀକ୍ଷକକୁ ମଧ୍ୟ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ କରାଇ ଆଣିବ । ଫରାସୀ ସାହିତ୍ୟିକ ଆନ୍ଦ୍ରେକ୍ ଦଙ୍କ ଭାଷାରେ କହିଲେ, ଆପଣାର ସ୍ୱାଭାବିକ ଉତ୍ତରଣ ପଥରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମହାନ କବି କଣେ ସମୀକ୍ଷକ ହେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେବ । ସିଏ କବିତା କରିଆରେ ଜୀବନର କଥା କହିବ । ଜୀବନର କଥା କହିବାକୁ ହେଲେ ଯେ ବାସ୍ତବବାଦ ନାମକ ଗୋଟିଏ କର୍ତ୍ତ୍ତୃ ପିନ୍ଧି ଏହିଠାରେ ଏହି ବାତଗୁଡ଼ାକ ଭିତରେ ପଡ଼ିରହି ତଥାକଥିତ ବାସ୍ତବଗୁଡ଼ାକୁ ଉଖାରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ଏବଂ ତଦ୍ୱାରା ପାଠକମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଧାନତଃ ଏକ ବିରେଚନକାରୀ ଆନନ୍ଦ ଯୋଗାଇ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ, ସେ କଥା ଆଦୌ ନୁହେଁ । ଜୀବନର କଥା କହିବାକୁ ହେଲେ ତଥାକଥିତ ଆଦର୍ଶବାଦର ଡିଙ୍ଗି ଉପରେ ବସି ଏଠା ଛାଡ଼ି ଶୂନ୍ୟ ମାର୍ଗରେ ଗତି କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଆଦୌ ବୁଝାଇବ ନାହିଁ । ଜୀବନର କଥା କହିବାକୁ ହେଲେ ଜୀବନକୁ ସମ୍ୟକ୍ ଭାବରେ ଦେଖିବାକୁ ହେବ, ତାହାର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିୟତିଟିକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଉଦ୍ଘାଟିତ କରି ଦେବାକୁ ହେବ ।

ଜୀବନ କହିଲେ ଆମେ ଯେତିକି ଦେଖି ପାରୁଛୁ, କେବଳ ସେତିକିକୁ କଦାପି ବୁଝାଇବ ନାହିଁ । ପ୍ରକୃତ କଥା ହେଉଛି, ଆମ ଜୀବନର ଯେତିକି ବା ଯେଉଁ ଅଂଶଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଖିବା ଲାଗି ଇଚ୍ଛା କରୁଛୁ, ଆମକୁ କେବଳ ସେତିକି ଅର୍ଥାତ୍ ସେହି

ଅଂଶୁଗୁଡ଼ାକ ଦେଖାଯାଉଛି । ଅଳପ ଦେଶିବାକୁ ଏବଂ ଅଳପ ହେବାକୁ ଆମେ ନିରାପଦ ମଣୁଛୁ ବୋଲି ହୁଏତ ଅଳପ ଦେଶୁଛୁ ଓ ଜୀବନର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଳପ ହେବାକୁ ହିଁ ଯଥେଷ୍ଟ ମଣୁଛୁ । ଅଧିକ ଦେଶିବାକୁ ଓ ଅଧିକ ହେବାକୁ ମନ କଲା ମାତ୍ରକେ ଦେଶିବାର ଚଥା ହେବାର ଦାୟିତ୍ୱ ମଧ୍ୟ ସେହି ଅନୁପାତରେ ଅଧିକ ବଢ଼ିଯାଏ । ସେତେବେଳେ ଆମେ କେବଳ ନିଜର ହୋଇ ରହୁନାହିଁ, ନିଜେ ସତେଅବା ଅଲଗା ଠିଆ ହୋଇ ସଂସାରଟାକୁ ଭୋଗ କରିବାର ଓ ତାହାରି ମଧ୍ୟରୁ ଏହି ପୃଥିବୀର ନୈମିତ୍ତିକ ଚୁପ୍‌ଗୁଡ଼ାକୁ ଲାଭ କରିବାରେ ହିଁ କଦାପି ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ରହି ଯାଉନାହିଁ । ଅନେକ ମଣିଷ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅଳପ ଦେଶନ୍ତି ଓ ଅଳପ ହୁଅନ୍ତି ସତ, ମାତ୍ର ଅଧିକ ଦେଶିବାକୁ ଓ ଅଧିକ ହେବାକୁ ସମ୍ମତ ହେଲେ ମଣିଷ ଭିତରୁ କବିର ଜନ୍ମ ହୁଏ । କବି ସମ୍ଭାବନାଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ଦେଖେ, ଉପସ୍ଥିତଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟରୁ ଆଗାମୀଟିକୁ ମଧ୍ୟ ଦେଶି ପାରୁଥାଏ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଅଦୃଶ୍ୟ ହୋଇ ରହିଥିବା ସମ୍ଭାବ୍ୟ ପ୍ରସ୍ଥଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଶିପାରେ । ଜୀବନକୁ ତା' ଭିତରେ ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇ ରହିଥିବା ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଗୁଡ଼ିକର ଦର୍ପଣ ଉପରେ ଦେଶିପାରେ । କବି ଭବିଷ୍ୟ ସତ୍ୟର ଫର୍ଶଲାଭ କରିପାରେ । ଦେହକୁ ଅଧିକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ରଖିଥିବା ଦେହାତୀତକୁ ଦେଖେ । ଏହି ଅଧିକ ଦେଶିବା ଓ ଅଧିକ ହେବାର ବ୍ୟାକୁଳତା କବିକୁ ଏକ ଅଧିକାକାଞ୍ଚକ୍ଷୀ ଉଦ୍‌ବେଳନ ଆଣି ଦିଏ । ଯାହା ସମ୍ଭବ ହୋଇ ନାହିଁ ଅଥଚ ସମ୍ଭାବନା ରୂପେ ନିହତ ହୋଇ ରହିଛି, ସିଏ ତାହାର ଉଦ୍‌ଘୋଷକ ହୋଇ ବାହାରେ ଓ 'Make me thy lyre' ବୋଲି ଗାଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ । ଯିଏ ଅଧିକ ଦେଶିଛି ଓ ସେହି ଅନୁସାରେ ଅଧିକ ହେବାକୁ ମନସ୍ଥ କରି ପାରିଲାଣି, ସିଏ କଦାପି ଯେତିକି ଅଛି ସେତିକି ଭିତରେ କିଛି ହୋଇ ରହେନାହିଁ । ଏକ ଇଶ୍ୱରୀୟ ଅସନ୍ତୋଷ ତାକୁ ଆଗାମୀ ଆଲୋକପର୍ବଟି ଲାଗି ମଣ କରିନେଉ ବୋଲି ବାଟ ଛାଡ଼ିଦିଏ । ଆପଣାର ଭାବ, ଭାଷା, ଅନୁରାଗ ପ୍ରଭୃତି ଯାବତୀୟ ସମ୍ପଦକୁ ସିଏ ସେହି ଆଗାମୀ ପର୍ବଟି ପାଖରେ ସମର୍ପିତ କରି ରଖେ । ନିମିତ୍ତ ହୋଇ ମୁକ୍ତ ହୁଏ ।

ଅସଲ କବିତା କେବେହେଲେ ଏଇଠି ଏତିକି ଭିତରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ରହିଯିବାର ପରାମର୍ଶ ଦିଏନାହିଁ । ଅସଲ କବିତା ଯାବତୀୟ ଚିହ୍ନା ଘର ଓ ଚିହ୍ନା ସନ୍ତୋଷ ଭିତରୁ କେତେ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଗୋଟି କଢ଼ାଇ ନେଇଯାଏ । ଆଦୌ ବାଧ୍ୟ କରେ ନାହିଁ । ଆଦୌ ଭୟ ଦେଖାଏ ନାହିଁ; ମାତ୍ର ସତେ ଅବା ଆମର ହାତ ଧରି ଅବିକଳ କଣେ ସାଙ୍ଗପରି ଏହି ଏତିକି ମଧ୍ୟରୁ ଆଗାମୀ ଭିତରକୁ ବାଟ ଦେଖାଇ ନେଇଯାଏ । ଆମର ଏହି ଚିହ୍ନା ପରିପ୍ରସ୍ତୁତିକୁ ଭାଙ୍ଗି ଦିଏ, ଅର୍ଥାତ୍ ସେଗୁଡ଼ିକରେ ପ୍ରସାରଣ ଘଟାଏ,- କବିତାର ଯଥାର୍ଥ ପବନ ବାଜିଲେ ସେଥିଲାଗି ଆମର ଅଲକ୍ଷରେ ମଧ୍ୟ ଆମ ଭିତରେ ଥିବା ଥୁଣ୍ଡ ଚାଳଗୁଡ଼ିକରେ ହଠାତ୍ ଫୁଲ ଫୁଟି ଉଠିଲା ପରି ଅନୁଭବ ହେବାକୁ

ଲାଗେ । କେଉଁଠାରେ ଯେ ଆଦୌ କୌଣସି ତାଳ ଥୁଣ୍ଡ ହୋଇ ରହିବ ନାହିଁ, ଅନୁରାଗ ଦ୍ଵାରା ସବୁଟିରେ ଯେ ଅବଶ୍ୟ ଫୁଲ ଫୁଟିବ, ଅସଲ କବିତା ଆମକୁ କେତେ ନିକର ହୋଇ ରହି ସେହି ଭରସାଟିକୁ ଦେଇ ଯାଉଥାଏ । ଅସଲ କବି ଆମ ଭିତରେ ଏକ କବିକୁ ଜନ୍ମଦିଏ । ଅଥବା ଅଧିକ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ କହିଲେ, ଆମ ଭିତରେ ଆମ ନିତ୍ୟନୈମିତ୍ତିକତାର ଅନେକ ଉପେକ୍ଷା ଫଳରେ ଯେଉଁ କବିଟି ଆପଣାକୁ ଲୁଚାଇ କରି ରଖିଥିଲା, ଯଥାର୍ଥ କବିତାର ସଖ୍ୟା ଲାଭ କରି ସିଏ ବାହାରକୁ ବାହାରି ଆସେ, ସାହସ କରେ, ଗୋଡ଼ କାଢ଼ି ଚାଲିବ ବୋଲି ବାହାରେ । ଆଗକୁ ଦେଖିପାରେ, ସ୍ଵପ୍ନ ଦେଖିପାରେ, ସଙ୍କେତ ଗୁଡ଼ିକର ଠିକଣା ଅର୍ଥ ପାଇଯାଏ । ଆପଣା ଭିତରେ ଆପଣାର ସମ୍ମତ ବନ୍ଧୁଟିକୁ ଆବିଷ୍କାର ବି କରେ । ଏହା ହିଁ ହେଉଛି କବିତାଦ୍ଵାରା ଆମ ପୃଥିବୀରେ ସାଧିତ ହେଉଥିବା ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । ସେଥିଲାଗି ଜଣେ କବି, ଜଣେ ଅସଲ କବି ଆଉ ସଂସାର ଲାଗି ପ୍ରକୃତରେ ଜଣେ କେତେ ବଡ଼ ବନ୍ଧୁର କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାଏ ।

ମାତ୍ର ସବୁ କବି କଦାପି ତାହା କରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଯଦି ଜଣେ କବି ପ୍ରଧାନତଃ ଆପଣାର କୌଣସି ଗୁପ୍ତ କ୍ଷତକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିବାକୁ ଅଥବା ଆପଣାର କୌଣସି ଗୁପ୍ତ ଗାତ୍ରକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବାକୁ ହିଁ କବିତା ଲେଖୁଥାଏ, ଯଦି ସିଏ ମୁଖ୍ୟତଃ ଜଣେ ଟେକ୍ନିସିଆନ୍ ହୋଇଥାଏ ଓ ସେହି ଟେକ୍ନିକ୍ସର ସିଦ୍ଧିକୁ ହିଁ ନିକର ସର୍ବ ଗରିଷ୍ଠ ସିଦ୍ଧି ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଥାଏ, ଯଦି କବି ଶବ୍ଦ ସହିତ ଶବ୍ଦକୁ ଯୋଡ଼ି ଭାଷାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାରର ସୌଖୀନ କାରିଗରୀ କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ, ତେବେ ସେହି କବି ଏକ ଦୁର୍ଗତ ସମୟର ଦୁର୍ଗତିକୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ଉକ୍ତ ଭାବରେ ବୁଝି ପାଇବାରେ ହିଁ ସାହାଯ୍ୟ କରେ । କଳାଗତ ଅନୁଧ୍ୟାବନର ସକଳ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯାହା ହୁଏ, କବିତାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ତାହା ହିଁ ହୁଏ । ଆମର ଏ ଯୁଗରେ କଳା, କବିତା ଓ କବିମାନେ ବହୁଗୁଣ ହୋଇ ସଂଖ୍ୟାରେ ବଢ଼ୁଛନ୍ତି, ଅଧିକ ଆଖିଦୃଶିଆ ହୋଇ ପ୍ରଦର୍ଶିତ ହେଉଛନ୍ତି, ଦରବାରମାନଙ୍କରେ ପୁରସ୍କୃତ ମଧ୍ୟ ହେଉଛନ୍ତି; ଏହିସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ରସିକ ସଂଖ୍ୟା ମଧ୍ୟ ବହୁଗୁଣ ହୋଇ ବଢ଼ୁଛି, ତଥାପି ତେଣେ ବ୍ୟାପିଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଛି, ପାଚେରୀମାନେ ଆକାଶଗୁଡ଼ିକକୁ ଆଡୁଆଳ କରି ରଖିବାରେ ହୁଏତ ଅଧିକ ପରାକ୍ରମ ଦେଖାଇବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । କ୍ଷମତାର ମଣିଷ ମାନେ ବହୁ ଦର୍ପିତ ହେଉଛନ୍ତି । ଅନେକ ସମୟରେ କବିତା ମଧ୍ୟ ବ୍ୟାପିର ପଟକୁ, ପାଚେରୀଗୁଡ଼ାକର ପଟକୁ ଏବଂ କ୍ଷମତାର ପଟକୁ ଆଉକି ପଡ଼ୁଥିବା ପରି ମନେ ହେଉଛି । ହୁଏତ ଅସଲ ଶକ୍ତିର ଉଦ୍‌ବୋଧନ କରାଇ ପାରିବା ଭଳି କବିତା ଯଥେଷ୍ଟ ପରିମାଣରେ ଲେଖା ହେବାକୁ ତଥାପି ବାକି ରହିଛି । ସେହିମାନଙ୍କୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହିମାନଙ୍କୁ ତଥାପି ସହି ଯାଉଛି । ଯାବତୀୟ କଳା ସୁସ୍ଥତାର ହିଁ ବୃଦ୍ଧି

ସାଧନ କରନ୍ତା । ମାତ୍ର ତାହା ଅନ୍ୟ ଭର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କର ଅଧୀନ ହୋଇ ରହିଥିଲେ କିପରି ତାହାଦ୍ୱାରା ଯୁଗଟାକୁ କାମୁଡ଼ି ଧରିଥିବା ନିଉରୋସିସ୍‌ଗୁଡ଼ାକ ଦୂରୀଭୂତ ନ ହୋଇ ଅଧିକ ଦୃଢ଼ମୂଳ ହୋଇ ଆମକୁ କାମୁଡ଼ି ଧରିଥାଏ, ମନୋବିଶ୍ଳେଷକ ଫ୍ରାଏଡ଼୍ ଏକଦା ସଂପୃକ୍ତ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଏହି ବିଷୟରେ ସାବଧାନ କରି ଦେଇଥିଲେ ।

ଏକ ସ୍ୱାଭାବିକ ବିକାଶ କ୍ରମରେ କଣେ କବି ଯଦି ପାହାଚକୁ ପାହାଚ ଉଠି ସମ୍ୟକ୍ ଅବଲୋକନର ଯୋଗ୍ୟ ହୁଏ ଏବଂ ଉପସ୍ଥିତ ଜୀବନର କଣେ ସମୀକ୍ଷକ ଭାବରେ ସମ୍ଭାବ୍ୟ ଜୀବନର ଚିତ୍ରଟିଏ ଆଣି ଆମ ଆଗରେ ଥୋଇ ଦେଇପାରେ, ତେବେ ହୁଏତ ଏକଥା ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଇ ପାରିବ ଯେ, କଣେ ସମୀକ୍ଷକ ମଧ୍ୟ ତାର ସ୍ୱାଭାବିକ ବିକାଶର କ୍ରମରେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଗଭୀରକୁ ଘର୍ଷ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୋଇ ଶେଷରେ କଣେ କବିର ଆଖିରେ ଜୀବନକୁ ଦେଖି ଶିଖେ ଓ କବିର ଭୂମି ମଧ୍ୟକୁ ପ୍ରବେଶ କରିଥାଏ । ବାହାରକୁ ସିଏ ଗଦ୍ୟରେ ଗଦ୍ୟରେ ସବୁକିଛି ଲେଖୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ଯାହାକିଛି ଲେଖେ ତାହାକୁ କଣେ କବିର ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରି ଲେଖେ । ତାହାରି ଏହି ସଂପ୍ରସାରଣଟି ଦ୍ୱାରା ତଥାକଥିତ ପଦ୍ୟ ଓ ତଥାକଥିତ ଗଦ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ରହି ଆସିଥିବା ବିବାଦଟି ଦୂର ହୋଇଯାଏ । ଏହି ଜୀବନକୁ ବାହାରୁ ବାହାରୁ ଦେଖୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଧିକାଂଶ ମଣିଷଙ୍କର ଆଖିକୁ ତାହା ଗଦ୍ୟ ରୂପେ ଅନୁଭୂତ ହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଆସିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଓ ଭିତରର ପ୍ରସ୍ଥଗୁଡ଼ିକୁ ଛୁଇଁ ପାରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତାହା ସତେ ଅବା ଏକ କାବ୍ୟମୟ ସଂରଚନା ପରି ଦୃଶ୍ୟମାନ ହୁଏ । ତଥାକଥିତ ବିରୋଧ ଏବଂ ବିତ୍ତମ୍ବନାଗୁଡ଼ିକ ସତ୍ତ୍ୱେ ତଥାପି ଅସଲ ସୂତାଟି ଆଖିକୁ ଦିଶିଯାଏ, ହାତରେ ଧରି ବି ହୁଏ । ସେତେବେଳେ ସତ୍ୟମାନେ ଉତ୍ତର ସ୍ତରକୁ ଉନ୍ନୀତ ହୋଇ ଆସନ୍ତି । ଆପଣାର କାନ୍ଧ ଉପରେ ସମସ୍ତ ଯୁଗଟିକୁ ବହନ କରି ଯୁଗର ପଶ୍ଚାତରେ ରହିଥିବା ସେହି ଅସଲ ଅନୁମନ୍ତାଙ୍କର ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ବାଟ ଚାଲୁଥିବା ପରି ହିଁ ମନେ ହେଉଥାଏ ।

ଏହି ଶତାବ୍ଦୀର ପଞ୍ଚମ ଦଶକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଓଡ଼ିଆ କବିତାର ଏକ ସଂହତ ଇତିହାସ କ୍ରମ ରହିଛି । ଯୁଗ ପରେ ଯୁଗ ବଦଳିଛି, ପୁରୁଣା ପରିଣତ ଅଥବା ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇ ନୂଆ କଳେବରରେ ଦେଖା ଦେଇଛି । ଅନେକ ସମୟରେ ପରିପ୍ରେକ୍ଷା କିମ୍ବା ଆଭିମୁଖ୍ୟ ଭିନ୍ନ ଶ୍ରେତରେ ତୁମୁଳ ଆଲୋଡ଼ନମାନ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି ଓ ତହିଁରୁ ନାନା ପ୍ରତ୍ୟନ୍ତର ଘଟିଛି ସତ, ମାତ୍ର ତଥାପି ଏକ ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନତା ଅବ୍ୟାହତ ରହିଛି, ପୁରୁଣା ସହିତ ନୂଆକୁ ମିଶେଇ ପତି ହେଉଛି, ବୁଝି ହେଉଛି । ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସଂକ୍ରମଣର ଘର୍ଷ ପ୍ରାୟ ଶହେ ବର୍ଷ ହେଲା ବାକିଲାଣି । ମାତ୍ର ତଦ୍ୱାରା ସଂକ୍ରମିତ ହୋଇଥିବା ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତେ ସବା ଆଗ ପରି ଆମରି ଏହି ଭୂଇଁଟିକୁ ହିଁ

ନିକର ଭୂଇଁ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରିଛନ୍ତି, ସେହି ଭୂଇଁ ଉପରେ ସୁନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ବାହାରୁ ପ୍ରେରଣା ଆଣିବାକୁ ମନ କରିଛନ୍ତି ଓ ଆପଣାର କ୍ଷେତ୍ରଟିରେ ନୂତନ ପ୍ରସାରଣମାନ ଘଟାଇଛନ୍ତି । ମାତ୍ର ଭାରତବର୍ଷକୁ ରାଜନୈତିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ଆସିବା ପରେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର କବିତା କ୍ଷେତ୍ରରେ କ'ଣ ଘଟିଛି କେକାଣି, ଆମର ଅଧିକାଂଶ କବି ଭୂଇଁ ଛାଡ଼ିବାକୁ ହିଁ ପ୍ରବୀଣର ଧର୍ମ ରୂପେ ସ୍ୱୀକାର କରି ନେଇଛନ୍ତି; - ମୂଳ ପ୍ରେରଣାଗୁଡ଼ିକ ବାହାରୁ ଆଣିଛନ୍ତି ଓ ଅନ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲର ପରଗୁଡ଼ିକ ମୁଣ୍ଡରେ ଖୋସି ଆମର ଏ ଜଙ୍ଗଲରେ ମୁଖ୍ୟ ହୋଇ ନାତିବାକୁ ମନ କରିଛନ୍ତି । ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାରତୀୟ ଭାଷାର ସାହିତ୍ୟରେ ଏକଥା ଘଟିଛି । ତେଣୁ ହୁଏତ ତାହାରି ହାବୁକା ବାଜି ଓଡ଼ିଶାରେ ମଧ୍ୟ ଘଟିଛି ।

ଏକ ନୂତନ ଦିକ୍ ପ୍ରସାରଣର ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଓଡ଼ିଆ କବିତାର ସତ୍ୟବାଦୀ ପର୍ଯ୍ୟାୟକୁ ଯଦି ଆପଣାକୁ ନୂତନ ଭାବେ, ବଳିଷ୍ଠତର ତଥା ପ୍ରଶସ୍ତତର ଭାବେ ଆବିଷ୍କାର କରିବାର ଏକ ଯୁଗ ବୋଲି କୁହାଯିବ, ତେବେ ତା'ର ପରବର୍ତ୍ତୀ ସବୁକର ପର୍ଯ୍ୟାୟଟିକୁ ସତେଜନ ଭାବରେ ବାହାରୁ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରେରଣା ଆଣି ଆପଣାର କବିତାକୁ ନାନା ନୂତନ ନେତ୍ର ଓ ନୂତନ ଲମ୍ବମାନ ଯୋଗାଇ ଦେବାର ଏକ ବ୍ୟାକୁଳତା ବୋଲି କୁହାଯିବ । ସବୁକ ପର୍ଯ୍ୟାୟର କବିମାନେ ନୂଆ ଛନ୍ଦରେ କବିତା ଲେଖିଲେ-ନୂତନ ସ୍ୱପ୍ନଗୁଡ଼ିକର ଚାରଣା କଲେ ଓ ଆପଣାକୁ ଏକ ନୂତନ ନିର୍ମାଣର ବାର୍ତ୍ତାବହ ପରି ଅନୁଭବ ବି କରିଥିଲେ । ଯେଉଁମାନେ ଝଙ୍କ ଭାବରେ ବ୍ୟୁତ୍ପତ୍ତି ଭିତରେ ରହିଥିଲେ ଏବଂ ଆଉ ଯେଉଁମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ବୁଝିବାକୁ ବାହାରେ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ସେହି ବ୍ୟୁତ୍ପତ୍ତି ସହିତ ଏକ 'ନିରନ୍ତର କଥୋପକଥନରେ ରତ ଥିଲେ, ସେମାନେ ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତେ ଏକା ନିଃଶ୍ୱାସରେ ପରିବର୍ତ୍ତନର କଥା କହିଥିଲେ; ପଳାୟନର କଥା କହିଥିଲେ, ନୂଆ ଓ ପୁରୁଣା ମଧ୍ୟରେ ଦୋଦୋ ପାଞ୍ଚ ହେଉଥିବା ପରି ସେମାନେ ଆପଣାର କବିତା ମଧ୍ୟରେ କେତେବେଳେ ଏ ପାଖକୁ ଓ ଆଉ କେତେବେଳେ ସେ ପାଖକୁ ଟାଣି ହେବାରେ ଲାଗିଥିଲେ ସତ, ମାତ୍ର ସେମାନଙ୍କର ବହୁବ୍ୟ ଏବଂ ବେଦନା ମଧ୍ୟରେ ତଥାପି ଏକ ସଂହତି ରହିଥିଲା, ସେମାନଙ୍କର ଅସଲ ଖୁଣ୍ଟି ବା ମେରୁଦଣ୍ଡଟି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଝଙ୍କ ଭାବରେ ସେହିଠାରେ ହିଁ ରହିଥିଲା । ଅସଲ ସବୁକମାନେ ହଳଦିଆ ପତ୍ତି ଆସିଲା ବେଳକୁ କବିତାର ଜାଳଟିରେ ଯେଉଁ ନୂଆ ପତର ସବୁ ଗଜୁରି ଆସିଲା ସେମାନେ ପ୍ରାୟ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଗୋଷ୍ଠୀର ପଇତା ପକାଇ ଆମ ଆଗରେ ଆସି ଆବିର୍ଭୂତ ହୋଇଥିଲେ । ସେମାନେ ଆପଣାର ପତ୍ତିକାକୁ 'ଆଧୁନିକ' ବୋଲି ନାମିତ କଲେ ଏବଂ ଆପଣାକୁ 'ପ୍ରଗତିଶୀଳ' ବୋଲି କହିଲେ ସତ, ମାତ୍ର ଆଧୁନିକତା ଏବଂ ପ୍ରଗତି କହିଲେ ସେମାନେ ପ୍ରାୟ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବକାରର ସାମଗ୍ରୀକୁ ବୁଝୁଥିଲେ, ଏକ

ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ମତବାଦ ଓ ସେଇଥିରେ କୁଆ ହୋଇଥିବା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଯୋଜନାକୁ ବୁଝୁଥିଲେ ଏବଂ ତାହାରି ଆନ୍ତରାତ୍ମା ମଧ୍ୟରେ ଆନ୍ତରିକତା ଥିଲା, ସେମାନଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସରେ ଖାଦ୍ୟ ନଥିଲା । ଯେଉଁ ପ୍ରେରଣାଟିକୁ ସେମାନେ ସୂତ୍ର ଆକାରରେ ବାହାରୁ ପାଇଥିଲେ ଆମର ଏହି ସମ୍ପାଦକରେ ଏବଂ ଜୀବନର ଏହି ଭୂମିରେ ସେମାନେ ତାହାରି ଲାଗି ଏକ ବାସ୍ତବ ବିପ୍ଳବ ଘଟାଇବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ ଓ ସେଥିଲାଗି ଆପଣାକୁ ଉତ୍ସର୍ଗୀକୃତ କରି ରଖିଥିଲେ । ସାହିତ୍ୟକୁ ସେମାନେ ସାମାଜିକ ଓ ରାଜନୈତିକ ପରିବର୍ତ୍ତନର ଏକ ସାଧନ ବୋଲି ବୁଝୁଥିଲେ ଏବଂ ତାକୁ ସେହିପରି ଭାବରେ ବ୍ୟବହାର ମଧ୍ୟ କରୁଥିଲେ ।

ସେତେବେଳେ ଭାରତବର୍ଷରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ପ୍ରାପ୍ତି ଲାଗି କାତାୟ ସଂଗ୍ରାମର ଯୁଗ । ଆମ ପ୍ରଗତିଶୀଳମାନେ ମଧ୍ୟ ଦେଶର ସ୍ୱାଧୀନତାକୁ ଅନ୍ୟ ଯାବତୀୟ ନୂତନ ନିର୍ମାଣର ସର୍ବପ୍ରଥମ ଚରଣ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରୁଥିଲେ ଏବଂ କାତାୟ ସଂଗ୍ରାମଟିର ବିରୋଧ କରୁ ନଥିଲେ ସତ, ମାତ୍ର ସେମାନେ ଅନ୍ୟ ଗୋଠରେ ରହି ତାହା କରୁଥିଲେ ଓ ଆପଣାକୁ ଅନ୍ୟ ଓ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବରେ ଚିହ୍ନି ଦେଉଥିଲେ । ଏକ ଆତ୍ମ ସଚ୍ଚେତନ ସ୍ୱାଧୀନତା କାମୀ ଦେଶର ସମଗ୍ର ଆଲୋଚନର ଭୂମି ଉପରେ ବିତାରକରି ଦେଖିଲେ ଅନେକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସେମାନେ କାତାୟ ସଂଗ୍ରାମର ଏକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିପୂରକ ଭୂମିକାଟିକୁ ଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ; ରାଜନୀତିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ଯେ ଯଥେଷ୍ଟ ନୁହେଁ, ସାମାଜିକ ଏବଂ ଅର୍ଥନୈତିକ ସ୍ୱାଧୀନତାକୁ ସମାନ ଭାବେ ଆବଶ୍ୟକ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ନ ପାରିଲେ ତଥାକଥିତ ରାଜନୀତିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ଯେ କଦାପି ଜନଗଣର ଆକାଂକ୍ଷା ପୂରଣ କରିପାରିବ ନାହିଁ, ସେହି କଥାଟି ବିଷୟରେ ସାବଧାନ ରହିବା ଦିଗରେ ‘ପ୍ରଗତିଶୀଳ’ମାନେ ପ୍ରକୃତରେ ଏକ ସକାରାତ୍ମକ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ମାତ୍ର କାତାୟ ସଂଗ୍ରାମ ଯହୁଁ ଯହୁଁ ଅଧିକ ମାମାସକ ହୋଇ ଆସୁଥିଲା ଏବଂ ରାଜନୈତିକ, ସ୍ୱାଧୀନତା ହାତ ପାଆନ୍ତାରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲା, ତହୁଁ ତହୁଁ ‘ପ୍ରଗତିଶୀଳ’ମାନେ କ୍ରମେ ଦୁଇ ଭାଗ ହୋଇଗଲେ । ଭାଗେ ପୂରାପୂରି ରାଜିନୀତି ଭିତରେ ପଶିଲେ ଏବଂ ଆଉ ଭାଗେ ପୂରାପୂରି ସାହିତ୍ୟ କଲେ । ଓଡ଼ିଆ କବିତା ଭିତରେ ଏକ ଆଧୁନିକ ଯୁଗର ସଂସ୍ଥାପନା କରି ବାହାରିଲେ । ସେତେବେଳେ ପଣ୍ଡିତ ଇନ୍ଦ୍ରୋପରେ ଟି.ଏସ୍. ଇଲିଅଟ୍‌ଙ୍କ ଯୁଗ । ଏହି ନୂତନ ପର୍ବରେ ସେମାନେ ଇଲିଅଟ୍‌ଙ୍କୁ ଗୁରୁପରି ମାନି ନେଲେ । ଶୁଦ୍ଧ ‘ଆଧୁନିକ’ ହେଲେ, ଶୈଳୀ ଚଷିଲେ । ଏକ ନୂଆ ଭବିଷ୍ୟ, ନୂଆ ସମାଜ, ନୂଆ ମଣିଷ ଏବଂ ଏହିସବୁ ଲାଗି ଏକ ନୂତନ କାଗର୍‌ରେ ଏହି ଯାବତୀୟ ପ୍ରାତିଗୁଡ଼ିକୁ ସେମାନେ ଏଣିକି କବିତାରେ ସାରିବା ପାଇଁ ମନ କଲେ । ସାହିତ୍ୟରେ ଏକ ନୂଆ ଯୁଗ ଆଣିବାରେ ସବୁଯାକ ବଳକୁ ଖରଚ କଲେ । ସେମାନେ ଏପରି କରି ନିଜର ପୁରୁଣା ଅନେକ ସାଙ୍ଗକୁ ହରେଇଲେ ସତ, ମାତ୍ର ସେମାନଙ୍କ

ସାଥରେ ଶୁଦ୍ଧ ସାହିତ୍ୟବାଦୀ ଅର୍ଥାତ୍ ନିରଞ୍ଜଣ ଶୈଳୀବାଦୀ ଆଉ କେତେ ମଧ୍ୟ ଆସି କୁଟିଗଲେ । ତେଣିକି ଆଦୌ କୌଣସି ଖଳା ନଥାଇ ମଧ୍ୟ ଶୂନ୍ୟରେ ଧାନହଳାଗୁଡ଼ାକୁ ଲଦି ଖଳା ପରେ ଖଳା ମାରିବାର ପ୍ରବଳ ସ୍ୱପ୍ନମାନ ଦେଖା ହେଲା । ଓଡ଼ିଆ କବିତାରେ ଏକ ନୂଆ ସ୍ୱାଦ, ନୂଆ କପଟ ଏବଂ ନୂଆ କିମିଆଁ ସୃଷ୍ଟି କରାଗଲା ।

ଆମର ଏହି ଭୂମିଟି ସହିତ ତାହା ମୋଟେ ଖାପ ଖାଇଲା ନାହିଁ ସତ, ମାତ୍ର ତଥାପି ଆମର ତୁଳାଗୁଡ଼ାକ ଉପରେ ଭାରି ଜବରଦସ୍ତ କଲାପରି ଶୋଭାପାଇବାର ଦାବି କଲା । ଆଦୌ କୌଣସି ଉତ୍ତରାଧିକାର ନଥାଇ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଉତ୍ତରାଧୀକାରର ଦାବୀ କଲା । ଭାରତରେ ରାଜନୀତିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ହାସଲ ହେବାପରେ ପ୍ରଧାନତଃ ଚେରଛିଣ୍ଟାମାନେ ଯେପରି ଆମ ସାମୂହିକ ନେତୃତ୍ୱର ଯାବତୀୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆସି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଅନୁପ୍ରବେଶ କଲେ, ସାହିତ୍ୟର ଏହି ବିଶେଷ କ୍ଷେତ୍ରଟିରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାୟ ଚାହାଁ ଦିଶିଲା । ବାବୁମାନଙ୍କର ଯୁଗ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା । ନୂଆ ସାମନ୍ତମାନେ ମସୀକୁ ଅସୀ ପରି ବୁଲାଇଲେ ଏବଂ ବୀର ହେଲେ । ଏହି ବାବୁମାନେ ଆମର ଶିକ୍ଷା, ସରକାରୀ ଯୋଜନା, ଉଦ୍ୟୋଗୀକରଣ ତଥା ଆଧୁନିକୀକରଣ ଯାବତୀୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପଶି ଆସିବା ପରି ଆମ ସାହିତ୍ୟର କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ପଶି ଆସିଲେ । ପଛ ସହିତ ଲାଗିଥିବା ଯାବତୀୟ ନାଡ଼କୁ କାଟିଦେଲେ, ଆମର ସ୍ୱପ୍ନଗୁଡ଼ାକୁ ଖତରା କରି ପକାଇଲେ । ସେହିମାନଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରଣାରେ, ଆମେ ଆମର ଯାବତୀୟ ମୂଲ୍ୟ ଏବଂ ଗୌରବଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରାୟ କିଛି ନୁହେଁ ବୋଲି ଭାବିଲୁ ଏବଂ ପ୍ରାୟ ସେହିମାନଙ୍କ ପରି ସୌଖିନ ହୋଇ ଦିଶିବାକୁ ହିଁ ସାର ଧର୍ମ ବୋଲି ଜାଣିଲୁ । ସେମାନେ ନିଜକୁ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ବୋଲି କହିଲେ । ଅନ୍ତ ଓ ପିତ୍ତରେ ଏକାବେଳେକେ ସାମନ୍ତବାଦୀ ହୋଇ ରହି ଖାଲି କବିତାର ସୌଖିନ ବାହାଦୁରୀଗୁଡ଼ାକରେ ଯେଉଁମାନେ ସିଧା ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ହେଲେ, ନୂଆ ଘରେ ଘରଣୀ ହୋଇ ରହିବାର ଉତ୍ତାପରେ ଯେଉଁମାନେ ଆମ ଏ ଘରର ଶଙ୍ଖ ଓ କାତଗୁଡ଼ାକୁ ନିଜ ହାତରେ ଛେତି ଭାଙ୍ଗି ଦେଲେ ଓ ଏ ଘରେ ନାଇ ଥିବା ସିନ୍ଦୂର ଠୋପାକୁ ନିଜ ହାତରେ ପୋଛି ରାଶ୍ଟ୍ର ହେଲେ, ଏଣିକି ସେହିମାନେ କବିତା ଘରେ ନୂଆ ଗଣିକା ରୂପେ ଆମ ଆଗରେ ଆସି ଉଭା ହେଲେ । ଆମର ସାବତ ମା' ପରି ପ୍ରତଣ୍ଡ ହେଲେ, ଗରୁ ହେଲେ; କେବଳ ଆପଣାକୁ ହିଁ ସ୍ୱୀକାର କଲେ ଏବଂ ଏକ ସାର୍ବଜନନୀ କ୍ଷୟର ନିମିତ୍ତ ହେଲେ । ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ସେମାନଙ୍କୁ ଭଲ ଲାଗିଲା ନାହିଁ । ସେମାନେ ଇଂରାଜୀ ଭାଷାରେ କଥା କହିଲେ, ଇଂରାଜୀ ଭାଷାରେ ବାଟ ଚାଲିଲେ । ଆପଣାର ପିଲା ଦିନକୁ ସତେଥବା ଗତ ଜନ୍ମ ପରି ଭାବିଲେ; ଆମରି ଏଇ ମାଟି ଘରଟି ଭିତରେ ସେମାନଙ୍କର ସତେଥବା ଯେପରି ମୋଟେ କେବେ ହେଲେ କନ୍ଦୁ ହିଁ ହୋଇ ନଥିଲା, ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଓଲା ବନାଇ ସେଇ ବେତାରରେ ଆତଯାତ ହେଲେ । ତେଣିକି ଆଦୌ କୌଣସି ମୂଳ ନଥିଲେ ମଧ୍ୟ

କବିତାରେ ବେଶ୍ ଚମତ୍କାର ଭାବରେ ସବୁକାମ ଚଳିଗଲା, ଏକ ଅବସ୍ଥାରେ ଯୁଗରେ ଯାହା ହୁଏ, ହଠାତ୍ ମଥାନ ଉପରେ ଯାଇ ବସିବାକୁ ମନ କରୁଥିବା ସମସ୍ତେ ସ୍ଥଳତଃ ସେହି ବାବୁମାନଙ୍କର ଅନୁକରଣ କଲେ, ନିର୍ଧିମ ଦରସିଝା କବିତାମାନଙ୍କୁ ଆଧୁନିକ କବିତା ବୋଲି କୁହାଗଲା । ଆପଣାର ପୁଲକ ମୋହରେ ସେମାନେ ଯେଉଁ ନୂତନ ରାଜ୍ୟର ରାଜକନ୍ୟାମାନଙ୍କର ପାଣିଗ୍ରହଣ କରିବେ ବୋଲି ହୁଷ୍ଟ ହୋଇ ଆପଣାକୁ ଫୋପାଡ଼ିବାରେ ଲାଗିଥିଲେ, ସେହି ରାଜ୍ୟରୁ ନୂଆ ଇମ୍ପେକ ଆସିଲା, ନୂଆ ମିଥ୍ ଆସିଲା, ହାବ୍ ଗୋଡ଼ ନଥାଇ ଚିତ୍ରକଳ୍ପମାନଙ୍କର ନିର୍ମାଣ କରାଗଲା ଏବଂ ସେହି ରାଜ୍ୟର ଦରକିମାନେ କାଟି ଦେଇଥିବା କନାରେ ଏଠାରେ ପୋଷାକ ବନାଇ ସେଠାକାର ବେଦନାକୁ ପ୍ରାୟ ଏକ ମନ ମଉକି ସହିତ ଏଠାକାର ବେଦନା ବୋଲି ଘୋଷଣା କରାଗଲା ।

ଏବଂ, ସେଠାକାର ଅଭିଧାନରୁ ‘ଯୁଗବେଦନା’ ବୋଲି ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦକୁ ଆଣି ଏଠାରେ ବ୍ୟବହାର କରାଗଲା । ଭାରତବର୍ଷରେ ସେତେବେଳେ ଏକାବେଳେକେ ଏକ ଅନ୍ୟ ଯୁଗ । ରାଜନୀତିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ହାସଲ ହେବାପରେ ନାନା ନିର୍ମାଣମୟ ସ୍ୱପ୍ନ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ତଥା ଆହ୍ୱାନରୂପେ ଦେଶ ଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥାଏ । ସାହିତ୍ୟିକ ଏବଂ କବି ଲାଗି ମଧ୍ୟ ସେହି ସ୍ୱପ୍ନର ଏକ ଦାବୀ ରହିଥାଏ । ଅଙ୍ଗୀକାର ବନ୍ଧ ହେବା ଲାଗି, ଦାୟିତ୍ୱ ଗ୍ରହଣ କରିବା ଲାଗି ଏବଂ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଜୀବନାୟନଟିକୁ ଉଦ୍‌ବୋଧିତ କରି ଆଣିବାଲାଗି ଏକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଷ୍ଟକ୍ ଏବଂ ଶକ୍ତିମନ୍ତ ଦାବୀ ରହିଥାଏ । ଭାରତର କବି ସେତେବେଳେ ଚାରୁଣ୍ୟର ସେହି ଆହ୍ୱାନ ଟିକୁ ଗ୍ରହଣ କରିଥାଆନ୍ତା, ନେତୃତ୍ୱ ଦେଇଥାନ୍ତା, ଯେଉଁ ସଂଗ୍ରାମକ୍ଳାନ୍ତ ବୁଢ଼ାମାନେ ଏଣିକି ସ୍ୱାଧୀନତାର ଫଳଗୁଡ଼ାକୁ ଖାଲି ଭୋଗିବାକୁ ହିଁ ଚାହୁଁଥିଲେ ଏବଂ କାଟାୟତାକୁ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଭୁଲାଇ ରଖିବା ପାଇଁ ପ୍ରାୟ ଏକ ମୋହଫଳ ପରି ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କଲେ, ଭାରତର କବି ସେମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ଆମକୁ ସାବଧାନ କରି ଦେଇଥାନ୍ତା, ଆମକୁ ତରୁଣ ହୋଇ ଧୂଳିରେ ପଡ଼ିଥିବା ଶଙ୍ଖଟିର ଇକତ ରକ୍ଷା କରିବା ଲାଗି ଉଦ୍‌ବୋଧିତ କରି ନେଇଥାଆନ୍ତା, ମାତ୍ର ତାହା ସିଏ କଲାନାହିଁ । ସିଏ ଆଧୁନିକ ହେଲା, ନିଃସଙ୍ଗତାର କଥା କହିଲା ଏବଂ ଅପରାହ୍ନର ଏଲିକି ଗାଇଲା । ଦ୍ୱିତୀୟ ମହାଯୁଦ୍ଧ ପରେ ଇଉରୋପର ମାନସ ସେତେବେଳେ ଚରମ ପରିମାଣରେ ବିକଳମିତ, କିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟବିମୁତ, ତେଣୁ କ୍ଳାନ୍ତି, ଅତିରିକ୍ତ ମାତ୍ରାରେ ବେଦନା ସତେତନ । ସିଏ ପ୍ରାୟ ଆପଣା ବିରୁଦ୍ଧରେ ବିଦ୍ରୋହୀ । ଆପଣାଠାରୁ ଖିଅ ଛିଣ୍ଡାଇ ବସିଥିବା ନିଃସଙ୍ଗତୀଏ । ତାକୁ ସେଠୁ ମଇତ୍ର କରି ଆଣି ଆମ ସାହିତ୍ୟ ଘରେ ବିରାଦର କରି ବସାଇବା ଦ୍ୱାରା ଭାରତର କବି ଆପଣାର ଦାୟିତ୍ୱଟିରୁ ନିଜକୁ ହୁଏତ ବେଶ୍ ମୁକ୍ତ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିପାରିଲା ପତ,

ମାତ୍ର ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିବା ମୁହୂର୍ତ୍ତଟିକୁ ମଧ୍ୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିଷ୍ଠୁର ଭାବରେ ଟାଳିଦେଲା, କବିତାକୁ ହୁଡ଼ାଇ ନେଲା, କଳାକୁ ଧୋକା ଦେଲା । ଅପୁରୁଷତାର କୟାଗାନ କରି ନିଜେ ଅପୁରୁଷ ହୋଇ ରହିବା ନିମନ୍ତେ ପ୍ରାର୍ଥନା କଲା, - ବୁଢ଼ାମାନଙ୍କ ସହିତ ଯାଲିଶ୍ କଲା, ବୁଢ଼ା ହୋଇଗଲା ।

ଏହି ପ୍ରକ୍ରିୟାଟିରେ ଆହୁରି ଆଗକୁ ଗୋଡ଼ ଖସାଇ କରି ଆଉ ଆମର ଏହି ମାଟିରେ ଆଦୌ କୌଣସି ଶ୍ରେୟଃ ଅଛି ବୋଲି ଭାବିବାକୁ ମଧ୍ୟ ସଙ୍କୋଚ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା । ଯେଉଁ ଗୁହାଳଟିରେ ସିଏ ନିଜେ ବନ୍ଧା ହୋଇଛି, ସେ ସେହି ଗୁହାଳଟିର ନିନ୍ଦା କଲା, ତାହାକୁ ଆହୁରି ଅସନା କରିଦେବାରେ ହୁଏତ ଉତ୍ସାହ ମଧ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କଲା । ଓଡ଼ିଶାରେ ଏହି ପର୍ଯ୍ୟାୟର କବିମାନେ କ୍ରମେ ଆହୁରି ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ବୋଲି ଅନୁଭୂତ ହେବାକୁ ଇଂରାଜୀ ଛାଞ୍ଚରେ ଓଡ଼ିଆ କବିତା ମାନ ଲେଖିଲେ । ଯାହାକୁ ଅତି ସହଜରେ ଇଂରାଜୀ କରିଦେଇ ହେବ । କାଣି ଶୁଣି ସେହିପରି ଧାରା ଏବଂ ପିସାମାନଙ୍କୁ ଖୋଜିଲେ ଏବଂ ଆମ ଅନେକଙ୍କ ପାଇଁ ବାଇଥା ପରି ଲାଗିଲେ । ମଉକା ମିଳିବା ମାତ୍ରକେ ନିଜର କବିତାଗୁଡ଼ିକୁ ଇଂରାଜୀରେ ଅନୁବାଦ କରାଇଲେ, କ୍ଷେତ୍ର ବିଶେଷରେ ସ୍ୱୟଂ ସେଗୁଡ଼ିକର ଅନୁବାଦ କଲେ ଏବଂ ଏହିପରି ଭାବରେ ଆହୁରି ଉପରକୁ ଉଠି ଯାଉଥିବାର ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କଲେ । ଓଡ଼ିଶାର ନିପଟ ମଫସଲରେ ଥିବା ସାନ ସହରମାନଙ୍କରୁ ଆବୁରା କାବୁରା ଆଗ୍ରହାତିଶୟରେ ଓଡ଼ିଆ ପତ୍ରିକାମାନଙ୍କର ଇଂରାଜୀ ସଂସ୍କରଣମାନ ବାହାରିଲା । ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ସତେଅବା କୌଣସି ସ୍ୱୟମ୍ଭର ସଭାକୁ ଯାଉଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କଲେ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ଲାଗି ସେଠାରେ ବିପୁଳ ରାଜପୁତ୍ରମାନେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛନ୍ତି ବୋଲି ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିଲେ । ସ୍ୱୟଂ ଇଚ୍ଛାବର୍ତ୍ତୀ ସାଜି ସେମାନଙ୍କୁ ଭୋଗ କରିବାକୁ ବାହାରିଲେ । ଆପଣାର କୌଣସି ରୂମି ଅଛି ବୋଲି ଭୁଲିଗଲେ । ସ୍ୱେଚ୍ଛାପ୍ରବୃତ୍ତ ଭାବରେ ଏବଂ ତଥାପି ପ୍ରୟୋଜନରେ ପଡ଼ି ତଳି ଛାଡ଼ିଦେଲେ । ଭାରତରେ ଗତ କେତେ ଦଶକ ହେଲା Indo-Anglican ସାହିତ୍ୟ ବୋଲି ଯେଉଁ ନୂତନ ଗୁଞ୍ଜରଟିର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି ଏବଂ ସେପଟେ ଶରଧା ଦାବୀ କରି Indlish ବୋଲି ଯେଉଁ ଯୋଶା ଭାଷାଟିର କ୍ରମୋଦ୍ଭବ ଘଟିଛି, ଆମ ଓଡ଼ିଶାର କବିମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ସେଥିରେ ଏକ ନ୍ୟାୟୋଚିତ ଭାଗ ଅବଶ୍ୟ ରହିଛି । ଭାରତବର୍ଷରେ ଏହି ଅନ୍ୟ ଗୋଟିର ସମର୍ଥନ କରି ସେଇ ଗୋଟି ପକ୍ଷରୁ ଯେଉଁସବୁ କୈଫିୟତ ଦିଆ ଯାଇଥାଏ, ସେଇଥିରୁ ହିଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଭିତରେ ଭାରି ନିଃସ୍ୱ ଅଥଚ ଉପରେ ଭାରି ଉଗ୍ର କରି ରଖିଥିବା ଆତ୍ମପ୍ରତାରଣାଗୁଡ଼ାକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଝୁଝ ଭାବରେ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୋଇଥାଏ ।

ଆପେ ଠିଆ ହୋଇଥିବା ମାଟି ଭିତରେ ଯାହାର ନିଜର କୌଣସି ଚେର ନ ଥାଏ, ପାଣ୍ଡାତରେ ରହିଥିବା ବୃହତ ଧାରାଟି ସହିତ ଯାହାର କୌଣସି ସମ୍ବେଦନାତ୍ମକ ସଂଲଗ୍ନତା ନଥାଏ, ତାହା ଆଧୁନିକ ନୁହେଁ, ତାହା ଉଭୟ, ଏକାନ୍ତ ଅସୁନ୍ଦର । ଏକ ଜନଜୀବନକୁ ଏକାନ୍ତ ଅସୁନ୍ଦର ଏବଂ ଅବହେଳାମୟ କରି ଯେଉଁମାନେ ଉପରେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସୁନ୍ଦର ହୋଇ, ଉତ୍କଳ ହୋଇ ଭାସିବାର ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ଯେପରି କଦାପି ସୁନ୍ଦର ଓ ସୁସ୍ଥ ବୋଲି କହିହେବ ନାହିଁ, ସେହିପରି ଅଙ୍ଗୀକାରର ଅସଲ ଭୂମିଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରତି ପ୍ରାୟ ଆଖି ବୁଜିଦେଇ ଯେଉଁମାନେ ଶୂନ୍ୟରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ଆପଣାର ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଉଚ୍ଚତାଗୁଡ଼ିକର ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଥାନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ଆମେ କଦାପି ଆଧୁନିକ ବୋଲି କହିପାରିବା ନାହିଁ । ଭାରତବର୍ଷରେ ଅସଲ ଆଧୁନିକ ସଂକ୍ରମଣଟିକୁ ନାନା ଭାବରେ ବ୍ୟାହତ କରି ରଖା ଯାଇଛି ବୋଲି, ପଡିଆରେ ଯେଉଁମାନେ ଚରୁଥିବା ଭଳି ଦେଖାଯାଉଛନ୍ତି, ଅନେକ ସମୟରେ ସେମାନଙ୍କୁ ହିଁ ଆଧୁନିକ ବୋଲି ଚଳାଇ ଦିଆଯାଉଛି । ଆଧୁନିକତାର ସର୍ବଥା ଏକ ଭୂମି ଓ ଭିତ୍ତି ଅବଶ୍ୟ ରହିଛି, ଏକ ସର୍ବନିମ୍ନ ସାଧୁତା ରହିଛି, ଶୀଳ ରହିଛି; ପ୍ରତିପାଦକ ସଙ୍ଗତିମାନ ମଧ୍ୟ ରହିଛି ସାହିତ୍ୟେତର ସକଳ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯେପରି ରହିଛି, ସାହିତ୍ୟର ମଧ୍ୟ ରହିଛି, କବିତାରେ ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ଆଧୁନିକତା କେବଳ ମାତ୍ର ଏକ ସ୍ୱାଦ ନୁହେଁ, ଏକ ପରିଚ୍ଛଦ ମାତ୍ର ନୁହେଁ, ଏକ ପ୍ରତାରଣା ଆଦୌ ନୁହେଁ । ଏହା ଏକ ଆଭିମୁଖ୍ୟ, ଜୀବନ ସମ୍ମୁଖରେ ତାହାର ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଆବେଦନ ରହିଛି, - ଆଧୁନିକର ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଆହ୍ୱାନ ରହିଛି । ଦାୟିତ୍ୱ ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ଆମ ଦେଶରେ ଯହୁଁ ଯହୁଁ ଅଧିକ ମଣିଷ ଏହି ବିଷୟରେ ସଚେତନ ହେଉଛନ୍ତି, ପ୍ରାଚ୍ୟ ଏବଂ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଉଭୟ ଭୂମିକୁ ସେମାନେ ଯହୁଁ ଯହୁଁ ଅଧିକ ସମଗ୍ର ଭାବରେ ବୁଝୁଛନ୍ତି ଓ ସେହି ଅନୁସାରେ ନିଜର ସଂଜ୍ଞା ତଥା ବ୍ୟାଖ୍ୟାଗୁଡ଼ିକର ପୁନଃ ମୂଲ୍ୟାୟନ କରୁଛନ୍ତି, ସେହି ଅନୁସାରେ ଆଧୁନିକତାର ଆବେଦନ ମଧ୍ୟ ସମଗ୍ରତର ହେଉଛି । ଆଧୁନିକତା କହିଲେ ଅଧିକ ସମଗ୍ର ଏବଂ ଅଧିକ ଆନ୍ତରିକ ଭାବରେ ଏକ ଜୀବନକୁ ଲୋଡ଼ିବା ବୋଲି ବୁଝାଉଛି । ଅସାଧୁଗୁଡ଼ାକ ହଟି ହଟି ଯାଉଛି ।

କବିତା ମଧ୍ୟ ସର୍ବଦା ଏକ ଜୀବନକୁ ହିଁ ଲୋଡ଼ିଥାଏ, - ଏପରି ଏକ ଜୀବନ, ଯେଉଁଠାରେ କି ବର୍ତ୍ତମାନ ପରି କେହି କାହାକୁ ଗିଳି ପକାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁ ନଥିବେ, ସମସ୍ତେ ବାଟ ଚାଲୁଥିବେ, ଆପଣା ଭିତରେ ଆପଣା ଗୁଣ ତଥା ଶକ୍ତିଗୁଡ଼ିକର ଆବିଷ୍କାର ଏବଂ ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରୁଥିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆପଣାର ବାଟଟିକୁ ଚାଲୁଥିବେ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରତ୍ୟେକକୁ ଏହି ବାଟ ଚାଲିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିବେ, ଉତ୍ସାହିତ କରୁଥିବେ । ପ୍ରତ୍ୟେକେ ପ୍ରତ୍ୟେକକୁ ସ୍ୱୀକାର କରୁଥିବେ, ଅର୍ଥାତ୍ ଜୀବନର ଏକ ସମଗ୍ର

ଉନ୍ନୋତନଧର୍ମୀ ମାନଦଣ୍ଡ ଉପରେ ସେମାନେ ପରସ୍ପରକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ବୁଝିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିବେ, ପରସ୍ପର ଭିତରେ ଅକସ୍ତ୍ର ଭଲ ଓ ତାହାକୁ ପ୍ରକଟ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଅକସ୍ତ୍ର ଶକ୍ତି ଓ ବ୍ୟାକୁଳତା ନିହିତ ହୋଇ ରହିଥିବେ ବୋଲି ପ୍ରକୃତରେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିବେ । ମନୁଷ୍ୟ ପରସ୍ପର ସହିତ ଏକତ୍ର ଘର କରି ବାସ କରିବାକୁ ଶିଖିଥିବା କାଳରୁ ମନୁଷ୍ୟ ସମୂହର ସର୍ବୋତ୍ତମ ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ସେଇଥିଲାଗି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ସ୍ୱର୍ଗ କହିଲେ ମଣିଷ କାଳେ କାଳେ ଯେଉଁ ସୁନ୍ଦର ଧ୍ୟାନଟିର କଲ୍ପନା କରି ଆସିଛି, ଏହି ମର୍ତ୍ତ୍ୟର ଜୀବନ ମଧ୍ୟକୁ ତାହାକୁ ସତକୁ ସତ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ କରାଇ ଆଣିବା ଲାଗି ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଇଛନ୍ତି, ସେଥିଲାଗି ନାନାମାର୍ଗର ସୂଚନା ମଧ୍ୟ ଦେଇଛନ୍ତି । ତଥାପି ସଂସାରର ଅଧିକାଂଶ ମଣିଷ ଆଜି ଅରକ୍ଷିତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି, ଗୋଟିଏ ପାଖରେ ଅତିରିକ୍ତ କ୍ଷମତା ଓ ତାହାରି ଆନୁସଙ୍ଗିକ ଯାବତୀୟ ବଳାକାର ଓ ଭୟ ପ୍ରଦର୍ଶନ ଏବଂ ଅପର ପକ୍ଷରେ ମଣିଷର ଭିତରେ ଦିନକୁ ଦିନ ବୃଦ୍ଧି ପାଉଥିବା ଅସହାୟତା ଏବଂ ଅସମର୍ଥତାର ବୋଧ,- ତାହା ଆମର ଯାବତୀୟ ଜୀବନ ବାସନାକୁ ସତେ ଅବା ଭାରି କାବୁ କରି ରଖିଛି । ମଣିଷ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଭୀରୁ ହେବାରେ ଲାଗିଛି । ଅସଲ ଶକ୍ତିଟି ଯେ ତାହା ଭିତରେ ରହିଛି, ଜୀବନର ବିଧାତା ଯେ ତାହାରି ସମ୍ମତି ଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛନ୍ତି, ସେକଥା ସିଏ ସତେ ଯେପରି ଅନୁଭବ ହିଁ କରି ପାରୁନାହିଁ । ସଂସାରରେ ଅଧିକାଂଶ ମଣିଷଙ୍କର ଜୀବନ ଭାରି ଅସନା ହୋଇ ରହିଛି । ଥୋକେ ପ୍ରାରୁର୍ଯ୍ୟ ଭିତରେ ଅସନା ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି ଓ ଆଉ ଥୋକେ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଭିତରେ ଅସନା ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ମଣିଷ ତା' ନିଜ ଭିତରେ ଓ ତା'ର ସାମୁହିକ ଜୀବନରେ ତାକୁ ଆତଯାତ କରୁଥିବା ସମ୍ବନ୍ଧର ସୂତ୍ରଗୁଡ଼ିକର କ୍ଷେତ୍ରରେ ହୁଏତ ଅଶେଷ ପ୍ରକାରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦାରୁଣ ଭାବରେ ଉପବାସୀ ହୋଇ ରହିଛି କି କ'ଣ, ଆମ ସଂସାରର ହୁ-ହୁ ହୋଇ ବଢୁଥିବା ଜ୍ଞାନ, ପରିଚୟ ଏବଂ ଧନ ସମ୍ପତ୍ତି ତାକୁ ପରସ୍ପରର ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ କରାଇ ଆଣିବାରେ ଖୁବ୍ ବେଶୀ ସାହାଯ୍ୟ କରି ପାରୁନାହିଁ । ବ୍ୟବଧାନଗୁଡ଼ାକ ଆଁ କରି ରହିଛନ୍ତି ।

ଫଳରେ, ଦ୍ରବ୍ୟର ବୃଦ୍ଧି ପ୍ରଧାନତଃ ଲୋଭର ବୃଦ୍ଧି ଘଟାଉଛି । କଳା, ସାହିତ୍ୟ, ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟବୋଧ,-ଏଗୁଡ଼ାକ କେବଳ ଥୋକେ ମଣିଷଙ୍କର ବିଳାସରେ ହିଁ ପରିଣତ ହୋଇ ରହିଛି । ଅସଲ ଭୋକଗୁଡ଼ିକ କ୍ରମେ ମରି ଯାଉଛନ୍ତି ଏବଂ ତେଣେ ମିଛ ଭୋକମାନେ ମଣିଷକୁ ଆଉ କୁଆଡ଼େ ମନ କୁଆଡ଼େ ଉଡ଼ାଇ ଓ ଭଳାଇ ନେବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । କବି ଏହିପରି ଏକ ସଂସାରରେ କ'ଣ କରିବ? ସିଏ କ'ଣ ଏ ଅସନା ଗୁଡ଼ାକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିନେବ? ଏହି ଅସନାଗୁଡ଼ାକ ଉପରେ ତଥାପି କୌଣସି କୋଣଟିଏ ଆଦରି ନେଇ ସେଇଠି ପାଟକନା ପିନ୍ଧି ବସିବ? ଏକ ପୂର୍ବତନ ଯୁଗରେ

ରାଜାମାନଙ୍କର ଦରବାରରେ ପ୍ରଧାନତଃ ବଳିଷ୍ଠମାନଙ୍କର ଚିତ୍ତ ବିନୋଦନ କରାଇ ସିଏ ଯେପରି ଜୀବନର ଗୁରୁରାଣ ମେଣ୍ଟିଉଥିଲା, ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ କ'ଣ ସିଏ ସେହିପରି କ୍ଷମତାର ବହୁ ଆବର୍ଜନା ଭିତରେ ମୋଟା ହୋଇ ବସିଥିବା ଓ ଆଧୁନିକ ଯାବତୀୟ ଦୈନ୍ୟକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିବା ଆତ୍ମକାମୀ ବହୁଶ୍ରୀମାନଙ୍କର ସ୍ମୃତିଗାନ କରିବ ଓ ସଭାକବି ହେବ? ଆପଣାର ଯାବତୀୟ କାବ୍ୟପଟୁତା ଦ୍ଵାରା କଳାତ୍ମକ କାମାତୁରତାର ଏକ ଆଚରଣ ସୃଷ୍ଟି କରି ସିଏ କ'ଣ ତାହାରି ଭିତରେ ଭୀରୁ ହୋଇ ବସିଥିବ? ବର୍ତ୍ତମାନର ମୁହୂର୍ତ୍ତ ପ୍ରତ୍ୟେକ କବିଠାରୁ ଏହି ସବୁ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦାବା କରୁଛି । କବିକୁ ବାଛି ନେବାକୁ ପଡ଼ିବ । କବିତା ବେଳେ କବି ଆଉ ଜୀବନର ଅନ୍ୟ ଯାବତୀୟ ଧନ୍ଦାରେ ସେହି ପୁରାତନ ଭୋଗ ଏବଂ ବ୍ୟାପିଗୁଡ଼ାକୁ ଲୋଡ଼ୁଥିବା ଏକ ଭୀରୁ ଓ କାତର ନିତ୍ୟ ନୈମିତ୍ତିକ ଜୀବ ଏବଂ ତା'ର ଜୁଗୁପ୍ସାମାନ, - ଏହିପରି ଏକାବେଳେ ଦୁଇ ପ୍ରକାରର ଭୂମିକାକୁ ଆଦରି ନେଉଥିବା ଏକ ଦ୍ଵିବିଭାଜିତ ଜୀବନ, ଆଧୁନିକତା କହିଲେ ଏ କଥାକୁ କଦାପି ବୁଝାଇବ ନାହିଁ । ଯେଉଁ ଅସଲ ବିଶ୍ଵାସଟି ରହିଥିଲେ ମଣିଷ ତା'ର ନିତ୍ୟ ନୈମିତ୍ତିକତା ଭିତରେ ତଥାପି ଅଧିକ କିଛିକୁ ଲୋଡ଼େ, ଯେଉଁ ବିଶ୍ଵାସଟି ଦ୍ଵାରା ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷ ତା' ଭିତରେ ସତେ ଅବା ଏକ କବି ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇ ରହିଥିବାର ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ, କବିତା ମଧ୍ୟରେ ସେହି ବିଶ୍ଵାସଟିର ସଂଚରଣ ହୋଇ ପାରିଲେ ଯାଇ ପୁନର୍ବାର ମୋଡ଼ ବଦଳିବ, ଅନିଷ୍ଟମାନେ ଇଷ୍ଟକୁ ବାଟ ଛାଡ଼ି ଦେବେ ଓ ମନୁଷ୍ୟର ବିଭକ୍ତ ସଂସାର-କରଣଗୁଡ଼ିକ ପୁନର୍ବାର ଯୋଡ଼ି ହୋଇ ଆସିବ । ବର୍ତ୍ତମାନ ବସ୍ତୁମାନ, କ୍ଷମତା-ମାନେ, ଈର୍ଷାମାନେ ମଣିଷକୁ ଘୋଡ଼ା ପରି ବ୍ୟବହାର କରି ତା' ଉପରେ ସବାର ହୋଇ ବସିଛନ୍ତି । ସେହି ଅନ୍ୟ ବିଶ୍ଵାସଟି ଏହି ଗୀତିଗୁଡ଼ିକୁ ବଦଳାଇ ଦେବ, ମଣିଷକୁ ଆଣି ଘୋଡ଼ାଇ ପିଠିରେ ବସାଇବ, - ମଣିଷକୁ ଯଥାର୍ଥ ଆତ୍ମାନଟିର ଭାଜନ କରାଇବ ।

ବଙ୍ଗଳାର ବାଉଲମାନଙ୍କର ସଙ୍ଗୀତରେ ଗୋଟିଏ ଧାଡ଼ି ଅଛି, ଯାହାକି ଉକ୍ତ ବିଶ୍ଵାସଟିକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଚମତ୍କାର ଭାବରେ ପ୍ରକାଶ କରିଥାଏ, ମଣିଷକୁ ତା'ର ଅସଲ ଆତ୍ମାନଟି ପାଖରେ ପହଞ୍ଚାଇ ଦେବାର ଆହ୍ଵାନ ଦେଇଥାଏ । ସେହି ଧାଡ଼ିଟି ହେଉଛି, ଏଇ ମାନୁଷେ ସେଇ ମାନୁଷ ଆଛେ । ମଣିଷ ବାହାରକୁ ଯେତିକି ଦିଶୁଛି, ଅସଲ ମଣିଷଟି ତା'ଠାରୁ ଅନେକ ଅଧିକ । ଅସଲ ମଣିଷଟି ଭିତରେ ରହିଛି । ବାହାରଟି ଭିତରେ ଅସଲ ରହିଛି । ବାହାରଟିକୁ ଭେଦି ପାରିଲେ ଅସଲଟିର ପରିଚୟ ମିଳିବ । ଅନ୍ୟ ଭାଷାରେ କହିଲେ, ଭିତରକୁ ଖର୍ଚ୍ଚ କରି ପାରିଲେ ବାହାରଟା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆମର ରହିଥାଏଥିବା ଦୃଷ୍ଟି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ବଦଳିଯିବ । ଭିତର ଭୂମି ଉପରେ ବାହାରକୁ ଦେଖିଲେ ଆମେ ମଣିଷକୁ ମଣିଷର ସମ୍ମାନ ଦେବା ଲାଗି ସମର୍ଥ ହେବା । ତାକୁ ଆଉ

କଦାପି ଗୋଡ଼ି ମାଟି ପରି ଦେଖିବା ନାହିଁ । ତାକୁ ହତାଦର କରି ଫୋପାଡ଼ି ଦେବା ନାହିଁ । ନିଜର କାମରେ ଲାଗୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାକୁ କାମରେ ଲଗାଉଥିବା ଓ ତା'ପରେ ତାକୁ ଅନାଦର ଦେଖାଇ ପଳାଇ ଆସିବା ନାହିଁ । ନିଜର ଭିତରଟାକୁ ରୁମି ଓ ମେରୁ କରି ବାହାରକୁ ଦେଖିଲେ ମଣିଷ ଆପଣାକୁ ମଧ୍ୟ କଦାପି ହତାଦର କରିବ ନାହିଁ । ଆପଣାର ଭାଗ୍ୟ ଆଦରି ରହିଯିବ ନାହିଁ । କଦାପି ଭୀରୁ ହେବ ନାହିଁ । ସିଏ ଆଖି ସିଧାକରି ସାମନାକୁ ଅନାଇ ପାରିବ, ମେରୁଦଣ୍ଡ ସିଧା କରି ବାଟ ଚାଲିବ । ବର୍ତ୍ତମାନ ତ ଅଧିକାଂଶ ମଣିଷ ପୃଥିବୀରେ ପଣ୍ୟ ପରି ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଛନ୍ତି । ପୃଥିବୀର ଅର୍ଥନୀତି, ରାଜ୍ୟନୀତି ଓ ଏପରିକି ଧର୍ମ ନୀତି ମଧ୍ୟ ତାକୁ ନାନା ଚତୁର କୈଫିୟତ ଦେଇ ଓ ନାନା ହଠାତ୍ତର ପ୍ରମାଣ ଦେଖାଇ ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ପଣ୍ୟକରି ବ୍ୟବହାର କରିଛନ୍ତି । ରାଜାମାନେ ଭଗବାନଙ୍କର ଛତ୍ର ଓ ଦଣ୍ଡକୁ ହାତରେ ଧରି ତାଙ୍କୁ ଗିଳି ପକାଇବାକୁ ଆସିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ଯୁଦ୍ଧରେ ସୈନିକ ପରି ପୋଷିଛନ୍ତି, ନଗରର ନାଗରିକ କରି ଶାସନ କରିଛନ୍ତି, ଏହି ସବୁକିଛିର ଉର୍ଦ୍ଧ୍ବରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟର ଯେ ମନୁଷ୍ୟ ବୋଲି ଏକ ପରିଚୟ ରହିଛି, ସଂସାର ଭାଗ୍ୟର ଗଣନା କରି କହି ଦେଉଥିବା ଓ ସଂସାରକୁ ଚରାଉଥିବା ବଳବାନମାନେ ମଣିଷକୁ ସେ କଥା ଭାବିବା ସକାଶେ ମଧ୍ୟ ଯଥେଷ୍ଟ ଅବସର ଦେଇ ନାହାନ୍ତି ।

ଅସଲ କବି ଯୁଗେ ଯୁଗେ କ୍ଷମତାକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରି ଆସିଛି । କବିଗୁରୁ ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥଙ୍କର ଭାଷାରେ କହିଲେ, କବି ଚିରକାଳ ମେସିନ୍‌ଗନ୍‌କୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରି ମେସିନ୍‌ଗନ୍‌ ଆଗରେ ଯୁଦ୍ଧଫୁଲର ସଙ୍ଗୀତ ଗାନ କରିଛି । ଏଇ ମାନୁଷ ଭିତରେ 'ସେଇ ମାନୁଷ'କୁ ଦେଖିଛି । ବର୍ତ୍ତମାନର ହୃଦୟ ଭିତରେ ଏକ ଅନ୍ୟ ଭବିଷ୍ୟକୁ ଦେଖି ପାରିଛି, ଅନ୍ୟ ଏକ ସଂଖ୍ୟ ତଥା ସମ୍ବନ୍ଧକୁ ଘ୍ରାଣ କରି ପାରିଛି । ତାହାରି ଲାଗି ସିଏ ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇଛି, ତାହାରି କାହାଣୀ ପ୍ରଚାର କରିଛି, ଦୁଆରଗୁଡ଼ାକୁ ଖୋଲିବା ଲାଗି ମୋଟେ ରାଜି ହେଉ ନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସିଏ ଦୁଆର ଗୁଡ଼ାକୁ ଖୋଲିବାରେ ଉଦ୍‌ବୋଧନ କଣାଇ ବାହାରିଛି । ଏଇ ମଣିଷ ଭିତରେ ସେହି ମଣିଷ ନଥିଲେ ପୃଥିବୀରେ କଦାପି ଫୁଲ ଫୁଟୁ ନଥାନ୍ତା, ସକଳ ଅନ୍ଧକାରକୁ ଧନ୍ୟ କରି ସୂର୍ଯ୍ୟ ଓ ଚନ୍ଦ୍ରର ଉଦୟ ହେଉ ନଥାନ୍ତା ବୋଲି କବି କେତେ ବ୍ୟାକୁଳ ଭାବରେ ଯୁଗେ ଯୁଗେ କହି ଆସିଛି । ପ୍ରକୃତିର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଭିତରେ ଆପଣାର ସୁନ୍ଦର ରୂପଟିକୁ ଚିହ୍ନି ନେଉ ନେଉ କବି ସେହି ଅନ୍ୟ ମଣିଷଟିକୁ ଦେଖିଛି । ଆକାଶର ଗର୍ଭ ଭିତରେ ଆପଣାର ପରିଚୟଟିକୁ ମାପୁ ମାପୁ ସିଏ ମନୁଷ୍ୟର ବିରାଟ ରୂପର ପରିଚୟ ପାଇଛି । ଶାସନ କର୍ତ୍ତାମାନେ କବିକୁ ତାହାର ସେହି ବିଶ୍ୱାସଟିକୁ ପରିତ୍ୟାଗ କରିଦେବା ସକାଶେ କେତେ ଧମକ ଦେଇଛନ୍ତି, କେତେ ପ୍ରହାର କରିଛନ୍ତି ଓ କେତେ ଫୁସୁଲାଇଛନ୍ତି । ନିଜର ପଗଡ଼ିଟିକୁ ମୁଣ୍ଡରୁ କାଢ଼ି

ରାଜସିଂହାସନର ଖୁରା ପାଖରେ ନେଇ ଥୋଇ ଦେବା ପାଇଁ ତାହାକୁ କେତେ କେତେ ବିର ଦେଇ ଭୁଲାଇବାର ଚେଷ୍ଟା କରିଛନ୍ତି କି ତଥାପି ଆପଣାର ଇଚ୍ଛତ କରିଛନ୍ତି । ଅନ୍ୟ ପ୍ରତିମା ପୂଜା କରିବାକୁ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଭର୍ତ୍ତା କରିବାକୁ ସିଏ ଚିରକାଳ ଅସମ୍ମତ ହୋଇଛି । ଏହି ଅସୁନ୍ଦର ବର୍ତ୍ତମାନଟି ଭିତରେ ସେହି ସୁନ୍ଦର ଅନ୍ୟ ବର୍ତ୍ତମାନଟି ରହିଛି, ଅସୁନ୍ଦର ମଣିଷଟି ଭିତରେ ସୁନ୍ଦର ମଣିଷଟି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି, କି ଆପଣାର ସେହି ବିଶ୍ୱାସରେ ଅବିଚଳ ରହିଛି ଓ ସେହି ମଣିଷଟିକୁ ଜାଗରୁକ କରି ଆଣିବା ଲାଗି ସଙ୍ଗାତ ଗାନ କରିଛନ୍ତି । ସିଏ ମଣିଷକୁ କଦାପି ଦୀନ ବୋଲି, ଭୀରୁ ବୋଲି ମାନି ନେଇନାହିଁ । ତେଣୁ ନିଜକୁ ମଧ୍ୟ କଦାପି ଦୀନ ବୋଲି, ଭୀରୁ ବୋଲି ମାନି ନେଇନାହିଁ ।

କବିତା ଭିତରକୁ ସେହି ଯେଉଁ ଅନ୍ୟ ଯୁଗଟି ଆସୁଛି, ଆମେ ତାହାକୁ ହିଁ ଯଥାର୍ଥରେ ଆଧୁନିକ ଯୁଗ ବୋଲି କହିପାରିବା, - ନ ଇଫ୍ ଯତ ଇଫ୍ ଉପାସତେ । ପୁରୁଣାମାନେ ନୂଆ ଟେକ୍ନିକ୍‌ଗୁଡ଼ାକର ଗୁଣା ଓ ବସଣା ପିନ୍ଧି ଯେତେ କୁଡ଼ା ଟେକି ଫୁଲେଇ ହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ, ସେମାନେ ତଥାପି ଆଧୁନିକର ସେହି ଅନ୍ୟ ଉଦ୍‌ବେଳନଟି ମଧ୍ୟକୁ ପ୍ରବେଶ କରି ପାରିବେ ନାହିଁ । ଏହି ହିରଣ୍ମୟ ପାତ୍ରଟିକୁ ବିଦାର୍ଣ୍ଣ କରାଇ ପାରିଲେ ଯାଇ ସେମାନେ ଯଥାର୍ଥ ପ୍ରଭାତଟିର ଅଧିକାର ଲାଭ କରି ପାରିବେ । ସେହି ପ୍ରଭାତ ଆସନ୍ନ ହୋଇ ଆସୁଛି । ଭିତରେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିବା ସୂର୍ଯ୍ୟଟିକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଅନୁଭବ କରିବା ଲାଗି ସମର୍ଥ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ସିନ୍ଦୁରା ଫାଟୁଥିବାର କ୍ରମାଭାସ ମିଳିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲାଣି । ଏହି କର୍ମମଗୁଡ଼ାକ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ସିନ୍ଦୁରା ଫାଟିବାକୁ ଯାଉଛି । ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ବି ସେହି ଅନ୍ୟୋଦୟଟିର ପଦଧ୍ୱନି ଶୁଣାଗଲାଣି । କବିମାନେ ପରସ୍ପରକୁ ସତ୍ୟାର୍ଥ ବୋଲି ଆବିଷ୍କାର କରିବାକୁ ଅଭିଳାଷ କଲେଣି । ସୌଖୀନ ପ୍ରବୀଣମାନେ ଏମାନଙ୍କୁ ଅର୍ଦ୍ଧାଙ୍ଗନ ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କୁ ପାଖରେ ବସାଇବାକୁ ସହକରେ ରାଜି ହେଉନାହାନ୍ତି । ତଥାପି ସେମାନେ ଆସିଗଲେଣି । ସେହି ନୂତନ ବ୍ୟାକୁଳତା କ୍ରମେ ଏକ ନୂତନ ପ୍ରବୃତ୍ତିରେ ପରିଣତ ହେବାକୁ ବସିଲେଣି । କ୍ରମେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହାତୀଟି ମଧ୍ୟ ବଦଳି ଯିବାକୁ ଯାଉଛି । ଅସାଧୁମାନେ ବି ସ୍ୱର ବଦଳାଇଲେଣି, ଯାବତୀୟ ଟେକ୍ନିକ୍‌ ମାଡ଼ରେ ପ୍ରାୟ ଅବଦମିତ ହୋଇ ରହିଥିବା ହୃଦୟଟି ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ‘ହଁ ମୁଁ ଅଛି’ ବୋଲି କହିବାକୁ ସାହାସ କଲାଣି । କବି ଘରକୁ ଫେରି ଆସୁଛି ।

ଆତୁରତାଗୁଡ଼ାକ ଏକ ପ୍ରୀତିରେ ପରିଣତ ହେଲେ ଯାଇ ଘରକୁ ଫେରି ଆସିବା ସମ୍ଭବ ହୁଏ । ତେଣେ ଖଣ୍ଡିଆ ହୋଇ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେଗୁଡ଼ାକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିବାର

ଆତୁରତା ମଣିଷକୁ କେତେ କୋରଡ଼ରେ ଯାଇ ପଣିବାର ଓ କେତେ କେତେ ମୁଖା ପିନ୍ଧିବାର ଏକ କାବ୍ୟିକ ତାମସା ଭିତରେ ନେଇ ବୁଡ଼ାଇ ରଖିଥାଏ । ଗୋଟା ହେବାକୁ ମନ କଲେ ଯାଇଁ ନିଶା ଛାଡ଼େ । ପୁଣି ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଖକୁ ଫେରି ଆସିବାକୁ ମନ ହୁଏ । ଜୀବନଠାରୁ ପଳାଇ ଯାଇ ଆଉ କେଉଁଠି ନିଃସଙ୍ଗ ଅହଂକାରଗୁଡ଼ାକୁ ଭୋଗକରିବାର ଲାଳସା ମାନେ ଯାଇ ମଥାରୁ କୁର ଓହ୍ଲାଇ ଏବଂ କୁର ଓହ୍ଲାଇଲେ ତେଣେ ହୃଦୟ ଆଡ଼କୁ ବାଟ ଖୋଲେ । କବିତାରେ ସେହିପରି ଏକ ଅନ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଆସୁଛି । ଏଥର ନେତ ଭଡ଼ିବ । ଲୋକେ ଦେଖିବେ । ବିଶ୍ୱସ୍ତାରା ଦେଖିବେ । ବୈରାଗ୍ୟମାନେ ଅନୁରାଗରେ ପରିଣତ ହେବାକୁ ମନ କରିବେ । ‘ବୈରାଗ୍ୟ ଆଉ କ’ଣ କି / ଅନନ୍ତ ଅସାଧ୍ୟ ଅନୁରାଗରେ ଛନ୍ଦି ହେଲା ଆତ୍ମାଟିଏ’ (ପୃଷ୍ଠ-୩୮) ବୋଲି ଉପଲବ୍ଧି ହେବ । ବୈରାଗ୍ୟ ଗଲେ ଗୁଣିବା ମଧ୍ୟ ଯିବ । ଭିତରେ ଅହମିକାମାନେ ରାଜା ହୋଇ ବସିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୈରାଗ୍ୟଗୁଡ଼ାକ ଲାଗି ପ୍ରକୃତରେ ବଡ଼ ଲୋଭ ହେଉଥାଏ । ତେଣୁ ଗୁଣିବାକୁ ବି ଭାରି ମନ ହୁଏ । ରାଜା ଝୁଅ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ମୁଷାମାଟି ଓ ବିଲେଇ ଘୁଅକୁ ମନ ହେଉଥାଏ । ଗୁଣିବା ମଣିଷ ଆପଣାକୁ ମୋଟେ ଦେଇ ପାରେ ନାହିଁ । ସିଏ ଆଦୌ କାହାରି ହୋଇପାରେ ନାହିଁ । ଗୁଣିକରି ପଲଙ୍କ ଉପରେ ବସିଥାଏ ଓ ତାକୁ ଲୋଡ଼ିକରି ଆସୁଥିବା ଅନୁରାଗୀମାନଙ୍କୁ ପଲଙ୍କ ଖୁରାରେ ବାନ୍ଧି ରଖି ସିଏ ଜେଡେ ଆନନ୍ଦ ପାଏ । ସେହିପରି ନାନା ଆବର୍ଜିଆ ଆନନ୍ଦରେ ଆମର ବର୍ତ୍ତମାନ ପୃଥିବୀ ବଡ଼ ଉତ୍ସାହିତ ହୋଇ ରହିଛି । ଯିଏ ସମସ୍ତଙ୍କର ହୋଇ ସବା ଆଗ ଗୋଡ଼ କାତି ସବା ଆଗରେ ଯାଇପାରୁ ଆଆନ୍ତା, ସାହସ ଦେଉଥାନ୍ତା, ବିଶ୍ୱାସ ଦେଉଥାନ୍ତା, ସିଏ ଗୁଣି କରି ବସିଛି । ଆଗାମୀ କବି ସେହି ଗୁଣାଗୁଡ଼ିକୁ ଭାଙ୍ଗିଦେବ । ଗାତ ଭିତରେ ପଣି ଆନନ୍ଦ ପାଇବ ବୋଲି ସିଏ ଜଦାପି ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଆଉ କୁଆଡ଼େ ଆଦୌ ପଳାଇବ ନାହିଁ । ସିଏ ଆମ ଦେହଟିକୁ ଝର୍ଣ୍ଣ କଲାପରି ଆମର ଅତି ପାଖରେ ବସି କହି ପାରିବ-

.....ଏବଂ ସେଇ

ବିଶ୍ୱାସଟି ତେର ଲାଗି ପଲ୍ଲବିତ ହେଉ

ଫୁଲ ଫୁଟୁ ଫଳ ଧରୁ ଅମୃତ ବାସ୍ନାରେ

ଚୌଦିଗ ମହକିଯାଉ ବୋଲି; ସମର୍ପିତ ହେଉ ପ୍ରାର୍ଥନାଟି...

ତା’ ପରର ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ଭିନେ ହେବ

ଏବଂ ନାଟିବ ହୃଦୟ

ସମୁଦ୍ରର ତେଉ ପରି... ନୀଳତଳେ ନେତଟି ପରାଏ ।

(ପୃଷ୍ଠ-୪୪)

ଇଏ ଏକ ଅନ୍ୟ ବାସନା, ଏକ ଅନ୍ୟ କବିର ବାସନା,-ଆଗାମୀ କବିର ବାସନା । ସେହି ଆଗାମୀ କବିକୁ ମାଧ୍ୟମ କରି ଚାହାରି ମୁଖରୁ ଉଚ୍ଚାରିତ ହେଉଥିବା ଆଗାମୀ ବିଶ୍ୱକୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ବସିଥିବା ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର ବାସନା । କହୁ ସମୁଦ୍ର ନେତ ଓ ସୂର୍ଯ୍ୟ, ଏହି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଅନାଇବା ମାତ୍ରକେ କବିର କେବଳ ସେହି ବାସନାଟିର କଥା ମନେ ପଡ଼ୁଛି । ସିଏ ଏଇଠି ଭିତରେ ରହିଛି । ଆଗାମୀ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ଏଇଠି ଭିତରେ ଯଥେଷ୍ଟ ପ୍ରଗାଢ଼ତା ସହିତ ରହିପାରିଛି ବୋଲି ଆଗାମୀକୁ ଝର୍ଣ୍ଣ କରି ପାରୁଛି । ଏଠି ରହି ଆଗାମୀକୁ ଝର୍ଣ୍ଣ କରିବାର ପ୍ରକ୍ରିୟାଟିକୁ ଶାନ୍ତରେ ଉତ୍କ୍ରାନ୍ତି ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି । ବେଳେ ବେଳେ ଆମେ ଉତ୍କ୍ରାନ୍ତିକୁ ସାହସକରି ପାରୁନାହିଁ ବୋଲି ପଳାଇ ଯିବାକୁ ଧର୍ମ ବୋଲି ଆଦରି ନେଉ । ଏବଂ ଉପେକ୍ଷିତ ହୋଇ ରହିଯାଉ । ଆତୁର ହେଉଥାଉଁ, ତଥାପି ଦୂରରେ ଥାଉଁ । କାତ ଏ ପାଖରେ ଥାଉଁ, ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆସକ୍ତି ସହିତ ଥାଉଁ, ମାତ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟଟି କାହିଁକି ପରିଷ୍କର ହୋଇ ଦିଶିଲା ନାହିଁ ବୋଲି ଅଭିଯୋଗ କରିବାରେ ଲାଗିଥାଉଁ । ଯାହାକୁ ଚାହୁଁଥାଉ, ଆଉ କେଉଁ ଭ୍ରାନ୍ତିରେ ପଡ଼ି ସେଇଟିକୁ ଉଡୁଆଳ କରି ରଖି ଆପଣାକୁ ଦେଖାଇ ହେବାରେ ଲାଗିଥାଉଁ । ଇଏ ଏକ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାର କଥା । ଆଗାମୀ କବିତା ଆମକୁ ସେହି ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାରୁ ମୁକ୍ତ କରିବ, ବୈରାଗ୍ୟଗୁଡ଼ାକୁ ଅନୁରାଗରେ ପରିଣତ କରିବ, ଗୀତି ଛାଡ଼ି ପ୍ରୀତିର ସନ୍ଧାନରେ ବାହାରିବ, ପ୍ରୀତିର ଯୋଗୀ ହେବ, ତେଣୁ ପ୍ରୀତିର କଥା କହି ପାରିବ । ଆମେ ସେହି କବିଟି ଉପରେ ଅବଶ୍ୟ ଉତ୍ତରା ରଖିପାରିବା ।

ଏବଂ

● ଶ୍ରୀନିବାସ ଉଦ୍‌ଗାତା

କେଉଁଭଳି
କି ଭାଷାରେ....

ଭ୍ରାତୃରୂପ କାନ୍ଧରେ ଝୁଲୁଥିବା ସୁନେଲି ଫ୍ରେମରେ
ତମ ଧୁକୁଧୁକୁ
ବାଜିଟିର ଆଶ୍ରାକରି ଜୀବନକୁ ଟେକି ରଖିଥିବା
ଏବଂ

ଜଳଜଳ ତାହିଥିବା ବୁଡ଼ା
ପାଶେ ବସି ରହିଥିବା ବିଧବାର
ଲୋତାକୋତା ଖବର କାଗଜ ଭଳି
ସ୍ତନକୁ ରେକେଟୁଥିବା ଛୁଆଟିର ଶିରାମୟ ହାତ
ଓ ଲୋଳିତ ଶେତା ଓଠ
ତା'ରି ଭିତରେ ଯନ୍ତ୍ର ଧକଧକ ଧ୍ବନିତ ଜଙ୍ଗଲ

ଆପଣଙ୍କ ସହାନୁଭୂତି ଓ ଦୟାଶୀଳତାର
 ଅପ୍ରତିମ ଇସ୍ତହାର
 ଏବଂ ତା' ସହିତ
 ଆପଣଙ୍କ ନିହାତ ନିରୀହ
 ହସ ହସ ନମସ୍କାର ମୁଦ୍ରାର ଛବିଟି
 ଆପଣଙ୍କ ଅନୁପସ୍ଥିତିରେ, ସୁଗନ୍ଧନ ଅନ୍ଧକାରେ
 ଛପିଥିବା ବିରାଡ଼ିର ଆଖିଭଳି
 ଆପଣଙ୍କୁ ପ୍ରଜ୍ଞାପିତ କରେ ।

ଗତକାଲି ଅକସ୍ମାତ ଭେଟିଥିଲି ଆପଣଙ୍କୁ ମୁହିଁ
 ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ
 ବହୁ ବ୍ୟସ୍ତତା ଭିତରେ ସମୟ ବାହାର କରି ପୋର୍ଟିକୋରେ
 ଗାଡ଼ିପାଖେ ବୋଧହୁଏ ଆଶ୍ୱାସନା ଦେଉଥିଲେ
 ଏବଂ ବହୁ ଯୋଡ଼ି ଆଖି କୃତଜ୍ଞ ମୁଦ୍ରାରେ
 ମହାମୌନ ଅନ୍ଧକାରେ
 ନିଃସଙ୍ଗ ଡାପଟି ଭଳି ପରିଶ୍ରମ କରି ଜଳୁଥିଲେ
 ଆଉ ଆର୍ତ୍ତ ହେଉଥିଲେ ଆପଣଙ୍କ କରୁଣା ବର୍ଷାରେ
 କୃତ୍ୟ କୃତ୍ୟ ହୋଇ
 ପାନ କରି ଯାଉଥିଲେ ଆପଣଙ୍କ ଯେତେ କଥାମୃତ ।

ବାସ୍ତବିକ ଏ ଦେଶ ଓ ଜାତି
 ଆପଣଙ୍କ ପ୍ରତି ନିତାନ୍ତ କୃତଜ୍ଞ
 ଆପଣଙ୍କ ଯାହାକିଛି ସମାଜ-ସେବା ଓ
 ଦେଶପାଇଁ ସ୍ୱାର୍ଥତ୍ୟାଗ ଟୁକୁରା ଭାଗନ ଭଳି
 ଉଡୁଛନ୍ତି ଏଣେ ତେଣେ ବାବନା ଭୂତରେ
 ଗୌଡ଼ଦଗ୍ଧ ଦିନ ଦି' ପହରେ
 ତୁପ୍ତପାପ ଶୂନଶାନ୍ ଧୂମାଳ ଓ
 ତଳତଳ ଜଳଳ ପିବ୍ରେ...
 ଆପଣଙ୍କ ଏଲବମ୍ ଭରପୂର ଥିବ, ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ

ଅଗଣିତ ଇତିହାସ, ପ୍ରାଜ୍ଞତା ଓ ବାତ୍ସର୍ଯ୍ୟର ପରିଚୟ
 କବିତ୍ୱ ଓ କୃତିତ୍ୱର ଚିତ୍ରିତ ବିଳାସ ।
 ସ୍ନିହର କୁଶଳ ରେଖା ଏବଂ ବହୁ ଆଶି ବିସ୍ମୟରେ
 ଖୁଦାଖୁଦି ମେଳନ ଯାତ୍ରାର ଭିଡ଼ପରି...
 ଆପଣଙ୍କ ଯେତେ ଇଚ୍ଛା
 ସେମାନେ ସତରେ
 ଖୁଦଲୋଭୀ ବଣ୍ୟ ପାରାବତ
 ଏବେ ଯାଇ ବସିଛନ୍ତି ଆଉ କେଉଁ ଏକାନ୍ତ ଭାଡ଼ିରେ
 ଭୂଇଁକୁ ଅନେଇ
 ସେମାନଙ୍କ ଭୟନାହିଁ
 ଅଦୃଶ୍ୟ କାଲଟି ପ୍ରତି
 ଏବଂ ହିରଣ୍ୟକଠାରୁ ଯେଉଁପରି
 ସାହଚର୍ଯ୍ୟ ମୋଟେ ଲୋଡ଼ାନାହିଁ ।

ଆପଣ କାହିଁକି ଚିନ୍ତା କରୁଛନ୍ତି
 ଆପଣ ଲଡ଼ିବେ
 ଆପଣଙ୍କ ଲାଗି ସିନା
 ପଶାପାଲି...
 ଏବଂ ଯେତେ କାଠି
 ଯେତେ ଯେତେ ଯତ୍ନରୁହ ।
 ଭାବନ୍ତୁନି ସମୟଟି ନିହାତି ବାରୁଣ
 ନିଷ୍ଠରୁଣ ଏବଂ ମହାଲୋଭୀ
 ଯେ ସିଏ ଠକିବ ଦେଇ ଖାଲି ଖାଲି ପାଆନ୍ତି ବରଷ...
 ପୁନର୍ବାର ଥୁଆ ହେବ ପୂର୍ଣ୍ଣକୁମ୍ଭ ସାଜିବ ତୋରଣ
 କେତେବାର ଲେଖାହେବ ଲୁହେ ମାନପତ୍ର
 କେତେବାର ଅଜ୍ଞାହେବ ପ୍ରତିକୃତି ତାଙ୍କା ଶୋଣିତରେ !
 ପୁନଶ୍ଚ ବିକୟ ଟାଙ୍କା, ଫୁଲମାଳ ଲମ୍ବିବ ଗଳାରେ !
ଆପଣ ନିର୍ମଳ
 ଜଳେ ପଦ୍ମପତ୍ର ପରି ନିର୍ଲିପ୍ତ ଆପଣ

ଅସଂଖ୍ୟ ସଙ୍ଗୀ ମେଳରେ ନିଃସଙ୍ଗ ଆପଣ
 ଆପଣ ଅପାପବିତ୍ତ
 ସ୍ୱପ୍ନ ଦୃକ୍...
 ନାନାବିଧ ବୈତଥ୍ୟରେ ଏକମାତ୍ର ଆପଣଙ୍କ ସତ୍ୟ ।
 କାଗ୍ରତ ଥିଲେ ବି ନାନା ସ୍ୱପ୍ନ ଏବଂ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ମୃଗକୁ
 ଦେଖି ଦେଖି ସୁସୁପ୍ତିର ଆନନ୍ଦେ ବିଭୋର,
 ଭୋକ୍ତା ଜୀବ ଆଉ ଭୋଗ୍ୟ ଜଗତରେ
 ନିତ୍ୟ ବିରାଜିତ, ତଥାପି ପ୍ରପଞ୍ଚାତୀତ,
 ପବିତ୍ର, ଆନନ୍ଦ ଘନ ଚିନ୍ମୟ ଆପଣ ।

✽

ବାଛି ବାଛି ଇତିହାସ
 କୋଳାଗ୍ରତ କରେ
 ଆଲିଙ୍ଗନ କରେ ଆଗ୍ରହରେ ।
 ଆପଣଙ୍କ ଦୁର୍ନିବାର ଉଦ୍ୟମ ଓ ଦୁରାଗ୍ରହ
 ଠେଲି ପେଲି ଇତିହାସ ଭିତରକୁ ପଶିବାର ନାନା ଚକ୍ରାନ୍ତକୁ
 କେଉଁଭଳି,
 କି ଭାଷାରେ ଲିପିବଦ୍ଧ କରେ !

□□□

॥ କଟକ ॥

୧୪ । ୪ । ୮୦

॥ ଜହ୍ନରେ—॥

ତୋ' ଆତ୍ମକୁ ଯେତେ ଦଉଡ଼ିଲେ ଦଉଡ଼ି ଯାଉଛୁ ପଛକୁ ।
 ଫୁଲ ଫୁଟିଲା ଭଳି ମୁକୁଳି ଯାଉଛିରାତି
 ଦି' କଡ଼େ ଓ ସାମନାରେ ଶୀତଳ ପବନର ଶିରିଶିରି ଦୋଳିରେ
 ଶୋଇ ଯାଇଥିବା ପତର ଦେହରେ
 ବୁଣି ଦେଇଛୁ ହୀରା ମୁରୁକ ଯେ ଚକଚକ ଦିଶୁଛି—
 ଆକାଶ ପାହାଡ଼ ଆଉ ବଣକୁ ମିଶେଇ ଦେଖିଲେ
 ତୋ' ଛିଟା ଦେଖାଯାଉଛି କଟି ମେଖଳା ଭଳି
 ଧଉଳୀର, ଆକାଶର ପରିରମ୍ଭରେ ବିଭୋର ।
 ତା' କେଶର ନୀଳିମ ବଗିଚାରେ କେତେ ଫୁଟିଛି ମଲ୍ଲୀ
 ଆଉ ତା'ରି ଭିତରେ ତୋର ଲୁଚକାଳି ଖେଳ ।

ମୋର ହେଲେ କେତେବେଳେ ବେଳ ହେଲା ତୋ' ସାଙ୍ଗରେ ଖେଳିବାକୁ
ମୁଠା ମୁଠା କୋଛନା ସାଉଁଟି ବୋଲି ହେବାପାଇଁ
ଆଉ ତୋ' ଦେହକୁ ଛାଟି ଗିଲ୍ ଗିଲ୍ ହସିବାକୁ
ଯେ, ତୁ ମୋତେ ଚିହ୍ନକୁ ଆଉ ମୁହଁ ହାତ ବଢ଼େଇଲେ
ଖସି ପଡ଼ିଥାନ୍ତୁ !

ତୋ' ଆଉ ମୋ ଭିତରେ କେତଦୂର !

କେତେଦୂର !

ସେଇ ଦୂରତାର ଖାଲି ଥାନରେ ଭରି ଯାଇଛି ସିନା
ତୋର ଶୀତଳ କୋଛନା ଓ ମୋର ଉଷ୍ମ ନିଶ୍ୱାସ ।
କୋଉ କଥାକୁ ବେଳ ନାହିଁ, ଆଗପଛ ସବୁଠେଇଁ ବୋଝ ଭଳି
ଲଦି ହୋଇଛି କାମ, ଖାଲି ତିପ ନଇ ନାଳର ରାସ୍ତା...
ଘଡ଼ିକି ଘଡ଼ି ପାରି ହେଉଁ ହେଉଁ ବେଳ ପାଉନାହିଁ ।
କୋଉ ନିର୍ମଳ କାଚକେନ୍ଦୁ ମନଟିଏ,
ହସିଲା ହସିଲା ଅନୁରାଗ ଧୁଆ ଭଜଳ ମୁହଁଟି ଆଖିକୁ ଦିଶୁଛି ଯେ
ତାକୁ ଦେଖି ଭୁଲି ହୋଇଯିବ ଯେତେ ସବୁ ଦୁଃଖ
ଆଉ ପାଶୋରି ହୋଇଯିବ କ୍ଳାନ୍ତ ମନର ଫରୁଆରେ
ସାଇତିଥିବା ଯେତେ, ଏକଦା ସୁନ୍ଦର ଆଶା
ମଉଳା ସ୍ୱପ୍ନର ଫୁଲ, ଯେମାନେ ଫୁଟନ୍ତି ନାହିଁ
ଓ ଫୁଟିଲା ପରେ—ମଉଳି ଯାଆନ୍ତି ଅବେଳରେ ।

କହରେ !

ଏମିତି ଫୁଲଟିଏ ଫୁଟନ୍ତା କି, ମହକି ଉଠନ୍ତା ମନ
ଆଉ ମନରୁ ମନକୁ ଚହଟି ଯାଆନ୍ତା ବାସ୍ନା
ଏମିତି କହୁଟିଏ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱା ଯେ, ଯେତେ ଅପହଞ୍ଚ ହେଉନା କାହିଁକି
ମନ ଆକାଶଟି ଝଲସି ଉଠନ୍ତା ଆଉ
ଉଛୁଳି ଉଠନ୍ତା ଏ ହୃଦୟ ସମୁଦ୍ର !
ଯେତେ ଉଛୁଳିଲେ ବି ଏ ସମୁଦ୍ର ଆପଣା କଥାକୁ ଆପେ ସାଉଁଟି ନେଉଛି ନା,
କହରେ ଆଲୁଅରେ ଯେତେ ମେଲୁଛି ପସରା
ଆପଣା ଆତ୍ମାର ନିହାତି ଆପଣାର ଯେତେ ଯେତେ ଆବେଗ-ଟଗର

ବୁଣି ଯାଉଛି ବେଳାରେ...

ଆପଣା ହାତରେ ଆପେ ଯାଉଛି ନେଉଛି ନା !

ସେମିତି ମନର ଗୀତଟି ମନରେ ମରୁଛି—

କୋଉ ତାରରେ ବାଜୁଛି ତା'ର ବାଜଣା ?

ସତରେ ଏମିତି କିଏ ଦିଶୁଛି ସେମିତି ଯେ

ମୋର ଡାକରା ଶୁଣି ଦଉଡ଼ି ଆସୁଛି ଉଛଳ ହସରେ ପହଞ୍ଚିଲା ପରି

ହଠାତ୍ ମେଲେଇ ହେଲା ବନ୍ଧ ଦ୍ଵାରର ଉଛୁଳା ସୁଅଭଳି

ଆଉ ମୋତେ ଆତୁରତାରେ କୋଳାଗ୍ରତ କରି ଭିକେଇ ଦେଉଛି

ବହୁଦିନର ଅଭୁଲ ପ୍ରୀତିର ବର୍ଷାରେ !

କହୁରେ !

ସକାଳକୁ ଟାକେନାଉଁ କଳି କିମ୍ବା ଆକାଶର ଲାଗି

ଉଡ଼େନାହିଁ ପକ୍ଷୀ ସକାଳର ଉଜଳିଆ ନାରଙ୍ଗୀ ଖରାରେ

କହୁରେ !

ଅକଗର ପରି ସୁପ୍ତ ଜୀବନର ବହୁ ଜଞ୍ଜାଳର ବୁଡ଼ିଆଣୀ କାଲେ

ଛନ୍ଦି ହୋଇ ଆପଣାର ସ୍ଵପ୍ନ ସବୁ ଅକାଶତେ କେଉଁଠି ହଜେଇ

କି ଲାଭ ମିଳିବ ସତେ ନ ପାଇଲେ ନିଷ୍ଠୁଳ କ୍ରୋଧରେ !

ମୋର କାହିଁ ଅନୁରାଗ ରହିବାକୁ , ସୋହାଗିଆ ଗୀତ ଶୁଣିବାକୁ

ଦିଆନିଆ ଲାଗି କାହିଁ ବେଳ ଅବା ତା' ଲାଗି ମମତା...

ଏବଂ କାହିଁ କେତେବେଳେ ଭାବିବାକୁ କଥା କା'ର

ସୁବିସ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ କୋଳାହଳେ ଠାବ କରି ନିଶ୍ଚିତ ପ୍ରହରରେ

କହୁରେ !

□□□

୩୧ । ୧୨ । ୮୦

॥ ନେତ ॥

ଏ ଆକାଶଟି ତମର ନା ମୋର,
ଯୋଉ ପବନଟି ଫର୍କ୍‌ଫର୍କ୍ ଉଡ଼ାଏ ସେ ତିରାଳକୁ !
ଏବଂ ସେଇ ନୀଳଗିରି !

ତମର ଓ ମୋର ଝୁଝଟ ଜାଲରେ
ବାନ୍ଧି ହୋଇଥିବା ପକ୍ଷୀଟି ଫୁର୍କିନା ଉଡ଼ିଯାଉ ବୋଲି
ଯୋଡ଼ ହସ୍ତରେ କ'ଣ ବୋଲି ପ୍ରାର୍ଥନା କଲା ସେ
ଦେଉଳତୋଳାଳୀ ରାଜା !

ଆପଣ ତ ସବୁବେଳେ ଦେଉଳ ଭିତରେ ବନ୍ଦୀ;

ଥରେ ଯୋଉ ବାହାରନ୍ତି ପଦାକୁ ଯେ...
 ଟେକା ଟେକି କରି ଲୋକେ ନିଅନ୍ତି
 ଏମିତି ନିଅନ୍ତି କି ଭୁଲ୍ ଦିଶେନାହିଁ...
 ନ ହେଲେ ଦେଖନ୍ତେ ଆପଣ ଆପଣଙ୍କ ଥାନରେ
 ମୋ ନାଆଁ, ମୋର ପିତୃପିତାଙ୍କର ନାଁ ଖଞ୍ଜା
 ଆଉ ଆପଣଙ୍କର ଭକ୍ତମାନେ ମଣ୍ଡି ଚାଲିଛନ୍ତି
 ପଦରକରେ !

ସେଥକୁ କୋଉ ବେଳ ଅଛି ଆପଣଙ୍କର !

ଏଇନେ ତମ ଦେଉଳରେ ମୁଁ ଉଡ଼େଇଲେ ନେତଟିଏ
 କୋଣ କୋଣ ଦୂରରୁ ଦିଶିବ ଲୋକଙ୍କୁ
 ଆଉ ମୋର ସେଇ ନେତଟି ବି ଦିଶିବ
 ଉପରମୁହାଁ ଆପଣଙ୍କୁ !

ଲୋକେ କହନ୍ତି ଆପଣଙ୍କ ଆଖିର ପରିଧି ମହାକାଶଠାରୁ ବଡ଼
 ତମର ଯନ୍ତ୍ରଣାଟିଏ ବି ଅଛି ପରା ଯାହା ମାଳ ମାଳ
 ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡଠାରୁ ବି ବିପୁଳ !
 ଆଉ ତମ ଆଖିରେ ପଡୁଛି ଯାହା କିଛି ନିକୁଛିଆ କଥା,
 କିଏ ସିଂହଦ୍ୱାରରେ ପିଲା କବିଲା ନେଇ ଗଡୁଛି
 ତ କିଏ ନଡ଼ିଆଟିଏ ଧରି ଠିଆ...!

ମୋ କଥା କେମିତି ଭୁଲି ଯାଉଛ ହେ,
 କେତେ ଖର୍ଚ୍ଚ କରି ସେଥର ତମର ପୂଜା ଅର୍ଚ୍ଚନା କରେଇଥିଲି
 ତମଲାଗି କେତେ କେତେ ବିପୁଳ ଆୟୋଜନ କରାଇଛି
 ପଣ୍ଡା ପଡ଼ିଆରୀ ଲଗେଇ...
 କ'ଣ କଲେ ସେମାନେ !
 ପେଟ ବିକଳିଆ, ଡାହାଣାଗୁଡ଼ାକ,

ଆପଣଙ୍କ ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗଲୀଗି କଲାବେଳେ

ମୋ କଥା ଆଉ କହୁ ନାହାନ୍ତି...

ଏଥର ଉଡ଼ିବ ନେତ

ଲୋକେ ଦେଖିବେ

ଆପଣ ଦେଖିବେ

ଆଉ ଦେଖିବେ

ଆପଣଙ୍କ ଆଶ୍ରାରେ ଥିବା କାଙ୍ଗାଳମାନେ !

□□□

୨୩।୪।୮୧

ଆଶାବରୀ-୧

କେତେ ଚଢ଼ତର ଅବିରେ ଆର୍ତ୍ତ ତମରି ଗାଲେ...
 କପାଳେ ଫୁଟିଲା ରକ୍ତ ପଲ୍ଲୀ ଶ୍ମିନ୍ଧପତର ।
 ଖାଲି ରୁମାଟିଏ ଲେଖିଦେଲି ବୋଲି କୌତୁହଳେ...
 ମୃଦୁ ବିଧାନେ ଚଢ଼ିଲି ଉଠିଲା ନେତ୍ରସର ।

କି ରାଗିଣୀ ସତେ ବାଜିଲା ଅଧର କମ୍ପନରେ
 ଭାଜିଲା ତନ୍ଦ୍ରା ଚକିତ ତନୁରେ ଭୁକଙ୍ଗର
 ତମର ମୃଣାଳ ବାହୁର ନିବିଡ଼ ଗୁମ୍ଫାନରେ
 ତମକି ଉଠିଲା କନକ କେତନ ଅନଙ୍ଗର ।

ତମଲାଗି ସତେ ଚିତ୍ର ଫଳକ ଏ ମୋର ତନୁ
ନୀପ ନିନ୍ଦିତ କର ପଲ୍ଲବ ରଙ୍ଗ ତୁଳୀ
କେତେ କମନୀୟ ଚିତ୍ର ରଚଇ ତନୁ-ଅତନୁ
ରାଗ ଅନୁରାଗ ପରମ ଆବେଗ ଚିତ୍ତ ତାଳି ।

ସେଇ ଅନୁରାଗ ଚିତ୍ରିତ ହୁଏ ପୂର୍ବାଶାରେ
ସେଇ ଝଙ୍କାର ଝଙ୍କୃତ ହୁଏ ଗୁଞ୍ଜନରେ ।

ଅଶାବରୀ- ୨

ସତେ କେଉଁପରି ଶିହରି ଉଠିଲା ଅପଘନ
ମୃଦୁ ପରଶରେ ଉଠିଲା ସୁବାସ ଥରି ଥରି
ମୁହିଁ ପ୍ରାଣ ତୁହି କମ୍ର ଭାଷା ମୋ ଅନୁପମ
ନମ୍ର ହୃଦୟ ପରମ ପ୍ରୀତିର ଆଶାବରୀ

ଧରଣୀର ଯେତେ ଅଧାର ଆବେଗ ଅନୁରାଗ
ଚିତ୍ରିତ ହୁଏ ଆକାଶ ତନୁରେ ଅନୁରୂପ
ମୁଦିତ ଚିତ୍ତେ ଆସ ଗୋ ସାଜିବା ପ୍ରୀତି ଯାଗ
ଘନ ଆଶ୍ଳେଷେ ନବ ସୃଜନର ଅନୁଭବ...

ପ୍ରଶାନ୍ତ ହେବ ତା' ଲାଗି ଆକାଶ ନୀଳିମାରେ
ଧରଣୀର ସ୍ତନେ ଅମୃତ ସୁଧା ଯିବ ଭରି
ସଞ୍ଚରି ଯିବ ସେ କଡ଼ ଚେତନ ପରାଶରେ
ପ୍ରମତ୍ତତାରେ ଅଶେଷ ଆଶାରେ ଝରିଝରି ।

ଏହି ସପନଟି ଦେଖିଲି ନା ତମ ନୟନରେ !
ବିଭୋରିତ ହୋଇ ପରିରମ୍ଭର ମନ୍ଦିରାରେ !

□□□

ଶିବରଞ୍ଜନୀ ॥

ମୋ ହାତର ତନ୍ମୟ ଝର୍କର ଆବୃତ୍ତିରେ
 ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀ
 ଭୁକର ନିବିଡ଼ ଜାଲେ
 ପୃଥିବୀର ସକଳ ବୈଭବ ଓ ଅପବର୍ଗ ।
 କେଉଁଭଳି ଆକାଶକୁ ଘୋଡ଼େଇ ରଖିବ ତମେ
 ନୀଳିମ କେଶର ଆଜ୍ଞାଦନେ !
 ନିବିଡ଼ ଆଶ୍ଳେଷ ଏବଂ ମୌନ ମୁଖରତା
 ଦୀପ ପରି ଜଳି ଉଠେ ନିମାଳିତ ଅଳସ ଆଖିରେ
 ଫୁଲ ପରି ଫୁଟି ଉଠେ ଅରୁଣାର ଚିହ୍ନରେ...
 ଏବଂ ସେ କସ୍ତୁରୀ ଭଳି ମହକି ଉଛୁଳି ଯାଏ ସର୍ବାଙ୍ଗରେ !

କି ମନ୍ତ୍ରର ଫୁଲ୍‌ସଂସାରରେ ବିଚିତ୍ରତ ହୁଅଇ ଆକାଶ
 କେଉଁ ସାମଗାୟନର ଅନୁଷ୍ଠାନ ଅବିରରେ ମଣ୍ଡି ହୋଇଯାଏ
 ଶ୍ୟାମତନୁ ଏବଂ ତା'ର ପ୍ରଶାନ୍ତ ବିସ୍ମର
 ବନସ୍ତ ଗୁରୁଗଳର ମହକରେ ବ୍ୟାସ୍ତ ହୁଏ
 ଅସୀମ ବିସ୍ମର
 କେଉଁ ତନ୍ମୟ ଝରରେ ଶିବରଞ୍ଜନୀର
 ପ୍ରାଣୋନ୍ମାଦୀ ଆଳାପର କୁହୁକରେ
 ଆଖି ମେଲେ ଧରା...ଆରକ୍ତ ହରସିଙ୍ଗର
 ପଦ୍ମ ଓ ପଲ୍ଲାଶ...
 ଏବଂ ସେ ଅଳସ ଭାଙ୍ଗେ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଟେକି ବାହୁ
 ଝାଟ ପର୍ବତ ସ୍ତନର ବେଞ୍ଚନୀରେ ଚକ୍ଚକ୍
 ଝଲସିତ ହୋଇଉଠେ ତଟିନୀର ଅସଂଯତ ହାର
 ସୂର୍ଯ୍ୟର ଆରସୀରେ ମୁହଁ ଦେଖି ପାଟଳ ଗାଲରେ
 ବ୍ରୀଡ଼ିତ ଓ ଉଲ୍ଲସିତ ଡେଉଁ ଖେଳିଉଠେ
 ବୋଲି ବୋଲି ହୋଇଯାଏ ପଲ୍ଲାଶ ଅବିର...
 ସେତେବେଳେ ଉଷା ତା'ର ପଣତ କାନିରେ
 ସଲ୍ଲକ ସ୍ନେହରେ ଧୀରେ ପୋଛିନିଏ ଶିଶିର ସ୍ନେହରେ
 ଏବଂ ମଣ୍ଡିଦିଏ
 ଆପଣାର ପ୍ରିୟ ସଖୀ ନବନୀତ ତନୁ
 ନାନାବିଧ କୁସୁମ ଓ ଚନ୍ଦନ ଉଷୀରେ

ମୁଁ ସେଇ ଆଳାପ ଶୁଣେ...
 ତମର ଝୁରିତ ଓଠେ...
 ମୁହିଁ ସେଇ ଶବଳିତ ଚିତ୍ର ଦେଖି
 ଗହନ ସ୍ୱପ୍ନରେ ଆର୍ତ୍ତ ଆୟତ ନେନ୍ଦ୍ରରେ...
 ମୋ ହାତର ତନ୍ମୟ ଝରର ଆବୃତ୍ତିରେ
 ମୁହିଁ ବାରମ୍ବାର
 ସାଉଁଟି ସାଉଁଟି ଆଶେ ମୁଠା ମୁଠା ସ୍ୱପ୍ନ...

ଅସଂଖ୍ୟ ଆତ୍ମ
ଆରୋହ ଓ ଅବରୋହ
ଏବଂ ପୁନରାୟ ସେହିଭଳି ବୁଣି ଦେଇ
ସମଗ୍ରକୁ ଅଙ୍ଗୀକାର କରନ୍ତି
ପ୍ରମତ ଆବେଗ ଏବଂ ଗାତ୍ରତର ଆଶ୍ରେଷରେ ।

□□□

୧୨ । ୧୦ । ୮୨

ବାତ୍‌ମୟ ପ୍ରଜାତି ॥

କେଉଁ ବୀଜଟି ହୁଏ ବନଝଟି
 ତା' ପାଇଁ ଲୋଡ଼ା ପରମ ଉଦାର ଚିକିଏ ମାଟି
 ମା'ଟିର ପରମ ପ୍ରଶାନ୍ତ କୋଳ
 ବିପୁଳ ସ୍ତନ ଏବଂ ଅନନ୍ତ ଦୁଗ୍ଧର ଜାହ୍ନବୀ !
 ତା'ପରେ ସିନା ମଉକାଶ ବନଝଟି ପରିଣତ ହୁଏ ମନ୍ଦିରେ !

କେଉଁ ମନ୍ଦିରେ ଉଦ୍ଭାଟିତ କରେ ଆକାଶ
 କୁଶଳୀ କରର ଝର୍ଣ୍ଣରେ କରେ ଶୃଙ୍ଗାର ରୋମାଞ୍ଚିତ ଯେ
 ଉଲ୍ଲସିତ ହୋଇ ଉଠେ ସମୁଦ୍ର ବସନା ବସୁନ୍ଧରୀ,
 ପଲ୍ଲବିତ ପୁଷ୍ପିତ ବିକଶିତ ହୋଇ ଉଠେ ତା'ର ସ୍ୱପ୍ନ
 ଚରମ ଆନନ୍ଦରେ...
 ସେଇ ବନଝଟି !

କେଉଁ ଆଦରର ଦୋଳିରେ
 ଝୁଲେଇ ଦିଏ ତାକୁ ଶୀତଳ ପବନ
 କେଉଁ ମମତାର ଉଷ୍ମ ଝର୍କ ଦେଇ ସାଉଁଳି ଦିଏ
 କଅଁଳ ଖରା
 କେଉଁ କାମୋଦୀରେ ଉଛଳ ହୋଇ ଉଠେ ସତରେ
 ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଶା, ଯେ
 ବୁଣି ହୋଇଯାଏ ହସର ମାଧୁରୀ

ତମେ ଦେଖିଛ ସତରେ ଶବ୍ଦମୟ ଅନନ୍ତ ନୀଳିମ ଆକାଶକୁ !
 ପଡ଼ିଛ କେତେବେଳେ ତା'ର ଗୋଟିଏ ଅଧେ ଶବ୍ଦ,
 ଗୋଟିଏ ହେଲେ ମନ୍ତ୍ର... ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଉଦ୍‌ଗୀଥ
 ପୂର୍ଣ୍ଣ ପାଣ୍ଡୁଲିପି !
 ରଙ୍ଗ ତା' ବଦଳେ ନାହିଁ କେତେବେଳେ
 ସେ ନୀଳିମା ପ୍ରଶାନ୍ତ ପ୍ରଗଳ୍ଭ
 ତା' ଭିତରେ ହଜିଯାଏ ସବୁକିଛି ବର୍ଣ୍ଣ
 ବର୍ଣ୍ଣର ମହୋତ୍ସବ !
 ବେସୁରା ହୁଏ ନାହିଁ କେବେହେଲେ ଧ୍ବନି ତା'ର...
 ତା'ର ଅନୁଷ୍ଠପ୍, ତ୍ରିଷ୍ଠପ୍ ଓ ବିରାଟ ତ୍ରିଷ୍ଠପ୍
 ଧୈବତ, ଗାନ୍ଧାର ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ଆଦି ଯେତେ ସ୍ବର
 ଏବଂ ତା'ର ଭେଦ
 ସେହିଠାରେ ସବୁ ସ୍ବର, ସକଳ ପ୍ରକାଶ, ନୀଳ ହୁଏ ।
 ହଜିଯାଏ ସେ ଅସୀମ ଅମାପ ସୀମାରେ
 ଏବଂ ଏକାକାର ହୁଏ ମୁଗ୍ଧ ମୌନତାରେ !

ଏ ସକଳ ମନ୍ତ୍ରମୁଗ୍ଧ ପ୍ରଗଳ୍ଭ ମୌନତା ଆକାଶର
 ଏ ପର୍ବତ ପୟୋଧରା-ଧରାଲାଗି ଯେତେ ଚାଟୁବାଣୀ
 ଯେତେକ ଉଦ୍‌ଭାଗ ଏବଂ
 ଆଭାସିତ ଠାଣୀ,
 ସେ ସକଳ ଫୁଲ ହୋଇ ଫୁଟେ

ଓ ସକଳ ବାନଞ୍ଚିକତା
ଶବଳିତ ହୋଇଉଠେ
ନାନାନ୍ ରଙ୍ଗରେ !

ଏ ଧରାର ମହୋଲ୍ଲାସ କେଉଁଭଳି ରୂପାୟିତ ହୁଏ
ପିପାସିତା ନଦୀ ଏବଂ କାମାତୁରୀ ପୁଷ୍ପିତ ଲତାରେ
କି ଆଳାପ ଫୁଟି ଉଠେ ବନଞ୍ଚି ମଉ ଉଦ୍‌ଭେଦରେ
ମରୁତର ଆରୋହ ଓ ଅବରୋହଣରେ !

ସେ ପ୍ରୀତିର ମଧୁଛନ୍ଦ ଆଲୋଡ଼ିତ କରେ ସିନା ପ୍ରାଣ ଆକାଶର
ସେ ସଙ୍ଗୀତ ବିଧୁନିତ କରେ ସିନା ଆତ୍ମା ପ୍ରକାଶର
ଏବଂ ତା' ଭିତରେ ଚିତ୍ରାୟିତ ହୋଇ ଉଠେ
ଯେତେଯେତେ ଆତ୍ମ ସମର୍ପଣ
ନିବେଦନ ଓ ପ୍ରତିଗ୍ରହଣ
ସେ କ୍ରମଶଃ ଲିପିବଦ୍ଧ ହୋଇ ବାରମ୍ବାର
ପୁଲକିତ କରିଥାଏ ଆକାଶର ପ୍ରଶାନ୍ତ ହୃଦୟ
ଯେତେ ତା'ର ଆବୃତ୍ତି ଓ ପୁନରାବୃତ୍ତିରେ
ନିରନ୍ତର
ଶିହରିତ ହୋଇଥାଏ ଦ୍ୟାବା ଓ ପୃଥିବୀ !

ସେ ସକଳ ମନୋଞ୍ଜ କବିତା
ଏକ ଏକ ମନ୍ତ୍ର ସାମଗାନ
ସେ ବିନମ୍ର ବନଞ୍ଚି ପୃଥିବୀର ଲଳିତ ବିସ୍ମାରେ
ପ୍ରୀତି ପ୍ରମଉ ପ୍ରାଣର ଅନୁରାଗ ସଞ୍ଚାରିତ କରେ
ଅଭିନବ ମିଥୁନତ୍ୱ
ସୂକ୍ଷ୍ମ ତା'ର ଉଚ୍ଚାରିତ କରେ
ଉଦାତ୍ତ କଣ୍ଠରେ
ମୁଗ୍ଧ ନମ୍ର ବନଞ୍ଚି

ମୋ କବିତା ଧାଡ଼ିଏ ବା
ହୁଅନ୍ତା କି ସେଇ ଆବେଗରେ
ସମର୍ପିତ ନିର୍ମାତା ଓ ବାଚ୍ସମୟ ପ୍ରତୀତି ।

□□□

ଭୁବନେଶ୍ୱର
୧୫ । ୧୨ । ୮୨

କେତେ ଫଗୁଣର ଫଗୁଳ ଆକାଶ

କେତେ ଫଗୁଣର ଫଗୁଳ ଆକାଶ ରଞ୍ଜିତ ହେଲା ପୀରତିରେ
ସ୍ତନ କୁମୁରୁ କୁଞ୍ଜୁମ ଦାଗ ଲିଭିନାହିଁ...
ଚିତ୍ତ କେତେ ଯେ ଦହନ ସହିଲା ପଲ୍ଲୀର
ଅଧର ସୁଧାରେ ଚିତ୍ତର ତୃଷା ଲିଭିନାହିଁ...
ଲିଭିନି ସକଳା ଲିଭିନାହିଁ
ଯେତେ ପ୍ରଣୟର ପ୍ରମତ ଗୀତ ରଚନା କରିବା ସରିନାହିଁ
ସରିନି ସକଳା ସରିନାହିଁ ।

ତମେ ଦେଖିଛ କି ତମରି ନେତ୍ର ନୀଳିମାରେ
 ଈଷତ ଲୋହିତ ବର୍ଣ୍ଣ ମୋହିତ ପ୍ରାନ୍ତରେ
 ଯେତେ ସ୍ୱପ୍ନର ରମଣୀୟ ଛବି ସୁଷମାରେ
 ଚିତ୍ରିତ ହୋଇ ମନ ଭଲସାଏ ମନ୍ଦରେ ।

ସେହି ମନ୍ଦର ମୌନ ମୁଖର ସ୍ୱରଲିପି
 କିଭଳି ବାଜିଛି ଏ ହୃଦ ବୀଣାରେ ସଜନୀରେ
 ତା' ଅନୁରାଗ ଏ ଯାଏଁ ତ ଲୀନ ହୋଇନାହିଁ

ଯେତେ ପ୍ରଣୟର ପ୍ରମତ୍ତ ଗୀତ ରଚନା କରିବା ସରିନାହିଁ
 ସରିନି ସଜନି ସରିନାହିଁ
 କେତେ ଫଗୁଣର ଫଗୁଳ ଆକାଶ ରଞ୍ଜିତ ହେଲା ପୀରତିରେ
 ସ୍ତନ କୁମ୍ଭରୁ କୁଞ୍ଜମ ଦାଗ ଲିଭିନାହିଁ ।

ଯେତେ ଧରତୀର ବିପୁଳ ସଜ୍ଜା ପ୍ରୀତି କୁସୁମିତ ଅନୁରାଗ
 ନାନା ବର୍ଣ୍ଣରେ ମୁକୁଳିତ ହୋଇ କମନୀୟ
 ଭସ୍ମକ ସେ ତ ନିରତ ଆର୍ତ୍ତ ଆତୁରତା
 ପରମ ଚରମ ନିବେଦନ ତା'ର ନମନୀୟ ।

ସପତ ଗ୍ରାମର ଇଲାକାରେ
 ନାନା ଛନ୍ଦରେ ନାନାନ୍ ଲୟରେ ବାଜୁନାହିଁ କେତେ ପରକାରେ
 ସେ ଗାନ ସରିନି ସଜନୀରେ
 ବାତ୍ସଲ୍ୟ ।

କନକ କମଳ ପରାଏ ବିମଳ ଲପନରେ
 ସୁଧା ସଞ୍ଚିତ ରାଗେ ଶିବଳିତ ଲତାବଳୀ
 ସ୍ୱେଦ ମଣ୍ଡିତ ଝୁରିତ ଗଣ୍ଡ ସୁମନରେ
 ନବୀନା ଭସାର ଭସାର ପରାଏ ଉଠେ ଝଲି ।

ତା' ଲାଗି କେତେ ଯେ ଚିତ୍ର ଫଳକ ସଜନୀରେ
 ଭରିଛି କରି ମୁଁ ନାନା ବର୍ଣ୍ଣର ସମାରୋହ
 ସେ ବି ତ ଧ୍ବନିତ ନିରତ ଏ ମୋର ହୃଦୟରେ
 ନାନା ଛନ୍ଦରେ ନାନାନ୍ ଲୟରେ ବାଜୁନାହିଁ କେତେ ପରକାରେ
 ସେ ଗାନ ସରିନି ସଜନୀରେ
 ବାଜୁମୟ ।

ଯେତେ ଧରଣୀର ବିପୁଳ ସଜ୍ଜା ପ୍ରୀତି କୁସୁମିତ ଅନୁରାଗ
 ନାନା ବର୍ଣ୍ଣରେ ମୁକୁଳିତ ହୋଇ କମନୀୟ ।

ତୁମରି ଅଧର ମଧୁର ସ୍ମିତର ବିଧୁର ଧ୍ବନନ ମୁଗ୍ଧ ମୁଁ
 କେଉଁ ଲଗ୍ନରେ ଲେଖି ବସିଲି ମୁଁ ପ୍ରୀତି ଗୀତି
 ସେଦିନୁ ସୀମାରେ ସୀମିତ ଆକାଶ ଫଳକ ଗୋ
 ମୂର୍ଚ୍ଛନା ତା'ର ସର୍ଜନା କରେ ଉଷା ଗୋଧୁଲିର ଚାରୁଭାତି ।
 ସେ ନିରତ କରେ ଆମୋଦିତ
 ପ୍ରତି ପଳ କାଳି ମଧୁ କ୍ବଳନରେ ଅନ୍ତର କରି ପୁଲକିତ...
 ଦଗ୍ଧ ସେ ଦିନୁ ଅବିରତ
 ସେ କି ପ୍ରୀତି !

ସେ ପ୍ରୀତିର ନୀଳ ଯମୁନା ଉଜ୍ଜଳ
 ଧ୍ବନିତ ବଂଶୀ ଶିହରିତ କରି ନୀପବନ
 ଅବିର ଆର୍ତ୍ତ ବରଜ ବଜାର ଛଳ ଛଳ
 ଭରିନି ରାଧାର ଭରିନି ଶ୍ୟାମର ପ୍ରେମାମନ ।
 ପଦ୍ମାବତୀର ଚରଣ ଚାରଣ ସରିନାହିଁ
 ରାଗ ଅନୁରାଗ ପୁଷ୍ପିତ ମନେ ମରିନାହିଁ
 ତା' ରାଗିଣୀ ପ୍ରତି ଗୀତିକା ଛନ୍ଦେ ମୁଖରିତ
 ପ୍ରତିପଳ କାଳି ମଧୁ କ୍ବଳନରେ ଅନ୍ତର କରି ପୁଲକିତ
 ଦଗ୍ଧ ସେ ଦିନୁ ଅବିରତ...
 ସେ କି ପ୍ରୀତି !

ତମରି ଅଧର ମଧୁର ସ୍ମିତର ବିଧୁର ଧ୍ବନନ ମୁଗ୍ଧ ମୁଁ
କେଉଁ ଲଗ୍ନରେ ଲେଖି ବସିଲି ମୁଁ ପ୍ରୀତି ଗୀତି ।

ଆଳାପ ତାହାର ହଜିବନି କେବେ ହଜିନାହିଁ
କେତେ ଫଗୁଣର ଫଗୁଳ ଆକାଶ ରଞ୍ଜିତ ହେଲା ପୀରତିରେ
ସ୍ତନ କୁମୁରୁ କୁଙ୍କୁମ ଦାଗ ଲିଭିନାହିଁ

ସେହି ରଙ୍ଗରେ ଚିତ୍ରାୟିତ ଏ ବୁକୁ ସଦା
ତଥାପି ଲିଭିନି ଲିଭିନି ସଜନୀ ଲିଭିନାହିଁ
ଯେତେ ପ୍ରଣୟର ପ୍ରମତ ଗୀତ ରଚନା କରିବା ସରିନାହିଁ
କୁତପତ୍ରକେ ଚିତ୍ର ରଚନା ସରିନାହିଁ ।

□□□

୨୫ । ୩ । ୮୩

ଏବଂ... ॥

କୋଉଠି ସତରେ ଫୁଟିଛି ସେମିତି ଫୁଲଟିଏ ଯେ
 ମହମହ ମହକି ଯାଉଛି
 ଆଉ ଭଲସାଇ ଦେଉଛି ପ୍ରାଣ !
 ପ୍ରାଣରୁ ପ୍ରାଣରକଥା ଚହଟି ଯାଉଛି ସେଇ ବାସ୍ନାରେ !
 ଯୁଆଡ଼େ ଦେଖେ ଦିଶୁଛି ନାଲି ନେଳି କରକ ଫୁଲ
 ତା' ଭିତରେ କୋଉଠି ଥିବ ବିଦ୍ୟମାନ
 ସେଇ ସୁବାସିତ ଆତ୍ମାଟି !
 ପ୍ରାର୍ଥନାର ପରମ ବସ୍ତୁକତାର ସଂସ୍କୃତିରେ
 ଏଇ ପୁଲ ପାଲଟି ଯାଏ ତନ୍ମୟତା
 ଅଙ୍ଗୀକାରର ଆଲୋକରେ ଆପେ ଅପସାରିତ ହୋଇଯାଏ
 ନିବିଡ଼, ଗହନତମ, ଗୁଡ଼ ଅନ୍ଧକାର, ଅସ୍ପୀକାରର...

ଆଉ

ତା'ପରେ ନିର୍ମାଣ ହୁଏ ସେତୁର

ହୃଦୟ ହୃଦୟର ଦୁରତ୍ତ

ଆପେ ଆପଣା ଛାଏଁ ହଜିଯାଏ କେଉଁଠି...

ଯେତେ ସାମଗାନ ଆଉ ସ୍ଥୋତ୍ରର ମହିମାରେ

ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଆକାଶର ଅକ୍ଷୟ ଭଣ୍ଡାର ଯେ

ତା'ରି ଉଦ୍ଭାସରେ ଆଭାସିତ ଧରିତ୍ରୀ

ନିତ୍ୟ ନିରନ୍ତର କରୁଛି ନା ପରମ ପ୍ରିୟର ସଂବର୍ଦ୍ଧନା

ସଂବର୍ଦ୍ଧ ବନ୍ଦାପନା...

କୁମାରୀ ଉଷାର କଅଁଳ ହସର

ଅନୁରାଗ ଶ୍ବର୍ଗରେ ଚହଲି ଗଲେ

ଧରିତ୍ରୀର ମୁଦ୍ରିତ ଓ ପ୍ରେମାତୁର ନେତ୍ର

ପ୍ରାଣୀର ଦିଗ୍‌ବଳୟରେ ଧ୍ବନିତ ହୁଏ

ଶିବରଂଜନୀର ବିଲମ୍ବିତ ମୂର୍ଚ୍ଛନା...

ଦୃଶ୍ୟ ହେଉଥିବା ଆକାଶର ନିଳୀମା ନିଃସୀମ ପ୍ରଶାନ୍ତତାରେ

ଉଡ଼ି ବୁଲିବାର ମୋହ କେମିତି ସଂକୁଚିତ

ନାନା ଶବ୍ଦର ମାୟାକାଳ କେମିତି କରୁଛି

ସତରେ ସୀମାବଦ୍ଧ ଆଉ ଅବରୁଦ୍ଧ ଯେ

ଆକାଶର ପକ୍ଷୀ ଖସି ଆସୁଛି...

ଫେରି ଆସୁଛି !

ଶୁଭୁନାହିଁ ନା ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡରେ

ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡରେ...

ମହାଭୈରବର ଡମ୍ବରୁ...

ଯା'ର ଉଦାତ୍ତ ଧ୍ବନିରେ ନିନାଦିତ ମହାବ୍ୟୋମ...!

ତା'ର ଅମାପ ଅପଲକ ନେତ୍ରରେ ଅନନ୍ତ କରୁଣାର
ଅକଲ୍ଲନୀୟ ଐଶ୍ବର୍ଯ୍ୟ...
କଥାଏ କର ତ୍ରିବିକ୍ରମ
ଗୋଟିଏ ପାଦରେ ମାପିଦିଅ ରତ୍ନଗର୍ଭା ଏଇ ପୃଥ୍ବୀକୁ
ଅପର ପାଦରେ ବ୍ରହ୍ମମୟ ଉଦଭାସିତ ଆକାଶକୁ
ଏବଂ...
ଏବଂ !

□□□

୨୯।୭।୮୩

ନିର୍ବାକ-ବିସ୍ମୟ ॥

ତୋ'ର ମମତା ପୂରିତ ଇଚ୍ଛାର ଗର୍ଭରୁ ମୁଁ ଭୁମିଷ୍ଟ...
 ସଂପୁରିତ ଏ ମୋର ନବଦ୍ୱାରା ଦୁର୍ଗ
 ତୋ'ର ଅକସ୍ତ୍ର କରୁଣାର ରକ୍ଷା-କବଚରେ
 ଓ ସ୍ନେହରେ ସଂରକ୍ଷିତ ।
 ତୋ'ରି ସ୍ତନର ପାୟୁଷ ସିଂଚନରେ
 ପୁଷ୍ଟିତ ପଲ୍ଲବିତ ଏଇ ମୋର ପ୍ରାଣ
 ତୋ'ରି ବସ୍ତ୍ର ନେତ୍ରର ଅଂଚଳରେ ମୁଁ ନିର୍ଭୟ
 ଏବଂ ମୋ ଭିତରେ ସଂଚାରିତ ପରମ ଶାନ୍ତି
 ତୋ'ରି ସ୍ଥିତରାଗ ରଞ୍ଜିତ ଅଧରର
 ଅପୂର୍ବ ଧୂନରେ...

ପଲ୍ଲବିତ ପୁଷ୍ପିତ ପ୍ରଶାନ୍ତତାରେ
 ଆମୋଦିତ ମୋର
 ନିଃଶଂକ ତନ୍ମୟତା
 ମୁଁ କାଣେ ମାତା
 ମାତା ଛଡ଼ା ଆଉ ତୋର କିଛି ବୋଲି ପରିଚୟ ନାହିଁ,
 ମୋର ଭୟର ସମୁପସ୍ଥିତିରେ
 ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ଜାଗ୍ରତ ହେବୁ ତୁ... ରକ୍ଷି ନନ୍ଦାନି
 ଏବଂ ତୋ'ର କ୍ରୋଡ଼ରେ
 ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ନିଦ୍ରାରେ ମୁଁ ସୁପ୍ତ ହେବି..
 ସାରିଲାକ୍ଷିଣୀ ମାତାର କ୍ରୋଡ଼ଠାରୁ
 ସୁରକ୍ଷିତ, ସୁଖକର
 ଆଉ କେଉଁ ସ୍ଥାନ !
 ଯା'ର ଲାଳସାରେ ମୁଁ ହେବି ଲାଳାୟିତ...!

ସୂର୍ଯ୍ୟର ପରମ ତେଜରେ ପରିଣତ ତୋ'ର ଚରଣାଂଗୁଳୀ
 ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର ତେଜୋଦୀପ୍ତ ପାଦପଦ୍ମ
 ବସୁନ୍ଧରାଙ୍କର ତେଜରେ ପ୍ରଜଟିତ କରାଂଗୁଳୀ
 ବରୁଣଙ୍କର ଦୀପ୍ତିରେ ଆଭାସିତ ଉରୁ....
 ପୃଥ୍ବୀରୁ ନିତମ୍ବ... ଚନ୍ଦ୍ରମାର ତେଜୋଦୀପ୍ତ ସ୍ଥନ ଯୁଗଳ
 ବିଷ୍ଣୁ ତେଜର ରୂପାନ୍ତରଣ ତୋ'ର ଭୂଜା...
 ଯମର ବର୍ଣ୍ଣରଂଜିତ ବୀତିମୟ କୁନ୍ତଳ
 ଏବଂ ସଦାଶିବଙ୍କର ପ୍ରଶାନ୍ତ ତେଜରୁ
 ସୃଷ୍ଟି ତୋ'ର ମୁଖମଣ୍ଡଳ
 କେଉଁଭଳି ହେବ ମୋତେ ଦୃଶ୍ୟମାନ...!
 ଯେଉଁ ତେଜ ସମସ୍ତର ଆଭାରେ ଝଲସିଗଲା ତ୍ରିଭୁବନ
 ନେତ୍ର ମୁଦ୍ରିତ କଲେ ସୂର୍ଯ୍ୟ, ପାବକ ଓ ଚନ୍ଦ୍ରମା...
 ଯେଉଁ ତେଜର ବିସ୍ତାରରେ ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା ମରୁତ
 ଓ ମହାବ୍ୟୋମ !
 ସେ ରୂପ ତ ଲୋଡ଼ାନାହିଁ ମୋର !

ତୋ'ର ନିଶିଳ ମାତୃତ୍ବର ଆଭାରେ ହିଁ ଉଦଭାସିତ
 ଏଇ ପ୍ରକୃତି
 ତା'ର ପ୍ରତିଲତା ପୁଷ୍ପିତ ଓ ପୁଲକିତ
 ତା'ର ଅମୃତ ଝର୍ଣ୍ଣରେ ବିରାଜିତ କାନ୍ତି ଏବଂ ପରମ ପ୍ରଶାନ୍ତି...
 ପ୍ରତିଟି ରେଣୁରେ ।
 ତା'ରି ଲାଗି ଅପସୃତ ହୋଇଯାଏ ଅମାପ ତମିସ୍ରା
 ଅବିଦ୍ୟା ଓ ଅଶକ୍ତିର ଘନ ଅନ୍ଧକାର...
 ଭୟର କାଳିମା ଏବଂ ଜଡ଼ତ୍ବର ନିବିଡ଼ ଯନ୍ତ୍ରଣା
 ଭାନ୍ତିର ଅନନ୍ତ ପୀଡ଼ା ।

ସଂଗ୍ରାମର ଅନ୍ତକାହିଁ, ନିରନ୍ତର ଅବିରତ
 ବାକୁଛି ମର୍ଦ୍ଦଳ...
 ଜଳନାର ମାୟାଜାଲ ବିପରୀତ ତରୁର ଆହବ
 ତା' ଭିତରେ ସତ୍ୟ ସତେ ସମାହିତ ନିର୍ମମ ତିରରେ
 ନାନାବିଧି ଆନ୍ଦୋଳନ ବିଭ୍ରାନ୍ତିର
 ବିଚିତ୍ର ତିରରେ...
 ମୁଁ ଯେ ଅସହାୟ
 ନିଃସଙ୍ଗ ଓ ନିରୂପାୟ
 ମାଗୁ ତୁହି ପରିଚୟ ମୋର

 ମୁଁ ତୋ'ର ପରମ ପ୍ରିୟ
 ବୋଧରୂପ...
 ନିର୍ବାକ ବିସ୍ମୟ !

□□□

୯।୧୦।୮୩

ସେଦିନ ॥
(ସୌଦାକୁ)

ଚନ୍ଦନପୁର ପରେ ପରେ
ମହକି ଉଠିଲା ଚଂପା ବଉଳ ଆଉ
ତା'ର କେରି କେରି ଦୟାଶୀର ସୁବାସ
ନୀଳ ଆକାଶର ପ୍ରଶାନ୍ତ ଫଳକରେ
ଫର ଫର ଉଡୁଥିଲା ନେତ
ଆଉ ପବନ ଭାସି ଭାସି ଆସୁଥିଲା
ତା'ର ପ୍ରସାରିତ ଭୂକର
କୋଳାଗ୍ରତ କରି ନେବାର ମହାଭାବ...
ଉଲ୍ଲସିତ ମାତୃ ସ୍ନେହ ପରି ସ୍ନେହ ପୂରିତ
ପଦ୍ମ ପଲ୍ଲାସ ନେତ୍ରରେ କରୁଣା ।

ସେ ମୋତେ ଦେଖିଲା କ୍ଷଣି ଚହଲି ଗଲା ରଙ୍ଗଧର
 ପ୍ରିୟ ପରିଜନ ଦେଖାର ଠାଣୀ
 ପୁଲକିତ କଲା ମୋତେ
 ଯେପରି ହୁଏ ବନସ୍ତତି
 ପ୍ରଥମ ବର୍ଷାର ହିନ୍ଦୋଳାରେ ।
 ପଚାରିଲା ତମ କଥା
 ବିକୀ, ଲୀନା ଆଉ ଆଉମାନଙ୍କର କଥା ।
 କୁଆଡ଼େ ଗଲେ ସେମାନେ !

ଆମେ ଏଇନେ ପରିଧିସ୍ଥ
 ଏବଂ
 କେନ୍ଦ୍ରସ୍ଥ ସେମାନେ !
 ତା' ମୁହଁରୁ ସ୍ନେହାସ୍ପତ ତାଙ୍କଟିଏ ଶୁଣି
 ସେତେବେଳେ ଅନୁଭବ କରି
 ମୋ ନିଜର ବ୍ୟକ୍ତି ସତ୍ତା...
 କାହିଁ କେଉଁ ସୁଦୂର ଲଗ୍ନର ବିସ୍ମିତ ବେଳାରେ
 ଏକଦା ଯା' ଶୁଣିଥିଲି ନନାଙ୍କ ମୁହଁରୁ !
 ସାଂକୁପରି ରକ୍ଷାକାରୀ ଜ୍ଞାୟତ୍ପରି ଶୀତଳ ସେ ତାଙ୍କ
 କେତେ ଯେ ସେ ବଳଦିଏ କରାଏ ନିର୍ଭୀକ !

ମୋଠାରେ କହିବା ଲାଗି କ'ଣ ଥିଲା..
 କ'ଣ ଥିଲା-
 ଯାହା ମୁଁ କହୁଛି ତାକୁ କହିଲେ ସେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତା !
 ଜିପରି ବୁଝନ୍ତା ସେ ମୋ କଂକାଳ
 ଯେତେ ମୋ'ର କଷ୍ଟ ବାତ...
 ଏବଂ ମୌନ ହେଲି ।
 ସେ କିନ୍ତୁ ଶୁଣିଲା ସବୁ
 କାରଣ ଯେତେକ ମୋ'ର ଗୁନି ଆଉ କ୍ଷୋଭ

ଯେତେ ମୋ'ର ନପାରିଲା ପଣ, ଅବସାଦ
 ଏକତ୍ରିତ ହୋଇ
 ଭରିଗଲା ବିନ୍ଦୁଏ ଲୁହରେ-
 ଏବଂ ପୁଣି ରଙ୍ଗଧର ମନ୍ଦ ତରଙ୍ଗରେ
 ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ଚହଲି ଗଲା,
 ପ୍ରଶାନ୍ତ ବିଶାନ୍ତ ବିଶାଳ ନେତ୍ର
 ଆର୍ତ୍ତ ହେଲା
 ମହମଦ ମହକିଆ ବାସ୍ତବ୍ୟ ସ୍ନେହରେ ।
 ...ସେଇ ଚନ୍ଦନର ବାସ୍ନା...
 ସେଇ କଷା ଗାମୁଛାର ଅଳ୍ପଲ୍ଲା ସୁଗନ୍ଧ
 ସେ ଦେହର ଶୀତଳତା ଏବଂ ବିଶାଳତା
 ନନାଙ୍କର
 ଭରିଗଲା ଅକସ୍ମାତ
 ଜଗମୋହନରେ ।

□□□

॥ ପୁରୀ ॥

୨୭ । ୨ । ୮୪

॥ ମୁଁ ଆଉ ଖୋଜିଲି କେତେବେଳେ ॥

ମୁଁ ଆଉ ଖୋଜିଲି କେତେବେଳେ
 ତମେଇ ତ ଆପେ ଆପେ ଉଦଭାସିତ ହେଇ
 ନିଃସୀମ ଅନନ୍ତ ଆକାଶରେ
 ଏବଂ
 କୋଟି କୋଟି ଆଦିତ୍ୟ ଅସ୍ତ ହେଲେ ତମର ଅପୂର୍ବ ଜ୍ୟୋତିରେ;
 ଅର୍ବୁଦ ଅର୍ବୁଦ ବସୁଗଣ ମାନ ହେଲେ ପ୍ରଶାନ୍ତ ପ୍ରକାଶରେ
 କୃତାର୍ଥ ହେଲା ଆକାଶ
 ତମରି ଆଭାରେ ଆଭାସିତ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ସସ୍ତାଶ୍ଚର୍ୟ
 ସ୍ତବ୍ଧ ହେଲା ଆକାଶରେ
 ଏବଂ ବସୁଗଣଙ୍କର ଧାତ୍ରୀ ଏଇ ବସୁଧା ପ୍ରଗଳ୍ଭ ହେଲା
 ନିସ୍ତରିଲି ନିସ୍ତରିଲି ଉଦ୍ଧାରଣରେ...

ବ୍ୟାକୁଳ ଉଲ୍ଲାସରେ ଉନ୍ମୁତ୍ତ ସମୁଦ୍ର ଉଦ୍‌ବେଳିତ ହେଲା..
 ଦର୍ଶନର ପିପାସାରେ
 ଆଉ ମୁଁ;
 ମୁଁ ହେଲି ନିର୍ବାକ, ଅବାକ୍ ଚକିତ ବିସ୍ମୟରେ !
 ସେ ଆଲୋକର ଉଦ୍‌ଭାସ ଏତେ ବିପୁଳ ଯେ
 ଏତେ ଗହନ ଯେ
 ମନେ ହେଲା ନିରୁଡ଼ତମ ଅନ୍ଧକାର
 ଏବଂ ସେଇ ଅନ୍ଧାରରେ
 ମୁଁ କ୍ରମଶଃ ନିମଜ୍ଜିତ ହେଲି
 ଅଚିନ୍ତ୍ୟ, ଅବ୍ୟକ୍ତ ନାନା ପ୍ରଶ୍ନର ମାୟାରେ...

କେଜାଣି ବା କେତେବେଳେ
 ପୁନରାୟ ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ହେଲା...
 ପୁଷ୍ପୟିତା ହେଲା ଲତା
 ଆକାଶରେ ଭରିଲା କାକଳି
 ପଲ୍ଲବିତ ଶ୍ୟାମଳ ଅରଣ୍ୟ
 ତୃଷାତୁରା ନଦୀ ଏବଂ
 ପ୍ରସବିନୀ ମୁଗ୍ଧା ବସୁନ୍ଧରା...

ଏବଂ ସେଇ ଆକାଶରେ ବହୁ ସ୍ତୋତ୍ର
 ବହୁଗାନ, ଅଗଣିତ କାବ୍ୟ
 ମୁଖରିତ, ନିନାଦିତ ହେଲା..
 ପ୍ରଗଳ୍ଭ ମହିମାନ୍ବିତ ଧ୍ବନି ତା'ର ଆମୋଦିତ କଲା
 କି ଅପୂର୍ବ ବିଳାସରେ...
 ଦିନ ଆଉ ରାତି ସ୍ବପ୍ନାୟିତ ହେଲେ

ଭାଷା ଆଉ ଗୋଧୂଳିରେ
 ଦିବା ଆକାଶରେ
 ସୂର୍ଯ୍ୟର ଦୃଢ଼ ଦିଗ୍‌ବିଜୟ.....
 ଏବଂ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାସ୍ନାତ୍
 ପ୍ରଶାନ୍ତ ଆକାଶମନେ ହେଲା

ଘନନୀଳ ଅଛୋଦ ସରୋବର
 ଦିଗନ୍ତ-ଦିଗନ୍ତ ବିସ୍ତାରିତ...
 ରାଜହଂସବତ୍ ଖେଳିଯାଇଥିଲା ଚନ୍ଦ୍ରମା...
 ଏବଂ ତା'ରି ଭିତରେ ମୂର୍ଚ୍ଛିତ ହେଲା
 ତମର ବିରୁଦ-ଗାନ
 ତମେବି ତ ଆଗ୍ରହରେ ଶୁଣିଥାଅ
 ସେ ପ୍ରମଥ ଭାବମଥ ଗାନ
 ଏବଂ ସ୍ନୟମାନ ଶାନ୍ତ ମହିମାମଣ୍ଡିତ
 ଶ୍ରୀମୁଖରେ ଖେଳିଯାଏ ଭାବଭୋଳା ଭାବ ।
 ତା'ପରେ ବୋଧହୁଏ କେକାଣି କିଭଳି ଅଲକ୍ଷ୍ୟରେ
 ଅପସୂତ ହେଲା ମହାଶୂନ୍ୟ
 ବ୍ୟୋମାୟିତ ତମର ସ୍ୱରୂପ
 ଆପଣାଛାଏଁ
 ବୀକରେ ଅଙ୍କୁରବତ୍
 ଅଙ୍କୁରରେ ପତ୍ର ପରି
 ପତ୍ରରେ ପଲ୍ଲବନ ସଦୃଶ
 ପଲ୍ଲବନରେ କୋରକସମାନ
 କୋରକର ପ୍ରଫୁଟନପ୍ରାୟ
 ଏବଂ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ବିକାଶରେ ସୌରଭ ଭଳି
 ପ୍ରକଟିତ ହେଲା ତମର ବସ୍ତ୍ର ଚୂପ...
 ଆତୁର ଉତ୍କଣ୍ଠାରେ ଅଧୀର
 ସ୍ନେହସିନ୍ଧୁ ପ୍ରୀତିରେ ଚକ୍ଷୁ ନେତ୍ର ଏବଂ ସ୍ଥିତ ହସ ।

ମୁଁ ଆଉ ଖୋଜୁଛି କେତେବେଳେ
 ମୋର ଅବୋଧ ପଶକୁ, ଅଜ୍ଞତାକୁ
 ଏବଂ ମୋର ଅଝଟ ଭାବକୁ
 ଆଦରରେ ଆଶ୍ରେଷିତ କରିବାକୁ
 ପ୍ରସାରିତ ହୋଇ ରହିଛି ନା ଶ୍ରୀଭୁକ ।

□□□

॥ ଭୁବନେଶ୍ୱର ॥

୨୩ । ୪ । ୮୪

ଏବଂ ତୁ

କେଉଁ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାଟି ଅଧିକ ତୋଫା ତା'ର ତୋରା ହସଠାରୁ
 କେଉଁ ଫୁଲଟି କୋମଳ ଓ ସୁକୁମାର
 ତାକୁ ବଳି !
 ସେଇ ନିର୍ମଳ, ନିଃଶଙ୍କ, ନିର୍ଦ୍ଦୟ ଓ ନିରହଙ୍କାରକୁ ନା
 ବାଟ ଛାଡ଼ିଦିଏ ଉତ୍ତଳା ଯମୁନା
 ଏବଂ ଘେରି ରହିଥିବା ଅହଙ୍କାର ଭିତରେ
 ସୀମନ୍ତ ଭଳି ପଥ ବାରିଦିଏ,
 ଚମକି ଯାଉଥିବା ଚେତନାର ବିକୁଳୀ ।
 ସର୍ପ ଆଉ ବିଷଧର ହେଲା କେତେବେଳେ ଯେ
 ଉତ୍ପତ୍ତୀ ଆଉ ଚକିତ ହୋଇ ଅନେଇ ରହିଲା ନା
 ସେଇ ସ୍ୱୟମାନ ମୁଖମଣ୍ଡଳକୁ.... ।

ସିଏ କାହାରି ନୁହ,
 ନା ଶିଳାଗୃହର ଶୀତଳ ଶିକଳରେ
 କାତର, ଶଂକିତା ଦେବକୀର
 ନା ଛାଟ ଟେକି ମାଳ ମାଳ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର
 ଅପୂର୍ବ ପ୍ରହେଳିକା ଦେଖିଥିବା ଯଶୋଦାର
 ନା ସୁପ୍ତ-ଗ୍ରାମରେ ଧ୍ବନିତ
 ମୂର୍ଚ୍ଛିତ ହୋଇଥିବା ଷୋଳ ସହସ୍ର
 ରାଗିଣୀମାନଙ୍କର ତନ୍ମୟ ରାସର...
 ଅଥବା
 ରାସେଶ୍ବରୀ ବିନୋଦିନୀ ରାଧାର ।

କେତେ ସ୍ଥାନରେ ଉଛୁଳି ଉଠିଲା
 ଦୁର୍ଗଧର ମନ୍ଦାକିନୀ ।
 ସେଥିରେ ଭରିଲା ନାଉଁନା ପେଟ
 ଏବଂ ତା'ର ଲାଗି କେତେ ତୋରୀ
 କେତେ କୁରୀ
 କେତେ କ୍ରୀଡ଼ା ଆଉ ଲୀଳା ଯେ...
 ସେଇ ଆଦୁଲୀନା ମାତାଟିର
 ବେତନାର ମଞ୍ଜୁଷାରେ
 ସାଇତା ହୋଇ ରହିଗଲା
 ସେଇ ଖେଳ,
 ଆଉ ତା'ର କାନ୍ଦଣାରେ
 ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା ସ୍ମୃତି
 ସ୍ମୃତି ମାତ୍ର !

ତୋର ଅଳି ଅଝଟର ସେ ଦିନଗୁଡ଼ିକ
 ପୁଣି କେତେ !
 ତୋର ଲୁହ ଜରଜର କାନ୍ଦୁରା ମୁହଁଟି

ଥରିଲା ଥରିଲା ଓଠ ଆଉ ମାଆ ମାଆ ଡାକ
 କେତେ କାଳ ଶୁଭିଲାରେ
 ବ୍ରଜରେ ।
 ବ୍ରଜର ଲୀଳା ଖେଳା
 ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଆଉ ଜଳନା
 ନୀପ ଓ ମାଳତୀ ବଣ,
 କୁଞ୍ଜଲତା... ଯମୁନା
 କାହିଁ କେଉଁଠି ରହିଗଲେ...
 ମଥୁରାର ପରିଚୟ
 ମମତା ତ ଲିଭିଥିଲା ଅନେକ ଦିନରୁ !
 କା'ର ବି ନୋହୁରେ କାହୁଁ
 ନା କାକର ନା କୋକିଳର !

ତୋ'ର ଅପାର ନିଷ୍ଠୁହ ଭାବଟି ଲାଗି
 ଅଥବା
 ଅନୁପମ ପ୍ରୀତିଲାଗି, ମୁଁ ହେବି ବିଚରାଣୀ...!
 ବୈରାଗୀ ଆଉ କ'ଣ କି
 ଅନନ୍ତ, ଅସାଧ୍ୟ ଅନୁରାଗରେ ଛନ୍ଦି ହେଲା ଆତ୍ମାଟିଏ ।
 ତୋ ବଂଶୀର ଉଚ୍ଚାଟନ ମନ୍ଦ୍ର ।
 ଶୁଭୁଛି, ପଲ୍ଲବିତ କରୁଛି ଚେତନାର ବନସ୍ତତି ।
 ଆଉ ଦିଶୁଛି ବି
 ସେଇ ସମୁଦ୍ର
 ଫେନାୟିତ
 ସେଇ ବଟପତ୍ର
 ଭାସମାନ
 ଏବଂ
 ତୁ !

□□□

॥ ଭବନୀପାଟଣା ॥

୨୮ । ୪ । ୮୪

॥ ରାସୋସ୍ତେବ ॥

କେଜାଣି କେମିତି ମନେହେଲା ସେଦିନ
 ଭଲ ଆସୁଥିବା ଚନ୍ଦ୍ରମା
 ଭନ୍ନୁକ୍ରକେଶା ଧରିତ୍ରୀ ଲଲାଟରେ
 ଗୋରୁଚନାର ପରମକାନ୍ତ ଟୀକାଭଳି ।
 ଅନେକ ସମୟରେ ବିଚିତ୍ର ଦେଖାଯାଏ ଆକାଶ
 ଆପେ ଆପଣାଛାଏଁ ଚିତ୍ରିତ ହୋଇଯାଏ ବର୍ଷ
 ଆକୃତି ଓ ଆଲମ୍ବନା...
 ଯାହା ଦୃଶ୍ୟହୁଏ
 ଲୀନ ହୋଇ ଯାଇଥାଏ ଶବ୍ଦର ସମୁଦ୍ର
 ଏବଂ ତା'ର ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ଲାଗି
 ଅଞ୍ଜେନାଲ୍ ଭାଷା ।

ରୂପବନ୍ତ ହେବା ଆଗୁଁ
 ଏବଂ ରୂପାୟିତ
 ହେବାପରେ ମନେ ହେଲା ବହୁ କିଛି ବାକି ରହିଗଲା...
 ଆକାଶର ନୀଳିମାରେ, ପ୍ରଶାନ୍ତରେ ଲୀନ ହୋଇ ।
 ଅସଂଲଗ୍ନ ସେ ଦୁଇଟି ପାହାଡ଼ ଶିଖରୁ
 ଉଛୁଳି ଯୋଛନା ଧାରା
 ହୀରା-ଝରା ଛାଉଣୀରେ
 ଚକ୍ ଚକ୍ ହାରଟିଏ ଭଳି
 ମନେ ହେଉଥିଲା,
 ମନେ ହେଉଥିଲା ଶାନ୍ତ ନୀଳାମ୍ବୁ ଚିଲିକା
 ରୂପେଲି ପାଟିଭଳି
 ଇନ୍ଦ୍ରନୀଳ ମେଖଳାରେ
 ବୈଦୂର୍ଯ୍ୟବତ୍ ନୀଳାଭ ଛଟାରେ ।

କେତେ ଚମକାର ସତେ ଧରିତ୍ରୀର ସେଇ ରୂପ
 କିଭଳି ସମାହିତ
 ବୃଷ୍ଟି,
 ମୋହିତ
 ଓ
 ସମର୍ପିତ
 ଆକାଶରେ ପ୍ରଶାନ୍ତ କୋଳରେ ।
 ସୃଷ୍ଟିର ସେ ମହାଯଜ୍ଞେ
 ନିରନ୍ତର ନିବେଦିତ ହବି
 ଅବିରତ ମନ୍ତ୍ରୋଚ୍ଚାର କରୁଅଛ
 କେ ପ୍ରଗଳ୍ଭ କରି...
 ଏବଂ ସେ ସାର୍ଥକ ସୃଷ୍ଟି...
 ଆକାଶକୁ ଚିତ୍ରାୟିତ କରି
 ପୁଲକିତ କରି
 ପ୍ରମତ୍ତ କରୁଛି

ନାନା ବର୍ଣ୍ଣେ ବିମୋହିତ
 ଗୋଷାମୋଦ କରି
 ଧରିତ୍ରୀର ଚିତ୍ତ ଭରୁଅଛି ।
 ସେ ହୁଏତ ଦ୍ୟାବା-ପୃଥିବୀର
 ଅନ୍ତର୍ହୀନ ରାସୋୟବ ।
 ଅନନ୍ତର ଉପାସନା,
 ବିପୁଳ ଓ ବିରାଟର ନିରାକନା...
 ଏବଂ ସେ ସୁଜନ ସୂତ୍ରେ ଏକତ୍ର ଗୁଥିତ...
 ଅହୋରାତ୍ର, ଉଷା ଓ ଗୋଧୂଳି
 ସୀମାହୀନ କାଳ
 ତା' ଭିତରେ ଆତୁର ଆକାଶ
 ପୁଲକିତା ଧରା
 ବୁମ୍ବନ ଅଧୀର...
 ଆଶ୍ଳେଷ ବିଭୋର !
 ଘର୍ଜିତ ଆକାଶ ଏବଂ ମୁଗ୍ଧା ବସୁନ୍ଧରା ।

□□□

॥ ବ୍ରହ୍ମପୁର ॥
 ୧୪ । ୫ । ୮୪

ତା'ପରେ ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ

ଆଗରେ ଅକାତକାତ ପାଣି, ଖାଇଭଳି କୂଳ
ଏପଟେ ପ୍ରାଙ୍ଗର ଭଳି ଠିଆ-ପାହାଡ଼ ଆକାଶ ଛୁଏଁ
ସେପଟୁ ଜଳୁଛି ନିଆଁ ହୁତହୁତ
ପଛରେ ଜଗିଛି ବସି ନାରାତ ସକାଡ଼ି ସେଇ ବ୍ୟାଧ...
କୁଆଡ଼େ ଯିବୁ ହରିଣୀ
ଆଉ ତୋ ଶାବକମାନେ...
କେତେ କାତର ଆଖିରେ ଦେଖିଲେ ବି କ'ଣ
ଲିଭିଯିବ ନିଆଁ
ବ୍ୟାଧିର ଆଖିରୁ
ଶୀତଳ କି ହେବ ଜିର ଲହଲହ କରୁଥିବା ଦୃତାଶନ !

ସେ ନଇ ବି କେମିତି ଦିଙ୍ଗଳ ବହି ଯାଉଛି ସେ
 ଅଧାକରେ ଅନ୍ଧକାର ଆଉ ଅଧେ ଭରପୂର ଉଜାଲାରେ
 ଏମିତି ଝଲସେ ଆଖି ଦେଖିଦୁଏ ନାହିଁ, ଯେଉଁପରି ଅନ୍ଧକାର
 ତୁପ୍ତଚାପ୍ ରହିଥାଏ ଆପଣାର ସ୍ୱରୂପ ହଜାଇ ।

ସେ ନଇରେ ପାଏ ନାହିଁ କାତ
 ତା'ର ଦୁଇ କୂଳ ଖାଇ ଦେଗବନ୍ତ ସ୍ରୋତରେ ନଉକା
 ଆପେ ଆପେ ସୁଅ ନହକାରେ ବହିବାଲେ
 ପହଞ୍ଚିବା ଲାଗି କୋଉ ଅଗୋଚର ଅସ୍ଥାତ ଥାନରେ

ସେ ନିଆଁ ବି ଜଳୁଅଛି କେଉଁଭଳି ହୁତହୁତ ବିନା ଇନ୍ଦନରେ
 ଦେହ ଜଳେ ତା' ସହିତ ଜଳିଯାଏ ମନ
 ଜଳିଯାଏ ଅହଙ୍କାର, ଅଭିମାନ ଆଉ ଯେତେ ସ୍ୱପ୍ନ
 ତା' ଧାସେ ମଉଳି ଯାଏ ପ୍ରକାପତି ପର ଆଉ ଫୁଲର ପାଖୁଡ଼ା
 କଅଁଳ ଆଶାର ଚାରା ଆଉ ମହାଦୁମ୍ପ
 ଆପେ ଇ ଝାଉଁଳି ପଡ଼େ ଏବଂ ଉଡ଼ିପାରେ ନାଇଁ ପକ୍ଷୀ
 ଖୋଲା ଆକାଶରେ
 ମନଫୁଲ୍ଲାଶିଆ ଗୀତ ଗାଇ ଗାଇ ପହଁରି ପହଁରି
 ଲହରିଆ ଉଷତ ଗତିରେ ।

ଆଉ ସେଇ ଉଁଚା ଉଁଚା ପର୍ବତର ଅପହଂତ ଶିଖରରେ ସୁବିଶାଳ ଶାଳ ବଣ
 ନାନା ଇତା ନାନା ସୁଶୀଳତ ଝର ଆଉ ମାୟା
 କେମିତି ହରିଣୀ ଆରେ ଚଢ଼ିଯିବୁ ପାର କରି ଯିବୁ
 ଯେଉଁଠାରେ ସରିଯିବ ଅହେରା'ର ଆଖି ଆଉ ଡା'ରର ଇଲାକା...

ଜୀବନଟି ଆଉ କ'ଣ? ଅଧା ହୀରା ଆଉ ଅଧେ କାଚ
 ଯେତେ ମୋର ମୋର ଭାବ ସୁନାର ମାରୀଚ
 କି ଯୋଗ ସାଧିବୁ ପୁତା ଆକାଶେ ଉଠିବୁ ଆଉ ପାଣିରେ ଚାଲିବୁ
 କି ନରାତୁ ଭାବ ନେଇ ମଝାମଝି ନଇଟିର ଉଜାଣା ସୁଅରେ

ଯିବୁରେ ପହଞ୍ଚି !

ପଛରେ ପକେଇ ଦେଇ ଦୁନିଆଁକୁ ମୁଣ୍ଡେଇଲା କଥାକୁ ପାଶୋରି ।
କେବଣ ଯୋଗର ବଳେ ଏହି ମାୟା ପ୍ରହେଳିକା ବନ୍ଧନରୁ
ସହଜେ ମୁକୁଳି ।

ସେଇ ଅପଲକ ଆଖି, ତାହାର ପରିଧି, ସିଏ ମାଳମାଳ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡଠୁଁ ବଡ଼
ତା' ଭିତରେ ନାହିଁ କିଛି, ନାହିଁଟିର ସମ୍ଭାବନା, ପଡ଼ିନାହିଁ ବାଡ଼
ସେ ନଉକା, ସେ ନାବିକ, ସେଇ ନଇ ଏବଂ ସେଇ ଏକୂଳ ସେ କୂଳ
ସେଇ ଯାତ୍ରୀ, ସେଇ କରେ କର୍ମ ଏବଂ ଭୋଗେ କର୍ମଫଳ ।
ତା' ଲାଗି ପ୍ରାର୍ଥନାଟିଏ କର
ସେଥିରେ ଅକାଡ଼ି ଦେଇ ଯାହାକିଛି ଆପଣାର ପଣ

ମୁଁ ଇଶ୍ବରଠାରୁ ବଡ଼ ଏ ପ୍ରତ୍ୟୟ ଆସୁ ଏବଂ ସେଇ
ବିଶ୍ବାସଟି ତେରଲାଗି ପଲ୍ଲବିତ ହେଉ
ଫୁଲ ଫୁଟୁ ଫଳ ଧରୁ ଅମୃତ ବାସ୍ନାରେ
ଚୌଦିଗ ମହକି ଯାଉ ବୋଲି, ସମର୍ପିତ ହେଉ ପ୍ରାର୍ଥନାଟି...

ତା' ପରର ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ଭିନେ ହେବ
ଏବଂ ନାଟିବ ହୃଦୟ
ସମୁଦ୍ରର ଡେଉପରି... ନୀଳଚକ୍ରେ ନେତଟି ପରାଏ ।

□□□

୧୨ । ୭ । ୮୪

ତତ୍ତ୍ୱର ଶ୍ରୀନିବାସ ଉଦ୍‌ଗାତା

ଜନ୍ମ - ୧୯୩୫, ଜାନୁଆରୀ ୬
ବଲାଙ୍ଗୀର ଜିଲ୍ଲାରେ ।

ଏକାଧାରରେ ଜଣେ କବି,
କଥାକାର, ଔପନ୍ୟାସିକ,
ନାଟ୍ୟକାର, ପ୍ରାବନ୍ଧିକ, ଅନୁବାଦକ
ଓ ଚିତ୍ରଶିଳ୍ପୀ । ସେ ତାଙ୍କର
ଅର୍ଦ୍ଧଶତାବ୍ଦୀରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱକାଳର
ନିଷ୍ଠାପର ସାଧନାର ସ୍ୱୀକୃତିସ୍ୱରୂପ
ଅର୍ଦ୍ଧଶତାବ୍ଦିକ ପୁରସ୍କାର, ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା
ଓ ଉପାଧି ଅଳଙ୍କୃତ ହୋଇଛନ୍ତି ।
ସେ ଅନେକ ଜାତୀୟ ସମ୍ମାନ,
ସମ୍ମେଳନରେ ଅଧ୍ୟକ୍ଷତା ଓ
ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ଅନେକ
ସଂଗଠନର ଗୁରୁଦାୟିତ୍ୱ ବହନ କରି
ନିଷ୍ଠାପର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସମ୍ପାଦନ କରି
ଆସିଛନ୍ତି ।....

ଚିତ୍ରରଞ୍ଜନ ଦାସ (ଚିତ୍ରବାଇ)

ଜନ୍ମ - ୧୯୨୩, ଅକ୍ଟୋବର ୩
ପବିତ୍ର କାର୍ତ୍ତିକ ମାସ କୃଷ୍ଣପକ୍ଷ
ହସ୍ତାନକ୍ଷତ୍ରରେ —

ଏବେକାର ଜଗତସିଂହପୁର
(ସେ କାଳରେ ଅବିଭକ୍ତ କଟକ)
ଜିଲ୍ଲାର ବାଗଲପୁରରେ ।

ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ଜଗତରେ ଜଣେ
ଅନବଦ୍ୟ ପ୍ରଖ୍ୟାତ, ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ
ପ୍ରାବନ୍ଧିକ, ବିଶିଷ୍ଟ ଅନୁବାଦକ,
ସ୍ୱନାମଧନ୍ୟ ଶିକ୍ଷାବିତ୍ ଓ ମନୀଷୀ ।
ଆଗ୍ରା, ପଣ୍ଡିତ କର୍ମାନୀ, ଫିନ୍‌ଲାଣ୍ଡ,
ଇସ୍ରାଏଲ୍ ଆଦି ଅନେକ ସ୍ଥାନରେ
ଅଧ୍ୟାପନା କରିଛନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ
ଶ୍ରୀଅରବିନ୍ଦଙ୍କର ଶିକ୍ଷାଦର୍ଶନ
ଉପରେ ଆଧାରିତ ଓଡ଼ିଶାରେ
ଶିକ୍ଷାପ୍ରୟୋଗର କ୍ଷେତ୍ରରେ
କାର୍ଯ୍ୟରତ ।

Price : Rs.55.00

ISBN 81-88034-15-0